

**Carme Bach Martorell**

**Els connectors reformulatius catalans:  
anàlisi i proposta d'aplicació  
lexicogràfica**

**Dipòsit legal: B.14060-2002**

**ISBN: 84-699-8513-2**



## **CAPÍTOL 1**

---

# **INTRODUCCIÓ**

## CAPÍTOL 1

### 1. INTRODUCCIÓ

“La realitat no ens ofereix mai compartiments estancs ni tan sols, en propietat, compartiments: és l’analista qui uneix i separa. La lingüística, com qualsevol altra disciplina, no existeix fora d’una concepció determinada del que és (o podria ser) la lingüística aplicada, i el que cal per tant no és sumar o restar terrenys d’estudi sinó buscar-ne els punts de contacte: en la mesura que es troba un denominador comú, la disciplina pren sentit i es consolida.” (Payrató, 1997, 118)

El treball que presentem ha sorgit del nostre interès pels fenòmens lingüísticodiscursius, concretament entorn de la reformulació i els instruments que la vehiculen, els connectors reformulatius. Considerem que cal estudiar aquests elements com a unitats lèxiques de les quals podem descriure, a més a més del funcionament, les característiques morfològiques, sintàctiques i semàntiques. Un estudi detallat d’aquests connectors permetrà crear aplicacions lingüístiques més enllà de la teoria i la descripció.<sup>1</sup>

Aquesta tesi doctoral s’ha realitzat en el marc del programa de doctorat de l’IULA “*Lingüística Aplicada: Lèxic i discurs*”, bienni 1994-1996 i és la continuació i l’ampliació del treball d’investigació *Els connectors reformulatius parafràstics catalans*, que vam presentar l’any 1997 per tal d’obtenir la suficiència investigadora.

---

<sup>1</sup> Aquest treball s’ha beneficiat de la concessió d’una beca FIAP per part del *Comissionat per a Universitats i Recerca* de la *Generalitat de Catalunya* (CIRIT) i s’ha dut a terme en el marc dels projectes d’investigació *Llenguatges d’especialitat* (CS93-4.0009), finançat per la CIRIT i *La terminologia científico-técnica: Reconocimiento, análisis y extracción de información formal y semántica*, finançat per la DGES: PB96-0293.

## 1.1 Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi d'aquest s'aborda des d'una doble perspectiva, fet que ja es reflecteix en el títol que hem proposat: *Els connectors reformulatius catalans: anàlisi i proposta d'aplicació lexicogràfica*.

En primer lloc, centrem l'observació en els connectors reformulatius catalans més habituals i, en segon lloc, revisem el tractament que han rebut aquests connectors en la pràctica lexicogràfica.

## 1.2 Objectius

En aquest treball hem fixat dos objectius, que s'estructuren en dos grans blocs relacionats amb la doble perspectiva de l'estudi:

- a) descriure i analitzar el funcionament de les peces lèxiques reformulatives,<sup>2</sup>
- b) fer una proposta d'aplicació lexicogràfica que faciliti la descripció dels connectors als diccionaris.

## 1.3 Supòsits de partida

El treball es desenvolupa sobre la base dels supòsits següents:

- a) Els *connectors reformulatius parafràstics* i els *no parafràstics* formen part d'una única classe de funcionament. A través dels connectors reformulatius es vehiculen la reformulació i l'organització discursiva. Fruit d'aquesta afirmació postulem que:
  - és possible establir una tipologia única per al grup dels connectors reformulatius (parafràstics i no parafràstics),

---

<sup>2</sup> Volem assenyalar que en aquest treball no hem incorporat una anàlisi diacrònica per a cada connector, sinó que hem fet un estudi sincrònic d'aquestes peces lèxiques. Som conscients que seria un aspecte interessant d'analitzar i per aquest motiu ens agradaria estudiar-lo en investigacions futures.

- les relacions semàntiques establertes pels connectors reformulatius se situen en una escala gradual, en els extrems de la qual es localitzen, d'una banda, l'equivalència màxima entre els enunciats connectats i, de l'altra, una relació de distanciament quasi absoluta.
- b) Els elements constitutius dels connectors reformulatius analitzats influeixen en el seu funcionament pragmàtic, de manera que en aquests connectors hi ha una interrelació evident entre forma i funció.
- c) Existeix una relació molt estreta entre els connectors reformulatius i els que tradicionalment s'han anomenat connectors argumentatius.
- d) Malgrat la polisèmia aparent dels connectors reformulatius, és possible establir per a cada connector un valor semanticopragnmàtic de base. Els restants trets definidors del connector s'actualitzen de forma dinàmica en relació amb el context en què apareixen.

## 1.4 Corpus d'anàlisi

### 1.4.1 Selecció de les peces lèxiques analitzades

En aquest treball es descriuen detalladament catorze peces lèxiques vehiculadores de la reformulació discursiva: cinc connectors de reformulació parafràstica (d'ara en endavant CRP), amb un total de 75 ocurrències analitzades —*és a dir, o sigui, més ben dit, en altres paraules i dit d'una altra manera*—, i nou unitats de reformulació no parafràstica (d'ara en endavant CRNP), amb un total de 135 ocurrències —*de fet, de tota manera, en tot cas, en realitat, en definitiva, en qualsevol cas, en el fons, al cap i a la fi i en fi*.

És evident que aquests catorze connectors no cobreixen l'univers dels connectors reformulatius: del conjunt de les unitats lèxiques vehiculadores de la reformulació, hem

seleccionat aquelles unitats que presenten una freqüència d'aparició més elevada en textos escrits de caràcter general. El corpus de referència en el qual hem basat la selecció per freqüència és el corpus CECA, *Corpus escrit de català*, que conté 120 dies del diari *Avui* compresos entre el febrer i el juny de 1993.<sup>3</sup> Les peces lèxiques que analitzem són els connectors reformulatius, parafràstics i no parafràstics, que apareixen en aquest corpus amb un percentatge superior a l'1% respecte al total de connectors de la seva classe, és a dir, respecte als parafràstics i als no parafràstics.

A continuació presentem el percentatge d'aparició de les peces lèxiques reformulatives cercades en el corpus CECA en forma de dues taules. La primera correspon als connectors de reformulació parafràstica i la segona, als de reformulació no parafràstica:

Connector	núm. d'ocurrències	% respecte al total de CRP
<i>és a dir</i>	689	86,4
<i>o sigui</i>	59	7,4
<i>més ben dit</i>	34	4,2
<i>en altres paraules</i>	16	1,9
<i>dit d'una altra manera</i>	8	1
<i>dit en altres paraules</i>	2	0,2
<i>dit en altres termes</i>	1	0,1
<i>dit de manera planera</i>	1	0,1
<i>dit simplificadament</i>	1	0,1

Taula 1: Connectors de reformulació parafràstica en el corpus CECA

<sup>3</sup> El corpus CECA del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona s'inscriu en el marc del projecte *Variació en el llenguatge: Corpus oral i escrit de català contemporani*, que ha rebut finançament de la CIRIT (CS93-1017) i de la DGICYT (PB 90-0505). Per a una descripció més aprofundida del corpus CECA, consulteu Cabré *et al.* (1996).

Connector	núm. d'ocurrències	% respecte al total de CRNP
<i>de fet</i>	652	29
<i>de tota manera</i>	640	28,9
<i>en tot cas</i>	319	14,2
<i>en realitat</i>	206	9,1
<i>en definitiva</i>	156	6,9
<i>en qualsevol cas</i>	155	6,9
<i>en el fons</i>	111	4,9
<i>al cap i a la fi</i>	78	3,4
<i>en fi</i>	34	1,5
<i>en resum</i>	17	0,7
<i>després de tot</i>	15	0,6
<i>en suma</i>	10	0,4
<i>en una paraula</i>	7	0,3
<i>en un mot</i>	1	0,04

Taula 2: Connectors de reformulació no parafràstica en el corpus CECA

Finalment, volem destacar que apliquem un criteri d'exclusió clar a les peces lèxiques estudiades ja que només analitzem aquelles ocurrències que se cenyeixen a la definició de connector de què partim i que presentem en el segon capítol d'aquest treball.

La diferent proporció entre aquests dos grans grups de connectors està en relació directa amb el nombre de peces lèxiques utilitzades en cada procés: mentre que hi ha moltes unitats especialitzades en la connexió reformulativa no parafràstica, són menys els connectors especialitzats en la vehiculació de l'equivalència parafràstica.<sup>4</sup>

La selecció de les ocurrències analitzades per a cada connector ha estat aleatòria, tot i que cal matisar aquesta afirmació. Com que el nostre objectiu ha estat descriure les peces lèxiques seleccionades amb la màxima varietat possible, hem fixat una dimensió

<sup>4</sup> Això s'explica pel fet que la reformulació parafràstica pot vehicular-se mitjançant altres elements que no són necessàriament connectors, com ara l'aposició o els marcadors de caràcter metalingüístic. Per a un estudi profundit d'aquestes operacions, podeu consultar Rodríguez (1999).



---

de la mostra abastable (anàlisi de 210 ocurrences de connectors reformulatiu), l'hem distribuïda equitativament entre totes les unitats d'anàlisi (15 ocurrences per a cada connector), i hem considerat la possibilitat d'ampliar l'anàlisi d'algun grup si s'hi observava una variació funcional molt més elevada que en la resta, estratègia a la qual hem hagut de recórrer en algunes ocasions en què hem analitzat més ocurrences d'un determinat connector, tot i que en aquesta tesi només presentem l'anàlisi de les escollides com a representatives del funcionament de la peça lèxica que ens ocupa.<sup>5</sup>

Els textos dels quals hem extret les peces lèxiques que analitzem són textos escrits de caràcter general i especialitzat. Els textos de llenguatge general pertanyen a l'àmbit periodístic, concretament al diari *Avui*; algunes de les ocurrences analitzades són del corpus CECA del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. D'altres ocurrences, també del diari *Avui*, corresponen als anys 1995-1997 i han estat recollides directament en format electrònic a través del servidor WWW que aquest diari ofereix o bé s'han extret del corpus de premsa de què disposa l'IULA.

Els textos tècnics en què hem seleccionat els connectors pertanyen a les àrees de dret, economia i medi ambient, i formen part del corpus de llenguatges d'especialitat de l'IULA.<sup>6</sup>

---

<sup>5</sup> La decisió sobre la proporció del nombre d'ocurrences per analitzar es fonamenta en Batista *et al.* (1986).

<sup>6</sup> El corpus de l'IULA s'inscriu en el marc del projecte de recerca *Llenguatges especialitzats. Corpus Multilingüe* (CIRIT CS93-4.009). Per a una descripció més aprofundida consulteu Bach *et al.* (1997). Malgrat que en l'actualitat el corpus de l'IULA està disponible per fer cerques de connectors, no l'hem utilitzat per a la selecció de les unitats d'anàlisi perquè en el moment en què vam fer aquesta tria (desembre de 1996) les dades que necessitàvem no es podien extreure amb facilitat del corpus de llenguatges d'especialitat: encara s'estaven constituint les eines lingüístiques que n'han permès la desambiguació posterior. De totes maneres, cal assenyalar que posteriorment a la tria inicial, hem utilitzat el corpus de l'IULA per detectar les possibles coocurrences dels connectors analitzats amb d'altres unitats connectives.

Dins dels textos generals i especialitzats, hem seleccionat textos de caràcter expositiu i argumentatiu per tal com és en aquests dos tipus que els connectors reformulatius objecte d'aquest estudi apareixen més freqüentment.<sup>7</sup>

## 1.5 Marc teòric

### 1.5.1 Justificació

El treball que presentem pren en consideració dos àmbits teòrics: una proposta semanticopragmàtica *composicional* sobre els *connectors* i una proposta teòrica sobre la *construcció dinàmica del significat*.

La primera proposta, fruit de l'estudi de les diferents escoles que s'han dedicat a les peces lèxiques connectives, és la base de què partim per a l'anàlisi dels connectors. La segona proposta teòrica serveix de suport al prototip d'aplicació lexicogràfica que proposem.

Volem justificar en aquest apartat per què en el treball considerem dues propostes teòriques diferents.

D'una banda, el marc teòric del qual extraïem les eines metodològiques per a l'anàlisi de les peces lèxiques objecte d'aquest estudi és vàlid i útil en el marc de l'anàlisi del discurs, però no el considerem directament implementable en una aplicació lexicogràfica. En canvi, la consideració d'una segona proposta com la de la *construcció dinàmica del significat* permet una implementació lexicogràfica i, implícitament, recull els elements principals que conté el marc teòric utilitzat per a l'anàlisi dels connectors.

---

<sup>7</sup> Entre els textos generals i els especialitzats hem fet una altra tria en relació amb el seu tenor funcional, adaptant la tipologia textual establerta per Werlich (1975), en la qual es consideren cinc tipus de text: descriptiu, narratiu, instructiu, expositiu i argumentatiu. Malgrat que mantenim la classificació inicial establerta per Werlich, en modifiquem la base de tipologització: abandonem el *focus contextual* i donem importància al *tenor funcional* per tal de classificar-los com fa Adam (1985). Volem destacar també que, tot i que la tipologia de la qual partim fou establerta per Werlich l'any 1975, l'hem consultada a partir de l'obra del 1982.

---

D'altra banda, creiem que qualsevol proposta aplicada en l'àmbit de la lingüística ha de basar-se necessàriament en una proposta de caràcter teòric de manera que l'aplicació tingui unes bases en què es fonamenti, tal com expressa Cabré amb aquestes paraules:

“Entre un i altre extrem no hauríem de perdre el nord. Que el progrés importantíssim de la teoria no ens faci magnificar-la i menystenir l'aplicació; que l'aplicació no es consideri autosuficient lluny de la recerca fonamental de la teoria. La lingüística aplicada és lingüística, i això significa que ha de treballar amb un sistema de regles i unitats que descriuen el comportament humà, tal com diu la teoria. Dels avenços de la teoria se n'hauria de beneficiar l'aplicació. Els resultats de la lingüística aplicada haurien de servir per reorientar, quan calgués, la recerca teòrica.” (Cabré, 1990, 10)

Un cop justificada la seva consideració, presentem una introducció breu dels dos marcs teòrics utilitzats en el treball.

### 1.5.2 Marc teòric de base per a l'anàlisi dels connectors

La gran varietat terminològica i conceptual que existeix al voltant de les unitats lèxiques connectives ens ha obligat a considerar els principals marcs discursius que parlaven de connectors per tal de valorar les diferents propostes i subscriure-hi —si s'esqueia— la nostra anàlisi. Tal com es veurà en el segon capítol, cap de les propostes teòriques analitzades no ha satisfet per si mateixa les nostres expectatives. Per aquesta raó, hem considerat tres propostes complementàries per a la nostra anàlisi: la teoria de l'argumentació, l'escola clàssica de Ginebra i els integradors ginebrins.

Fruit de l'adopció d'aquesta triple proposta, que hem anomenat *Proposta semanticopragnàtica composicional*, hem analitzat les peces lèxiques que ens ocupen amb una sèrie d'eines instrumentals que presentem en l'apartat 1.6 d'aquest mateix capítol.

### 1.5.3 Marc teòric en què s'inscriu l'aplicació lexicogràfica

La consideració de la proposta de la *construcció dinàmica del significat* (Fuchs 1994b, 1997; Victorri 1996; Fuchs i Victorri 1992, 1994; Victorri i Fuchs 1996) permet explicar i representar l'aparent polisèmia dels connectors reformulatius que analitzem.

Segons aquest model, cada peça lèxica presenta sempre uns elements estables mínims necessaris per a una formalització computacional o lexicogràfica, mentre que la resta de trets de la unitat lèxica s'actualitza dinàmicament en funció del context en què apareix.

## 1.6 Metodologia d'anàlisi

Per a l'anàlisi del corpus de connectors, hem tingut en compte dos tipus d'instruments:

- 1) els que aporta la metodologia que es deriva del marc teòric del qual partim, i
- 2) els recursos informàtics que hem utilitzat per a l'exploració dels corpus.

### 1.6.1 Elements propis del marc teòric de partida

Com ja hem explicat, la proposta teòrica que utilitzem per a l'anàlisi de les peces lèxiques que ens ocupen recull aspectes de la teoria de l'argumentació, de l'escola clàssica de Ginebra i de la nova escola de Ginebra, que afegeix a les dues primeres propostes alguns dels elements de la teoria de la rellevància.

Aquest marc proporciona una sèrie d'instruments per a l'anàlisi que hem agrupat entorn de tres eixos: a) anàlisi de la naturalesa dels elements enunciatius connectats, b) anàlisi del valor dels connectors, i c) observació de la sintaxi connectiva.

*a) Anàlisi de la naturalesa dels elements enunciatius connectats*

En l'observació dels enunciats tenim en compte quatre aspectes bàsics:

- Els *topoi* que convoca cada enunciat i la seva naturalesa: interns (formes tòpiques intrínseques), universos de creença o sabers compartits (formes tòpiques extrínseques) (Anscombe *et al.*, 1995 i Ducrot i Anscombe, 1983).
- La *polifonia* per a cada situació d'enunciació concreta: presència/absència de polifonia i si n'hi ha, forma en què es concreta (Bakhtine, 1930; Anscombe *et al.*, 1995 i Ducrot i Anscombe, 1983).
- El valor anafòric i la jerarquia existent entre els enunciats connectats.
- La presència/absència d'elements implícits i la necessitat de seguir un procés inferencial per a la correcta interpretació de cada situació d'enunciació.

*b) Anàlisi del valor del connector*

Un cop hem estudiat els enunciats connectats, per a cada ocurrència del nostre corpus, analitzem el valor dels connectors en funció de tres paràmetres interrelacionats:

*1. Valor semanticopragmàtic dels connectors*

- la instrucció bàsica vehiculada (equivalència o distanciament) (Luscher, 1989 i Ducrot i Anscombe, 1983),
- el tipus de moviment que es realitza a través del connector (Fuchs, 1994a)<sup>8</sup> i
- l'abast de la reformulació realitzada (total/parcial).

---

<sup>8</sup> Parlem de moviment en relació amb el dinamisme que Fuchs (1994a) mostra com a inherent a tota operació reformulativa parafràstica, estenent el concepte de dinàmica de l'equivalència al de dinàmica de la reformulació:

“Dès lors, la nécessité s'est fait sentir d'appréhender la signification des énoncés dans une perspective *dynamique*, comme le résultat d'un processus actif de construction.” (Fuchs, 1994a, 172).

Relacionant el resultat de l'anàlisi dels elements enunciatius connectats amb la situació final d'enunciació, establim la trajectòria instruccional d'equivalència o de distanciament vehiculada per cada ocurrència.<sup>9</sup>

2. *Estructura semanticocomponencial de cada un dels connectors*

— els trets semàntics que es poden derivar de cada component del connector.

3. *Relació entre el valor semanticopragnàtic del connector i la seva estructura semanticocomponencial*

— la influència de les característiques semàntiques dels components del connector en el seu funcionament.

c) *Observació del comportament sintacticodiscursiu*

L'observació d'aquest paràmetre suposa l'anotació de la posició en què apareix el connector dins de cada situació d'enunciació i l'establiment de la possible combinació de cada peça lèxica analitzada amb altres elements connectius.

Convé assenyalar que no hem aprofundit en l'anàlisi de la interrelació possible entre la posició de cada connector en el discurs i el seu funcionament, encara que en alguns punts dels capítols quatre i cinc apuntem possibles hipòtesis que intenten explicar la combinabilitat connectiva.

Un cop exposades les eines metodològiques que proporciona la proposta teòrica de la qual partim al voltant dels connectors, en el següent apartat explicitem les eines informàtiques que hem utilitzat tant per a l'explotació dels *corpora* a partir dels quals

---

<sup>9</sup> Som conscients que alguns dels instruments que hem utilitzat per establir la trajectòria d'equivalència i de distanciament vehiculada pels connectors reformulatius que ens ocupen, com ara els *topoi*, poden ser considerats subjectius, però volem destacar que aquesta és una de les eines metodològiques de més pes en el marc de partida per a l'anàlisi dels connectors i que la situació de les ocurrències analitzades en escales graduals d'equivalència i distanciament, respectivament, és molt útil per a aquest treball.

---

hem establert el corpus de la nostra tesi, com per a la confecció de l'aplicació lexicogràfica.

### 1.6.2 Eines informàtiques

Per a la recerca de les peces lèxiques en el corpus CECA, hem utilitzat un programa d'extracció de concordances en entorn Macintosh, *Le Concordeur*, que permet cercar, editar, triar i imprimir concordances en diferents llengües, en la versió 2.0 (desembre de 1994).<sup>10</sup>

Per a l'explotació dels documents del corpus de llenguatges especialitzats de l'IULA hem utilitzat dos programes creats en el marc del projecte d'investigació *Llenguatges d'especialitat*: 1) *BWANA*, que permet explotar els documents del Corpus Tècnic i, 2) el programa de UNIX *SGML2txt.pl*, que permet obtenir els documents del Corpus Tècnic sense marques SGML.

## 1.7 Eines informàtiques utilitzades per a la construcció de l'aplicació

Finalment, per a la construcció de l'aplicació lexicogràfica hipertextual (ALCOR) hem utilitzat dos programes diferents: a) per a l'edició de les pàgines *htm*, hem utilitzat l'editor de Microsoft *Microsoft FrontPage*<sup>11</sup> i, b) perquè l'aplicació fos dinàmica a més a més d'hipertextual, l'hem implementada en JavaScript.<sup>12</sup> En el capítol vuitè expliquem per què hem escollit aquest sistema de programació i explicitem els avantatges i inconvenients que comporta aquesta tria.

---

<sup>10</sup> El registre d'aquest producte pertany a David Rand del *Centre de recherches mathématiques* de la Universitat de Montreal (Québec). Agraïm a Lluís de Yzaguirre l'ajuda prestada per al coneixement del funcionament d'aquesta eina.

<sup>11</sup> La versió utilitzada és de 1996.

<sup>12</sup> Volem agrair especialment a Marta Busquets la seva col·laboració en la construcció de l'aplicació i a Jesús Carrasco la seva ajuda per a la millora de la presentació gràfica d'ALCOR.

## 1.8 Estructuració del contingut dels capítols

En aquest primer capítol hem presentat l'objecte i els objectius del nostre estudi, els supòsits dels quals partim, el corpus de la tesi i les eines metodològiques utilitzades per a l'anàlisi de les dades i per a la confecció de l'aportació aplicada d'aquest treball.

En els dos capítols que segueixen exposem l'estat de la qüestió del tractament de les peces lèxiques objecte de la nostra anàlisi.

En el capítol segon, fem un repàs de les diferents propostes que s'han fet per a l'anàlisi dels connectors, des de la gramàtica sistemicofuncional fins al tractament que han presentat els integradors ginebrins, i proposem una definició de connector en un marc semanticopragmàtic *composicional*.

En el capítol tercer, centrem l'atenció en la *reformulació* i en els connectors reformulatius, i revisem el tractament global que se n'ha fet fins ara.

En els capítols quart, cinquè i sisè presentem l'anàlisi dels connectors reformulatius seleccionats. Els dos primers capítols, *Els connectors reformulatius parafràstics: anàlisi* i *Els connectors reformulatius no parafràstics: anàlisi*, s'estructuren de manera paral·lela en tres grans blocs: a) exposició de les nocions d'equivalència i distanciament per als connectors reformulatius parafràstics (CRP) i els connectors reformulatius no parafràstics (CRNP), respectivament; b) explicitació de la relació gradual observada en l'equivalència i el distanciament i c) anàlisi detallada de cadascuna de les peces lèxiques objecte del nostre estudi.

Per concloure el primer bloc del treball, en el sisè capítol, palesem els elements de divergència i confluència entre els dos grups de connectors reformulatius estudiats, proposem una tipologia per a aquest tipus de connectors i en donem una definició.

Els capítols setè i vuitè estan orientats a presentar una proposta d'aplicació lexicogràfica per a les unitats analitzades. Mentre que en el capítol setè, *Els connectors reformulatius*



---

*en els diccionaris*, presentem l'estat de la qüestió pel que fa al tractament teòric i aplicat d'aquests connectors, en el capítol vuitè, *Proposta d'aplicació lexicogràfica*, desenvolupem un prototip que pretén ser una eina que ajudi els lexicògrafs a donar entrada als connectors reformulatius en els diccionaris.

Finalment, en el capítol novè, a manera de recapitulació, presentem les conclusions teòriques del treball, validem els supòsits de partida i valorem les aportacions i aplicacions d'aquesta tesi doctoral.



## **CAPÍTOL 2**

---

### **ELS CONNECTORS**



## CAPÍTOL 2

### 2. ELS CONNECTORS

“Hay una gran cohesión, y a muchos niveles, en el discurso. Para ello la lengua dispone de diversos procedimientos, entre ellos una serie de *partículas*, difíciles de encasillar y analizar, que ocupan estas funciones.” (Fuentes, 1996, 7)

#### 2.1 Estat de la qüestió

Presentar l'estat de la qüestió de qualsevol temàtica una mica complexa acostuma a ser una tasca difícil, però exposar l'estat de la qüestió sobre els connectors suposa a més immersir-se en un món mancat de tradició en què ni la terminologia ni els conceptes estan del tot fixats.

En aquest capítol pretenem explicar què s'entén per connector des dels diferents marcs teòrics que han estudiat aquest tipus de peça lèxica, assenyalar la terminologia amb què s'hi han referit i indicar aquells aspectes amb què estem d'acord i aquells de què discrepem.

En realitat, analitzem el concepte de connector proposat per set grans marcs teòrics: la *gramàtica sistemicofuncional*, l'*anàlisi del discurs anglosaxona*, la *lingüística cognitiva*, la *teoria de l'argumentació*, l'*escola clàssica de Ginebra*, la *teoria de la rellevància* i els *integradors ginebrins*.

Per concloure aquest capítol exposem què entenem per connector, tot emmarcant la nostra definició en una proposta semanticopragmàtica *composicional*.

### 2.1.1 La gramàtica sistemicofuncional

En el model de la gramàtica sistemicofuncional de Halliday i Hasan, els elements vehiculadors de la connexió se situen al nivell de la *cohesió*, entesa com un concepte semàntic (Halliday i Hasan, 1976, 4). La cohesió forma part del sistema del llenguatge i com a tal es materialitza 1) a través del lèxic —cohesió lèxica (*lexical cohesion*)— o 2) a través de la gramàtica —cohesió gramatical (*grammatical cohesion*)—, dins la qual consideren la referència, la substitució i l'el·lipsi.

A mig camí entre la cohesió lèxica i la gramatical trobem els connectors, que són presentats sota el terme de conjunció (*conjunction*), definit a partir de la seva caracterització: els elements conjuntius no són cohesius per ells mateixos sinó, indirectament, per efecte del seu significat específic, i a través d'ells, s'expressa el tipus de relació semàntica que mantenen els enunciats connectats:

“They are not primarily devices for reaching out into the preceding (or following text), but they express certain meanings which presuppose the presence of other components in the discourse.” (*op. cit.* 1976, 222)

Halliday i Hasan estableixen quatre tipus bàsics de conjunció —additiva, adversativa, causal i temporal—, i n'assenyalen un prototip per a cada tipus: *and*, *yet*, *so* i *then*, respectivament.

Aquesta tipologia s'entrecrua amb un altre criteri sobre l'ús, *extern* o *intern*, de la conjunció en el discurs. Parlen d'ús extern quan la conjunció lliga el text amb el context. En canvi, una conjunció és d'ús intern quan uneix elements del cotext.

Amb l'establiment d'aquesta tipologia, Halliday i Hasan pretenen construir un model que englobi la totalitat dels elements conjuntius i deixen per a una etapa posterior una anàlisi més detallada que permeti establir subgrups dins de cadascun d'aquests tipus bàsics. Però en cap moment no trobem a Halliday i Hasan (1976) una anàlisi precisa i

---

detallada de les categories postulades, perquè aquests autors no ho consideren necessari per donar compte dels mecanismes cohesionadors del text, que és l'objectiu que s'havien proposat.

Seguint la tipologia hallidiana, algunes de les peces lèxiques objecte d'aquest treball d'investigació se situarien en el grup de la *conjunció additiva de tipus intern*. No trobem cap grup en el qual puguem estudiar conjuntament tots els connectors reformulatius (parafràstics i no parafràstics) com a grup amb característiques comunes.

En l'obra de 1985, Halliday fa una reformulació de la classificació de la conjunció que es presentava el 1976. Estableix ara tres tipus bàsics de conjunció a partir de la seva funció pragmàtica en el discurs: *conjunció d'elaboració*, *d'extensió* i *de relleu* i, dins d'aquests tres grans tipus, estableix subcategories. Els connectors reformulatius se situarien en aquesta nova tipologia dins la *conjunció d'elaboració*.

Però les tipologies que es presenten a Halliday i Hasan (1976) i a Halliday (1985) són massa simplistes i semblen estar construïdes a partir de la intuïció dels investigadors. En cap moment no es proposa una anàlisi aprofundida que permeti estudiar sistemàticament el contingut semanticopràgmatc de les peces lèxiques que analitzem.

En l'àmbit hispànic, tot seguint les línies de la gramàtica sistemicofuncional hallidiana, trobem els treballs de Mederos (1988), que caracteritza la connexió com un fenomen *cohesionador* a cavall de la gramàtica i el lèxic. Per a aquest lingüista, els *connectors* (*conectivos*), entre els quals hi ha conjuncions i complements adverbials de diversos tipus i d'estructura molt variada, són els indicadors de les relacions connectives en el text. Mederos presenta una tipologia dels connectors en funció del seu significat. Concretament, estableix sis classes de connexió, quatre que coincideixen amb les establertes per Halliday i

Hasan (1976) i dues de les quals són noves: la *disjuntiva*, en la qual trobem el connectiu *o*, i la *continuativa*, sota la qual agrupa connectius com ara *pues, bueno, pues bien, ahora bien*, que no es poden classificar en els tipus de connectors indicats a Halliday i Hasan (1976):

“Incluimos bajo este epígrafe varias expresiones residuales que no se dejan acomodar con facilidad en la clasificación establecida. Son expresiones de uso muy frecuente y tienen un valor cohesivo interno.”  
(1988, 252)

Però la proposta de Mederos és hereva de la de Halliday i Hasan, i per la mateixa raó que argumentàvem anteriorment, no la podem aplicar directament a aquest treball.

### 2.1.2 L'anàlisi de discurs anglosaxona

Sota el nom d'*anàlisi de discurs anglosaxona* agrupem els comentaris de tres autors de l'àmbit anglòfon que han estudiat les partícules connectives del discurs: D. Schiffrin, G. Redeker i B. Fraser, i també els treballs en l'àmbit hispànic d'I. Marsà, que analitza els connectors espanyols a partir de paràmetres molt propers als treballs de Schiffrin.

Com a aspecte generalitzable a tots els estudis que presentem sota aquest apartat, és important assenyalar que l'estudi dels elements connectors en aquest marc se centra exclusivament en l'anàlisi d'aquestes partícules en el discurs oral.

L'estudi de Schiffrin (1987) ve motivat pel seu interès per la coherència del discurs. Per això proposa un model que dona compte de la coherència discursiva, estructurat en cinc nivells: estructura d'intercanvi (*exchange structure*), estructura d'acció (*action structure*), estructura de les idees (*ideational structure*), marc participatiu (*participation framework*) i, finalment, estadi informacional (*informational state*).



---

L'autora se centra en l'anàlisi dels *marcadors discursius* —MD—<sup>13</sup> perquè són un element important en la construcció de la coherència discursiva, i els defineix com a elements seqüencialment dependents que marquen el límit entre diferents unitats de parla.

Pel que fa a la sintaxi, els *marcadors discursius* són independents de l'estructura de les frases i fins i tot poden ocórrer lliurement, de forma aïllada. Són membres d'una classe funcional, en la qual inclou elements verbals i no verbals que actuen com a mecanismes creadors de coordenades contextuals que fan avançar la conversa. Són elements dítics amb propietats anafòriques, que actuen en alguns dels cinc nivells del model discursiu que proposa i que construeixen la coherència textual. La majoria d'aquests marcadors poden actuar en més d'un nivell, tot i que en alguns desenvolupen una funció primària i en d'altres no.

Segons Schiffrin, no tots els marcadors discursius tenen un significat propi i estabilitzat. De fet, els marcadors discursius es podrien situar en una escala gradual de significat: “there may be degrees of referential meaning in an expression” (1987, 319). Els marcadors discursius que tenen significat realitzen la seva funció primària en el nivell *ideacional*:

“Those markers with meaning have their primary functions on ideational planes of talk, and those without meaning show the reverse tendency.”  
(1987, 319)

L'autora, que analitza el funcionament dels marcadors discursius a partir d'un corpus d'entrevistes sociolingüístiques, considera els MD com a marques de l'organització social en la conversa:

---

<sup>13</sup> Cal destacar que l'èxit del terme *marcadors discursius* (discourse markers) es deu als treballs d'aquesta autora. Posteriorment, G. Redeker i B. Fraser han utilitzat també aquest terme, que ha tingut un cert èxit en l'àmbit hispànic (vegeu Marsà, 1992 i Portolés, 1995, entre d'altres).

“Brackets at this level of social organisation function in much the same way as do rites of passage at larger ceremonial levels —ratifying participants identities and establishing the rules and procedures to be followed during an upcoming period of increased access of participants to one another.”(1987, 36)

Segons Schiffrin, en primer lloc els marcadors discursius són elements sintàcticament separables de la frase que s'utilitzen normalment en posició inicial d'emissió, mentre que els connectors que estudiem no apareixen necessàriament en aquesta posició. En segon lloc, els marcadors discursius no tenen significació pròpia, afirmació que no podem aplicar als connectors que analitzem per tal com estan formats sobre la base de morfemes lèxics que els atorguen un significat i un ús particulars.

En realitat, l'enfocament que D. Schiffrin proposa no és d'interès per al nostre estudi, d'una banda, perquè les característiques lingüístiques dels marcadors discursius no s'adiuen amb les de les peces lèxiques que volem descriure, i d'una altra perquè tampoc no estem interessats en un estudi de caràcter sociolingüístic com el proposat per l'autora.

2.1.2.1 Els continuadors dels treballs de D. Schiffrin en l'àmbit anglosaxó són G. Redeker i B. Fraser, que tenen en compte el treball de Schiffrin sobre els marcadors discursius i hi fan referències constants. Els autors reconeixen el mèrit de la tasca realitzada per Schiffrin, però proposen models nous que permetin donar compte de la seva concepció particular del discurs i dels marcadors discursius, sempre centrant-se exclusivament en textos orals.

Redeker (1990) distingeix dos nivells bàsics en el discurs: el *del contingut proposicional* i el *del contingut pragmàtic*. En el primer, situa tot allò que fa referència a les idees i al món que les envolta, mentre que en el segon component, distingeix dos tipus de relacions: les retòriques i les seqüencials. Proposa dos grans grups dins dels

---

marcadors discursius que coincideixen amb els components discursius establerts: el dels *marcadors d'estructura ideacional*, dividits en *connectors simples*, *connectors semànticament rics* i *adverbis temporals*, i el dels *marcadors d'estructura pragmàtica*, grup en el qual distingeix les *conjuncions usades pragmàticament*, les *interjeccions* i les *clàusules de comentari*.

En un article posterior, Redeker (1991) critica durament Schiffrin per la seva asistematicitat i incoherència i declara explícitament que el terme correcte per designar el seu objecte d'estudi és *operador discursiu* (*discourse operator*), encara que en diverses ocasions al llarg d'aquest article utilitza el terme *marcador discursiu* per referir-se a les mateixes unitats:

“Since propositional links are by far the largest and most frequent class, the term *discourse operator* seems more appropriate than the more pragmatically biased label discourse marker.” (1991, 1168)

Redeker defineix el terme *operador discursiu* com a mot o frase que s'utilitza principalment per conduir l'atenció del parlant cap a una classe particular de lligam entre el discurs que el precedeix i el que el segueix.

Aquesta definició d'operador discursiu exclou alguns elements que Schiffrin situava en el grup dels anomenats marcadors discursius, com ara els indicadors clausals d'estructura del discurs, les expressions dítiques, els pronoms anafòrics, les frases nominals i algunes expressions que no es limiten a l'àmbit de l'elocució.

L'altre continuador dels treballs de Schiffrin és B. Fraser, que lluny de fer una dura crítica a D. Schiffrin, assenyala alguns dels punts menys sistemàtics de l'obra *Discourse Markers*. Segons Fraser, Schiffrin defineix els nivells que configuren el discurs en termes estranys, massa generals i asistemàtics:

“Schiffrin defines her discourse planes in broad and general terms. She does not provide a systematic motivation for them, and one is left with a concern that they both overlap and leave areas of interpretation unaccounted for. While these facts do not detract from her careful analysis of the use of discourse markers in actual conversation, they do not allow one to consider her model as a viable framework.” (1990, 385)

Per aquest motiu proposa un nou model de discurs en el qual els marcadors discursius serien considerats una categoria lingüística; una classe d'expressions cada una de les quals assenyalada com el parlant lliga el missatge que segueix amb el discurs anterior. Aquesta proposta teòrica parteix del supòsit que el significat de les frases s'analitza en dos components separats: el del contingut i el pragmàtic. La informació pragmàtica la donen els senyals de les intencions comunicatives dels parlants, que són els *marcadors pragmàtics* (*pragmatic markers*). Aquestes marques pragmàtiques són de tres tipus: *marcadors pragmàtics bàsics* (*basic pragmatic markers*), *marcadors pragmàtics de comentari* (*commentary pragmatic markers*) i *marcadors pragmàtics paral·lels* (*parallel pragmatic markers*). Als marcadors discursius, que se situen dins del grup dels marcadors de comentari, se'ls atribueixen cinc característiques “gramaticals”:

- a) sintàcticament, no són classificables dins cap categoria de les definides fins ara en la gramàtica tradicional;
- b) tenen l'única i exclusiva funció de marcadors discursius;
- c) normalment es troben a l'inici de l'emissió;
- d) la seva presència/absència no altera la relació potencial entre els dos enunciats connectats. Els marcadors discursius no creen significat. Només actuen com a pistes que indiquen a l'oient com es pretén relacionar un missatge amb el que segueix, i finalment,
- e) es distingeixen d'altres tipus de marcadors pragmàtics que ocorren també en posició inicial com ara *certainly*, *frankly*, etc.

---

Fraser afirma que no hi ha cap raó per pensar que la funció d'un marcador discursiu està relacionada amb el seu significat, tot i que reconeix que això podria tenir algun interès des d'un punt de vista diacrònic. No hi ha un sentit estable i únic per a cada marcador del discurs que permeti atribuir-li un significat associat al seu contingut semàntic:

“The point of these examples is to show that *so* as a discourse marker permits a range of interpretations, all of which carry some sense that the next message «follows» from the prior context, but certainly not with any narrow «result» sense associated with the content meaning of *so*.”  
(1990, 393)

En la mateixa línia però en l'àmbit hispànic trobem la tesi doctoral d'I. Marsà (1992). L'autora estableix una tipologia dels *marcadors discursius* (*marcadores*) en funció de la força comunicativa que tenen en el discurs i apunta, de la mateixa manera que Schiffrin, que tots els marcadors discursius poden actuar en més d'una «classe». La seva classificació parteix de dos grans blocs de marcadors, ja establerts per Redeker, que comparteixen característiques comunes: els *marcadors ideacionals* (*marcadores ideacionales*), que marquen relacions de contingut entre els enunciats, i els *marcadors pragmàtics* (*marcadores pragmáticos*), que mostren la intenció del parlant en l'expressió d'un enunciat i que se subdivideixen en *marcadors retòrics* (*marcadores retóricos*), que indiquen la intenció del parlant respecte el contingut enunciat, i *marcadors de transició* (*marcadores de transición*), que indiquen la intenció del parlant respecte a l'estructura de la interacció.

Marsà se centra en l'estudi contrastiu anglès-espanyol dels marcadors de transició, entre els quals analitza per a l'anglès *well, you know, oh, I mean, now i then* i per a l'espanyol *bueno, pues, hombre, ah i o sea*.

Però les propostes plantejades des de l'anàlisi del discurs anglosaxona no semblen apropiades per a la nostra anàlisi per tal com, d'una banda, volem estudiar els connectors en textos escrits; i d'una altra, pretenem provar que el significat dels morfemes que componen les peces lèxiques que estudiem condicionen el seu funcionament.

### 2.1.3 La lingüística cognitiva

Sota aquest apartat hem agrupat els treballs d'alguns lingüistes que s'aproximen als postulats d'aquest marc teòric. Cal destacar, però, que els connectors no han estat fins ara tema d'especial interès per a la lingüística cognitiva.

Concretament, presentem un breu resum dels treballs d'E. Traugott, que es fixa en els connectors com a objecte de la *teoria de la gramaticalització*; de S. Pons, que se centra bàsicament en la *teoria del prototip*, i de M. Josep Cuenca i M. Josep Marín, que presenten un enfocament cognitiu globalitzador entorn dels connectors.<sup>14</sup>

Traugott, que anomena els connectors *marcadors discursius*, seguint la terminologia de D. Schiffrin, defensa que aquest tipus de peces lèxiques han de ser considerades necessàriament com a objecte d'estudi de la teoria de la gramaticalització. Demostra que els connectors segueixen el mateix procés de gramaticalització que altres unitats ja gramaticalitzades (Traugott, en premsa, 19): *transcategorització (decategorialization)*, *vinculació amb la frase (bonding within the phrase)*, *reducció fonològica (phonological reduction)*, *generalització del significat (generalization of meaning)*, *increment de les funcions pragmàtiques (increase in pragmatic function)* i, en darrer lloc, *subjectivació (subjectification)*.

En conclusió, per a l'autora, els *marcadors discursius* són un exemple clar de gramaticalització d'unitats de la llengua per a un ús estratègic en el discurs, i per aquest motiu argumenta que pel que fa a la hipòtesi de la gramaticalització i de la

---

<sup>14</sup> En la línia de la lingüística cognitiva pot consultar-se també Garrido (1993).

---

unidireccionalitat cal anar més enllà de la morfosintaxi i fixar-se en els nexes entre la sintaxi i els fenòmens pragmaticodiscursius, i en la relació entre la cognició i la comunicació.

En l'àmbit hispànic, S. Pons (1995) fa una aportació interessant relacionada directament amb elements de la lingüística cognitiva, tot i que en els seus treballs s'observen influències evidents del model integrador de Ginebra que presentarem en el punt 2.1.7 d'aquest capítol.

En la seva tesi doctoral, Pons pretén trobar uns criteris rigorosos que permetin mesurar el concepte vague i difús de la connexió. Així, a partir de totes les caracteritzacions dels connectors existents, Pons assenyala les característiques fonològiques, morfològiques, sintàctiques, semàntiques, textuais, pragmàtiques i distribucionals que li permetran establir un prototip de connector:

“El resumen de las características anteriores lleva a la creación de un modelo de conector, extraído a partir de la bibliografía sobre el tema. Como tal es un constructo abstracto, metalingüístico, deductivo e irreal, mediante el que se pretende captar el concepto de conector que se maneja en el estado de la cuestión actual. (...)

El conjunto responde al modelo prototípico de conector, entendido como entidad mental, a la que se ajustarán en mayor o menor medida las ocurrencias lingüísticas que se medirán con ella, en la línea de Kleiber, G. (1990).” (Pons, 1995, 318-319)

Prenent el prototip com a unitat de mesura, Pons comprova estadísticament en el corpus del seu estudi el grau d'adhesió de cada element analitzat al prototip de connector. Les peces lèxiques que més s'acostin al prototip de connector seran considerades com a tals.

El darrer punt que permet relacionar Pons amb el paràmetres cognitius és la consideració en els seus treballs del processos de gramaticalització dels connectors i del continu formal en l'establiment de la connexió discursiva:

“Después de haber estudiado la interrelación entre forma y función pragmática de las locuciones queda por explicar la relación entre las dos funciones pragmáticas de las locuciones: la conexión y la matización.”

(Ruiz i Pons, 1995, 72)

Pel que fa a l'àmbit català i en relació amb la lingüística cognitiva, cal destacar les aportacions de M. Josep Cuenca i M. Josep Marín.

Les darreres aproximacions a l'estudi dels connectors fetes per M. J. Cuenca s'emmarquen plenament dins la lingüística cognitiva. L'autora assenyala que en el marc cognitiu no s'accepta l'autonomia de la sintaxi perquè no hi ha cap component que sigui independent dels altres (1998, 507), fet que facilita que es puguin considerar alhora els aspectes semàntics, sintàctics i pragmàtics dels connectors.

En la seva obra *Sintaxi fonamental* (1996), M. J. Cuenca caracteritza els *nexes*<sup>15</sup> com una categoria gramatical dins la classe no nominal i els divideix en *primaris*, grup en el qual situa la conjunció com a prototip de la categoria gramatical nexa, i *secundaris*, quan no indiquen cap relació sintàctica sinó que concreten la relació semàntica dels enunciats units,<sup>16</sup> els quals són anomenats *matisadors* en altres ocasions. En funció de la relació semàntica que estableixen els nexes secundaris, postula tres tipus de matisadors: els *additiu* (*a més, d'altra banda, encara més*), els *contrastius* (*tanmateix, en canvi, tot i això*) i finalment els *causalconsecutius* (*en conseqüència, per tant*). Tanmateix, a Cuenca (1998), l'autora assenyala que hi ha una altra classe de matisadors que “manifesten valors

---

<sup>15</sup> En articles anteriors a l'aproximació cognitivista (1990a i 1990b), Cuenca parla de *connectors* per referir-se a les unitats que en l'obra de 1996 anomena *nexes*. Posteriorment, a Cuenca (1998) parla indistintament de connectors gramaticals o nexes.

<sup>16</sup> En realitat, aquesta és la definició que es proposa per a *connector* a Cuenca (1999).



vinculats amb les actituds dels interlocutors i organitzen el text”. Cuenca indica que són bàsicament connectors típics de la conversa com ara *a veure, mira, saps?* o *oi?* De totes maneres, la lingüista apunta que els límits entre aquest dos grans grups d’unitats connectives són del tot difusos.

Finalment, Cuenca assenyala que els processos de gramaticalització són molt freqüents en els connectors. Alhora mostra els límits difusos amb altres classes gramaticals tradicionals i, implícitament, la influència de l’estructura semàntica d’aquestes peces lèxiques en el seu funcionament (Cuenca, 1993).

En el camp de la lingüística catalana i dins de la cognitiva hem de situar també els treballs de M. J. Marín (1996). Aquesta autora parteix de la noció de connexió entesa com un continu que s’estén des de la composició oracional fins a la connexió textual, i defineix tres tipus de connectors en relació amb la combinació de trets dels binomis [+/-intraoracional] [+/-modalitzador]: *connectors oracionals* [+intraoracional], [-modal], *connectors textuais* [-intraoracional], [-modal] i *marcadors discursius* [-intraoracional], [+modal]. Els *connectors oracionals* apareixen a l’interior de l’oració i indiquen la relació entre constituents oracionals; els *connectors textuais* es troben al nivell del text i mostren la relació entre el text i el cotext, i els *marcadors discursius* marquen la relació entre el text i el context extralingüístic.

Finalment, i com a aportació dels seus treballs, Marín assenyala que, des d’un enfocament cognitivista com el que ella adopta, no s’imposa com a necessària la correspondència unívoca entre categoria i funció que es postula en els estudis tradicionals.

Per concloure aquest apartat dedicat a l’estudi dels connectors des de la lingüística cognitiva, hem d’indicar que els plantejaments dels autors aquí presentats semblen en general adequats i lògics. Per aquesta raó, en el treball que desenvolupem els tindrem en

compte. Bàsicament fixarem la nostra atenció en alguns dels processos de gramaticalització soferts per les peces lèxiques objecte del nostre estudi, per tal d'indicar la influència de la composició semanticomorfològica d'alguns connectors en el seu funcionament. D'altres aspectes apuntats en aquest apartat seran també considerats, encara que des de l'òptica d'altres teories lingüísticodiscursives que tot seguit presentem, perquè proporcionen un suport teòric i metodològic a aquest treball que permet analitzar amb més precisió els aspectes intuïtivament apuntats en la proposta cognitivista.

#### 2.1.4 La teoria de l'argumentació

Dins l'anomenada escola francesa de l'anàlisi del discurs, trobem la teoria de l'argumentació, de la qual O. Ducrot i J. C. Anscombe són els màxims representants.

La teoria de l'argumentació suposa un canvi respecte de l'anomenada gramàtica tradicional pel fet que la llengua ja no es considera un mitjà a través del qual es representa la realitat, sinó que es nega el caràcter referencial del llenguatge o, millor dit, se'l passa a un segon nivell d'interès. Per a Ducrot i Anscombe, parlar no és informar, sinó bàsicament argumentar:<sup>17</sup>

“Para nosotros, es un rasgo constitutivo de numerosos enunciados, el que no se les pueda emplear sin pretender orientar al interlocutor hacia un tipo de conclusión (por el hecho que se excluye otro tipo de conclusión).” (Ducrot i Anscombe, 1983, 48)

La teoria de l'argumentació se situa en l'àmbit d'una semàntica pragmàtica, o semàntica integradora dels elements pragmàtics, que aquest autors anomenen *Pragmàtica integrada*.

---

<sup>17</sup> Trobem altres lingüistes que, tot i no emmarcar-se en la teoria de l'argumentació, fan també referència al caràcter argumentatiu de la llengua:

“L'argumentation est parfaitement indissociable de la situation d'énonciation, c'est-à-dire du statut du locuteur et de l'auditoire, mais aussi des croyances de cet auditoire, des valeurs en usage dans la communauté en question.” (Maingueneau, D. 1991, 232)

---

Aquesta perspectiva aglutina tres dimensions tradicionalment separades en l'estudi del llenguatge: la sintaxi, la semàntica i la pragmàtica:

“Para nosotros en la mayoría de los enunciados hay ciertos rasgos que determinan su valor pragmático independientemente de su contenido informativo. Y estos rasgos ni siquiera pueden ser considerados siempre rasgos marginales (...). Por el contrario, con frecuencia se trata de marcas imbricadas en la estructura sintáctica (...). Nos proponemos impedir así establecer un orden lineal entre semántica y pragmática.” (*op. cit.*, 1983, 31)

Aquesta proposta sembla força adequada per al nostre treball, perquè d'una banda considera la pragmàtica integrada en el sistema de la llengua, i per tant permet tractar els connectors amb evidents característiques pragmàtiques com a elements lingüístics, i perquè d'una altra considera que la pragmàtica, la sintaxi i la semàntica estan integrades, fet que permet afirmar que la influència de la càrrega semàntica de les peces lèxiques que analitzem en el seu funcionament pragmàtic és important.

La noció de *polifonia* i el concepte de *topos* o *forma tòpica* esdevenen dos elements clau dins d'aquesta proposta teòrica. La polifonia fou descrita per primera vegada per Bakhtine (1930), i desenvolupada posteriorment per Anscombe i Ducrot per tal de tractar aquells enunciats en els quals es perceben diferents veus sota el discurs d'un mateix enunciadador, tal com assenyala M. Tricás:<sup>18</sup>

---

<sup>18</sup> Cal assenyalar que la noció de polifonia de què partim difereix de la conceptualització més generalitzada en els estudis literaris, tot i que ambdues es basen en la formulació de Bakhtine (1930).

“El término polifonía discursiva pretende indicar la presencia de distintas voces que asumen papeles diferentes en esa especie de escenificación teatral que es el discurso. Dentro de éste el locutor realizaría el papel de narrador mientras que los demás personajes de la representación corresponderían al resto de enunciadores. (...) Al locutor le corresponde el papel de director, de responsable absoluto de este complejo ilocutorio; uno de los enunciadores se identifica con el propio locutor y transmite su voz; el resto de enunciadores desempeñan distintos actos ilocutorios permitiendo que el texto diga, a través de voces distintas al locutor y distanciadas de éste, aquellas opiniones, puntos de vista, tomas de posición que el locutor no comparte.” (Tricás, 1991, 513-514)

Com dèiem anteriorment, el concepte de *topos* o *forma tòpica* és també necessari per a l'articulació del marc teòric de l'escola francesa. El terme *topos* prové de la retòrica aristotèlica, “pero está lejos de abarcar todo lo que Aristóteles y la retórica clásica incluían en este término” (Ducrot i Anscombe, 1983, 217). Si al principi es considerava que la relació que s'establí entre un argument i la seva conclusió era binària, Ducrot i Anscombe presenten una revisió del seu model, en què estableixen el concepte de *topos*, a través del qual pretenen explicar que la relació entre un argument i la seva conclusió no és binària, sinó que hi intervé un tercer element (*topos*), que crea un nexa entre els dos enunciat i que permet orientar cada enunciat cap a una conclusió determinada:

“A este garante del paso del argumento a la conclusión le llamaremos *topos*, en homenaje a Aristóteles, que ya en *Los Tópicos* formula una hipótesis muy parecida (véase también Toulmin y Perelman).” (Anscombe, 1995, 301)

---

En l'última revisió d'aquest model (Anscombe *et al.* 1995), es proposen tres elements principals per a la caracterització dels *topoi*:

- Es presenten com a creences comunes compartides per una certa col·lectivitat, de la qual, com a mínim, formen part el locutor i el destinatari.
- Es presenten com a generals perquè són vàlides en diferents situacions.
- Són graduals perquè posen en relació dos predicats graduals, dues escales:

“La relation argument + conclusion est gradable par nature, du simple fait qu'un argument est plus ou moins fort pour une conclusion donnée.”

(*op. cit.* 1995, 45)

La naturalesa gradual dels *topoi* té una conseqüència teòrica important ja que implica que cada *topos* pot aparèixer sota dues formes diferents, que anomenen *formes tòpiques*, *FT*. Ducrot i Anscombe estableixen dos tipus de formes tòpiques: les formes tòpiques *intrínseques* i les formes tòpiques *extrínseques*. Parlen de forma tòpica *intrínseca* quan el *topos* es crea a partir de la significació d'una unitat lèxica i, en canvi, parlen de forma tòpica *extrínseca* quan intervé un *topos* intermediari, present en la llengua, que vehicula de forma subjacent una ideologia pròxima a creences comunes que es donen en la “saviesa popular”.<sup>19</sup> Finalment, l'any 1995, parlen també de *topoi concordants* i de *topoi discordants*, als quals corresponen dues formes tòpiques equivalents, que s'anomenen *converses*:

---

<sup>19</sup> Els *topoi* externs reben també el nom d'*universos de creença* (Martin, 1987), i en d'altres marcs teòrics el de *sabers compartits (savoirs partagés)* (Roulet, 1991) o *memòria discursiva (mémoire discursive)* (Berrendoner, 1983 i 1990).

“Ainsi un *topos*, dit concordant, fixant pour ses deux échelles P et Q le même sens de parcours, peut apparaître sous les formes que j’appellerai converses, “+P, +Q” et “-P, -Q” —formes qui signifient, respectivement, qu’un parcours ascendant de P est associé à un parcours ascendant de Q, et qu’un parcours descendant de P est associé à un parcours descendant de Q. De même un *topos* discordant, attribuant à P et à Q des directions de parcours opposées, peut se présenter sous les deux formes converses: “+P, -Q” et “-P, +Q”. (Anscombe *et al.*, 1995, 87)

Així, es pot establir una escala de propietats seguint aquestes combinacions:

- a més P, més Q
- a menys P, més Q
- a més P, menys Q
- a menys P, menys Q

on P i Q són els elements lingüístics i/o no lingüístics que es poden derivar de cada enunciat analitzat.

Un cop presentades les bases de la teoria de l’argumentació, explicitem el paper dels connectors en aquesta proposta. Mitjançant una reflexió lingüística podem observar la presència d’una sèrie de marques o guies en la llengua que esdevenen mecanismes molt importants per vehicular l’argumentació i que alhora mostren una dimensió semàntica, i indiquen també una dimensió pragmàtica. Entre aquestes marques trobem els *operadors discursius* i els *connectors*.

Ducrot i Anscombe defineixen *operador discursiu* com un morfema que produeix una transformació en el potencial argumentatiu d’un únic enunciat, i *connector* com un mot la funció del qual és establir un lligam entre dues entitats semàntiques. La diferència entre un

---

operador discursiu i un connector rau en el fet que, mentre que l'operador discursiu s'introdueix dins un únic enunciat i el modifica, el connector uneix dos enunciats, i estableix un tipus de relació argumentativa entre ells.

Dins la teoria de l'argumentació es produeix una divisió clara entre *connectors orientats*, que mantenen la trajectòria indicada pel primer enunciat, i *connectors antiorientats*, que la modifiquen; i cadascun d'aquests grups se subdivideix en connectors que convoquen *topoi directes*, dels quals extraïem directament una conclusió, i connectors que convoquen *topoi indirectes*. Així trobem quatre tipus de connectors: *connector orientat directe*, *connector orientat indirecte*, *connector antiorientat directe* i *connector antiorientat indirecte*.

Prendrem en consideració aquesta proposta teòrica malgrat que presenta alguns punts febles que caldrà resoldre, com ara que els exemples dels quals es parteix per a l'argumentació del model no pertanyen a interaccions reals i que els enunciats s'analitzen com a fets aïllats sense considerar el context en què s'han produït. Per pal·liar aquests problemes tindrem en compte alguns aspectes d'altres models teòrics, com la teoria de l'escola clàssica de Ginebra, la teoria de la rellevància de Sperber i Wilson, i la proposta teòrica dels integradors ginebrins.

### 2.1.5 L'escola clàssica de Ginebra

El marc teòric de l'escola clàssica de Ginebra es configura sobretot a l'entorn de les obres d'E. Roulet (1981, 1985, 1986 i 1987a) i de J. Moeschler (1985) i, a diferència de la teoria de l'argumentació, parteix de l'anàlisi d'un corpus real i se centra sobretot en l'estudi de l'articulació del discurs.

El model ginebrí, que incorpora sistemàticament a l'anàlisi conversacional la teoria de l'argumentació de J. C. Anscombe i O. Ducrot, partia d'una visió estàtica del discurs, abandonada l'any 1986 en una revisió d'E. Roulet que hi incorpora una perspectiva dinàmica:

“Ce papier vise à corriger et développer la description de la structure du discours monologique dans une perspective conversationnelle présentée dans le chapitre 1 de Roulet *et al.* 1985; il introduit dans la description le concept de mouvement discursif et précise les concepts d'énonciateur et de réalisation de la complétude interactive dans une perspective dynamique...” (1986, 189)

El discurs (tant el monològic com el dialògic) s'entén com una negociació en la qual apareixen tres constituents principals: l'intercanvi (en el discurs dialògic), la intervenció (en el discurs monològic) i l'acte de llengua.<sup>20</sup> En aquesta negociació el locutor intenta evitar constantment que es trenqui el fil del seu discurs, motiu pel qual s'assoleix el que s'anomena *compleció interactiva (complétude interactive)*, que permet crear textos cohesionats i coherents. Per aconseguir la compleció interactiva de què parlem, l'enunciador utilitza una sèrie d'instruments com els comentaris metadiscursius o l'ús d'arguments i contraarguments.

Els connectors i els operadors discursius, que en aquest model són instruments que configuren estructuralment el discurs i faciliten la compleció interactiva, són definits de la mateixa manera que ho eren en la teoria de l'argumentació, amb l'única diferència que s'hi incorpora la referència als actes de parla i als moviments discursius:

“Connecteur argumentatif (chapitre 2, 3.2.1.):

Morphème qui articule deux énoncés (actes, interventions) ou plus intervenant dans une stratégie argumentative unique.” (Moeschler, 1985, 191)

---

<sup>20</sup> Observem, a través d'aquest darrer constituent, la influència en aquest model de la teoria dels *actes de parla* (vegeu Austin, 1962 i Searle, 1969).



“Opérateur argumentatif (chapitre 2, 3.2.1.):

Morphème qui, appliqué à un contenu, transforme (en les limitant) le potentialités argumentatives de ce contenu.” (Moeschler, 1985, 196)

Entre els operadors i els connectors que faciliten la interacció comunicativa, Roulet (1985) distingeix els *marcadors metadiscursius*, els *marcadors d'estructuració de la conversa* i els anomenats pròpiament *connectors interactius*, que, a més a més de facilitar la interacció, mostren la dimensió argumentativa del discurs. Dins d'aquest darrer grup, s'estableixen quatre subgrups: el dels connectors interactius *argumentatius*, el dels *contraargumentatius*, el dels *consecutius* i el dels *reavaluatius*. El 1987, però, els connectors *reavaluatius* són considerats per Roulet com una classe independent i diferent de la dels connectors interactius, per la qual cosa proposa una classe nova de connectors anomenats, ara, *reformulatius*, que tenen un paper destacat i propi en l'estructuració del discurs. Tornarem a parlar d'aquest grup de connectors anomenats reformulatius/reavaluatius en el proper capítol, ja que aquests elements són l'objecte d'estudi d'aquest treball d'investigació.

En aquesta proposta teòrica es parteix de l'anàlisi de corpus reals de discurs que trobàvem a faltar en la teoria de l'argumentació i s'aporta una visió del discurs estructurada i dinàmica, que haurem de considerar per tal com les peces lèxiques que analitzem juguen un paper destacat en l'estructuració discursiva.

A partir de l'any 1988, l'escola clàssica de Ginebra segueix un procés d'evolució que porta a la formació de dos corrents independents en l'anàlisi del discurs: a) l'aproximació modular de l'anàlisi del discurs, encapçalada per Roulet, que no entrarem a analitzar en aquest treball d'investigació<sup>21</sup> i, b) el que integra en el model clàssic ginebrí el tractament

---

<sup>21</sup> En aquesta anàlisi modular del discurs, els connectors i els operadors argumentatius, provinents del mòdul enunciatiu, apareixen en tots els mòduls proposats com a marques de la dimensió argumentativa del discurs. Per a un estudi més aprofundit es pot consultar Roulet (1991, 1995, 1997 i 1998).

dels elements contextuais a partir de la teoria de la rellevància de Sperber i Wilson, línia en la qual treballen actualment Moeschler, Reboul, Luscher i Jayez, entre d'altres, i que exposarem en l'apartat 2.1.7 d'aquest treball d'investigació.

### 2.1.6 La teoria de la rellevància<sup>22</sup>

La teoria de la rellevància s'ha anat configurant a l'entorn de les obres de D. Sperber i D. Wilson i s'ha aplicat directament als estudis sobre els connectors en els treballs de D. Brockway i D. Blakemore i, de forma eclèctica, als constructes teòrics dels integradors de Ginebra.

La teoria de la rellevància vol explicar el processament de la informació en tota classe de fenòmens comunicatius (verbals i no verbals). Per a Sperber i Wilson, la interpretació d'un enunciat és el resultat d'un procés cognitiu que es basa en el binomi ostensió/inferència, per oposició a la teoria clàssica de la comunicació —que s'establia entorn dels conceptes de codificació/descodificació de la informació. Un determinat comportament és ostensiu si és manifestament rellevant per a la comunicació, i és rellevant si produeix algun canvi significatiu en el context que ajudi a avançar en la comunicació, amb el mínim esforç:

“Un supuesto es relevante en un contexto si y sólo si tiene algún efecto contextual en dicho contexto.” (Sperber i Wilson, 1994, 155)

Sperber i Wilson especifiquen les condicions per a la rellevància òptima:

“(a) El conjunto de supuestos {I} que el emisor desea hacer manifiesto para el destinatario es suficientemente relevante como para que al destinatario le merezca la pena procesar el estímulo ostensivo.

---

<sup>22</sup> En moltes altres ocasions aquesta teoria s'ha anomenat també teoria de la pertinència o bé teoria de la pertinència i de la rellevància. Pel que fa al nom d'aquest marc teòric, utilitzarem d'ara en endavant *teoria de la rellevància*. Són molts els lingüistes que adopten aquesta posició: S. Bonilla, M. V. Escandell, J. Garrido, M. Leonetti, E. Montolío, G. Reyes, E. Romero, V. Sánchez i B. Vicente. S. Bonilla exposa els motius d'aquesta solució en la seva tesi doctoral (1994).

(b) El estímulo ostensivo es el más relevante que el emisor podría haber utilizado para comunicar {I}.” (1994, 205)

En aquesta proposta teòrica el context és un subconjunt de l'entorn cognitiu dels parlants i uns mateixos fets poden aparèixer en l'entorn cognitiu de dos parlants diferents:

“El entorno cognitivo de un individuo es un conjunto de hechos que son manifiestos para él.

Ser manifiesto, por consiguiente, equivale a ser perceptible o inferible. El entorno cognitivo total de un individuo es un compendio de su entorno físico y de su capacidad cognitiva. No se compone tan sólo de los hechos de los que es consciente, sino también de todos los hechos de los que puede llegar a ser consciente en su entorno físico.” (1994, 55)

“(…) unos mismos hechos pueden ser manifiestos en el entorno cognitivo de dos personas distintas. En ese caso, los entornos cognitivos se intersecan, y su intersección constituye un entorno cognitivo que estas dos personas comparten. El entorno cognitivo total de dos personas está formado por la intersección de sus dos entornos cognitivos totales: es decir, el conjunto de todos los hechos que son manifiestos para ambos.” (1994, 57)

Un altre dels elements importants que incorpora la teoria de la rellevància és el concepte d'*inferència*, que V. Escandell explica de manera aclaridora:

“(…) la inferencia es un proceso que «crea» un supuesto a partir de otro. (….) Un supuesto es cada uno de los pensamientos que un individuo tiene catalogados como representaciones del mundo «real». Una inferencia es por tanto un proceso deductivo (…).” (Escandell, 1993, 135)

L'aplicació d'aquesta teoria a l'anàlisi dels connectors és del tot factible perquè aquestes peces lèxiques són justament pistes ostensives i, per tant, rellevants, que guien, pertinentment, el locutor perquè extregui les inferències i els implícits necessaris, interpreti de forma correcta els enunciats i destriï de l'entorn contextual aquells elements que són pertinents per a aquella situació concreta de comunicació.

Com assenyalàvem anteriorment D. Brockway (1982) i D. Blakemore (1987, 1992 i 1996) apliquen directament la teoria de la rellevància a l'anàlisi dels connectors.

L'any 1982, D. Brockway, que aplica a l'anàlisi d'alguns connectors el que encara s'estava configurant com a teoria de la rellevància, arriba a la conclusió que hi ha una sèrie de lexemes que incorporen restriccions semàntiques a la interpretació pragmàtica dels enunciats:

“L'acquis majeur de mon analyse me paraît être l'hypothèse que dans leur rôle de mise en relation entre énoncés et contextes, ces lexèmes imposent des contraintes sémantiques à l'interprétation pragmatique des énoncés.” (1982, 22)

Blakemore per la seva banda afirma que hi ha una sèrie de peces lèxiques (*lexical items*) que poden intervenir en l'establiment de la coherència discursiva, definida com la relació existent entre dues unitats lingüístiques.

En l'obra de 1987, l'autora estableix dos tipus bàsics de connectors:

a) els de *contingut proposicional*, quan un segment del discurs és utilitzat en l'establiment del contingut proposicional del següent, i

b) els de *contingut interpretatiu*, anomenats concretament *connectors discursius* (*discourse connectives*), quan la interpretació d'un segment discursiu s'utilitza per establir efectes contextuals en el següent.

Aquestes partícules connectives, i en especial els connectors discursius, faciliten la interpretació correcta de les emissions amb el mínim esforç i actuen com a *restriccions semàntiques rellevants* en el discurs (*semantic constraints on relevance*).

Els connectors discursius es diferencien dels de contingut proposicional per la prosòdia i també perquè els primers són elements dependents de la seqüència discursiva.

Blakemore (1992) estableix una classificació completa dels connectors discursius, caracteritzats a partir d'aquest moment com a elements amb contingut semàntic que no poden ser explicats en funció de les condicions de veritat de Grice:

“(...) these expressions must be analysed in representational terms. In particular, they contribute towards a proposition whose relevance lies in the way it directs the hearer toward a particular interpretation of another proposition. In other words, some linguistic meaning is representational but non-truth-conditional.” (1992, 150)

Així, s'estableixen tres tipus de connectors discursius:

a) els *introdactors d'implícacions textuais* (*discourse connectives which introduce contextual implications*), entre els quals situa *therefore* i *so*;

b) els *connectors discursius de reforç* (*discourse connectives concerned with strengthening*), que serveixen per convèncer l'oient, entre els quals analitza *after all*,<sup>23</sup>

---

<sup>23</sup> Coincidint amb aquest grup, trobem els connectors argumentatius orientats de la teoria de l'argumentació.

c) els *connectors de negació o refús (discourse connectives which introduce denials)*, entre els quals trobem *however* i *but*, entre d'altres.<sup>24</sup>

Finalment, Blakemore apunta que algunes característiques dels connectors discursius no poden ser analitzades només per la lingüística, i assenyala que se'n podria donar compte a partir de teories psicològiques.

En aquest apartat, hem vist en diverses ocasions que el tractament dels connectors que fa la teoria de la rellevància coincideix en alguns aspectes amb el de la teoria de l'argumentació: connectors de contingut interpretatiu *versus* connectors de contingut instruccional, connectors discursius de reforç *versus* connectors argumentatius orientats, connectors de refús o negació *versus* connectors argumentatius antiorientats; però de totes maneres aquest marc no aporta els elements necessaris per descriure globalment la complexitat de les peces lèxiques que ens ocupen perquè no hi trobem explicitat cap instrument que faciliti l'anàlisi dels connectors. Tot i així, tindrem en compte els postulats d'aquesta teoria a partir de la integració que en fan els innovadors ginebrins, que presenten un model que incorpora tres de les propostes teòriques exposades que més s'apropen a la nostra concepció de discurs i de connectors discursius: la teoria de l'argumentació, el model de l'escola clàssica de Ginebra i la teoria de la rellevància.

### 2.1.7 La integració

Entorn dels anys noranta, a l'escola de Ginebra sorgeix una branca diferent en l'estudi dels fenòmens lingüísticodiscursius que integra a la seva anàlisi els antics postulats de l'esmentada escola (i, per tant, també el model de la teoria de l'argumentació) i la teoria de la rellevància.<sup>25</sup>

---

<sup>24</sup> Els connectors de negació semblen coincidir amb els connectors argumentatius antiorientats d'Anscombe i Ducrot.

<sup>25</sup> Les primeres referències que mostren l'existència d'una nova escola són de l'any 1989 i apareixen a *Cahiers de Linguistique Française* n. 10. De totes maneres, hem de destacar un article de Moeschler anterior, de l'any 1986, intitulat *Connecteurs pragmatiques et pertinence*.

---

Els membres d'aquest nou model del discurs, J. Moeschler, A. Reboul, J. M. Luscher i J. Jayez, s'aglutinen en un sol grup investigador a l'entorn de dos projectes el títol dels quals és prou explícit: *La description des marques de la cohérence et de la pertinence dans différents types de discours en française contemporain* i *Marquage linguistique et pertinence: référence et déixis temporelle, connecteurs temporels et énonciatifs, thématization et contrefactualité*.

La seva proposta no suposa cap trencament amb l'escola clàssica de Ginebra, sinó que incorpora al model l'estudi del paper dels connectors en el tractament dels enunciats en els quals apareixen:

“Ce travail s'inscrit dans la lignée des recherches effectuées à Genève sur les connecteurs. Je considère comme une première étape les résultats obtenus par E. Roulet et son équipe d'alors, qui sont rapportées principalement dans Roulet & alii (1985) et dans les *Cahiers de Linguistique Française* n° 5 (1983), 7 (1986) et 8 (1987). Dans ces descriptions, les connecteurs sont essentiellement étudiés sous l'angle de leur apport à la structuration de la conversation (...). Dans une seconde étape, si l'on veut bien admettre ce terme, les connecteurs ont été considérés sous l'angle de leur participation au traitement interprétatif des énoncés dans lesquels ils apparaissent (cf. Moeschler 1986-87, 1989, Luscher 1988-89, Luscher & Moeschler 1990).” (Luscher, 1993, 173)

“(...) certain conversational routines need to be monitored by specific discourse devices, in order to guide the interpretation process in the most efficient way. Connectives in conversation have precisely this function.” (Moeschler, 1993, 168)

Per poder analitzar els connectors en funció de la seva relació amb el procés d'interpretació contextual, s'ha de recórrer a la teoria de la rellevància, ja que el model del qual parteixen no pren en consideració el context:

“(…) un énoncé ne peut s’interpréter que dans un contexte particulier, contexte que toute description pragmatique se doit d’expliciter.”  
(Moeschler, 1989, 44)

“En effet, toute interprétation d’énoncé nécessite un apport de données non linguistiques qui compensent les présupposés et les implicites, réduisent les ambiguïtés et permettent d’attribuer des référents.”  
(Luscher, 1989, 101)

D'aquesta manera se soluciona la doble problemàtica de l'estructuració i de la interpretació dels connectors que s'havia proposat resoldre l'antiga escola de Ginebra. La diferència entre aquesta proposta i la de Blakemore (vegeu pàg. 54) rau en el fet que limiten al nivell dels morfemes el que consideren guies sobre el context.

En aquesta proposta dels integradors, els connectors estan inclosos en el grup de les marques lingüístiques (*marques linguistiques*), en el qual trobem també altres elements lingüístics, com ara els pronoms anafòrics i díctics, les marques temporals (temps verbals i connectors temporals) o les marques contrafactuals. Totes aquestes marques lingüístiques són considerades marques de pertinència i coherència.

Luscher (1993) proposa una distinció entre els termes marca (*marque*) i marcador (*marqueur*), i aquest últim el reserva per als connectors, marques lingüístiques de la connexió que faciliten el procés d'interpretació dels enunciats:



“Les connecteurs accomplissent en effet une tâche particulière: s'ils n'ont pas un rôle d'organisateur, ils reflètent néanmoins linguistiquement l'organisation voulue par le locuteur et l'interprète les exploite comme guides lors du traitement de l'énoncé. L'interprétation s'appuyant également sur des données extra-linguistiques, il est justifié de qualifier les connecteurs de marques linguistiques. Je fais donc une distinction entre marqueur et marque, distinction qui reflète la différence d'approche de la description des connecteurs.” (Luscher, 1993, 173)

Un connector serà més o menys necessari per interpretar el context segons la naturalesa de les informacions contingudes en l'enunciat en què apareix. En aquesta línia, Luscher i Moeschler proposen un nou concepte per a la caracterització dels connectors: *la força de connexió (force de connexion)*, que s'estableix en funció de les instruccions que cada connector pot vehicular.

Hi ha una sèrie d'instruccions que s'apliquen sempre obligatòriament anomenades *instruccions de primer nivell (instructions de premier niveau)*, que es poden considerar les instruccions de base del connector (*instructions de base*):<sup>26</sup>

“(…) comme les instructions de premier niveau sont obligatoires et peuvent parfois être suivies d'autres instructions, on peut les considérer comme des instructions de base.” (Luscher, 1989, 113)

Molts connectors només vehiculen instruccions d'aquest tipus, però n'hi ha d'altres que presenten, a més de les instruccions de primer nivell, un altre tipus d'instruccions que no actuen sempre necessàriament: són les anomenades *instruccions de segon nivell*

---

<sup>26</sup> Aquí s'evidencia clarament la influència de la teoria de l'argumentació en el model integrador.

(*instructions de second niveau*), que només s'apliquen quan el conjunt d'instruccions de primer nivell no és suficient per a la correcta interpretació dels enunciats:

“Elles ne sont réalisées que si l'application de l'ensemble des instructions de premier niveau ne suffit pas à produire une interprétation complète de l'énoncé. Les instructions impliquées sont automatiquement sélectionnées par le mécanisme déductif pour optimaliser la pertinence de l'énoncé. Leur application dépend du principe de pertinence.” (1989, 112)

De la mateixa manera que hi ha una sèrie d'enunciats que només poden desxifrar-se gràcies a la presència d'un connector, n'hi ha d'altres en els quals aquest no és necessari. Quan, malgrat això, el connector hi apareix actua amb una força nul·la (*force nulle*):

“Enfin, dans certains énoncés, le lien entre deux actes discursifs est suffisamment clair pour qu'un connecteur, dans l'optique adoptée ici selon laquelle il facilite l'interprétation, ne soit pas nécessaire à la compréhension. Les connecteurs adéquats, lorsqu'ils sont introduits dans un tel énoncé, sont alors en emploi à force nulle et redondants par rapport aux informations fournies par le reste de l'énoncé.” (1989, 114)

Luscher distingeix quatre tipus de força de connexió, que se situen en una escala gradual: *força nul·la*, a la qual ens acabem de referir; *força feble* (*force faible*), quan només s'aplica la instrucció de base; *força intermèdia* (*force intermédiaire*), quan només s'apliquen algunes de les instruccions de segon nivell, i *força màxima* (*force maxime*), quan s'apliquen totes les instruccions que pot vehicular un connector.

L'autor estableix dos tipus de connectors en funció de les instruccions que vehiculen: els *connectors de base simple* (d'una sola instrucció) i els *connectors de base complexa* (que poden vehicular més d'una instrucció).<sup>27</sup>

Luscher apunta també la possibilitat d'establir una tipologia dels connectors agrupant-los en funció de la instrucció que vehiculen. La instrucció comuna compartida per tots els connectors d'un mateix grup pot ser de primer nivell per a alguns i de segon per a altres. Aquest és el motiu pel qual dos connectors que són commutables en algunes ocasions no ho són en d'altres.

Dins les marques lingüístiques de la coherència i la pertinència, Moeschler distingeix els conceptes d'*operador discursiu* i *connector pragmàtic*. Un *operador discursiu* és un morfema que porta associada una instrucció que modifica d'alguna manera el context d'interpretació d'un enunciat. En canvi el terme *connector pragmàtic* es reserva per fer referència als elements del discurs que connecten dos enunciats diferents.<sup>28</sup>

Malgrat que, segons la nostra percepció del discurs, aquest model és el que millor permet tractar els connectors, encara presenta algun aspecte teòric que no s'adequa totalment a les premisses de partida d'aquest treball d'investigació. Mentre que s'assenyala que el conjunt dels connectors està format per morfemes gramaticals que no tenen cap contingut per ells mateixos, és a dir, que són referencialment buits, nosaltres intuïm que això no és cert i al contrari assumim que el significat dels morfemes que componen les peces lèxiques que ens ocupen en condiciona el funcionament:

---

<sup>27</sup> En el capítol sisè expliquem que no hem trobat cap cas dels analitzats en què el CR no realitzi cap mena de funció, sinó que, al contrari, sempre vehicula com a mínim dues instruccions, fet que ens porta a posar en dubte aquest postulat teòric.

<sup>28</sup> Moeschler (1993) afirma que el terme anglès que correspon al francès *connecteurs pragmatiques* és *discourse connectives* (terme utilitzat també per Blakemore). En aquest sentit, cal assenyalar que Luscher l'any 1989 utilitzava el terme *connecteurs discursifs* per referir-se als mateixos elements, però l'any 1994 utilitza el terme *connecteurs pragmatiques* i indica que aquest terme és més estès i evita la inflació de la terminologia, de la qual donem mostres al llarg d'aquest capítol.

“Le point commun entre les marques linguistiques se définit d’abord *in absentia*: elles n’ont pas de signification lexicale, ou référentielle, propre. Elles ne prennent donc leur sens qu’en discours et elles véhiculent des instructions inférentielles.” (Luscher, 1994, 187)

Tot i que compartim la idea que els connectors adquireixen un sentit ple en el discurs, segons el nostre parer, els connectors tenen un valor semàntic estable de partida.

Pel que fa a l’aplicació d’aquest model en l’àmbit hispànic, considerem que els treballs de J. Portolés i d’A. Briz s’inscriuen clarament en aquesta línia. J. Portolés (1993) afirma que hi ha una sèrie d’elements que esdevenen marcadors del discurs per tal com faciliten l’extracció d’inferències i, dins dels marcadors del discurs, distingeix els *modalitzadors*, els *marcadors de rectificació*, els *ordenadors discursius*, els *marcadors de digressió*, els *marcadors d’inferències paral·leles*,<sup>29</sup> els *marcadors d’inversió inferencial*, els *marcadors reformulatius* i els *connectors*.

Per a Portolés, un connector és una unitat de la llengua que vincula, semànticament i pragmàtica, un enunciat o un segment d’enunciats amb un altre element anterior amb representació lingüística o del context. La significació de cada connector proporciona una sèrie d’instruccions que guien les inferències que s’han d’obtenir dels dos enunciats connectats i faciliten la correcta interpretació del text.

Les peces lèxiques objecte de la nostra anàlisi no són considerades en el grup dels connectors, sinó que se situen en el grup dels marcadors discursius, ja que, segons Portolés, en les operacions reformulatives no s’extreuen inferències dels dos enunciats connectats: el primer enunciat no afecta les inferències que es poden extreure del segon.<sup>30</sup>

---

<sup>29</sup> B. Fraser utilitza aquest mateix terme en la tipologia que estableix dins els *pragmatic markers*.

<sup>30</sup> La definició de connector que proposarem en l’apartat 2.2 d’aquest mateix capítol no incorpora aquesta condició, motiu pel qual considerem les peces lèxiques objecte de la nostra anàlisi com a connectors, malgrat que Portolés les situa en el grup dels marcadors discursius.

De la mateixa manera que feien els integradors de Ginebra, Portolés estableix una classificació dels connectors en funció de les instruccions que vehiculen (1993),<sup>31</sup> i distingeix quatre tipus de connectors: els *additius* (*aditivos*), els *justificatius* (*justificativos*), els *consecutius* (*consecutivos*) i els *contraargumentatius* (*contraargumentativos*),<sup>32</sup> monològics o dialògics. Posteriorment, només estableix tres tipus de connectors: *additius*, *consecutius* i *contraargumentatius* (Martín Zorraquino i Portolés, 1999, 4093-4121).

D'altra banda, A. Briz, que ha estudiat els connectors en l'àmbit de l'espanyol col·loquial com a investigador del grup VALESCO, proposa dues classes bàsiques de connectors:

a) els *connectors sintacticosemàntics* (*conectores sintáctico-semánticos*) i b) els *connectors pragmàtics* (*conectores pragmáticos*). La diferència entre els dos tipus d'unitats s'observa en el funcionament pragmàtic i la col·locació en el text d'ambdues unitats: mentre que els connectors sintacticosemàntics no realitzen cap funció destacada i apareixen només en l'interior de les oracions, els connectors pragmàtics actuen com a lligams conversacionals de suport de l'enunciat i a la situació d'enunciació i com a marcadors argumentatius, unint dos enunciats. Per a Briz, els connectors pragmàtics, que es corresponen amb la nostra concepció de connector, articulen i orienten argumentativament dos o més enunciats. En funció del seu paper en l'argumentació, Briz estableix quatre tipus de connectors: els de *justificació*, els *concessivopositius*, els de *conclusió* i, finalment, els de *consecució*:

---

<sup>31</sup> Portolés, igual que Luscher, distingeix també entre instruccions de primer nivell i de segon nivell: "Supongamos que, como se ha propuesto (cfr. J.-M. Luscher: 1989), las instrucciones que proporcionan los conectores se pueden clasificar. Existirán unas instrucciones de primer nivel y otras de segundo nivel. Las primeras serán las que se deban cumplir obligatoriamente, las segundas son instrucciones virtuales que sólo se aplican si las de primer nivel no son suficientes para producir una interpretación completa del enunciado." (1995, 266)

<sup>32</sup> Aquest darrer grup coincideix amb el dels connectors antiorientats de la teoria de l'argumentació.

“Siguiendo las tesis de Anscombe y Ducrot (1983), son trazos de la actividad argumentativa de los enunciadores, trazos de la orientación argumentativa del enunciado y de la conclusión del acto de argumentación.” (1993a, 15)

Ahora, els connectors pragmàtics realitzen un paper important com a marcadors d'actes il·locutius, indicadors de l'estructura jeràrquica del discurs i com a vehiculadors de l'activitat metadiscursiva i metacomunicativa:

“Un conector pragmático se presenta como articulador frástico y transfrástico al mismo tiempo. Pero en este último sentido no sólo funciona como conector argumentativo e ilocutorio, sino que su papel se vincula a la organización de la actividad discursiva como marcador metadiscursivo y metacomunicativo.” (1993a, 180-181)

Aquest argument li permet assenyalar que alguns connectors pragmàtics, a més a més de ser marcadors de l'argumentació, funcionen com a eines vehiculadores de la formulació, reformulació i ordenació del discurs, i remarca que es tracta d'una qüestió de predomini funcional, argument que utilitzarem per defensar la tercera de les hipòtesis d'aquest treball:

“En efecto, la función de estos marcadores, más que en establecer o marcar una relación argumentativa (sin por ello negar que en ocasiones la tengan), consiste en servir de apoyo a los interlocutores para formular y reformular las partes de su mensaje: son agarraderos de discurso con los que el hablante parece asegurar el orden y la organización del mismo. No en vano constituyen más tarde trazos para el estudio de su estructura. (...) Más que un conector distinto del conector argumentativo se trata de la segunda función general de los conectores pragmáticos: la formulativa (...).” (1993b, 41)

Finalment, Briz assenyala que el valor comunicatiu dels connectors ve determinat pel seu valor lèxic,<sup>33</sup> tret que volem destacar en la mesura que serveix de suport teòric al segon dels nostres supòsits de partida (vegeu pàg. 16 d'aquest treball d'investigació).

Per concloure aquest subapartat volem destacar que, tot i que incorporem la majoria dels postulats del model integrador a l'anàlisi dels connectors reformulatiu, creiem que la consideració atenta d'alguns aspectes de la teoria de l'argumentació facilitarà la nostra anàlisi. Per aquest motiu, en l'apartat que segueix presentem el marc teòric del qual partim per a l'estudi de les unitats d'anàlisi.<sup>34</sup>

---

<sup>33</sup> Briz indica que, a més a més del valor lèxic dels connectors, la seva posició i l'entonació en determinen també el funcionament:

“El valor comunicativo de estos marcadores, como ocurría con los anteriores, viene determinado por su valor léxico, por su posición y, sobre todo, por la entonación; rasgos que determinan también ciertas diferencias en cuanto a sus consecuencias conversacionales.” (1993b, 50)

<sup>34</sup> A la darrera dels anys noranta han sorgit molts altres estudis puntuals a l'entorn dels connectors que no expliquem per tal com no se situen dins de cap dels models generals de l'anàlisi del discurs.

## 2.2 Definició de connector: una proposta semanticopragmàtica *composicional*

Tal com indica el títol d'aquest apartat, la definició de connector que proposem s'emmarca en un plantejament teòric *composicional* fruit de la consideració de tres propostes que considerem útils i complementàries per explicar la realitat discursiva i el funcionament dels connectors: la teoria de l'argumentació, l'escola clàssica de Ginebra i el model integrador ginebrí.

(a) De la teoria de l'argumentació prenem en consideració tres aspectes essencials:

- (1) la visió de la llengua com a eina vehiculadora de l'argumentació,
- (2) la concepció de *pragmàtica integrada*, que permet postular que el semantisme i l'estructura morfosintàctica dels morfemes que componen les peces lèxiques objecte de la nostra recerca exerceixen una influència decisiva en el seu funcionament, i
- (3) un feix important d'instruments metodològics que utilitzarem per a l'estudi del corpus:
  - a) l'anàlisi dels *topoi* interns i externs que es poden extreure de cada enunciat,
  - b) l'anàlisi de la polifonia en cada situació d'enunciació concreta,
  - c) l'estudi del valor semanticopragmàtic de cada connector i de la trajectòria instruccional que indica, i
  - d) la idea de la gradualitat existent en tot fet lingüístic, extensible al concepte de la gradualitat en l'equivalència o en el distanciament dels enunciats connectats per les peces lèxiques reformulatives.<sup>35</sup>

(b) De l'escola clàssica de Ginebra prenem, essencialment, el postulat que els connectors esdevenen peces lèxiques necessàries per a l'estructuració del discurs. En aquest sentit, els connectors reformulatius que estudiem esdevenen marques essencials en la formulació del

---

<sup>35</sup> L'aportació de Fuchs (1994a) esdevindrà decisiva també en aquest punt.



---

discurs i, per aquest motiu, l'anàlisi del valor anafòric i de la jerarquia dels enunciats connectats esdevé un altre element metodològic bàsic en la nostra recerca.

(c) A través del model integrador ginebrí, estudiem textos reals en el seu marc contextual, observem la presència d'elements implícits i inferencials en els enunciats connectats i incorporem els conceptes de *valor instruccional bàsic* i d'*instruccions de segon nivell*, que esdevindran fonamentals per a l'anàlisi del valor semanticopragnmàtic de les peces lèxiques del nostre corpus.

Un cop presentada la proposta teòrica de què partim i com a conclusió d'aquest capítol dedicat bàsicament a definir què és un connector, ha arribat el moment d'explicar què entenem per *connector* en aquest treball:

Un *connector* és una peça lèxica amb significació pròpia, formada per un o més morfemes (lèxics i/o gramaticals), que guia els receptors d'un text en la descodificació del discurs en què s'inclou orientant-los cap a una conclusió determinada i que, a partir de la instrucció de base i de les instruccions de segon nivell vehiculades, connecta, semànticament i pragmàticament, enunciats o segments d'enunciats que formen part del cotext i/o del context.<sup>36</sup>

---

<sup>36</sup> No parlem només d'enunciat en sentit físic: un connector pot unir un segment físic de la llengua, un enunciat, amb un altre enunciat present en el text mateix (cotext) o amb un altre segment no present en el text (context situacional) o que només és a la ment dels parlants (context en el sentit de Sperber i Wilson).



## **CAPÍTOL 3**

---

### **ELS CONNECTORS REFORMULATIUS**



---

## CAPÍTOL 3

### 3. ELS CONNECTORS REFORMULATIUS

“Pour identifier une reformulation et en saisir la fonction, il a effectivement très vite paru indispensable de procéder à une analyse détaillée d’une des traces privilégiées de l’opération, celle laissée par les connecteurs reformulatifs.” (Rossari, 1994, 1)

#### 3.1 La reformulació

Per iniciar aquest capítol sobre els connectors reformulatius, creiem necessària una breu introducció sobre el mecanisme de la reformulació, operació vehiculada per les peces lèxiques objecte d’aquest treball.

La reformulació és un procés de reinterpretació textual en què un locutor determinat reprèn algun element discursiu anterior per presentar-lo d’una manera diferent<sup>37</sup> i amb unes funcions discursives determinades.

En realitat, la reformulació esdevé una operació d’autoreflexió sobre la llengua i una mostra clara de la funció metacomunicativa del llenguatge (Calsamiglia i Tusón, 1999, 310). De fet, els manuals de retòrica clàssica ja parlen d’aquesta operació lingüísticocognitiva com una de les estratègies comunicatives i persuasives més importants.

La reformulació garanteix la cohesió textual i, alhora, facilita la progressió discursiva, perquè permet pal·liar els possibles defectes comunicatius d’un text (Antos, 1982), amb

---

<sup>37</sup> Tal com indica Rossari (1994, 9), “la reformulation n’apportant pas seulement une modification quant à la forme, mais quant à la manière dont le locuteur appréhende la réalité évoquée dans un point de vue, suivant la perspective énonciative choisie”.

independència del canal pel qual s'ha produït: “la reformulation est un facteur de textualité” (Adam, 1990, 172). En aquest mateix sentit Gülich i Kotschi (1987b) assenyalen també que la reformulació és un acte verbal que estableix formes particulars de composició textual.<sup>38</sup>

Cal tenir en compte que, en l'àmbit de l'anàlisi del discurs, el terme reformulació s'utilitza sovint per fer referència a dues realitats molt properes però a la vegada diferents:

a) D'una banda, parlem de reformulació quan designem la producció d'un text nou que parteix d'un altre que anomenem text base: un resum, un comentari, una traducció o un text de divulgació científica són productes de la reformulació textual (vegeu Calsamiglia i López, en premsa; Cassany i Martí, en premsa; Ciapuscio, 1992, 1993, 1997; Loffler-Laurian, 1984; Mortureux, 1982 o Yriart, 1990).

b) D'una altra, entenem també com a reformulació la represa dins d'un mateix text d'algun aspecte que es formula de nou (vegeu Gülich i Kotschi, 1983, 1987a, 1995; Flottum, 1994a, 1994b, 1995a, 1995b; Thoiron i Béjoint, 1991 i Bach, 1996, 1997, 2000):

“A second type of discourse production is involved when a speaker delimits an earlier segment of talk, produced by him/herself or another interlocutor, by referring back to it with a new expression, “working on it” or “treating it” in some way.” (Gülich i Kotschi, 1995, 39)

Els connectors objecte d'aquest treball se situarien en aquest darrer tipus de reformulació com a marques evidenciables de la reformulació discursiva.

---

<sup>38</sup> Per a aquesta definició Gülich i Kotschi es basen en la tipologia de Motsch i Pasch (1987).

---

Poden establir-se diferents tipologies per a les operacions reformulatives, que varien en funció de la base de la tipologització escollida. Bàsicament podem postular tres tipus de classificació:

a) *Segons la funció que la reformulació exerceix en el text*: producció, comprensió,<sup>39</sup> connexió, interacció i/o argumentació.<sup>40</sup> Els quatre primers tipus d'operació reformulativa han estat assenyalats per Freixa (1998), que al seu torn els presenta com a reformulació de la classificació de Tannen (1987). El darrer tipus, *argumentació*, l'hem afegit a la llista proporcionada per Freixa.

b) *Segons el productor*: la majoria d'estudis sobre la reformulació parlen d'*autoreformulació* per designar aquelles reformulacions fetes pel mateix productor del text i d'*heteroreformulació* en referència a les noves formulacions proposades per un locutor diferent del que ha formulat l'enunciat base. Però segons el nostre parer, la polifonia és present en tot procés reformulatiu, de tal manera que qualsevol reformulació podria considerar-se un cas d'heteroreformulació. Per aquest motiu preferim utilitzar els termes *reformulació autoiniciada* i *reformulació heteroiniciada*, que extraïem del treball de Gülich i Kotschi (1987b). D'aquesta manera parlem de *reformulació autoiniciada* en aquells casos en què el productor formula de nou un text per si mateix i reservem el terme *reformulació heteroiniciada* per referir-nos a la reformulació produïda en les interaccions comunicatives orals mitjançant les pistes comunicatives que aporta un altre interlocutor.

c) *Segons l'abast de la reformulació i la relació semàntica vehiculada*: s'han proposat diferents classificacions segons aquest paràmetre, entre les quals destaca la proposada per Gülich i Kotschi (1995), que expliquem en aquest mateix capítol (pàg. 90) i que

---

<sup>39</sup> En aquest sentit trobem molts treballs sobre l'exemplificació com ara Coltier (1988), Delcambre (1996) o Fernández (1995).

<sup>40</sup> En la línia de la reformulació argumentativa pot consultar-se Flottum (1995b), Miche (1995) i Norén (1999).

esdevé el punt el punt de partida de la tipologia que presentem per al connectors reformulatius en el capítol sisè.<sup>41</sup>

La reformulació textual s'estableix mitjançant un ampli ventall de mecanismes: la forma sintàctica —en els textos escrits—<sup>42</sup> o la pausa discursiva —en els orals—, la utilització de verbs lexicalitzats que assenyalen una clara referència metalingüística (vegeu Rodríguez, 1999) i l'ús de connectors reformulatius són alguns dels mecanismes utilitzats per a la vehiculació de les operacions reformulatives.

Un cop presentades les diferents concepcions de reformulació, en els següents apartats d'aquest capítol centrarem l'atenció en els connectors reformulatius.

### 3.2 Estat de la qüestió

Abans d'aprofundir en l'anàlisi de les peces lèxiques objecte d'aquest treball, presentem un estat de la qüestió sobre el tractament que han rebut els connectors reformulatius en la bibliografia.

#### 3.2.1 Cap a la relació temàtica laxa: E. Roulet

E. Roulet és un dels primers analistes del discurs que estudia els connectors reformulatius. A través dels seus treballs (1985 i 1987a) s'observa una evolució clara en el tractament de les peces lèxiques que ens ocupen, que provoca un canvi pel que fa a

---

<sup>41</sup> Una altra tipologia interessant al voltant de la reformulació és la proposada en el marc de la didàctica de la llengua per Ribas *et al.* (1997, 21), en què es presenta una classificació de les operacions reformulatives observades en una classe de llengua.

<sup>42</sup> Hi ha una diversitat àmplia de mecanismes sintàctics que esdevenen marcadors de la reformulació. Entre d'altres destaquen l'ús de parèntesis, les cometes o els dos punts.



l'enquadrament dels reformulatius dins la tipologia general dels connectors i, fins i tot, un canvi pel que fa a la terminologia.

L'any 1985, Roulet distingeix tres tipus de marcadors: els *marcadors metadiscursius*, els *marcadors d'estructuració de la conversa* i els *connectors interactius*, grup en el qual se situen els connectors reformulatius.

Els connectors interactius marquen la relació existent entre un o dos constituents i indiquen el mateix tipus de funció: l'argumentativa. Allò que els distingeix els uns dels altres són les propietats sintàctiques i pragmàtiques.

Seguint el criteri de les propietats sintàctiques, Roulet (1985) parla de les diferents classes gramaticals que poden funcionar com a connectors interactius, segons els paràmetres de la sintaxi generativa i transformacional.<sup>43</sup>

Segons les característiques pragmàtiques, Roulet estableix quatre grups diferenciats de connectors interactius: *argumentatius*, *contraargumentatius*, *consecutiui* i *revaluatius*.

a) Els connectors *argumentatius* i *contraargumentatius* es caracteritzen per presentar unes relacions temàtiques molt fortes. En el cas dels connectors *argumentatius*, el segon enunciat connectat (*Q*) és un argument que continua la trajectòria indicada pel primer enunciat de la connexió (*P*). En els *contraargumentatius*,<sup>44</sup> en canvi, *Q* esdevé un contraargument que trenca la trajectòria tòpica que el primer element connectat indica: si *P* porta cap a una conclusió *R*, *Q* condueix cap a una conclusió *no-R*.

---

<sup>43</sup> No aprofundim en aquest punt perquè volem estudiar unes determinades peces lèxiques que actuen com a connectors reformulatius, sigui quina sigui la categoria gramatical a la qual pertanyin. Això no vol dir que més endavant no n'analitzem l'estructura interna i les característiques morfosintàctiques.

<sup>44</sup> En la terminologia de la teoria de l'argumentació, aquest grup és el dels connectors antiorientats.

b) Els connectors *consecutius* indiquen una relació que no està orientada ni anteriorment argumentativament amb un altre argument. Aquests connectors marquen únicament un lligam consecutiu entre els enunciats connectats.

c) Els connectors *reavaluatius*, grup dins el qual se situen les peces lèxiques que ens ocupen, marquen un acte com a principal i el presenten com el resultat de la reconsideració d'un o més actes o intervencions subordinats retrospectivament a l'acte principal.

Dins del reavaluatius, Roulet (1985) estableix dues subcategories: els *connectors reavaluatius correctius* i els *connectors reavaluatius recapitulatius*.

c.1) En el grup dels correctius, analitza els connectors francesos *en fait, en tout cas* i *enfin*,<sup>45</sup> que indiquen la necessitat de corregir els elements extrets del primer enunciat de la reformulació (*P*) a través d'un moviment retroactiu. Creiem que aquesta funció correctiva és essencial en el procés argumentatiu, ja que el productor a través de *Q* reorienta el receptor cap a una conclusió determinada, a la qual segurament no hauria arribat si no hagués estat per la instrucció correctiva vehiculada pel connector.<sup>46</sup>

c.2) En el grup dels connectors *recapitulatius* s'estableixen dos subgrups: els *connectors recapitulatius coorientats* i els *recapitulatius antiorientats*. Aquests connectors tenen la capacitat de subordinar retroactivament un enunciat *P* a un enunciat *Q* de tal manera que s'estableix una relació de tipus *P, Q, cr, R*, on *P* i *Q* són els elements enunciatius connectats, *cr* és el connector recapitulatiu utilitzat i *R* és la conclusió a la qual s'arriba. Alhora aquests connectors tenen la possibilitat d'indicar retrospectivament (1) *P* i *Q* com a coorientats o (2) *P* i *Q* com a antiorientats.

---

<sup>45</sup> De fet, aquest és l'únic connector correctiu analitzat en el treball de 1985.

<sup>46</sup> Roulet indica que en els discursos dialògics la reformulació pot iniciar-la un interlocutor diferent del que ha produït l'enunciat que es reprèn, i parla, aleshores, de *diafonia (diaphonie)* com un cas polifònic especial.

En aquesta aproximació s'evidencia una relació clara entre els connectors *revaluatius* i els *argumentatius* i *contraargumentatius*, que Roulet trenca perquè considera els connectors revaluatius, anomenats a partir de 1987 *reformulatius*, un grup clarament diferenciat dels argumentatius. Segons Roulet, a través d'un connector reformulatiu, l'enunciador no subordina el primer moviment discursiu amb la finalitat d'obtenir un argument que doni suport a la intervenció principal, sinó que reformula allò que ha dit i que creu que està mal expressat o que no aconseguirà acomplir la funció interactiva que li assigna.

Per a Roulet, el tret bàsic que permet situar els connectors reformulatius en un grup diferent dels argumentatius és que els enunciats units en les operacions reformulatives presenten unes relacions temàtiques molt laxes. Destaquem que aquest tret no es pot aplicar al conjunt dels connectors reformulatius perquè, pel que fa als connectors reformulatius parafràstics, els enunciats que uneixen presenten una proximitat semàntica elevada. Per aquest motiu Roulet ha de deixar els connectors parafràstics fora del grup dels connectors reformulatius:

“(…) qui lie deux constituants de même niveau hiérarchique<sup>47</sup> et consiste, comme son nom l'indique, en une *simple paraphrase*.” (1987a, 115)

Una vegada bandejades les peces lèxiques vehiculadores de la parafrasi, Roulet classifica els connectors reformulatius restants en tres classes, en funció del canvi de perspectiva enunciativa que activen:<sup>48</sup>

---

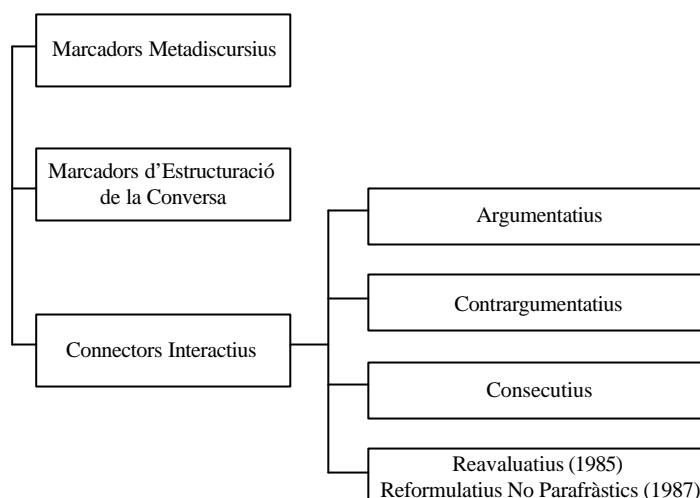
<sup>47</sup> En el capítol 4, en el qual fem una anàlisi aprofundida dels connectors reformulatius parafràstics, demostrarem, a partir dels exemples, que els elements enunciatius units per aquests connectors reformulatius no tenen sempre el mateix nivell jeràrquic.

<sup>48</sup> Roulet considera que en un discurs hi ha un canvi de perspectiva enunciativa quan un mateix enunciador vehicula diferents veus (polifonia en el discurs monològic):

“l'énonciateur est contraint à des ajustements successifs, voire à des changements de perspective énonciative, qui témoignent du caractère fondamentalement dialogique du discours même le plus monogal relevé par Bakhtine.” (1987a, 113)

1. Connectors que *invaliden o defugen la perspectiva* que s'havia adoptat anteriorment. Dins d'aquest grup situa els connectors *en tout cas* i *de toute manière*.
2. Connectors que *precisen una nova perspectiva adoptada* per l'enunciador i el seu grau de realitat: *en fait* i *en réalité*.
3. Connectors que *indiquen el canvi de perspectiva enunciativa que es realitza*. Roulet divideix aquest darrer grup en cinc subclasses en funció de l'acompliment o no d'una sèrie de trets:
  - a) segons si els connectors especifiquen o no l'operació que condueix a la nova perspectiva enunciativa. La diferència entre *en fin de compte* i *finalement*, o entre *tout compte fait* i *après tout* rau en aquest tret;
  - b) segons si indiquen o no l'abast del canvi de perspectiva enunciativa vehiculat pel connector. En aquest tret es fonamenta la diferència entre *somme toute* i *en somme*, i entre *après tout* i *finalement*, i
  - c) segons si indiquen o no la dimensió temporal de l'operació, tret sobre el qual s'estableix la diferència entre *tout compte fait* i *en fin de compte*, i també entre *après tout* i *somme toute*.

Per concloure l'exposició de la proposta de Roulet (1985, 1987a) sobre els connectors reformulatius, presentem un quadre de síntesi en què s'observa quin lloc ocupen aquests connectors en la tipologia general establerta:



Quadre 1: Els connectors segons Roulet (1985, 1987a)

Tot i que Roulet fa aportacions interessants per al tractament dels connectors reformulatius, no utilitzem la seva classificació bàsicament per dues raons: en primer lloc, perquè el seu estudi deixa de banda el grup dels *connectors reformulatius parafràstics*, que esdevindrà el tema del proper capítol d'aquest treball i, en segon lloc, perquè tampoc no estem d'acord a considerar que els connectors reformulatius no s'utilitzin per introduir nous enunciats que reforcin o contraargumentin l'enunciat reformulat. De fet, veurem que això ocorre en moltes ocasions.

### 3.2.2 La influència semàntica dels morfemes compostius: C. Rossari

En els treballs de C. Rossari, lingüista de la Universitat de Ginebra, es distingeixen dos enfocaments diferents, però alhora complementaris, per a l'estudi dels connectors reformulatius: d'una banda, l'anàlisi del valor pragmàtic dels connectors reformulatius per tal d'establir-ne una subclassificació i, de l'altra, l'anàlisi de la *possible* influència de la càrrega semàntica dels morfemes que els componen en el seu funcionament.<sup>49</sup>

<sup>49</sup> Al llarg dels dos propers capítols assenyalarem en diverses ocasions que el valor semàntic dels morfemes que componen els connectors analitzats influeix de forma decisiva en el seu funcionament, i en el capítol novè reprenem aquest fil argumentatiu, a tall de conclusió.

Segons l'autora, els connectors reformulatius es caracteritzen perquè operen un canvi de perspectiva enunciativa, que es desprèn d'una retrointerpretació d'un moviment discursiu anterior, i perquè són un grup diferenciat dels argumentatius, ja que tenen un marcat valor anafòric que no és present en els argumentatius.

Rossari considera que aquests trets són vàlids tant per als connectors reformulatius parafràstics com per als no parafràstics, fet que implica la inclusió d'aquests dos tipus de connectors dins d'una mateixa classe:

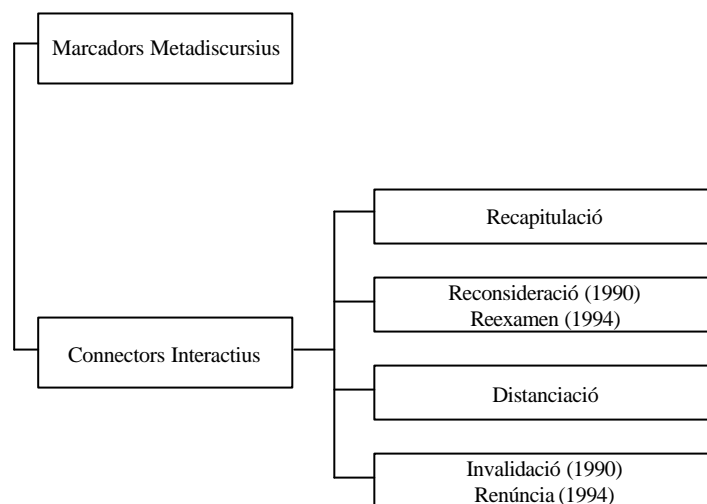
“Par reformulation, Roulet (1987) entend uniquement la reformulation non paraphrastique. Toutefois, les propriétés que je vais dégager à partir de cette description valent aussi pour la reformulation paraphrastique.”  
(1990, 346)

Rossari revisa la classificació dels connectors reformulatius feta per Roulet i presenta una nova proposta segons la qual estableix dues grans subdivisions: els *connectors reformulatius parafràstics* i els *no parafràstics*.

Segons Rossari, els trets bàsics que diferencien els dos grans grups són, a) la capacitat del connector de vehicular un canvi de perspectiva enunciativa —connectors reformulatius no parafràstics *versus* connectors reformulatius parafràstics—, b) la capacitat d'establir una predicació d'identitat —reformulatius parafràstics *versus* no parafràstics— i c) la presència de la polifonia —absent en els reformulatius parafràstics *versus* el no parafràstics, on aquesta és sempre present. De totes maneres, Rossari no aprofundeix en cap moment en l'anàlisi dels *connectors reformulatius parafràstics*.

En canvi, dins del grup dels connectors reformulatius no parafràstics, Rossari estableix quatre subgrups en funció del canvi de perspectiva enunciativa operada. De menor a major distància entre P i Q situa: 1) connectors de recapitulació, 2) connectors de reconsideració, que en l'obra de l'any 1994 passa a anomenar de reexamen, 3)

connectors de distanciament i, finalment, 4) connectors d'invalidació, que reanomena el 1994 connectors de renúncia:



Quadre 2: Els connectors reformulatius segons Rossari

1) Mitjançant els connectors de *recapitulació*, el locutor retorna a la seva primera formulació per extreure'n el més essencial. Segons Rossari, la distància és mínima “car le locuteur ne remet pas en question le point de vue exprimé dans la première formulation en ce qui concerne son contenu.” (1994, 18).

2) Els connectors reformulatius de *reexamen* vehiculen una operació propera a l'anterior. El locutor, abans de fer una nova formulació, pren en consideració els elements enunciats a *P*. La diferència amb el grup anterior és que aquests vehiculen un canvi clar de perspectiva enunciativa.

3) A través de les operacions reformulatives de *distanciament*, la presa de distància entre els enunciats connectats és molt gran però encara continua mantenint-se el fil de la comunicació.

4) Al contrari del que succeeix amb els connectors de *renúncia*, en els quals, segons Rossari, el locutor abandona algun aspecte de la seva primera formulació.<sup>50</sup>

Com succeïa amb el treball de Roulet, considerem que l'anàlisi dels connectors reformulatius presentada per Rossari és limitada perquè no aprofundeix suficientment en l'estudi dels *connectors reformulatius parafràstics*.

### 3.2.3 La dinàmica d'identificació: C. Fuchs

Des d'una perspectiva una mica diferent de les presentades fins ara, C. Fuchs analitza bàsicament la reformulació parafràstica i els connectors que la vehiculen, sense centralitzar únicament el seu interès en les peces lèxiques reformulatives. Fuchs estudia els connectors reformulatius únicament perquè esdevenen eines essencials per a l'anàlisi de la reformulació.

La lingüista destaca els problemes que la retòrica, la lògica i la lingüística s'han trobat en l'estudi de les relacions parafràstiques i exposa les solucions a les quals han arribat aquestes disciplines, que presentem a continuació.<sup>51</sup>

a) La lògica s'ha preocupat d'establir les relacions d'equivalència que existeixen entre els dos enunciats integradors de la paràfrasi. Segons l'autora, per establir la sinonímia entre dos enunciats, cal considerar tant la identitat extensional (identitat a nivell de la referència) com la identitat intensional:

---

<sup>50</sup> No estem d'acord en aquest punt. Si analitzem un dels exemples que posa Rossari: "(16) Tu devrais aller voir Pierre, *enfin* tu fais ce que tu veux", observem que podem commutar *enfin* per *mais*. Si ho fem, obtenim un resultat molt proper, sense canviar el sentit de la progressió textual que s'observava a (16), i, per tant, no considerem que es renunciï o que s'invalidi el tòpic iniciat, sinó que es reorienta amb una clara funció argumentativa.

<sup>51</sup> No ens referim en cap moment als aspectes que ha aportat la retòrica a l'estudi de la paràfrasi perquè no tenen una aplicació directa en aquest estudi.



“(…) il ne suffit pas de «parler de la même chose», encore faut-il que le «point de vue» sur ce référent soit le même, ou comparable (il faut en «dire la même chose», ou des choses proches).” (1982, 16)

b) La lingüística s’ha enfrontat a un problema teòric bàsic: la impossibilitat d’establir una identitat semàntica total entre dos enunciat. En aquest sentit, la feina del lingüista consisteix a definir la naturalesa dels elements semàntics comuns i dels diferencials i a establir graus d’equivalència entre els enunciat.

Per a Fuchs, la reformulació parafràstica consisteix en l’establiment d’una relació d’identificació, que es produeix mitjançant una predicació d’inclusió (dins de classes) o bé mitjançant la predicació d’identitat (entre classes),<sup>52</sup> relació en què les seqüències lligades no són necessàriament equivalents si les prenem de forma isolada (1982, 112).

L’aportació més interessant de Fuchs és la consideració que la predicació d’identitat és un procés dinàmic. Per això, substitueix el terme *predicació d’identitat* —utilitzat en la seva obra de 1982— pel de *dinàmica d’identificació*, perquè considera que *predicació d’identitat* té unes connotacions estàtiques que no reflecteixen el procés que es realitza:

“(…) l’établissement d’une relation de paraphrase linguistiquement fondée est rendu possible par la parenté sémantique entre énoncés —parenté qui se trouve construite dynamiquement par l’interprétation à partir du jeu mutuel des marqueurs en co-texte.” (1994a, 162)<sup>53</sup>

---

<sup>52</sup> També en termes de predicació d’identitat podem citar Mortureux:

“(…) les «structures doubles» qui s’observent dans les discours de vulgarisation relèvent de cette «prédication d’identité», qui détermine la «phrase fondamentales» d’où sort la linguistique: X=Y.” (1982, 51)

<sup>53</sup> En el nostre treball estenem el concepte de *dinàmica de la identificació* establert per Fuchs (1994a) al de *dinàmica de la reformulació* (vegeu els capítols quart i cinquè).

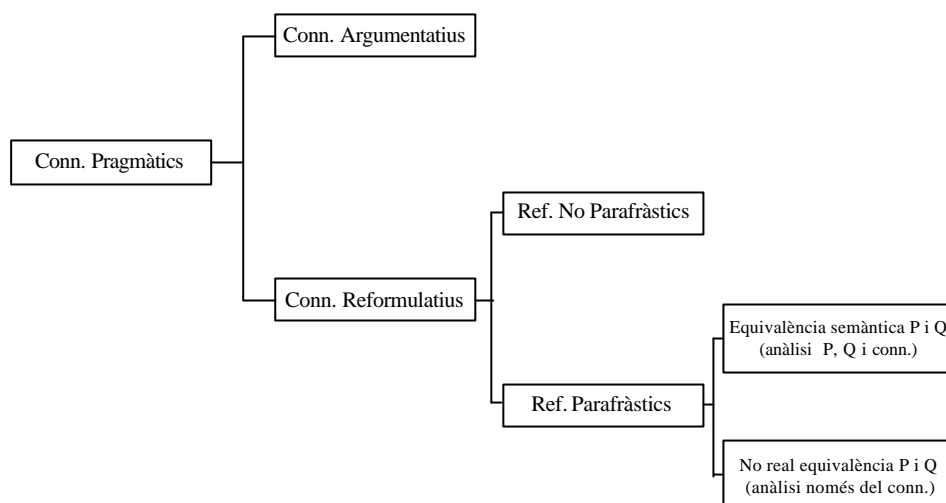
Un altre aspecte teòric apuntat per l'autora és l'afirmació que existeix una divisió clara entre la *reformulació parafràstica* i la *reformulació no parafràstica* en funció de dos paràmetres: a) els continguts: dinàmica d'identificació *versus* dinàmica de no identificació, i b) els connectors que estableixen cada relació semàntica entre els enunciats units.

Pel que fa pròpiament als connectors reformulatius, considera que se situen dins del grup dels connectors pragmàtics, com a grup diferenciat dels argumentatius. Malgrat això, trobem algunes referències al paper argumentatiu de la reformulació parafràstica en la seva obra:

“(…) les choix effectués par le sujet lors de la transformation du contenu sont évidemment fonction de l'ensemble de paramètres constitutifs de l'activité discursive: ils dépendent de l'*objectif poursuivi* par le sujet reformulant.” (1994a, 31)

En l'anàlisi dels connectors de reformulació parafràstica, Fuchs proposa un tractament diferent en funció de si la dinàmica d'identificació entre els dos enunciats connectats, P i Q, s'estableix sobre una relació semàntica existent en la llengua o no.

Si s'estableix sobre una relació semàntica real, proposa analitzar el paper del connector i també l'equivalència existent entre P i Q. En canvi, si la predicació d'identitat s'opera de forma momentània per la presència d'un connector de reformulació parafràstica, considera que no es pot estudiar la relació semàntica entre els dos enunciats connectats perquè no és pertinent, i que només és possible l'estudi de les marques de l'activitat parafràstica en el discurs, és a dir, dels connectors.



Quadre 3: Els connectors reformulatius segons Fuchs

De nou trobem un altre treball sobre els connectors reformulatius que se centra únicament en un dels dos grups de connectors reformulatius tradicionalment establerts, en aquest cas en els *connectors reformulatius parafràstics*, motiu pel qual el treball de Fuchs és insuficient per als nostres propòsits. Un altre aspecte que ens inclina a bandejar la proposta de Fuchs és que la nostra anàlisi es basa en l'observació de l'equivalència i el distanciament existent entre dos enunciats units mitjançant un connector de reformulació, estratègia que Fuchs considera inviable i que en realitat esdevé una de les eines metodològiques que permetran falsar les hipòtesis d'aquesta tesi.

### 3.2.4 Els marcadors d'aposició, guies rellevants per a la descodificació del discurs:

#### D. Blakemore

Entre els darrers treballs entorn dels connectors reformulatius destaca l'article de D. Blakemore (1996), on s'analiza bàsicament la funció de les peces lèxiques de l'anglès *that is* i *in other words*. Aquest estudi suposa la introspecció de l'anàlisi del discurs anglosaxona en el terreny dels connectors reformulatius parafràstics.

Blakemore es proposa demostrar que els connectors reformulatius parafràstics, que ella anomena indistintament *marcadors d'aposició* o *marcadors de reformulació* (*apposition markers* o *reformulation markers*), són marcadors discursius malgrat que no aconsegueixen totes les característiques indicades per Schiffrin (1987).

Segons Blakemore, que tal com ja hem assenyalat en el segon capítol inscriu les seves observacions i afirmacions en la teoria de la rellevància de Sperber i Wilson, la importància dels marcadors d'aposició ve donada pel fet que són guies inferencials que faciliten la descodificació del discurs:

“In relevance theoretic terms, the summary would achieve the same contextual effects but for very much less processing effort. (...)

The fact that the reformulation contains semantically equivalent but more frequently encountered vocabulary means that it may achieve the same contextual effects of the original but for less processing effort.”

(1996, 339)

Per a Blakemore, els marcadors reformulatius són bàsicament marques pertinents de la rellevància discursiva i afirma que el seu paper com a elements relacionats amb la construcció de la coherència textual no és destacable.

La proposta de Blakemore no és suficient per al tractament de les peces lèxiques objecte d'aquest treball, d'una banda perquè ens ocupem tant dels connectors reformulatius parafràstics com dels no parafràstics i de l'altra perquè concebem els connectors reformulatius no només com a *marcadors* sinó bàsicament com a unitats especialitzades en la reformulació textual que vehiculen l'activitat metadiscursiva i faciliten la interacció comunicativa com a organitzadors textuais.

### 3.2.5 El punt de partida de la tipologització: E. Gülich i T. Kotschi

Tot i ser anteriors cronològicament a la proposta que acabem d'exposar, presentem en darrer lloc els treballs de Gülich i Kotschi pel fet que esdevenen, tal com indica el títol d'aquest apartat, el punt de partida de la tipologització que presentarem en el capítol sis d'aquest treball.

Els treballs d'E. Gülich i T. Kotschi s'inicien amb l'estudi de les relacions parafràstiques (1983 i 1987a) i dels marcadors que les vehiculen, anomenats aleshores *marqueurs de reformulation*, que se situen dins el grup dels connectors pragmàtics i dins d'aquest, en el grup dels connectors interactius, molt propers en alguns casos als *marcadors d'estructura conversacional* (1987a, 46).

L'estudi de les relacions parafràstiques els ha fet evolucionar cap a l'anàlisi dels processos de formulació discursius, dins del quals emmarquen els connectors reformulatius parafràstics i els connectors reformulatius no parafràstics.

Gülich i Kotschi (1995) assenyalen, tal com ja havien fet Roulet (1987a) i Rossari (1994), que és possible diferenciar la reformulació parafràstica de la no parafràstica. Per a aquests autors, la diferència rau, d'una banda, en les peces lèxiques utilitzades per a cada procés i, de l'altra, en el fet que mentre que els connectors reformulatius parafràstics (CRP) vehiculen l'equivalència entre els enunciats connectats, els connectors reformulatius no parafràstics (CRNP) estableixen un cert grau de distanciament que no podria marcar-se si no fos per la presència del connector.

L'estudi que aquests autors fan dels *connectors reformulatius parafràstics* es basa en sis aspectes fonamentals:

- a) els elements que poden servir com a connectors de reformulació parafràstica,
- b) les funcions d'aquests connectors,
- c) les funcions que es realitzen a través de la paràfrasi,
- d) la presència/absència de la polifonia en els discursos reformulats,

- e) l'equivalència semàntica entre els enunciats connectats, i
- f) el tipus de relació que s'estableix entre els termes d'una paràfrasi.

Els lingüistes que ens ocupen estudien la funció dels connectors de reformulació parafràstica en l'organització del discurs i en la interacció verbal. Aquests connectors esdevenen en molts casos uns organitzadors del discurs clars, la funció bàsica dels quals és l'establiment d'una predicació d'identitat.

Segons aquests autors, els connectors de reformulació parafràstica permeten al locutor definir dos enunciats com a integrants d'una mateixa operació de reformulació. Això no vol dir que no hi hagi casos en què la relació d'equivalència entre els dos enunciats de la paràfrasi sigui tan elevada que la presència del connector no sigui necessària.

Pel que fa a l'estudi de les funcions que es realitzen a través de la paràfrasi, Gülich i Kotschi indiquen que la paràfrasi, com a element que intervé en la interacció comunicativa i en l'organització del discurs, facilita l'avanç comunicatiu i pal·lia alguns obstacles de la comunicació, com ara la incomprensió o els malentesos.

Destaquen també el paper de les operacions parafràstiques en l'argumentació: la paràfrasi, com a procés de formulació, és efectuada per un locutor, que proposa uns resultats als receptors. Indiquen així que els aspectes reformulatiu i argumentatiu de la paràfrasi, lluny d'excloure's, es complementen (1983, 314).

Sobre l'estudi de la presència/absència de polifonia en els discursos reformulats, indiquen que en tots els casos de reformulació es pot parlar de polifonia (1987b), aspecte amb què coincidim totalment, tal com hem apuntat a la pàgina 73 d'aquest mateix capítol.

En referència a l'estudi de l'equivalència semàntica entre els enunciats connectats, Gülich i Kotschi analitzen la naturalesa de les relacions semàntiques que s'estableixen a

través dels connectors i la seva influència en l'establiment de l'equivalència. Constaten que l'equivalència semàntica dels enunciats connectats a través de les operacions de reformulació parafràstica se situa en una gradació que s'estén entre dos pols extrems. Com més feble és la relació d'equivalència entre els dos enunciats connectats més necessària es fa la presència d'un connector anomenat *fort*, que, amb una significació lèxica determinada, pot compensar una relació semàntica feble (1987a, 46).

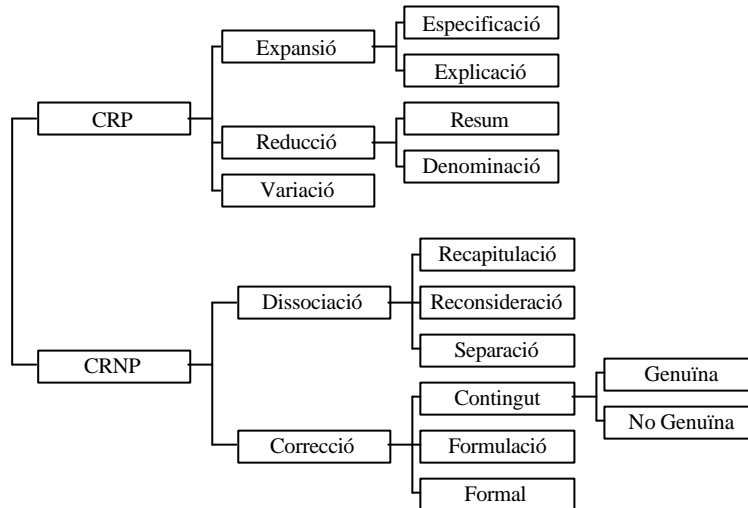
Segons els autors, els diferents tipus d'actes reformulatius parafràstics es distingeixen justament per la naturalesa de la relació semàntica que s'estableix en la paràfrasi i pels connectors reformulatius que el locutor utilitza (1987a, 31).

En darrer lloc, els autors fixen l'atenció en l'estudi del tipus de relació que s'estableix entre els termes d'una paràfrasi: consideren que la relació d'equivalència —independentment del seu grau de força— pot presentar-se sota la forma a) d'una *expansió* (*expansion*), b) d'una *reducció* (*réduction*) o c) d'una *variació* (*variation*) (Gülich i Kotschi, 1983). Posteriorment (1987a) amplien aquesta classificació introduint-hi uns elements *definitoris* a partir dels quals estableixen subclasses dins la classe de l'*expansió* i de la *reducció*: *explicació definitòria* i *exemplificació* en el primer grup i *denominació* i *resum* en el segon.

Ara bé, l'anàlisi que presenten per als *connectors reformulatius no parafràstics* no és tan detallada. Gülich i Kotschi estudien específicament la relació semàntica que s'estableix entre els enunciats connectats en la reformulació.

Segons Gülich i Kotschi, els CRNP poden vehicular dos tipus bàsics de relacions semàntiques entre els enunciats connectats: a) la *dissociació* (per *reconsideració* o *separació*) i b) la *correcció* (que pot ser de *contingut* —*genuïna* i *no genuïna*— de *formulació* i *formal*).

D'aquesta manera Gülich i Kotschi proposen una tipologia general per als connectors reformulatius, basada en la relació semàntica que estableixen aquests connectors, que presentem en el quadre que segueix:



Quadre 4: Els connectors reformulatius segons Gülich i Kotschi (1995)

Tot i que la proposta de Gülich i Kotschi esdevé el punt de partida per a la tipologia que presentem al capítol sisè, considerem que aquesta classificació no és del tot adequada, perquè s'hi barregen diferents criteris a l'hora d'establir la tipologització dels connectors, i perquè no es tracten els dos grups de connectors reformulatius establerts com un únic grup de funcionament, sinó com si fossin dos processos del tot independents. En aquest sentit vegeu l'apartat 6.2.3 del capítol sisè, on exposem els punts febles d'aquesta classificació i en proposem una de nova.

### 3.3 Definició i classificació

Un cop revisada la bibliografia al voltant dels connectors reformulatius, ens disposem a presentar la noció de connector reformulatiu de què partim i de pronunciar-nos a favor de la seva consideració dins d'alguns dels grups de connectors que s'estableixen.



---

La noció de connector reformulatiu que exposem s'ha de restringir a un nivell teòric. En el capítol sisè, un cop presentada l'anàlisi de les peces lèxiques que ens ocupen, proposem una definició per als connectors reformulatius i un emmarcament d'aquestes peces lèxiques en el conjunt dels connectors.

Segons la nostra opinió, un connector reformulatiu és una peça lèxica, formada per un o més morfemes, a través de la qual es vehicula un moviment clar de reformulació del discurs, amb una presència destacada de la polifonia. Els connectors reformulatius estableixen relacions semàntiques entre els enunciats connectats de forma dinàmica a mesura que avança el discurs, encara que només podem analitzar-ne el resultat.

Els connectors reformulatius són organitzadors de l'estructura del discurs i tenen un paper important en l'argumentació textual, per la qual cosa creiem que podria existir una relació estreta entre aquestes peces lèxiques i els connectors argumentatius.

Els connectors reformulatius es caracteritzen pel seu valor anafòric, perquè actuen en la funció de díctics.

En la majoria de les ocasions s'observa una jerarquia clara dels enunciats connectats: Q (enunciat reformulador) esdevé jeràrquicament més important que P (enunciat reformulat). Aquest tret, però, no es pot generalitzar a tots els casos de reformulació, perquè sembla que està en funció del connector que la vehicula i de cada situació d'enunciació concreta.

Dins del grup dels connectors reformulatius podem establir dos subgrups clarament diferenciats: els reformulatius parafràstics i els reformulatius no parafràstics, que es diferencien tant pel tipus de connector que vehicula les operacions de reformulació en cada cas, com per la capacitat d'establir equivalència o distanciament entre els enunciats connectats (reformulatius parafràstics/reformulatius no parafràstics).

Considerem que dins d'aquests dos grans subgrups se'n poden establir d'altres en relació amb les característiques funcionals pròpies de cada connector, condicionades per la seva estructura morfològica i sintàctica i pel semantisme dels morfemes que el componen.

La caracterització *a priori* que presentem incorpora i alhora rebutja alguns dels punts que hem apuntat en l'estat de la qüestió sobre els connectors reformulatius. Tot seguit desglossem cadascun dels trets caracteritzadors dels connectors reformulatius que hem exposat per assenyalar-ne els punts de confluència i de discrepància amb la bibliografia ja comentada.

a. *Peça lèxica formada per un o més morfemes*

Parlem de peça lèxica en la mesura que considerem els connectors reformulatius com a unitats de la llengua que cal analitzar des de la lingüística.

Destaquem que els connectors reformulatius poden estar formats per més d'un morfema per tal com algunes d'aquestes peces lèxiques són unitats complexes més o menys fixades.

b. *Vehiculador d'un moviment de reformulació del discurs*

Tots els autors que han estudiat aquest tipus de connectors estan d'acord a afirmar que són uns clars vehiculadors de la reformulació del discurs: a través d'aquestes peces lèxiques es produeix un enunciat Q que reprèn, d'una manera o altra, algun(s) dels elements enunciatius que apareixen en un enunciat anterior P (*reformulació parcial*) o bé la totalitat d'aquests elements (*reformulació total*).

La formulació d'aquest tret conté el mot *moviment*, amb la qual cosa recuperem la perspectiva dinàmica apuntada per Fuchs (1994a). Necessàriament rebutgem les descripcions que es referien a l'establiment d'una predicació d'identitat en termes estàtics.

*c. Caràcter polifònic*

Igual que Roulet, Fuchs i Gülich i Kotschi, considerem que la polifonia és un tret present en tot tipus de discursos reformulatius. En canvi, Rossari apunta que les operacions reformulatives parafràstiques es diferencien de les no parafràstiques justament per la reducció de la presència d'aquest tret en les parafrasis vehiculades pels connectors reformulatius parafràstics.

*d. Organitzador discursiu relacionat amb els connectors argumentatius*

Si bé tots els autors semblen estar d'acord a considerar aquest tipus de connectors com a organitzadors de l'estructura interna del discurs, ja hem dit, de forma reiterativa, que no estan d'acord a considerar-los alhora com a vehiculadors de l'argumentació textual encara que Gülich i Kotschi i també Fuchs apunten tímidament en aquesta direcció.

Cap dels treballs revisats no assenyala de forma explícita la relació que els connectors reformulatius mantenen amb el grup dels argumentatius. Un dels supòsits de partida d'aquest treball es fonamenta en la consideració d'aquesta interrelació de què parlem.

*e. Valor anafòric*

Tots els autors estan d'acord a destacar el paper dels connectors reformulatius en la recuperació de l'enunciat reformulat. Aquest és el tret fonamental de la definició proposada per Rossari, que considerem del tot encertat:<sup>54</sup>

“Sera donc envisagé comme un connecteur reformulatif, tout marqueur susceptible de présenter le point de vue introduit comme une reconsidération du point de vue auquel il renvoie.” (Rossari, 1994, 9)

---

<sup>54</sup> De totes maneres, altres estudis no estan d'acord en el fet que aquest sigui un tret definitori dels connectors reformulatius. En aquest sentit poden consultar-se els treballs de Portolés (1993, 1995 i 1998a) i Martín Zorraquino i Portolés (1999).

*f. Marcador de jerarquia entre els enunciats connectats en la majoria d'ocasions*

Aquest no és un tret caracteritzador dels connectors reformulatius ja que no el podem aplicar a totes les peces lèxiques reformulatives. Ni Roulet ni Rossari no estan d'acord amb la formulació d'aquest tret. Rossari considera que la jerarquia és un tret inherent a totes les operacions reformulatives. Roulet, en canvi, afirma que en les operacions reformulatives parafràstiques no existeix jerarquia entre els enunciats connectats, sinó que els dos enunciats units són del mateix nivell jeràrquic.

*g. Subdivisió clarament marcada: els reformulatius parafràstics i els reformulatius no parafràstics*

Tots els treballs comentats en aquest estudi, excepte el de Roulet (1987a), subscriuen igual que nosaltres aquestes dues grans classes de connectors reformulatius, i de fet la consideració d'aquesta divisió implica en moltes ocasions l'estudi d'un sol d'aquests dos grups establerts, dificultant una aproximació global a una connexió reformulativa com la que proposem.

Fins aquí hem presentat una caracterització general dels connectors reformulatius tal com la bibliografia els ha tractat i tal com els concebem. En els dos propers capítols analitzem el grup dels connectors reformulatius parafràstics i els no parafràstics, i en el capítol sisè provem de validar la caracterització dels connectors reformulatius que hem proposat a partir de la nostra recerca, alhora que presentem una nova proposta tipològica que permeti considerar els connectors reformulatius globalment.

## **CAPÍTOL 4**

---

### **ELS CONNECTORS REFORMULATIUS PARAFRÀSTICS: ANÀLISI**



## CAPÍTOL 4

### 4. ELS CONNECTORS REFORMULATIUS PARAFRÀSTICS: ANÀLISI

“Je soutiens que le respect scrupuleux de phénomènes ténus et l’observation détaillée sont l’unique voie d’exploration des faits de langue, si on veut les traiter dans leur complexité et leur diversité.” (Culioli, 1992, 22)

En els capítols anteriors (2 i 3) hem presentat un estat de la qüestió per tal de situar les unitats d’anàlisi d’aquest treball en el seu marc d’estudi. En aquest capítol, que hem dividit en dues parts, presentem l’anàlisi del primer grup de connectors reformulatius objecte d’estudi d’aquesta tesi: els *connectors reformulatius parafràstics* (CRP).

Aquest capítol s’estructura en dues parts. A la primera, exposem breument la noció d’*equivalència*, relació semàntica que els CRP estableixen entre els enunciats connectats a través de la reformulació i l’organització discursives. A la segona, analitzem detalladament cadascun dels connectors parafràstics que ens ocupen i exposem els trets principals que caracteritzen cada unitat.

#### 4.1 La noció d’equivalència

De la mateixa manera que en el capítol anterior hem fet una breu descripció del concepte de *reformulació*, presentem en aquest punt la noció d’*equivalència*, relació semàntica vehiculada per les peces lèxiques *és a dir, o sigui, més ben dit, en altres paraules i dit d’una altra manera*.

L’establiment de l’*equivalència* o *identificació* és una de les operacions lingüísticocognitives més habituals. S’utilitza per tal de classificar tot allò que es vol

conèixer, és a dir, per establir taxonomies: el que és igual (equivalent) pertany a un mateix grup, i allò que és diferent (distançiat) s'ha de classificar en un altre grup.<sup>55</sup>

La *predicació d'identitat* és una operació inherent a la condició humana i al llenguatge. Per aquest motiu, són diverses les disciplines que s'han interessat per l'estudi de l'equivalència —entre les quals destaquem la filosofia, la traducció i la lingüística.<sup>56</sup>

a) Els primers problemes ontològics sobre la identitat els formularen els filòsofs presocràtics que plantejaren la qüestió en relació amb el canvi en la naturalesa: un món que canvia només és comprensible des de la permanència d'allò que no canvia. Més endavant, Parmènides i Plató també se n'ocuparen.

A l'època clàssica s'utilitzaren també els binomis aristotèlics de *matèria-forma* i *actepotència* per explicar la combinació del que és idèntic amb el que és diferent.

Als voltants del segle XVII, el tema de la identitat presenta nous enfocaments gràcies a l'aparició del *subjecte pensant* que rep les impressions sensibles a través dels sentits. Hume i Leibinz se n'ocupen. Leibinz fa del *principi de la identitat*, juntament amb el de *no contradicció* (“A es A i no pot ser no A”), el fonament del seu sistema filosòfic:

“Nunca se dan en la naturaleza dos seres que sean perfectamente el uno como el otro, y en donde no sea posible hallar una diferencia interna o fundada en una denominación intrínseca.” (Leibniz, 1981)

Però no és fins a l'aparició de l'idealisme alemany que es presenta una versió més desenvolupada i accentuada de la filosofia de la identitat. Finalment, els estudis

---

<sup>55</sup> Observem que les nocions d'equivalència i de distanciament (que presentem en el següent capítol) estan totalment relacionades.

<sup>56</sup> Com que l'enfocament del nostre treball és lingüístic, dedicarem unes quantes línies a revisar el tractament que la noció d'equivalència ha rebut en altres disciplines, perquè un estat de la qüestió d'aquestes característiques queda fora de l'abast d'aquest treball.



contemporanis de semàntica i lògica, com els de Frege sobre el sentit i la referència i la teoria de les descripcions de B. Russell, tenen origen en algunes qüestions lògiques i lingüístiques que planteja el problema de la identitat.<sup>57</sup>

“A un signo (nombre, unión de palabras, signo escrito), además de lo designado, que podría llamarse la referencia del signo, va unido lo que yo quisiera denominar el sentido del signo, en el cual se halla contenido el modo de darse.” (Frege, 1973, 51)

D'altra banda, encara en l'àmbit de la filosofia, concretament en l'àrea de la lògica, es presenta l'equivalència/identitat com la relació necessària per tal d'establir els “valors de veritat” dels enunciat:

“(…) on dit que deux propositions P et Q sont en relation d'équivalence ( $P=Q$ ), ou encore de bi-implication ( $P\leftrightarrow Q$ ) si, toutes les fois que P est vrai (resp. fausse), Q l'est aussi, et toutes les fois que Q est vraie (resp. fausse), P l'est aussi.” (Fuchs, 1982, 13)

En aquest mateix sentit, Riegel (1987) assenyala que la predicació d'identitat permet en algunes ocasions verificar les tres propietats definitòries de l'equivalència lògica; és a dir, les propietats simètrica, transitiva i reflexiva.<sup>58</sup>

b) La traducció ha tractat també l'equivalència per tal com és el concepte que garanteix la viabilitat de l'acte traductor, perquè permet al traductor manipular i redistribuir la matèria textual sense que es perdi el que és essencial del seu contingut ni la seva intencionalitat característica (Tricás, 1995, 39).

---

<sup>57</sup> Vegeu Cortés i Martínez (1996).

<sup>58</sup> Riegel (1987, 48) indica que els *enunciats definatoris copulatius* en què apareix el verb *être* permeten en tots els casos verificar les propietats definitòries de l'equivalència lògica.

Sovint es considera la traducció com a sinonimitat: dir una cosa en una altra llengua és una manera diferent de dir la mateixa cosa (Mallfrè, 1991, 36). Des d'un enfocament més aviat lingüístic de la traducció, diversos autors s'han ocupat de l'equivalència. Nida (1964) distingeix entre *equivalència formal* (que atén a la llengua original i a la seva estructura gramatical) i *equivalència dinàmica* (que té en compte elements contextuals) i proposa una metodologia per avaluar l'equivalència entre el document de partida i el document meta:

“The process by which one determines equivalence between source and receptor languages is obviously a highly complex one. However, it may be reduced to two quite simple procedures: (1) *decomposition* of the message into the simplest semantic structure, with the most explicit statement of relationships; and (2) *recomposition* of the message into the receptor language, in such a way as to employ those correspondences which (a) conform to an F-E translation, a D-E translation, or a compromise translation, and (b) provide the most appropriate communication load for the intended receptors.” (Nida, 1964, 245)

Amb un sentit relacionat amb el d'equivalència dinàmica, Vinay i Darbelnet (1958, 242) parlen de traducció obliqua i entenen l'equivalència com un “procédé que permet de rendre compte d'une même situation en mettant en oeuvre des moyens stylistiques et structuraux entièrement différents”.

Finalment, citem Newmark (1988, 48) que parla d'*efecte d'equivalència* “to produce the same effect (or one as close as possible) on the readership of the translation as was obtained on the readership of the original. (...). As I see it, *equivalent effect* is the desirable result, rather than the aim of any translation.”<sup>59</sup>

---

<sup>59</sup> Per a una aproximació més aprofundida sobre la noció d'equivalència en la traducció, consulteu Rabadán (1991).

c) Centrant la nostra atenció en la lingüística, i en paraules de Fuchs (1982), l'interès d'aquesta disciplina per l'equivalència i per les relacions parafràstiques ve motivat per tres raons fonamentals:

- 1) el desenvolupament de recerques en el tractament automàtic del llenguatge i dels textos,
- 2) l'estudi sistemàtic de les relacions sintàctiques entre frases i, finalment,
- 3) l'obertura de la lingüística cap al món de la semàntica.

Concretament en el camp de la semàntica, el treball d'Agrícola (1979) ha esdevingut un clàssic en el tema de la reformulació parafràstica.<sup>60</sup> Segons Agrícola, l'equivalència semàntica entre el semema i la seva paràfrasi és de tipus comunicativofuncional. S'acostuma a fonamentar en el fet que els participants de la comunicació coincideixen en l'atribució de la base sèmica, però difereixen en la consideració d'alguns trets irrelevants i arbitraris condicionats contextualment i situacional. D'aquesta manera, Agrícola assenyala la impossibilitat de postular una identitat semàntica completa.

En el mateix sentit, Cabré (1995, 78) indica que tota paràfrasi, enfocada en termes d'equivalència, transmet sempre una porció de contingut comú i una altra de contingut diferent del que transmet la unitat que intenta reproduir semànticament.

També Fuchs assenyala que parlar de paràfrasi en termes d'equivalència implica necessàriament haver-se d'afrontar a la paradoxal relació *reproducció ~ alteritat*:

“(…) la contradiction fondamentale de la paraphrase, à savoir la transformation progressive du *même* (sens identique) en l'*autre* (sens différent): à redire la *même* chose, on finit par dire *autre* chose.” (Fuchs, 1982, 49)

---

<sup>60</sup> Volem agrair a Guiomar Ciapuscio que ens hagi facilitat algunes notes de la seva traducció informal de l'obra d'Agrícola, escrita en alemany, llengua a la qual no tenim accés.

Segons Fuchs (1994a), l'equivalència pot definir-se com un constructe teòric al qual cal recórrer necessàriament per tal d'explicar la paràfrasi. L'única cosa que existeix realment i que és observable i analitzable és el fet que dos enunciats comparteixen com a mínim algun tret o un grup de trets que permet postular la seva equivalència. Aquesta és una de les premisses de què partim per a l'anàlisi dels CRP que ens ocupen.

En la mateixa línia, postulem que l'equivalència entre els enunciats involucrats en una operació parafràstica s'estableix dinàmicament, a mesura que avança el discurs,<sup>61</sup> i de forma gradual, tal com assenyala també Agrícola (*op. cit.*). A partir de l'anàlisi del nostre corpus, hem constatat que s'observa una certa gradació en l'equivalència entre els enunciats connectats, que hem situat al llarg d'un eix amb dos pols extrems: l'equivalència semàntica màxima (que com hem indicat anteriorment mai no serà absoluta) i l'equivalència semàntica mínima.

L'establiment del grau d'equivalència de les proposicions connectades és possible a partir de l'observació detallada de les característiques dels elements enunciatius que presenta cadascun dels enunciats de la reformulació, extretes mitjançant els instruments metodològics que ens proporciona el marc teòric de què partim (vegeu el segon capítol d'aquest treball).

“(…) tout le travail du linguiste consisterait, dans une telle optique, à définir la nature des sémantismes communs et des sémantismes différentiels, et à établir des degrés d'équivalence entre phrases, selon le type et le nombre des éléments sémantiques communs à deux paraphrases.” (Fuchs, 1982, 53)

Per tal de mostrar amb més concreció aquesta gradació de la qual parlem, hem situat les ocurrències del nostre corpus en una escala gradual on s'evidencia el grau

---

<sup>61</sup> En aquest sentit, coincidim amb Fuchs (1994a) quan utilitza el terme *dinàmica d'identificació* en oposició al de *predicació d'identitat* utilitzat per altres lingüistes.

d'equivalència dels enunciats connectats (figura 1). Les ocurrences que hem situat en la part més fosca de l'entramat són aquelles en què l'equivalència entre els enunciats connectats és més elevada. De la mateixa manera, les que se situen en la part inferior de l'entramat, més clara, són aquelles que presenten una equivalència menor.<sup>62</sup>

Les sigles que apareixen en aquesta figura corresponen a les ocurrences dels CRP analitzats. Les tres primeres lletres fan referència a la peça lèxica analitzada i el número que l'acompanya a l'ordre d'entrada d'aquesta ocurrencia en el nostre corpus. D'aquesta manera, per exemple, la sigla *OSI05* correspon a la cinquena ocurrencia analitzada del connector *o sigui*.

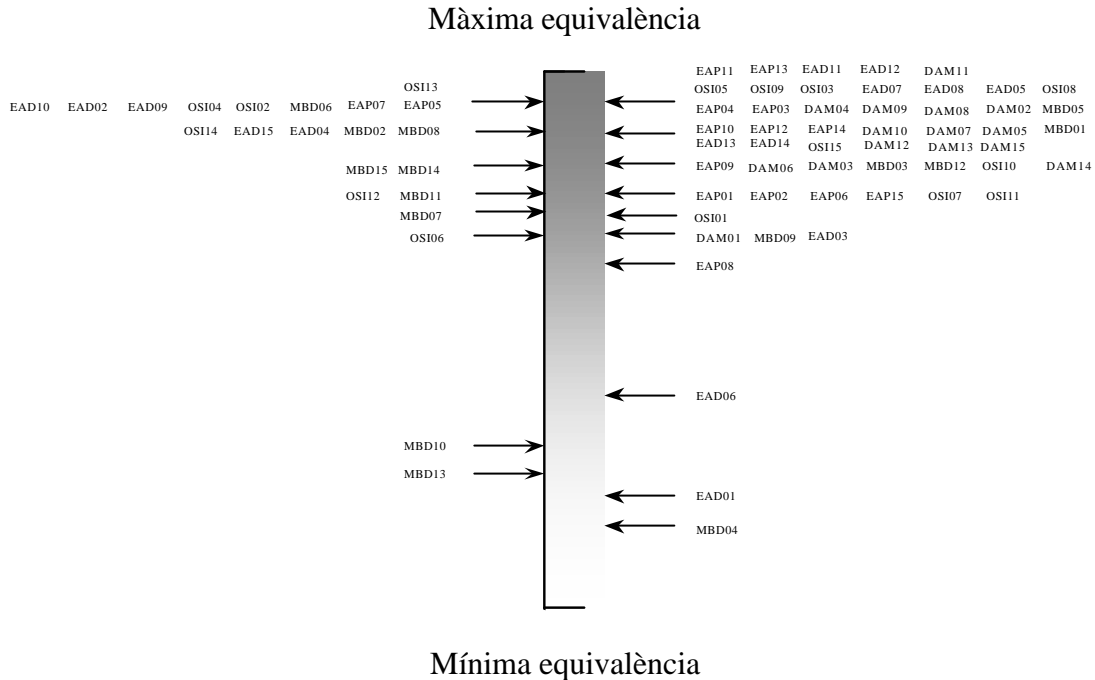
En la taula següent especificuem les sigles utilitzades per a cadascun dels CRP analitzats:

DAM .....	dit d'una altra manera
EAD .....	és a dir
EAP .....	en altres paraules
MBD .....	més ben dit
OSI .....	o sigui

*Taula 3: Llegenda de les sigles utilitzades per referir-nos als CRP analitzats*<sup>63</sup>

<sup>62</sup> A Bach (1996, 262), presentem també una escala d'equivalència en la mateixa línia que aquesta però que només compta amb onze ocurrences, la majoria de les quals són del connector *és a dir*.

<sup>63</sup> D'ara en endavant, per referir-nos als textos on apareixen els CRP objecte d'anàlisi utilitzarem aquestes sigles.



*Figura 1: Escala gradual d'equivalència entre els enuncisats connectats mitjançant els CRP analitzats*

En la majoria de les ocurrencies del nostre corpus, els enuncisats connectats mantenen una equivalència semàntica elevada, fet pel qual se situen en la part més fosca de l'escala gradual, tal com pot observar-se a la figura 1.

En la part superior i inferior d'aquesta escala se situen els casos que presenten una relació semàntica d'equivalència màxima i mínima, respectivament, que es manifesta o bé a través d'una equivalència gairebé total dels enuncisats connectats (part més fosca i superior) o bé mitjançant una relació d'equivalència mínima (part més clara i inferior).<sup>64</sup>

<sup>64</sup> Pel que fa a l'objectivitat d'aquesta escala, remetem a la nota 9 del primer capítol d'aquest treball, on especificuem clarament el problema a què ens enfrontem a l'hora de situar les ocurrencies analitzades en aquesta escala gradual d'equivalència.

Per tal d'exemplificar el que acabem de dir, analitzarem una ocurrència de cada un dels CRP objecte d'aquest estudi: d'una banda, l'anàlisi de les ocurrències DAM04, EAP04 i OSI04 servirà per exemplificar els casos en què l'equivalència dels elements enunciatius connectats és elevada. De l'altra, recorrerem a les ocurrències MBD04 i EAD01 per tal d'exposar casos en què la relació d'equivalència vehiculada pels CRP és feble.

Però el que no pot ser amagat (i fins ara ho ha estat, malgrat les queixes dels responsables del Museu del Prado) és que el Museu Thyssen, ubicat davant per davant del Prado, és, pel tipus de col·leccions que el formen, una reproducció en petit d'aquell, però amb obres generalment de menys nivell. No és una ampliació del Prado, atès que, malgrat que el Thyssen és cronològicament més complet (hi ha una bona representació de pintura impressionista, postimpressionista, expressionista i d'avantguarda), el cos principal de la col·lecció és, en essència, el mateix del Prado: pintura italiana, espanyola i holandesa dels segles XVI a XVIII. **Dit d'altra manera**, el Museu Thyssen duplica, però no amplia ni millora l'oferta museística de Madrid. (DAM04)

El connector DAM vehicula en aquest text una relació semàntica d'equivalència elevada entre els enunciats connectats. Del primer enunciat, «el cos principal de la col·lecció és, en essència, el mateix del Prado», extraïem dues conclusions, una explícita, deguda als *topoi* interns del mot *mateix*, que ens fa derivar del primer enunciat la conclusió informativa que el Museu del Prado i el del Thyssen són “idèntics en essència” i una d'implícita, que es genera a partir del context del fragment [a més duplicació d'una col·lecció a una mateixa zona cultural sense motius evidents] [més despesa pública es genera] i [més desigualtat hi ha amb altres zones d'influència cultural]. A través del connector DAM04 en el segon enunciat s'expliciten els elements enunciatius que inferíem del primer enunciat.

En el mateix sentit que succeïa amb l'ocurrència DAM04, en l'exemple que tot seguit presentem el connector EAP estableix una relació d'equivalència gairebé absoluta entre els enunciats connectats:

Fent servir les tècniques anteriorment descrites, es demostra que no fa falta molta informació addicional per a poder fer descentralitzadament les redistribucions necessàries per assolir una assignació que no tan sols sigui pareto-òptima, sinó també equitativa en el sentit que cada agent prefereix l'assignació que li correspon a l'assignació de qualsevol altre agent. **En altres paraules**, cap agent no té enveja de la situació d'un altre. (EAP04)

En aquesta ocasió, a través del connector s'avança el discurs, ja que EAP04 explicita a mode conclusiu alguns dels elements implícits que extraiem del primer enunciat connectat: [com més content està cada agent amb la feina que li pertoca] [menys enveja té de la resta de companys], *topos* que queda clarament explicitat en el segon enunciat (Q), «cap agent no té enveja de la situació d'un altre».

La darrera ocurrència que comentarem pel que fa als connectors reformulatius que vehiculen un grau d'equivalència elevat entre els enunciats que uneixen és del connector *o sigui*:

En efecte, si als 96 senadors socialistes elegits diumenge passat hi sumem els 21 procedents dels Parlaments autonòmics, resulta que el Grup Socialista queda amb 117 membres, 11 menys que la majoria absoluta (128).

El PP n'ha d'afegir 15 als seus 93, **o sigui** que queda amb 108 senadors efectius. (OSI04)

En aquest cas, a través d'aquest connector s'estableix una equivalència de tipus matemàtic on el primer enunciat connectat i el segon mantenen una relació de tipus [a+b=c], on [a + b] formen part del primer enunciat (P) i el seu resultat apareix en l'enunciat reformulador (Q): *P* «El PP n'ha d'afegir 15 als seus 93», *Q* «que queda amb 108 senadors efectius».



En l'altre extrem de l'escala gradual d'equivalència, se situen les ocurrences MBD04 i EAD01, els enunciats de les quals mantenen una relació semàntica d'equivalència feble. En aquests casos, fins i tot la presència del connector es fa imprescindible perquè el segon enunciat pugui ser interpretat com a paràfrasi del primer.

Fins que un d'aquests casos arribi al Suprem i sapiguem què en pensen els magistrats de dalt de tot, aquestes sentències són un precedent que fa jurisprudència —**millor dit**, jurisimprudència-. (MBD04)

En aquest text, a partir de l'enunciat, «són un precedent que fa jurisprudència», s'estableix la relació tòpica següent: [com més una sentència del tribunal suprem fa jurisprudència] [més fixa una norma que supleix les llacunes de la llei]. Si coneixem una mica el món de les lleis, d'aquest *topos* en podem extreure dos més, un de directe, [com més fixa el tribunal suprem una llei] [més importància té aquesta per sobre de les altres], i un altre d'indirecte, [com més s'omplen els buits legals] [més s'avança positivament en la justícia], que indica una trajectòria tòpica positiva.

En canvi, l'enunciat reformulat, a través d'una creació neològica (*jurisimprudència*), transmet un altre *topos* amb una clara trajectòria negativa: [com més jurisimprudència hi ha] [més es crea una llei important que no és adequada i que fins i tot és perillosa per als ciutadans].

Així, si no fos per la presència del connector de reformulació parafràstica *millor dit*, variant formal de *més ben dit*, mai no es podria arribar a establir una relació d'equivalència entre *jurisprudència* i *jurisimprudència*, perquè en realitat tots dos mots convoquen trajectòries tòpiques oposades.

El mateix succeeix en l'ocurrència EAD01, en què l'oposició entre els *topoi* convocats pels dos enunciats connectats és tan gran que recorda les operacions argumentatives antiorientades:

Granados va convocar una reunió de la junta de fiscals de la sala del Tribunal Suprem, màxim òrgan consultiu de la fiscalia general, per “garantir el principi d’unitat d’actuació del ministeri públic”. *És a dir*, per tancar el conflicte obert al ministeri públic a l’entorn de la competència o no de Baltasar Garzón per investigar la falsificació dels documents que acreditaven la suposada extradició de Luis Roldán. (EAD01)

Els *topoi* que extraïem del primer enunciat i els del segon indiquen trajectòries tòpiques oposades: el primer enunciat convoca la relació tòpica [com més unitat d’actuació es vol aconseguir, més activitat es realitza]. Al seu torn, dels *topoi* [més unitat d’actuació] i [més activitat judicial] s’infereix un clar matís positiu. Per altra banda, el segon enunciat Q convoca el *topos* [com més es vol tancar un conflicte obert en el si judicial, menys s’actua]. A més, extraïem una sèrie de *topoi* indirectes de Q que mostren una trajectòria antiorientada amb el que inferíem del primer enunciat: [tancar un conflicte obert (de caràcter judicial) en el si d’un ministeri públic] implica [silenciar un problema], *topos* que vehicula una trajectòria negativa clara. De fet, si commutem el connector de reformulació parafràstica *és a dir* per un *però*, connector d’antiorientació argumentativa per excel·lència, la trajectòria de l’enunciat final continua sent la mateixa, malgrat els matisos evidents produïts pel canvi de connector.

En aquesta primera part, hem exposat què entenem per equivalència —relació semàntica bàsica vehiculada per tot el grup dels CRP— i hem explicat breument que aquesta relació que els CRP estableixen entre els enunciats connectats és gradual, amb dos pols extrems que van de l’equivalència semàntica gairebé absoluta a l’establiment d’una mínima identitat entre els enunciats connectats.

## 4.2 Anàlisi detallada de cada connector

En aquesta segona part del capítol, iniciem la descripció de cada una de les peces lèxiques vehiculadores de la reformulació parafràstica analitzades.

L'ordre en què es descriuen els CRP correspon a la seva freqüència d'aparició en el corpus que hem pres de referència per seleccionar les unitats estudiades (vegeu capítol primer, pàg. 1).

### 4.2.1 *és a dir* (EAD)

La peça lèxica *és a dir* presenta certa variació interna pel que fa als trets de funcionament que la caracteritzen:

1. Les reformulacions realitzades mitjançant EAD majoritàriament abasten la totalitat dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat (reformulació parafràstica total), encara que en alguna ocasió la reformulació produïda pot ser només parcial, és a dir, d'una part dels elements del primer enunciat (reformulació parafràstica parcial) (EAD03 i EAD15).

2. Si observem l'equivalència dels enunciats connectats per EAD, trobem des de casos en els quals hi ha una equivalència elevada fins a casos en què l'equivalència entre els enunciats connectats és baixa. En aquest sentit, Flottum assenyala:

“Un autre aspect qui a retenu mon attention dans les études antérieures est celui qui porte sur la distinction entre reformulation paraphrastique et non-paraphrastique. (...) J'ai l'intention d'examiner s'il ne s'agit pas plutôt d'un continuum d'emplois du plus au moins paraphrastique, pour la reformulations par *càd*.”<sup>65</sup> (Flottum, 1994b, 121)

---

<sup>65</sup> *Càd* és la sigla utilitzada per Flottum per referir-se al CRP francès *c'est-à-dire*.

Per aquest motiu afirmem que EAD és el connector reformulatiu parafràstic per excel·lència, perquè aconsegueix establir equivalència fins i tot entre enunciats que mantenen una relació semàntica *dèbil*.

Atribuïm aquesta propietat d'EAD a la seva composició semàntica, que en condiciona el funcionament: aquest connector està constituït per una forma del present d'indicatiu del verb *ser*, analitzat de manera aprofundida per alguns sintactistes interessats en l'estudi de les oracions predicatives,<sup>66</sup> els quals han coincidit a indicar el caràcter identificatiuequacional d'aquest verb:

“El comportamiento especial de (36)-(37) con respecto a las oraciones con verbo copulativo hasta ahora analizadas constituye la base de la conocida distinción entre atributivas *clasificadoras* e *identificadoras*, ilustradas en (38a) y (38b) respectivamente (cf. Alcina y Blecua, 1975, pp. 899-900):

- (38) a. Pedro es alcalde.  
b. Pedro es el alcalde.

De acuerdo con Lyons (1977, II, p. 472), la diferencia semántica entre uno y otro tipo de estructuras reside en que en las clasificadoras se adscribe una determinada propiedad al referente del SN sujeto, mientras que en las identificadoras se establece una ecuación entre el referente de una expresión y el referente de otra.” (Hernanz y Brucart, 1987, 220)

D'aquesta manera a través del verb *ser* s'incorpora a la peça lèxica *és a dir* una certa força d'equivalència, que afavoreix que enunciats que presenten una relació semàntica molt feble puguin ser presentats com a equivalents. En aquest sentit, Gülich i Kotschi (1987a, 46) indiquen que un connector amb un significat lèxic clarament determinat, o dit d'una altra manera, amb una estructura semàntica forta, compensa una relació semàntica feble.

---

<sup>66</sup>Vegeu Hernanz i Brucart (1987), Hernández (1989) o Rigau (1988).

Encara en relació amb l'estructura morfosintàctica d'aquesta peça lèxica, assenyalem que aquest connector recupera el verb *dir* en la seva forma d'infinitiu, a diferència dels connectors *més ben dit* i *dit d'una altra manera*, que analitzem en aquest capítol, constituïts sobre la forma de participi d'aquest verb. Segons Rossari (1993), l'aspecte perfectiu de la forma de participi provoca un distanciament per part de l'enunciador en referència als punts de vista reformulats, amb la qual cosa creix la subjectivitat de la reformulació. Considerem que l'absència de la forma de participi en la peça lèxica *és a dir* facilita que aquest sigui el connector reformulatiu parafràstic estudiat més utilitzat en l'establiment de l'equivalència entre enunciats que presenten una relació semàntica feble. Els altres connectors analitzats vehiculen un matis de subjectivitat que no es fa present a través d'*és a dir* perquè el verb *dir* apareix en aquest connector sota la forma d'infinitiu.

3. L'equivalència vehiculada per *és a dir* (EAD) s'estableix mitjançant l'expansió dels elements enunciatius que apareixien a P (primer enunciat connectat), la reducció (procés invers a l'anterior) o a través d'un gir en la trajectòria tòpica assenyalada per l'enunciat reformulat.

En primer lloc, cal assenyalar que l'ampliació dels elements enunciatius de P és bàsicament conceptual, encara que en algunes ocasions s'acompanya també d'una expansió formal que s'observa pel fet que l'enunciat reformulador és més llarg que el reformulat. L'ocurrència EAD08 és un clar exemple d'ampliació conceptual i formal vehiculada per aquest connector:

Per tant, si manca el mot heretament, la donació feta en capítols matrimonials pot valer també com a institució d'hereu, si es tracta d'una donació universal, **és a dir** que compregui tots els béns presents i futurs o tots els que deixi l'heretant en morir. (EAD08)

En aquesta ocasió el connector EAD estableix l'equivalència entre els dos enunciats connectats mitjançant l'ampliació conceptual i formal de la totalitat dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat. D'aquesta manera, observem que l'enunciat «donació universal» és explicat a manera de designació a Q: «una donació

universal és aquella que comprèn tots els béns presents i futurs o tots els que deixi l'heretant en morir».

En els casos que l'equivalència es vehicula mitjançant un moviment expansional, s'estableix sempre un aclariment dels elements enunciatius del primer enunciat mitjançant processos argumentatius (EAD03) designatius (EAD05, EAD08, EAD11, EAD12 i EAD13) i/o exemplificatius (EAD07 i EAD14).

En l'ocurrència EAD07 s'observa un cas d'expansió en què l'aclariment dels elements enunciatius del primer enunciat estableix instruccions designatives i exemplificatives:

L'assimilació de tractament que es pretén comprèn un doble ordre d'instituts jurídics; **és a dir**, les denominades prerrogatives i els beneficis fiscals en sentit estricte. (EAD07)

En aquest text, a través d'una reformulació total, es produeix l'expansió dels elements que apareixen en el primer enunciat, amb un matís exemplificatiu i designatiu, sense que s'observi jerarquia entre els enunciats connectats: el locutor explicita els dos tipus d'instituts jurídics existents: «les denominades prerrogatives i els beneficis fiscals en sentit estricte».

En segon lloc, la reducció, procés invers a l'anterior, és un altre dels moviments a través del qual EAD estableix l'equivalència entre els enunciats connectats. Mitjançant la reducció dels elements enunciatius de P (primer enunciat) es vehiculen a la vegada instruccions denominatives (EAD04, EAD09) o bé operacions clarament matemàtiques (EAD02, EAD10 i EAD15).

L'ocurrència EAD02 és un exemple de moviment reductiu en el qual es produeix l'aclariment dels elements enunciatius de P mitjançant una operació matemàtica:

2.202 professors es repartiran 294 places, **és a dir**, 7,4 per a cadascuna. Percentatges similars afronten els professors d'escoles oficials d'idiomes, 23 places a repartir entre 253, i els d'arts plàstiques i disseny, 23 entre 228. (EAD02)

Mitjançant un moviment reductiu es produeix la reformulació de tots els elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, del qual no cal extreure altres conclusions: el que té validesa del primer enunciat és justament el que es reprèn; el valor matemàtic indicat. No s'observa jerarquia entre els enunciats connectats, que mantenen una proximitat semàntica molt elevada.

Finalment, com ja hem indicat anteriorment, EAD aconsegueix també establir l'equivalència entre enunciats que mantenen una relació semàntica feble, mitjançant un gir en la trajectòria argumentativa dels elements enunciatius convocats pel primer enunciat, vehiculant-se en totes les ocasions instruccions argumentatives antiorientades. Les ocurrències EAD01 i EAD06 en són clars exemples.

4. A través d'aquest connector es realitzen instruccions de segon nivell molt variades, que van des de l'operació matemàtica fins a l'argumentació de tipus antiorientat, que ja hem comentat en l'exemplificació dels moviments expansional, reductiu i virant i de les quals parlarem en el capítol sisè, en l'apartat dedicat a les instruccions de segon nivell.

5. La polifonia, tret inherent a totes les operacions reformulatives, apareix en algunes ocasions marcada formalment mitjançant recursos gràfics com ara les cometes (EAD01, EAD06 i EAD15), la cursiva (EAD03 i EAD06), els parèntesis (EAD06) o els guions (EAD13):

De perllongar-se (**és a dir**, d'esdevenir «permanent»\* [sic] i d'existir un perjudici per a un tercer derivat d'aital fet [sic] fóra lògic pensar que aquest tercer podria plantejar una demanda contra l'administrador dimissionari per haver fet incórrer a la societat en una causa de dissolució legalment prevista i no haver pres cap mena de mesura a l'efecte. (EAD06)

---

\*Quina és la frontera temporal que distingeix la «transitorietat» de la «permanència»?

En aquesta ocurrència concorren dues marques formals indicadores de la polifonia: els parèntesis i les cometes tipogràfiques.

6. Tot i que en la majoria d'ocurrències s'observa jerarquia entre els enunciats connectats, aquesta no és present en tots els casos analitzats.

7. Podem afirmar que EAD és el connector reformulatiu parafràstic més fixat ja que no presenta en mai cap variació en la forma.<sup>67</sup> De la mateixa manera, mai no pot aparèixer combinat amb el connector *o*, al contrari del que succeeix amb altres connectors reformulatius parafràstics que analitzem en aquest capítol. De totes maneres, convé assenyalar que en algunes ocasions aquest connector apareix seguit de la peça lèxica *que*, que si bé en alguna ocasió és un relatiu que introdueix una oració subordinada adjectiva (EAD08), en la majoria d'ocasions actua com a peça lèxica de caràcter expletiu que reforça l'argumentació textual (EAD03, EAD09 i EAD10). En realitat, en aquestes tres últimes ocurrències el connector EAD apareix seguit immediatament d'una coma, darrere de la qual apareix l'enunciat reformulador introduït per *que*:

Parlant en la ciutat on va créixer, Hillary va dir que tothom li havia donat consell per al seu discurs i del que havia de dir, però finalment es va decidir a parlar dels punts que li havien interessat tota la vida, repetint el tema del seu llibre *Cal un poble per educar una criatura, és a dir, que* cal tenir les condicions socials que permeten a les famílies atendre els seus fills. (EAD03)

8. Finalment, una característica formal de la reformulació introduïda per EAD és que els enunciats connectats P i Q acostumen a presentar, a més a més d'una *equivalència*

---

<sup>67</sup> Casado (1996) fa un estudi diacrònic del connector castellà *es decir* i assenyala que aquest connector està totalment fixat al s. XIX. D'altra banda, Cuenca (1998, 519) indica que "els matisadors de reformulació bàsics provenen de la gramaticalització d'una oració atributiva equitativa amb un díctic com a subjecte, el verb *ser*, i un sintagma o una oració subordinada substantiva com a atribut. Aquesta estructura de la forma anglesa *that is to say* o de la del català antic *ço és a dir*, per exemple. El díctic que ocupa la funció de subjecte perd la funció assenyaladora originària, de manera que esdevé innecessari i, en llengües com el català, pot ometre's (*és a dir*).” Al contrari, en francès, la presència del demostratiu *ce* a la peça lèxica *c'est-(à)-dire* (equivalent a *és a dir*) esdevé decisiva per a la vehiculació del valor anafòric del connector (veg. Grieve, 1996, 171).



*semàntica*, una *equivalència formal*, és a dir, els constituents del primer enunciat i els del reformulat solen ser de la mateixa naturalesa.

En algunes de les ocurrencies analitzades fins i tot els dos enunciats connectats comencen amb les mateixes estructures gramaticals (EAD01, EAD02, EAD04 i EAD06):<sup>68</sup>

És en aquest sentit que *Tanguy* és un retrat històric que hauria de ser conegut per tothom, i molt especialment **pels** qui no van viure i patir el franquisme directament, **és a dir, per les** noves generacions. (EAD04)

#### 4.2.2 *o sigui* (OSI)

La peça lèxica *o sigui* és el segon connector reformulatiu parafràstic d'aparició més freqüent en el nostre corpus d'anàlisi.<sup>69</sup>

1. Les reformulacions realitzades per aquest connector abasten majoritàriament la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat encara que trobem alguns casos en què la reformulació realitzada té un abast parcial (OSI11).

2. En els processos reformulatius establerts per aquest connector l'equivalència, que sempre és elevada, es vehicula o bé mitjançant l'ampliació dels elements enunciatius que apareixen en el primer enunciat, o bé per mitjà del moviment contrari, és a dir, la reducció.

3. Aquest connector s'utilitza en l'aclariment dels elements enunciatius del primer enunciat mitjançant instruccions argumentatives (OSI01, OSI09), designatives (OSI03,

---

<sup>68</sup> Grieve (1996) i Flottum (1994b) assenyalen també aquest aspecte en referència al connector francès *c'est-à-dire*.

<sup>69</sup> Alguns estudis per a la peça lèxica *o sea* paral·lela a *o sigui* en castellà —Cortés (1991) i Fuentes (1987 i 1990)— semblen assenyalar que el seu ús és cada cop més freqüent, i que en castellà està en procés d'adquirir usos merament expletius.

OSI05, OSI07, OSI08, OSI09, OSI10 i OSI11) i/o exemplificatives (OSI05 i OSI15), en els casos d'expansió *o*, a través d'instruccions conclusives (OSI04, OSI06), argumentatives (OSI06), denominatives (OSI12) o de caràcter matemàtic (OSI02, OSI04 i OSI13), en els casos que es produeix una reducció dels elements enunciatius de l'enunciat reformulat.

El comentari de les ocurrències OSI08 i OSI02 exemplificarà el que acabem d'apuntar.

D'aquesta manera es recull en l'art. 323.2 on es diu que per tal d'apreciar l'existència de la lesió, hom s'atindrà al preu just, ***o sia***, al valor de venda que les coses tinguessin al temps d'ésser atorgat el contracte en relació amb altres d'iguals o d'anàlogues circumstàncies a la respectiva localitat, baldament el contracte es consumés després (vegeu la STS del 24 de febrer de 1988). (OSI08)

En aquesta ocurrència mitjançant el connector *o sia*, variant formal d'*o sigui*, s'especifica a tall de designació el significat de la unitat de coneixement especialitzat (UCE)<sup>70</sup> «preu just» en el context del dret civil català. D'aquesta manera es produeix l'expansió dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, mitjançant l'explicitació dels elements que hi restaven implícits.

Oposadament, en la següent ocurrència que comentarem es produeix l'aclariment dels elements enunciatius de l'enunciat reformulat mitjançant un procés reductiu que recorda clarament una operació matemàtica.

---

<sup>70</sup> Utilitzem la terminologia i el concepte descrit a Domènech (1998).

Suposem una empresa que amplia el seu capital en les condicions següents:

— Proporció (n): 5 (una acció nova per cada cinc d'antigues).

— Valor d'emissió (P): 200% en relació al valor nominal que és de 500 ptes. per acció. Per tant, el valor d'emissió és de 1.000 ptes. per acció.

— Cotització abans de l'ampliació (C0): 300%, **o sigui** 1.500 ptes. per acció.

— El valor teòric de l'acció serà:  $C0 \times n + P \times 5 + 1.000 C$ , = 1.416 ptes.  $I + n \times 1 + 5$ .

I el valor teòric del dret pujarà a:  $d = C0 - C1 = 1.500 - 1.416 = 84$  ptes.

Si els valors de mercat de les accions velles i dels drets fossin de 1.470 ptes. i de 90 ptes., respectivament, seria un indicador que el mercat valoraria per damunt del que es podria esperar. (OSI02)

És justament l'enunciat reformulador el que ens permet conèixer a partir de quin valor s'ha de calcular el valor abans de l'ampliació de capital. No cal que extraïem cap altra inferència de l'enunciat reformulat. El connector *o sigui* indica que l'únic element sobre el qual hem de focalitzar la nostra atenció és l'operació matemàtica exposada.

4. La peça lèxica *o sigui* presenta una variant formal *o sia*, d'aparició molt menys freqüent però que recollim en aquest treball. En realitat, i malgrat que pugui semblar una forma arcaica, n'hem trobat ocurrences tant en llengua especialitzada com en textos de temàtica general.

Tot i aquesta variació formal, aquest connector està totalment gramaticalitzat. El morfema *sigui/sia* ha perdut per complet el seu primitiu caràcter verbal i es manté invariable.<sup>71</sup> En el mateix sentit, no es pot introduir cap element entre la peça lèxica *o* i el morfema verbal *sigui/sia*, encara que, en algunes ocasions, OSI aparegui seguit de la peça lèxica *que*, que tal com succeeix en el cas del connector EAD, actua com a peça lèxica expletiva reforçadora del fil argumental dels enunciats connectats:

---

<sup>71</sup> Seco (1986) assenyala això mateix en referència al connector *o sea*.

Jo crec que es va imposar una reforma moderada que ja anava en el sentit de la història, ***o sigui que*** no hi veig gaire rupturisme. (OSI06)

De totes maneres, diversos estudis coincideixen a assenyalar que tot i la gramaticalització d'aquesta peça lèxica, el pes dels seus elements constitutius encara és evident en el seu funcionament. En relació amb la influència de la seva composició morfològica, Cuenca (1998, 519) assenyala el caràcter disjuntiu de les reformulacions que es manifesta en l'aparició de la conjunció *o* en combinació amb alguns dels connectors reformulatius, o fins i tot ja incorporada en el connector —un cop ha finalitzat tot el procés de la gramaticalització— en la peça lèxica *o sigui*.

En el mateix sentit, Schwenter (1996) assenyala que el fet que el verb *ser* aparegui en mode subjuntiu afavoreix el distanciament del locutor reformulador respecte l'enunciat reformulat:

“I hypothesise that these uses are a direct reflection of the subjunctive meaning of the verb form *sea*, a meaning that persist even though the *discourse marker* is not performing verb-like roles. (...) By increasing the epistemic content of their utterances, speakers are able to distance themselves from assertions which otherwise would be perceived as strong statement of opinion that are in possible disagreement with conversational partners —hence the perception, noted above, that *o sea* lends politeness effects to speaker utterances.” (Schwenter, 1996, 867-868)

Coincidim amb aquest autor en l'afirmació que en les reformulacions produïdes per *o sigui* sembla fer-se present un cert distanciament per part del locutor, no tan evident en la resta dels CRP, i, per tant, un reforçament de la polifonia. En el següent exemple (OSI01) podem observar com el locutor pren un cert distanciament respecte al que

acabava de dir, que li permet argumentar “de forma objectiva” a favor d’un dels tipus d’energia renovable que presenta:

En l’exposició es diferencien les tecnologies que es troben en un estat de penetració comercial incipient (***o sigui*** que es pot considerar que estan tècnicament resoltes i que els seus costos comencen a ser ja competitius en el mercat) d’aquelles que es troben en fase de desenvolupament o d’investigació. (OSI01)

En aquest cas, a través del connector *o sigui* s’amplien els elements enunciatius que podem extreure de l’enunciat reformulat. Si de P (primer enunciat de la connexió) es deriva que [com més incipient és una tecnologia d’energia renovable, més facilitats té per implementar-se i és més bona per al medi ambient], de Q (segon enunciat) obtenim una ampliació argumentativa d’aquests elements, perquè s’indica que a més a més la tecnologia en qüestió està tècnicament resolta i se’ns explica que els seus costos comencen a ser competitius en el mercat, afegint doncs nous elements argumentatius per a la seva implementació total. Cal assenyalar que el fet que el connector aparegui a l’inici d’un incís marcat tipogràficament per un parèntesi afavoreix encara més el distanciament vehiculat per la forma de subjuntiu.

5. Finalment, en aquest connector destaca un valor anafòric clar. Considerem que la presència de la forma lèxica *o* a l’interior afavoreix justament aquest caràcter anafòric, ja que l’arxiconector actua com a díctic que obliga a buscar necessàriament un element en el discurs immediatament anterior del qual extreure inferències.<sup>72</sup>

---

<sup>72</sup> En aquest sentit, Levinson (1983, 87) assenyala també el valor díctic del connector castellà *o sea*.

#### 4.2.3 *més ben dit* (MBD)

1. La reformulació que vehicula aquest connector pot afectar tots els elements enunciatius de P (reformulació parafràstica total) o només afectar-ne una part (reformulació parafràstica parcial).

2. En tots els enunciats connectats, aquest connector vehicula una instrucció correctiva, que en algunes ocasions apareix marcada formalment com un incís mitjançant parèntesis o guionets (MBD04, MBD06, MBD07, MBD11, MBD14).

La correcció és la instrucció de segon nivell que sempre va associada a aquest connector, fet que ha portat Gülich i Kotschi a considerar aquest connector dins el grup dels connectors reformulatius no parafràstics i, més concretament, en un subgrup que anomenen *connectors correctius*, en el qual inclouen peces lèxiques com *enfin*.<sup>73</sup>

3. L'equivalència vehiculada per MBD es presenta mitjançant l'expansió dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, o mitjançant la reducció (procés invers al d'expansió) o mitjançant el canvi de trajectòria tòpica dels elements enunciatius convocats per P.

Mentre que en els processos expansius l'establiment de l'equivalència es produeix a tall de designació, que en algunes ocasions presenta matisos argumentatius (MBD01, MBD12), en els processos reductius es vehicula en forma de denominació i/o argumentació coorientada (MBD08, MBD11, MBD14, MBD15), i també en forma d'argumentació antiorientada en algunes de les ocurrences, en què es produeix un canvi en la trajectòria tòpica assenyalada pels elements enunciatius de la primera formulació (MBD04, MBD13).

---

<sup>73</sup> Malgrat que ho concebem com un error de classificació, aquests autors encerten a indicar que aquests dos tipus de connectors vehiculen instruccions bàsiques diferents:

“Beside typical correction markers such as *enfin* there are also markers with a different primary use ....” (Gülich i Kotschi, 1995, 51)

A continuació passem a exemplificar el que hem exposat fins ara mitjançant el comentari de les ocurrències que acabem d'esmentar.

El Barça actual és una trista caricatura d'equip i a ningú no ha de sorprendre que ahir caigués derrotat; **més ben dit**, caigués apallissat d'una forma absolutament humiliant davant un rival que, apuntin, probablement haurà de disputar el «play off» de descens a la Lliga italiana. (MBD01)

En aquesta ocurrència el connector vehicula l'equivalència entre els enunciats connectats mitjançant l'expansió de forma parcial d'alguns dels elements enunciatius del primer enunciat, ampliant els trets semàntics de «derrotat» i indicant que la derrota soferta va ser humiliant, ja que van «apallissar» l'equip. «Derrotat» en aquest context pot definir-se com *caure apallissat*.

El precepte pretenia abordar, per tant, no l'«Administració de justícia» en tant que aparell, estructura o servei públic, sinó quelcom de ben diferent com és la competència normativa sobre l'Administració de justícia o, **millor dit**, la determinació de les fonts del dret en el que fa referència, fonamentalment, a la potestat jurisdiccional. (MBD08)

En aquesta ocasió, mitjançant el connector MBD es produeix una reformulació reductiva d'alguns dels elements que implícitament apareixien a P (primer enunciat connectat), amb una denominació. De l'enunciat, «es pretenia abordar la competència normativa», extraïem la conclusió que el que es pretenia amb el precepte era realment establir la superioritat normativa de l'Estat per sobre de l'Administració pública. D'aquest *topos* podem inferir, d'una banda, que es vol controlar excessivament el poder legislatiu i, d'una altra, que el que es vol realment és només determinar qui té la potestat de dictar lleis, sense dictaminar ni qui les aplica ni com s'han d'aplicar. No és fins al segon enunciat que es redueixen les possibles derivacions inferencials a una de sola: el que es pretén és regular qui pot crear, modificar o extingir les normes considerades com a vàlides en un ordenament. S'evidencia a més a més un cert matís argumentatiu, palès en tot el text i reforçat polifònicament per la utilització del terme *fonts del dret*.

En l'ocurrència que segueix es produeix un canvi en la trajectòria tòpica assenyalada pels elements enunciatius del primer enunciat connectat:

Finalment i com era d'esperar, les tres autonomies del llevant espanyol que parlen la mateixa llengua —la mateixa llengua?— celebraran durant el 1997 els natalicis centenaris de les seues glòries locals i no, en conjunt, els símbols literaris d'aquesta suposada llengua comuna. **Millor dit**, Catalunya farà un homenatge a Josep Pla i les illes Balears a Llorenç Villalonga, i entre el cartagener Zaplana i el cara de governador civil de Lerma em fa la impressió que se'ls passarà l'any amb més pena que glòria pel que fa al sis-cents aniversari de naixement d'Ausiàs Marc. (MBD13)

Del primer enunciat, «tres autonomies del llevant espanyol que parlen la mateixa llengua celebraran durant el 1997 els natalicis centenaris de les seues glòries locals i no, en conjunt, els símbols literaris d'aquesta suposada llengua comuna», deduïm que [menys d'acord s'han posat per celebrar-ho juntament] i, indirectament, [que més es celebrarà de tota manera, i separadament]. En canvi, de l'enunciat reformulador, «Catalunya farà un homenatge a Josep Pla i les illes Balears a Llorenç Villalonga, i entre el cartagener Zaplana i el cara de governador civil de Lerma em fa la impressió que se'ls passarà l'any amb més pena que glòria pel que fa al sis-cents aniversari de naixement d'Ausiàs Marc», pot inferir-se directament que no totes tres comunitats celebraran els centenaris, sinó que a València l'esdeveniment passarà gairebé desapercbut.

4. Aquesta peça lèxica presenta variació formal, ja que pot aparèixer representada sota la forma *més ben dit* (adv. + adv. + participi) i indistintament com *millor dit* (adv. + participi).

A més a més aquest connector pot combinar-se amb el connector *o*, com veurem que succeeix amb les peces lèxiques *en altres paraules* i *dit d'una altra manera*. De fet, nou de les quinze ocurrències analitzades de MBD coocorren amb el connector *o*.



En alguna ocasió, entre el connector *o* i la peça lèxica que ens ocupa, s'hi insereix la peça adverbial *potser*, que reforça encara més el valor d'incís correctiu que destacàvem anteriorment:<sup>74</sup>

De Joel Dean deriva (*o*, potser ***millor dit***, de Joel Dean arrenca) tota una literatura no analítica sobre preus de transferència, en moltes ocasions relacionada amb la Harvard Business School. Molts llibres de text que tracten el tema, com per exemple Anthony, Dearden i Bedford (1985), contenen explicacions en la mateixa línia de Joel Dean, donant recomanacions que poden ser probablement raonables en la pràctica, però que malauradament ni expliquen la realitat dels preus de transferència, ni els relacionen amb cap esquema teòric.(MBD11)

5. S'observa una jerarquia clara entre els enunciats connectats per *MBD*, que creiem que està condicionada per la seva estructura morfològica i pel seu semantisme. La presència de la forma de superlatiu *millor o més bé* en aquesta peça lèxica dóna una supremacia jeràrquica al segon enunciat de la reformulació, que s'introdueix sempre a través de la polifonia.<sup>75</sup>

6. El valor anafòric de *MBD* és evident. Tota comparació necessita dos elements per fonamentar-se; és per això que necessàriament es recorre a P (primer enunciat de la reformulació).

A Woody Allen li van llegir les quaranta, ***o més ben dit*** una carta del seu fill Moses presentada pels advocats de Mia Farrow al tribunal suprem de Manhattan, on es porta el cas Allen «versus» Farrow, en la qual es deia «espero que et sentis tan humiliat que et suïcidis». (MBD05)

<sup>74</sup> De fet, la coocurrència del connector *MBD* amb la seqüència *o potser* és molt baixa. D'un total d'onze milions i mig de paraules hem trobat vuitanta cinc casos de *MBD*, dels quals només dos (pertanyents a un mateix document) segueixen el patró *o potser MBD*.

<sup>75</sup> Aquest valor jeràrquic de què parlem s'atenua en aquelles ocurrències en què el connector *MBD* apareix combinat amb *potser*, a causa del valor més aviat dubitatiu d'aquest adverbi.

En aquest exemple s'observa el valor anafòric del connector i la jerarquia entre els enunciats connectats. A través d'un moviment d'expansió, l'enunciat reformulat explicita els elements enunciatius que quedaven implícits a P: gràcies al coneixement compartit que ens dóna accés a les dites populars catalanes, interpretem «llegir les quaranta» com una creació lingüística sobre la base de la dita *cantar les quaranta*, de la qual extraïem els següents *topoi*: [com més canta les quaranta una persona a una altra] [més li retreu les coses dolentes que ha fet]. A través de l'enunciat Q se'ns fa explícita la manera com *van cantar les quaranta* a Woody Allen.

#### 4.2.4 *en altres paraules* (EAP)

1. Aquest connector s'utilitza en la reformulació d'alguns o de tots els elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, mitjançant processos d'expansió o de reducció.

2. A través d'aquesta peça lèxica es vehiculen instruccions de caràcter argumentatiu de tipus aclaridor i/o conclusiu (EAP01, EAP02, EAP03, EAP04, EAP06, EAP08, EAP09, EAP10, EAP11, EAP12, EAP13, EAP14 i EAP15) en els casos d'expansió i instruccions denominativoconclusives, en el cas de la reducció (EAP05 i EAP07). En molts casos, l'aclariment dels elements del primer enunciat es concreta en l'explicitació dels elements discursius i contextuals que restaven implícits en l'enunciat reformulat.

Comentarem una ocurrència d'aquesta peça lèxica de tipus expansional i una altra de tipus reductiu per tal de constatar les nostres afirmacions:

Els analistes coincideixen que el transvasament d'escons del PSOE al PP prové d'un alt percentatge d'electors sense ideologia definida, que decideix en funció de la conjuntura electoral del moment. ***En altres paraules***, són uns vots que poden passar de nou als socialistes als següents comicis. (EAP03)

Del primer enunciat, «el transvasament d'escons del PSOE al PP prové d'un alt percentatge d'electors sense ideologia definida, que decideix en funció de la conjuntura electoral del moment», podem concloure directament que [menys pes tenen les propostes ideològiques fetes pels partits en el procés electoral] i que [més indefinit està l'electorat]. Ara bé, només indirectament i gràcies als nostres coneixements del món podem inferir que [més la situació pot tornar a canviar en un altre moment]. Aquest element no és especificat fins al següent enunciat pel nou locutor (polifonia) on se'ns aclareix la situació real mitjançant l'expansió dels elements implícits que apareixien en el primer enunciat, amb un clar reforç de la línia argumental apuntada en el primer enunciat: els vots guanyats pel PP podrien passar al PSOE fàcilment en els següents comicis.

En la següent ocurrència que comentarem (EAP05), s'observa justament el moviment contrari; el locutor del text aclareix el contingut del primer enunciat mitjançant una denominació de caràcter conclusiu:

En els últims dies, la curiositat dels mitjans de comunicació i en general de la ciutadania sembla concentrada en les fórmules político-aritmètiques per construir majories en la pròxima legislatura. **En altres paraules**, en les expectatives de pactes. (EAP05)

Així, a través del connector EAP es redueixen els elements enunciatius que podíem extreure del primer enunciat a un sol element de tipus denominatiu: [el que és realment rellevant de la situació és conèixer quins pactes s'establiran]. En aquesta ocasió, ens trobem davant d'una reformulació parafràstica total en què el valor anafòric i polifònic són destacats.

3. Aquesta peça lèxica presenta un grau de fixació menor que les comentades fins ara. Pot aparèixer combinada amb l'arxiconector *o* (EAP07, EAP09, EAP10 i EAP11) i, en alguna ocasió apareix juntament amb el participi del verb dir, *dit en altres paraules*,

forma que no hem considerat com a connector per l'escassa coocurrència dels dos elements en el corpus CECA (EAP10, EAP11 i EAP12).<sup>76</sup>

En aquest sentit, postulem que el procés de gramaticalització d'aquest connector no està del tot finalitzat, ja que encara podem combinar-lo amb elements lèxics del tipus *dit*:

Els axiomes es combinen segons les operacions de la lògica formal i per la via d'aquestes combinacions s'obtenen teoremes. Per tal que els teoremes tinguin sentit convé que siguin contrastables amb el món empíric que intenten explicar, *o dit en altres paraules*, convé que els conceptes teòrics utilitzats siguin reduïbles a proposicions empíricament contrastables. (EAP10)

4. EAP vehicula un valor anafòric molt clar i un valor jeràrquic nul. L'enunciat reformulador en cap moment no es presenta com a més important que el reformulat. Aquestes dues característiques poden associar-se directament a la influència del valor semàntic dels morfemes lèxics que componen el connector que ens ocupa. L'adjectiu *altres* evidencia una necessària relació amb un enunciat anterior que té la mateixa rellevància argumentativa que el nou enunciat, simplement es diuen les coses d'una *altra* manera. En aquest sentit, es destaca també la polifonia en totes les ocurrències analitzades. És interessant assenyalar el paral·lelisme morfosemàntic d'aquest connector amb *dit d'una altra manera*, que comentarem en el proper apartat.

5. Finalment, l'equivalència vehiculada per aquest CRP és en tots els casos elevada.

---

<sup>76</sup> Vegeu capítol 1, pàgina 1.

#### 4.2.5 *dit d'una altra manera* (DAM)

Aquesta peça lèxica no presenta cap tipus de variació funcional, fet pel qual tots els trets que descrivim són vàlids per a totes les ocurrències:

1. *DAM* vehicula sempre una *reformulació parafràstica parcial*, perquè a través d'aquest connector progressen alguns dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, però mai la tots.
2. A través de *DAM* s'amplien alguns dels elements enunciatius que a P (primer enunciat) quedaven implícits:

Tot i això, amb certa picardia comenta que si se sabés què opinen a Europa d'un canvi de govern a Espanya "s'emportarien alguna sorpresa". ***Dit d'una altra manera***, González llança el missatge que a Europa es veu amb desconfiança un govern presidit per Aznar. (DAM02)

De l'enunciat, «emportar-se alguna sorpresa», podem extreure dues formes tòpiques de sentit oposat: ens podem endur una sorpresa en sentit positiu o una sorpresa en sentit negatiu. Gràcies als *coneixements* que compartim pel que fa a la política europea i a l'opinió de González sobre un canvi de govern l'any 1993, interpretem que la forma tòpica escollida és la negativa. Però no és fins al segon enunciat que això es fa evident mitjançant la progressió d'alguns dels elements que podíem inferir de P.

3. El fet que aquest connector reformuli un enunciat mitjançant un moviment clar d'expansió fa que s'utilitzi per a la vehiculació de processos aclaridors de tipus designatiu i/o argumentatiu. En l'ocurrència DAM07 observem la vehiculació de totes dues instruccions:

Si aquest és el sentit que s'ha de donar a l'expressió «legislació mercantil» en el context del «bloc de constitucionalitat» (i.e., a la CE 149.1.6 i, en el nostre cas, l'EAC 9.20), llavors podem concloure afirmant que l'abast de la diferència que presenta la fórmula continguda en aquest últim article, respecte a la continguda a l'EAC de 1932, 12 e), no és suficient per a deduir una articulació competencial que sigui substancialment diferent de l'establerta en el seu precedent històric. ***Dit d'altra manera***, el límit, que es dedueix de l'EAC 9.20, només impedeix que la Generalitat, en ús de la seva competència exclusiva en matèria de centres de contractació, pugui exercir potestats en relació als elements de naturalesa privada del mercat de valors: fonamentalment en relació a les condicions bàsiques de les operacions borsàries, que, com a «reglas de Derecho Privado quedarán comprendidas en la reserva al Estado», tal com assenyala el Tribunal Constitucional en les sentències que acabem de recordar. (DAM07)<sup>77</sup>

De l'enunciat, «la diferència que presenta la fórmula continguda en aquest últim article, respecte a la continguda a l'EAC de 1932, 12 e), no és suficient per a deduir una articulació competencial que sigui substancialment diferent de l'establerta en el seu precedent històric», deduïm que els límits de competència fixats per l'estatut de 1932 i el de 1978 són els mateixos. A través del connector *DAM* s'aclareixen els elements que quedaven implícits en el primer enunciat (cal considerar que el text va dirigit a especialistes en la matèria que infereixen realment aquests elements) i mitjançant una designació se'ns explica quins són aquests límits competencials i què impliquen. D'aquesta manera es reforça també la trajectòria argumentativa de tot el text en què es defensa que en realitat la Generalitat de Catalunya té una limitació mínima per dictar normatives que afectin la Comunitat Autònoma, llibertat que es limita a les operacions borsàries, reservades a l'Estat.

---

<sup>77</sup> Som conscients que el context que donem en aquest fragment del text DAM07 no és suficient per a una observació correcta del paper del connector. Caldria recórrer al text sencer que presentem a l'annex III. De totes maneres, sí que el considerem útil a tall d'il·lustració del funcionament biinstruccional del connector, i és per això que el comentem en aquest punt.

4. *DAM* és el connector reformulatiu parafràstic menys gramaticalitzat i que presenta una fixació menor, juntament amb *EAP*.<sup>78</sup> De fet, la forma d'aquesta peça lèxica alterna entre *dit d'una altra manera* i *dit d'altra manera*, sense que això suposi cap mena de variació pel que fa al funcionament. En referència al grau de fixació d'aquest connector, considerem important destacar que *DAM* apareix en algunes ocasions combinat amb l'arxiconector *o* (DAM05, DAM08 i DAM09), combinació que ja esdevé fixada en el connector *OSI* i del tot agramatical en el connector *EAD*.

5. Malgrat que considerem que en tots els casos de reformulació existeix polifonia, volem destacar que en la majoria de les ocurrences analitzades aquesta apareix marcada formalment (DAM01, DAM02, DAM03, DAM05, DAM06, DAM09, DAM12 i DAM13), bé sigui mitjançant les cometes tipogràfiques, l'ús de la cursiva, la referència bibliogràfica o la interrogació, bé mitjançant dos punts justament després del connector i abans d'introduir el nou locutor que reformula el primer enunciat, bé mitjançant la combinació de més d'un d'aquests elements formals, com observem a DAM06:

Tots aquests subprincipis, un cop reconeguda constitucionalment la seva vigència en el Dret administratiu sancionador, són respectats en el Dret disciplinari dels funcionaris públics? ***Dit d'una altra manera:*** la potestat disciplinària està vinculada de forma plena o absoluta al principi de legalitat? (DAM06)

6. Aquesta peça lèxica vehicula un moviment anafòric clar per influència de la composició semàntica del connector: a través del morfema lèxic *altra* es fa necessària la recuperació d'un enunciat anterior, tal com succeïa a *en altres paraules*.

7. No s'observa jerarquia entre els enunciats connectats a través de *dit d'una altra manera*, fet que atribuïm a la presència del morfema lèxic *altra* en aquesta peça: l'enunciat fruit de la reformulació no es considera més rellevant que el reformulat, sinó que aporta un *altre* enfocament sobre el que s'havia dit anteriorment. La presència

---

<sup>78</sup> En referència al grau de fixació d'aquestes peces lèxiques, Rossari assenyala que com menys s'ha gramaticalitzat un connector, més influència té la composició semàntica en el seu funcionament (vegeu Rossari, 1996, 63).

d'aquest adjectiu afavoreix que *DAM* pugui combinar-se amb l'arxiconnector *o*, tal com apuntàvem fent referència al seu grau de fixació.

8. El darrer tret que caracteritza aquest connector és el fet que l'equivalència entre els enunciats connectats a través de *dit d'una altra manera* és elevada, tal com pot observar-se mitjançant les ocurrències analitzades en aquest apartat: els dos enunciats connectats convoquen sempre *formes tòpiques converses*,<sup>79</sup> per tal com el segon enunciat és l'explicitació d'alguns dels elements implícits que apareixen en el primer enunciat de la reformulació.

En aquesta segona part del capítol, hem descrit els connectors reformulatius parafràstics amb una freqüència d'aparició més alta en el corpus escrit del català actual (CECA). Les conclusions globals que extraiem d'aquesta anàlisi que acabem d'exposar es troben en el capítol sisè, en què compararem el funcionament dels CRP aquí descrits amb el dels CRNP que descrivim en el capítol que segueix a continuació. Creiem que presentar els resultats d'aquesta manera facilita l'extracció de conclusions rellevants per a aquesta tesi doctoral.

---

<sup>79</sup> Vegeu capítol 2, pàg. 47.



## **CAPÍTOL 5**

---

### **ELS CONNECTORS REFORMULATIUS NO PARAFRÀSTICS: ANÀLISI**



## CAPÍTOL 5

### 5. ELS CONNECTORS REFORMULATIUS NO PARAFRÀSTICS: ANÀLISI

“Le reformulation non paraphrastique permet au locuteur d’opérer un changement de perspective énonciative. Ce changement donne lieu à une prise de distance plus o moins forte de la part du locuteur par rapport à sa première formulation selon le connecteur utilisé.” (Rossari, 1990, 348)

En els capítols dos i tres hem presentat un estat de la qüestió per tal de situar les unitats d’anàlisi d’aquest treball en el seu marc d’estudi. En el capítol anterior, hem analitzat detalladament els connectors reformulatius parafràstics que ens ocupen. En aquest capítol, presentem l’anàlisi del segon grup de connectors reformulatius objecte d’aquesta tesi: els *connectors reformulatius no parafràstics* (CRNP).

Aquest capítol segueix la mateixa estructuració que l’anterior pel fet que són dos capítols paral·lels. En aquest sentit, també l’hem dividit en dues parts clarament estructurades. En la primera, exposem breument què entenem per *distanciament*, pel fet que els CRNP que analitzem estableixen aquesta relació semàntica entre els enunciats connectats a través de la reformulació i l’organització discursives. En la segona part, analitzem detalladament cadascun dels connectors reformulatius no parafràstics que ens ocupen i exposem els trets principals que caracteritzen cada unitat.

#### 5.1 La noció de distanciament

Els connectors reformulatius no parafràstics estableixen un cert distanciament entre els enunciats que uneixen, relació semàntica que està estretament relacionada amb la noció d’equivalència de què parlàvem en el capítol anterior.

L'establiment del distanciament és una operació lingüísticocognitiva inherent a la condició humana, que permet la distinció i la classificació dels elements de la naturalesa. La noció de distanciament es presenta inescindiblement relacionada amb la noció d'equivalència que exposàvem en el capítol quatre:

“ (...) el problema de sentido que plantea la identidad se entiende mejor si se formula como un problema de identidad y diferencia.” (Cortés i Martínez, 1996)

De la mateixa manera que la noció d'equivalència està vinculada amb l'establiment de la identitat, el distanciament implica necessàriament l'operació mental del reconeixement de la diferència, real —entre coses que realment existeixen però que són diferents— o cognitivològica —entre diferents conceptes aplicables a un mateix element.

a) La filosofia s'ha ocupat del tema del distanciament des de l'època platoniana malgrat que, segons Cortés i Martínez (1996), aquest sigui actualment un concepte metodològicament inoperatiu, al contrari del que succeeix amb el d'equivalència.

Plató parla del concepte “*altrè*” tot considerant la diferència un dels trets generals de les idees i les formes, juntament amb el moviment, la quietud, l'existència i la igualtat. Per a Aristòtil, alteritat equival a diferència. Més endavant, en el marc de l'escola neoaristotèlica, Plotini considera el que és idèntic com a principi d'unitat i el que és diferent com a principi de la diversitat i la pluralitat.

D'altra banda, la filosofia hegeliana considera que l'oposició entre el que és igual i el que difereix s'interpreta dialècticament, de manera que la relació d'un terme amb un altre apareix com a constitutiva de la seva pròpia identitat i no com una simple oposició externa.

---

Finalment, la filosofia contemporània, amb autors com Husserl, Sartre, Merleau-Ponty i Levinas, ha desenvolupat el concepte de l'alteritat, definit com la presència necessària de l'altre. Aquesta concepció de l'alteritat esdevé fonamental per a la constitució del propi jo i de la intersubjectivitat.

b) Des de la lingüística s'han fet algunes contribucions en relació amb el distanciament entre diferents enunciats, encara que aquest és un tema sobre el qual s'ha treballat molt poc, sobretot en comparació amb el tractament que ha rebut l'equivalència.

La noció de distanciament s'utilitza en alguns treballs al voltant de la desambiguació semàntica automàtica en el camp de la lingüística computacional, en concret en alguns estudis sobre xarxes conceptuais tipus *WordNet* (vegeu Agirre i Rigau, 1997). En els sistemes *WordNet* de desambiguació automàtica de sentits, la noció de distanciament conceptual s'utilitza per calcular la densitat conceptual d'un dels nodes semàntics d'un mot. En aquest àmbit, Rada *et al.* (1989) defineixen la distància entre dos conceptes com la longitud del camí més curt que connecta els conceptes en una xarxa semàntica jerarquizada.

En aquest mateix àmbit, però centrat en el camp de la detecció automàtica de terminologia, cal citar el treball de Maynard i Ananiadou (1999). Aquestes autores, que centren els seus treballs en el llenguatge mèdic, postulen que la consideració del context d'aparició d'un candidat a terme és essencial per a la detecció terminològica, a més d'altres paràmetres estadístics. Per saber si un candidat a terme ho és o no en un determinat context fan un càlcul de *la distància semàntica* que existeix entre els candidats i el seu context d'aparició, mesurada com la distància entre les categories

semàntiques d'ambdós en una jerarquia semàntica proporcionada per l'UMLS (Unified Medical Language System):<sup>80</sup>

“The semantic *distance* is defined in terms of the positional weight (the vertical position of the Most Specific Common Abstraction of the two nodes) and a commonality weight (the number of shared common ancestors of the two nodes). *Similarity* between two nodes is calculated by dividing the commonality weight by the positional weight to produce a figure between 0 and 1, 1 being the case where two nodes are *identical*, and 0 being the case where there is *no common ancestor*.” (Maynard i Ananiadou, 1999, 216).

De fet, és en l'àmbit de la lingüística conceptual i l'anàlisi del discurs on trobem les aportacions més interessants per a la consideració de la distància enunciativa vehiculada pels CRNP.

D'una banda, la lingüística textual ha utilitzat el concepte de *distància narrativa* per referir-se a la quantitat d'informació transmesa, concepte relacionat segons Ducrot i Schaeffer (1995) amb la distinció tradicional entre *diègesi* (relat pur) i *mímesi* (representació escènica i, sobretot, representació de paraules). Encara en relació amb la distància narrativa, Ducrot i Schaeffer (1995) apunten també la necessària consideració del *discurs referit*, en què es mesura el distanciament existent entre el discurs d'un personatge i la instància narrativa resultant, concepte directament relacionat amb el de *polifonia discursiva*. Aquestes observacions són interessants per a l'explicació de la noció de distanciament enunciatiu que ens ocupa, per tal com la distància es presenta com la variació que existeix entre dos discursos, un d'exterioritzat, el reformulador, i un altre de present en el text o en la memòria discursiva del parlant, el reformulat.

---

<sup>80</sup> En aquesta línia, en el marc de l'IULA, Jordi Vivaldi, amb la col·laboració de Rosa Estopà, està treballant en una eina de detecció terminològica. Vegeu Vivaldi (en curs) i Estopà (1999).

D'altra banda, els estudis pragmaticodiscursius al voltant de la cortesia en el llenguatge ens apropen també en certa manera al distanciament en termes de *distància social* (Brown i Levinson, 1987; Haverkate, 1994; Watts *et al.* 1992). La cortesia vehicula un cert distanciament dels parlants d'una conversa que es dóna (a) quan els parlants no es coneixen —nivell horitzontal— i (b) quan existeix entre ells una relació basada en el poder o autoritat d'un dels interlocutors respecte de l'altre —nivell vertical— (Haverkate, 1994).

“Moreover, the elaborateness of the ritual will also depend on the relationships of dominance and *social distance* between the receiver and the giver (...) If we now assume that in exchanging social persons, i.e., in engaging in social interaction, which in a very large number of cases will involve engaging in speech events, the individual is concerned with the projection of self, then they will be a potentially endless number of ways in which the sacred natures of the social person can be symbolised, one of the most obvious being either in the forms of language used in speech events or in the ways in which those speech events are negotiated.” (Watts *et al.* 1992, 55-56)

Aquestes paraules de Watts dedicades als processos de cortesia són directament aplicables a alguns dels casos de distanciament vehiculats pels CRNP, en què el locutor del text, per tal de presentar un contraargument, es distancia del primer enunciat mitjançant la reformulació de manera que la contraargumentació que realitza quedi més atenuada.<sup>81</sup>

Els horitzons permeables de les grans conques sedimentàries solen ésser els subjectes principals dels sistemes termals en àrees de gradients geotèrmics normals. Les grans falles de l'escorça amb

---

<sup>81</sup> El mateix procés es du a terme en alguns casos de reformulació parafràstica, en què el connector encarregat de la reformulació estableix equivalència entre els enunciats connectats. La contraargumentació queda aleshores totalment encoberta (vegeu el capítol anterior).

vulcanisme associat i, en conseqüència, amb anomalies de gradient i de flux, solen ésser els principals agents estructurals en la gènesi de sistemes termals en àrees tectònicament anòmales. De la interacció entre ambdós models, resulten la major part de manifestacions conegudes. **De tota manera**, la presència d'una fractura que connecti l'aquífer termal profund amb la superfície sol ésser un fet imprescindible per tal de justificar l'existència d'una manifestació natural. (DTM06)

En aquest text el locutor es distancia dels elements enunciatius apuntats en el primer enunciat segons els quals «De la interacció entre ambdós models (els horitzons permeables de les grans conques sedimentàries i les grans falles de l'escorça amb vulcanisme associat), resulten la major part de manifestacions (geotèrmiques) conegudes». En realitat, l'emissor del text es distancia de forma atenuada i *cortesa* de les conclusions que s'extreuen del primer enunciat, presentant un nou element que les contradueix mitjançant el connector *de tota manera*: [quan més imprescindible és la presència d'una fractura que connecti l'aquífer termal amb la superfície] [menys les dues manifestacions geotèrmiques abans apuntades resulten essencials per al procés descrit].

Finalment, en relació directa amb el distanciament entre els dos enunciats que entren en joc en les operacions reformulatives vehiculades pels CRNP que ens ocupen, els treballs de Roulet i Rossari esdevenen paradigmàtics perquè són els primers autors que defineixen l'operació semanticopragnàtica vehiculada per aquests connectors com un procés de distanciament.

Roulet (1987a) defineix la reformulació com la subordinació retroactiva d'un moviment discursiu a una nova intervenció, a causa d'un canvi de perspectiva enunciativa. En realitat, el canvi de perspectiva enunciativa de què parla Roulet apareix directament relacionat amb el distanciament polifònic de què hem parlat anteriorment perquè fa referència a la distància narrativa, tal com s'evidencia en aquesta cita:



“(…) l’énonciateur est contraint à des ajustements successifs, voire à des changements de perspective énonciative, qui témoignent du caractère fondamentalement dialogique du discours même le plus monogal relevé par Bakhtine (1981, 102).” (Roulet, 1987a, 113)

Tot continuant la línia argumental iniciada per Roulet, Rossari, en els seus treballs de 1990 i 1992, utilitza per primer cop el terme *distanciament* en relació amb el canvi de perspectiva enunciativa vehiculat pels CRNP:

“Comme déjà vu, la reformulation non paraphrastique permet au locuteur d’opérer un changement de perspective énonciative. Ce changement donne lieu à une *prise de distance* plus o moins forte de la part du locuteur par rapport à sa première formulation selon le connecteur utilisé.” (Rossari, 1990, 348)

De totes maneres, és important assenyalar que, per Rossari, els CRNP no estableixen el distanciament entre els enunciats connectats perquè aquesta sigui la seva funció principal sinó que, segons la seva opinió, cada connector vehicula una sèrie d’instruccions que, associades al seu ús en determinats contextos, propicien aquest moviment de distanciament (Rossari, 1994, 17).

No compartim les afirmacions de Rossari per tal com, mitjançant l’anàlisi detallada dels CRNP que presentem a continuació, demostrem que la vehiculació del distanciament entre els enunciats connectats és l’única instrucció compartida per tots els CRNP que ens ocupen i l’única que permet considerar-los com a grup homogeni pel que fa al seu funcionament.

Finalment, cal assenyalar que en la vehiculació del distanciament entre els enunciats connectats pels CRNP que ens ocupen s’observa una certa gradació, tal com succeïa en el procés d’equivalència vehiculat pels CRP. De nou, són Gülich i Kotschi (1995) els

que exposen amb més claredat la noció de la gradualitat en el distanciament vehiculat pels CRNP, que Roulet i Rossari havien apuntat tímidament:

“Dissociations contain various degrees of distance, *weak*, *medium* or *strong*, which always remain below the level of an invalidation.” (Gulich i Kotschi, 1995, 50)

Paral·lelament al que hem fet en el capítol anterior, i per tal de mostrar la gradació en el distanciament entre els enunciats connectats, hem situat les ocurrències del nostre corpus en una escala gradual on es fa evident el grau de distanciament existent en les ocurrències analitzades (figura 2). Les ocurrències que hem situat en la part més fosca de l'entramat són aquelles en què el distanciament entre els enunciats connectats és més alt. De la mateixa manera, les que se situen en la part inferior de l'entramat, més clara, són aquelles que presenten un menor distanciament i per tant una major proximitat amb les operacions reformulatives parafràstiques que vehiculen una mínima relació d'equivalència.<sup>82</sup>

Les sigles que apareixen en aquesta figura corresponen a les ocurrències dels CRNP analitzats. Les tres primeres lletres fan referència a la peça lèxica analitzada i el número que l'acompanya, a l'ordre d'entrada d'aquesta ocurrència en el nostre corpus. D'aquesta manera, per exemple, la sigla *DFT05* correspon a la cinquena ocurrència del connector *de fet* analitzada.

En la taula següent especificuem les sigles utilitzades per a cadascun dels CRNP objecte d'estudi:<sup>83</sup>

---

<sup>82</sup> En el capítol següent especificarem clarament el tipus de relació entre ambdós tipus d'operacions reformulatives i el continu que existeix entre les relacions semàntiques que vehiculen (vegeu apartat 6.2.1).

<sup>83</sup> D'ara en endavant, per referir-nos als textos on apareixen els CRNP objecte d'anàlisi utilitzarem també aquestes sigles.

ACF .....	al cap i a la fi
DFT .....	de fet
DTM .....	de tota manera
EDF .....	en definitiva
EEF .....	en el fons
ENF .....	en fi
EQC .....	en qualsevol cas
ERT .....	en realitat
ETC .....	en tot cas

Taula 4: Llegenda de les sigles utilitzades per a referir-nos als CRNP analitzats

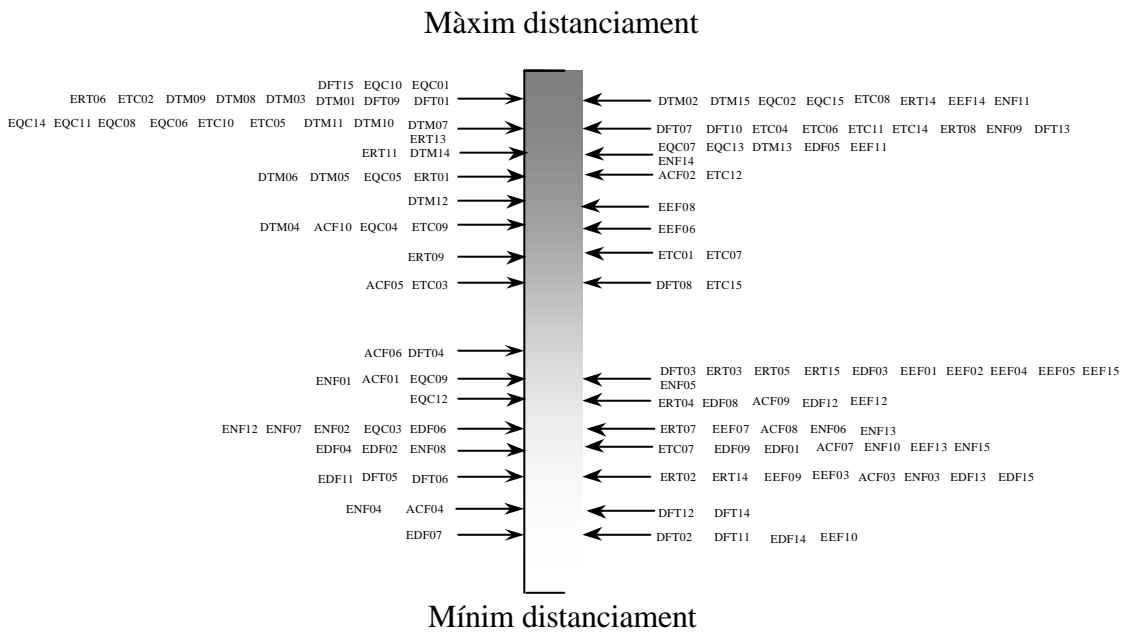


Figura 2: Escala gradual de distanciament entre els enuncis connectats mitjançant els CRNP analitzats

Si observem aquesta figura i la comparem amb la figura 1, en què representàvem la gradualitat en l'equivalència vehiculada pels CRP, podem constatar que la dispersió de

les ocurrencies en la gradualitat és major perquè no hi ha tanta concentració d'ocurrencies en determinats punts de l'escala.<sup>84</sup>

L'anàlisi detallada d'algunes ocurrencies amb un elevat grau de distanciament (DTM01, ETC02 i EQC01) i d'algunes en què el distanciament entre els enunciats connectats és menor (DFT02, EDF07 i ENF04) servirà d'argument per defensar la gradualitat en el distanciament vehiculat pels CRNP que acabem de presentar.<sup>85</sup>

Lara va explicar ahir que, tot i que compta amb aquest grup d'inversors, "no hi ha res escrit ni firmat. Falta que s'escripturin els documents i, abans que això es produeixi, cal lligar alguns detalls". **De tota manera**, el directiu de l'Espanyol va insistir que "l'assumpte està bastant avançat", i es va mostrar entusiasmat amb aquesta nova situació, tot i que portarà el club a perdre el seu estadi a final de temporada. (DTM01)

Si partíssim només dels elements enunciatius que s'extreuen del primer enunciat connectat, semblaria molt poc probable que la venda de l'estadi del RCE Espanyol s'hagués decidit en el moment de redactar el text. Però, en realitat, a partir de la reformulació produïda amb el connector DTM, s'observa un gir en la trajectòria argumentativa indicada anteriorment: en el moment de redactar el text la venda del camp de l'Espanyol ja estava gairebé decidida, conclusió que pot extreure's de l'enunciat «va insistir que "l'assumpte està bastant avançat" i es va mostrar entusiasmat amb aquesta nova situació». Per aquest motiu destaquem aquesta ocurrencia del connector DTM com un cas clar de distanciament entre els enunciats connectats per un CRNP.

En la següent ocurrencia que volem comentar (ETC02) el connector vehicula també un elevat distanciament entre els enunciats que uneix, però el distanciament produït és

---

<sup>84</sup> Reprendrem aquest aspecte en el capítol 6, quan comparem ambdós tipus de connectors reformulatius.

<sup>85</sup> Pel que fa a l'objectivitat d'aquesta escala, remetem a la nota 9 del primer capítol d'aquest treball, on especificuem clarament el problema a què ens enfrontem a l'hora de situar les ocurrencies analitzades en aquesta escala gradual de distanciament.

diferent pel fet que no hi ha una clara oposició entre els enunciats que connecta sinó més aviat una *digressió temàtica*.

El 31 de gener no és una bona data per al Liceu de Barcelona. Si fa tres anys un incendi el va deixar reduït a cendres, una sentència de l'Audiència de Barcelona donada a conèixer ahir ha anul·lat la junta general extraordinària en què es va acordar la titularitat pública del Gran Teatre. Aquesta sentència segurament no contribuirà a crear un clima propici a la bona resolució de les obres, però no es pot oblidar que els jutges es limiten a aplicar les lleis. El que caldria, **en tot cas**, és que els representants del Consorci arribessin com més aviat millor a un acord raonable amb els propietaris que van interposar el recurs. (ETC02)

Del primer enunciat, «una sentència de l'Audiència de Barcelona donada a conèixer ahir ha anul·lat la junta general extraordinària en què es va acordar la titularitat pública del Liceu» extraiem el *topos* [com més la sentència provoqui un endarreriment en les obres] [més pèrdues econòmiques tindrà el Liceu] i [més difícil serà la seva reconstrucció]. L'enunciat reformulador introdueix nous elements argumentatius al text, i sense oposar-se al *topos* anterior, vehicula un clar distanciament: [com més cal arribar a un acord amb els propietaris en primer lloc] [més rellevant és aquest element i menys important el que s'ha dit anteriorment]. El connector realitza en aquest cas una *permuta* en els arguments del discurs produït. Ens trobem davant un cas de *distanciament permutant*.<sup>86</sup>

Aquests condicionaments dificulten l'ús actual de la geotèrmia com a font d'energia, de manera que a escala real representa només un percentatge molt baix del total mundial (menys de 1,1 %). **En qualsevol cas**, mentre es posen a punt tecnologies que permetin el seu aprofitament massiu, pot ésser una font energètica complementària d'elevat interès, especialment com a font energètica local per a aquells països en vies de desenvolupament, víctimes de l'actual desequilibri energètic, que presentin les condicions geològiques adients. (EQC01)

---

<sup>86</sup> És important destacar que aquest és l'únic moviment que només pot ser vehiculat pels CRNP. En el següent capítol expliquem en què consisteix aquest moviment reformulatiu que denominem *permutant* (vegeu pàgina 241).

Finalment, en aquest text el connector EQC estableix també un distanciament elevat entre els enunciats que connecta. L'enunciat reformulat informa clarament sobre l'escassa utilització de la geotèrmia com a font energètica a causa dels condicionaments que en dificulten la seva aplicació, enunciat del qual es desprèn l'implícit [com menys facilitat hi ha per a la utilització d'una determinada font d'energia] [menys s'utilitza]. Contràriament al que esperaríem, a l'enunciat reformulador s'argumenta a favor de l'ús de la geotèrmia «per als països en vies de desenvolupament», observant-se un moviment de distanciament clar entre els dos enunciats connectats.

Per contra, en les ocurrències que comentarem tot seguit, s'observa un distanciament molt reduït entre els enunciats connectats. Les ocurrències DFT02, EDF07 i ENF04 se situen en la part més clara de l'escala gradual de distanciament que hem presentat en la figura 2.

En el món actual, cada cop és més necessari sotmetre l'aigua a un procés que n'elimini les impureses.

Aquest procés s'anomena depuració.

**De fet**, es pot distingir el tractament que es fa de les aigües de consum —per exemple la potabilització, quan es vol fer l'aigua apta per al consum humà, o l'extracció de la calç, en el cas de les aigües massa dures— del que es fa de les aigües residuals, per netejar-les, abans d'abocar-les als rius o al mar. (DFT02)

En aquest text, el CRNP DFT vehicula clarament una instrucció de caràcter exemplificatiu, introduint en l'enunciat reformulador les exemplificacions del concepte expressat a P «depuració». En realitat, l'exemplificació, juntament amb la designació i la denominació, ha estat presentada sovint com una operació d'identificació metalingüística (Rey-Debove, 1978 i Fuchs, 1982, entre d'altres). La vehiculació d'una instrucció de segon nivell clarament relacionada amb la identificació metalingüística és un argument més que indica que el distanciament establert per al CRNP *DFT* és en aquest cas mínim. En tractar-se d'un text del llenguatge especialitzat del medi ambient, destaquen les intencions divulgadores del text i el paper d'aquest connector en el procés d'extensió del coneixement especialitzat.

Amb independència d'altres anàlisis o comentaris, el fet mereix des de Catalunya estant una reflexió que passa, entre altres, pels punts següents:

a) En plena crisi econòmica, l'Estat espanyol ha comprat la col·lecció per 44.000 milions de pessetes, sense comptar-hi el cost de la reforma del Palau de Villahermosa, que sortiran del pressupost de l'Estat.

b) Dir que el museu Thyssen és d'un gran valor artístic i que té obres bàsiques de la història de l'art universal és tota una obvietat. Dir que el projecte museogràfic és bo i altament assequible per tota mena de públics, innecessari per evident. Però el que no pot ser amagat (i fins ara ho ha estat, malgrat les queixes dels responsables del Museu del Prado) és que el Museu Thyssen, ubicat davant per davant del Prado, és, pel tipus de col·leccions que el formen, una reproducció en petit d'aquell, però amb obres generalment de menys nivell. No és una ampliació del Prado, atès que, malgrat que el Thyssen és cronològicament més complet (hi ha una bona representació de pintura impressionista, postimpressionista, expressionista i d'avantguarda), el cos principal de la col·lecció és, en essència, el mateix del Prado: pintura italiana, espanyola i holandesa dels segles XVI a XVIII. Dit d'altra manera, el Museu Thyssen duplica, però no amplia ni millora l'oferta museística de Madrid. El Prado té en ell, més que un complement una competència. I, des de l'òptica del visitant no especialitzat, passar d'un museu a l'altre és temàticament poc enriquidor.

c) És ben sabut que la manca d'un Estat propi ha comportat per a Catalunya, entre altres coses, la inexistència de les grans institucions culturals habituals en una capital que, per contra, l'Estat espanyol ha creat a Madrid. Una passejada per Munic aclareix el concepte que intento expressar: la capital de Baviera, un petit Estat centreeuropeu avui integrat a la RFA, compta amb institucions culturals de primer ordre mundial, formades pel seu propi Estat: L'«Alte Pinakothek», la «Neue Pinakothek», la Gliptoteca, el Museu Arqueològic, l'Òpera, la Biblioteca de l'Estat, l'Arxiu.

d) Barcelona no compta amb altres institucions que les que la societat civil o les institucions locals han creat, fent un paper de simple suplència. Pel que fa a museus, les col·leccions reials i estatals han quedat concentrades al Museu del Prado madrileny. Barcelona té el Museu d'Art Modern i el Museu d'Art de Catalunya, avui en fase de fusió en Museu Nacional d'Art de Catalunya, per obra de la llei de museus de 1990, que contenen en essència col·leccions d'art català llevat de la meritòria col·lecció Cambó. El projecte, en el qual hi ha implicades totes les Administracions competents, i, que està significant per a totes elles un esforç pressupostari considerable, no arriba a la tercera part del preu de compra de la Thyssen.

e) La ubicació de la col·lecció Thyssen a Barcelona, integrada o no en el Museu Nacional d'Art, hauria significat per a la ciutat i per a Catalunya recuperar cinc segles de marginació i d'absència del poder i obtenir un museu comparable al d'altres grans capitals d'Europa. També hauria significat per a l'Estat espanyol un pas important en la necessària descentralització de la seva estructura. Entenc que l'establiment d'una secció a Pedralbes, que cal considerar com un enriquiment indiscutible per a Barcelona, no passa de ser una operació d'imatge, una mena de premi de consolació.

f) En temps de campanya electoral (i abans i després) hem sentit a parlar de privilegis, de discriminacions, de solidaritats, de suposades vendes del govern de l'Estat i d'altres ximpleries similars. Si la col·lecció s'hagués instal·lat a Barcelona, hauria l'Estat gastat els 44.000 milions i assumit la realització de l'obra? No cal pensar gens per imaginar la resposta.

g) **En definitiva**, el pagament de la Thyssen es farà amb diners de tot l'Estat i la col·lecció quedarà a Madrid duplicant el Prado. Accentuarà la concentració de les inversions estatals en matèria de cultura a la seva capital i augmentarà el desequilibri territorial. Poc després de l'espoli col·lectiu que ha estat la creació del Museu Nacional d'Art Reina Sofia, poc després de la trista gasiveria de l'Estat en relació amb l'herència de Dalí o els impostos de la successió de Miró, sembla clar que des de Catalunya la compra per l'Estat de la col·lecció Thyssen per deixar-la a Madrid ha de ser com a mínim, contestada. (EDF07)

En aquesta ocurrència, el connector EDF estableix un distanciament molt petit entre els enunciats que connecta. En aquest cas, l'enunciat reformulador es presenta com a conclusió dels arguments exposats anteriorment en el text, en un discurs clarament estructurat: els ítems a), b), c), d), e) i f) esdevenen diferents arguments a favor de la conclusió introduïda a g), darrer ítem de la llista: [com més s'amplia el Thyssen a Madrid] [més injustícia hi ha] i [més cal protestar des de Catalunya]. De totes maneres, tot i que es continua la línia argumentativa de tot el text, podem parlar d'un distanciament mínim produït pel canvi en la perspectiva enunciativa de l'emissor, que presenta l'enunciat reformulador com a conclusió argumentativa del fragment textual que hem presentat.

Finalment, en el següent exemple, a través del connector ENF es presenta la reducció les expectatives creades a partir de l'enunciat reformulat:



Els escriptors blancs havien creat barreres artificials, considerant que la literatura negra i la blanca eren coses separades. Ara poden imaginar personatges negres, poden experimentar i plantejar-se nous llenguatges; **en fi**, poden absorbir completament les influències de la cultura negra. I això, que era un factor visible en la música i el cinema, es comença a veure ara també en la literatura. (ENF04)

Del primer enunciat podem extreure els següents *topoi*: [com més nous llenguatges i més canvis poden experimentar els escriptors] [més obertura cap el món exterior hi ha]. La conclusió recapitulativa que introdueix *en fi* marca, clarament, que aquesta obertura es limita a l'absorció de la cultura literària negra. Fins i tot podríem commutar el connector *en fi* pel connector *és a dir*, el qual realitzaria en aquest cas les mateixes funcions que *en fi*, excepte que en lloc d'indicar una relació de distanciament marcaria una relació d'equivalència.

Els escriptors blancs havien creat barreres artificials, considerant que la literatura negra i la blanca eren coses separades. Ara poden imaginar personatges negres, poden experimentar i plantejar-se nous llenguatges; **és a dir**, poden absorbir completament les influències de la cultura negra. I això, que era un factor visible en la música i el cinema, es comença a veure ara també en la literatura.

Creiem que l'exemplificació que hem dut a terme esdevé el millor argument per considerar que el distanciament vehiculat pels CRNP pot situar-se en una escala de gradualitat paral·lela a la que hem presentat en el capítol anterior en referència als CRP i a l'equivalència.

## 5.2 Anàlisi detallada de cada connector

Abans d'endinsar-nos en l'estudi detallat de cadascun dels nou connectors reformulatius no parafràstics que ens ocupen, presentem dues premisses que hem considerat en aquest capítol.

### a) *Primera premissa*

Com dèiem en el primer capítol d'aquest treball, hem aplicat un criteri d'exclusió clar en la selecció de les ocurrències a analitzar, al qual hem hagut de recórrer en moltes més ocasions en el cas del CRNP que no en el dels CRP: les ocurrències de les peces lèxiques que ens ocupen que no se cenyien a la definició de connector que hem presentat en el capítol segon d'aquesta tesi, han estat directament descartades considerant el fet que “un *connector* és una peça lèxica amb significació pròpia, formada per un o més morfemes (lèxics i/o gramaticals), que guia els receptors d'un text en la descodificació del discurs orientant-los cap a una conclusió determinada, i que, a partir de la instrucció de base i de les instruccions de segon nivell vehiculades, connecta, semànticament i pragmàticament, enunciats o segments d'enunciats que formen part del cotext i/o del context.”

Com a conseqüència d'aquesta decisió, hem obviat en la nostra anàlisi dos tipus de col·locacions que coincideixen amb els connectors reformulatius no parafràstics que ens ocupen, i que comentem tot seguit.

En primer lloc, hem descartat aquelles col·locacions que, tot i coincidir amb la forma dels nostres connectors, presenten un grau de fixació menor, que permet entendre el seu significat com la unió dels diferents significats que les componen i no com una peça lèxica amb significació pròpia i amb unes característiques pragmàtiques determinades. La raó que motiva l'exclusió de molts més casos dels CRNP que de CRP és que presenten un grau de fixació menor, de tal manera que algunes de les ocurrències que hem trobat, tot i coincidir amb un dels connectors que ens ocupen, no funcionen com una sola peça lèxica sinó com elements lèxics diferenciats del quals es pot reconèixer de

forma independent el significat de cada un dels components, com en l'exemple que presentem tot seguit:

Segons la comissió, no s'ha arribat a demostrar que les atletes infringissin el reglament del dòping, però sí que ha quedat clar que “van abusar de medicaments”.

**En el fons** d'aquesta decisió una mica contradictòria hi ha la polèmica que mantenen diferents instàncies científiques i mèdico-esportives amb relació a les característiques i efectes del clenbuterol, el medicament que va suposar el positiu de les atletes i que elles van admetre haver consumit.

En segon lloc, hem trobat algunes altres ocurrències en què *de fet*, *de tota manera*, *en tot cas*, *en realitat*, *en definitiva*, *en qualsevol cas*, *en el fons*, *al cap i a la fi* i *en fi*, no funcionaven com a *connectors* sinó com a *operadors* que s'utilitzaven en la modificació d'un únic enunciat:<sup>87</sup>

“En conclusión, los sintagmas prepositivos fraseológicos que se sitúan en el extremo inferior de la escala presentada en la sección 1 aparecen como circunstanciales y suelen encontrarse en el interior del enunciado, frente a los conectores antes descritos, que aparecen preferentemente en posición inicial. Mientras estos últimos funcionan a nivel interoracional, los primeros se encargan de matizar las capacidades argumentativas de un enunciado.” (Ruiz i Pons, 1995, 63)

Així doncs, aquestes ocurrències també han estat bandejades en l'anàlisi realitzada:

Lucas va pronosticar que una entesa d'aquesta mena desequilibraria, **en fi**, el procés autonòmic “en uns nivells impensables i difícil d'avaluar”.

---

<sup>87</sup> Vegeu la definició d'operador donada per Ducrot i Anscombe, en el capítol 2, pàg. 48 d'aquest treball.

b) *Segona premissa*

Els CRNP són els únics instruments lingüísticodiscursius a través dels quals es pot establir el distanciament reformulatiu entre dos enunciats connectats, contràriament al que succeeix amb la predicació de la identitat, que tot i ser introduïda en moltes ocasions pels CRP, també pot establir-se mitjançant mecanismes sintàctics com ara la repetició, els parèntesis tipogràfics, etc., tal com ja hem assenyalat en el capítol anterior.<sup>88</sup> Creiem que aquesta constatació és un argument a favor de la consideració que són els connectors els que estableixen les relacions semàntiques entre els enunciats, informació que es deriva directament de la definició de connector que hem proposat i de què hem partit en aquest treball.

Un cop exposades succintament les premisses de què partim, presentem tot seguit l'anàlisi detallada de cadascun dels nou CRNP que ens ocupen.

### 5.2.1 *de fet* (DFT)

El CRNP *de fet* presenta força variació pel que fa als trets funcionals:

1. La reformulació vehiculada per aquest connector pot abastar tots els elements enunciatius del primer enunciat (reformulació total) o només una part (reformulació parcial).
2. El distanciament vehiculat per aquesta peça lèxica s'estén en una escala gradual on trobem des d'ocurrències en què la distància entre els dos enunciats connectats és elevada (DFT01, DFT07, DFT09, DFT10, DFT13 i DFT15) fins a casos en què el

---

<sup>88</sup> Rossari (1994) indica que una de les principals diferències entre els dos grups de connectors reformulatius és la forma de vehicular la reformulació: només mitjançant connectors, en el cas de la reformulació no parafràstica; o amb altres elements lingüístics, a més a més dels connectors, en el cas de la reformulació parafràstica.

distanciament vehiculat per DFT és mínim (DFT02, DFT05, DFT06, DFT11, DFT12 i DFT14).

3. La reformulació s'estableix mitjançant moviments expansionals (DFT02, DFT03, DFT11, DFT12 i DFT14) i reductius (DFT04, DFT05 i DFT06), en els casos en què el distanciament entre els enunciats connectats és menor, o bé en els casos d'un major distanciament, mitjançant moviments virants —en què s'observa un gir en la trajectòria tòpica dels elements enunciatius convocats per l'enunciat reformulat— (DFT01 i DFT09 i DFT15) i permutants —en què el connector introdueix un element nou en el discurs que no té una relació argumentativodiscursiva directa amb el discurs anterior— (DFT07, DFT08, DFT10 i DFT13).<sup>89</sup>

4. Mitjançant aquest connector es vehiculen diferents instruccions de segon nivell que mantenen una relació directa amb el distanciament establert per DFT. D'aquesta manera, en els casos en què el distanciament vehiculat és elevat es transmeten instruccions de segon nivell de tipus contraargumentatiu (DFT01, DFT09), a voltes amb certs matisos correctius (DFT15), o de continuació del fil discursiu del text (DFT07, DFT08, DFT10 i DFT13). Al contrari, en aquelles ocurrencies en què la distància entre els dos enunciats connectats és menor, trobem instruccions aclaridores de tipus exemplificatiu, correctiu i argumentatiu coorientat (DFT02, DFT05, DFT06, DFT11, DFT12 i DFT14). En els casos que se situen en un punt mitjà de distanciament, la correcció és la instrucció més habitual (DFT03 i DFT04).<sup>90</sup>

El comentari d'algunes de les ocurrencies analitzades servirà per exemplificar els trets funcionals que acabem de descriure.

---

<sup>89</sup> Fuentes (1994) i Martínez (en premsa), que estudien l'ús d'aquest connector en castellà, només indiquen el seu ús com a connector coorientat:

“*De hecho* está coorientado y justifica la conclusión, prueba lo dicho. El orden es conclusión-argumento (A<de hecho>B).” (Fuentes, 1994, 16)

<sup>90</sup> En referència a les instruccions de segon nivell vehiculades per aquest connector, val a dir que, en francès, les instruccions d'aquesta peça lèxica tendeixen a distribuir-se entre dos connectors: *en fait* i *de fait*. Mentre que el primer acostuma a vehicular instruccions contraargumentatives, el segon estableix gairebé sempre operacions argumentatives orientades:

“(de fait): In the usage of the great majority, this connector is affirmative and does not function like *en fait* or *en réalité*, which are usually oppositive.” (Grieve, J. 1996, 198)

En l'ocurrència que tot seguim exposem (DFT03) es produeix un moviment expansional en què es reformula la totalitat dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat. Gràcies a la peça lèxica DFT s'amplien i es corregeixen les inferències que es deriven de l'enunciat reformulat:

L'era Deng ha acabat a la Xina. **De fet**, ja va acabar fa un parell o tres d'anys, quan va quedar clar que l'ancià dirigent ja no era capaç de prendre cap decisió a causa de la seva avançada edat. Però calia enterrar-lo per començar a enterrar també la seva era, aquests divuit anys en què la Xina ha experimentat una de les transformacions més profundes de la seva història. (DFT03)

Si del primer enunciat podem derivar que l'era Deng acaba de finalitzar en el moment en què es produeix el text, en el segon enunciat se'ns explica i amplia el significat de l'enunciat «ha acabat» en el context del discurs, sense que es produeixi un gir argumentatiu del text. El distanciament que s'estableix no és absolut sinó que es tracta d'un cas intermedi de distanciació.

L'ocurrència DFT11 presenta un grau de distanciament molt més baix. En aquest cas, mitjançant l'expansió dels elements enunciatius que quedaven implícits en el primer enunciat, s'aclareix i s'argumenta a favor de les conclusions que extrèiem de P:

La neutralització de la competència autonòmica de nomenament és evident i, en realitat, atesa la preferència absoluta que es donava a la publicació estatal, la publicació, «cuando proceda», en el diari oficial de la Comunitat Autònoma esdevenia un acte merament simbòlic i, **de fet**, sense cap rellevància. (DFT11)

En aquest cas, del primer enunciat, «La neutralització de la competència autonòmica de nomenament és evident», i «esdevenia un acte merament simbòlic», extraiem la conclusió [com més simbòlica és una competència de les comunitats autònomes] [més serveix com a concessió de cara a la galeria] i [menor és la seva importància]. La reformulació en aquest cas explicita clarament el que podíem inferir a partir dels nostres

coneixements del món en l'enunciat anterior: la competència autonòmica és un acte «sense rellevància».

També amb un grau de distanciament reduït, comentem l'ocurrència DFT06, com un exemple de reducció aclaridora:

A través de la cadena pública France 3, Mitterrand respondrà a les preguntes que els telespectadors li hauran fet arribar a través del minitel. Amb aquesta sorprenent intervenció, Mitterrand s'immisceix en el debat de les eleccions legislatives a cinc setmanes de l'escrutini. **De fet**, ja va indicar fa poc que no pensava mantenir-se'n al marge. Aleshores va refusar precisar com hi participaria, però va dir: “Jo mai he parat.” (DFT06)

Amb un moviment reductiu s'aclareixen alguns dels elements enunciatius presentats a P amb una instrucció aclaridora de cert matís correctiu: del primer enunciat, «Amb aquesta sorprenent intervenció, Mitterrand s'immisceix en el debat de les eleccions legislatives a cinc setmanes de l'escrutini», extraïem un *topos* intern derivat de la paraula *sorprenent* [com més sorprenent és la intervenció d'un destacat líder polític en un debat electoral] [menys esperable és que incideixi en les eleccions]. Mitjançant un distanciament mínim, introduït per DFT, el productor del text reformula i corregeix el contingut enunciatiu del text, i provoca una reducció de les possibles inferències que es podien deduir del primer enunciat, tot indicant que Mitterrand ja havia afirmat «que no pensava mantenir-se'n al marge» i assenyalant d'aquesta manera que la validesa del mot *sorprenent* i dels *topoi* que se'n deriven es limita a la forma en què Mitterrand s'introdueix en el debat de les eleccions legislatives.

Al contrari, en l'ocurrència DFT09, el distanciament entre els enunciats és elevat. Mitjançant el connector DFT es vehicula, en aquesta ocasió, una operació argumentativa antiorientada en què s'evidencia un gir en la trajectòria tòpica apuntada per la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat:

Aquest cap de setmana s'hi havia fet una obra de reparació d'urgència de la xarxa de cables de Telefònica i s'havia de tornar a asfaltar després d'acabar-ho. **De fet**, es va ocupar la calçada més temps del que s'havia programat i cap a dos quarts d'onze del matí es va decidir de suspendre les obres. (DFT09)

Si canviéssim el connector DFT pel connector més prototípicament contraargumentatiu —*però*—, malgrat els matisos evidents provocats pel canvi de peça lèxica, els efectes discursius serien molt similars:

Aquest cap de setmana s'hi havia fet una obra de reparació d'urgència de la xarxa de cables de Telefònica i s'havia de tornar a asfaltar després d'acabar-ho. **Però** es va ocupar la calçada més temps del que s'havia programat i cap a dos quarts d'onze del matí es va decidir de suspendre les obres.

En aquest punt volem indicar la importància que un connector com DFT pugui vehicular instruccions de segon nivell de tipus argumentatiu tant orientat com antiorientat. Aquest és un argument que reforça el supòsit que formulàvem en el primer capítol d'aquest treball: que existeix una relació estreta entre els connectors reformulatius i els que tradicionalment s'han anomenat connectors argumentatius.<sup>91</sup>

5. La polifonia apareix clarament destacada en alguns dels enunciats connectats amb la peça lèxica DFT, o bé mitjançant les cometes (DFT01, DFT04 i DFT07) o bé mitjançant els parèntesis (DFT14).

---

<sup>91</sup> En relació amb el valor argumentatiu de *DFT*, podem considerar l'estudi d'un dels seus equivalents francesos, *en fait*. Danjou-Flaux (1980, 133) indica que les diferències entre els connectors francesos *en fait* i *mais* permeten afirmar que no pertanyen a un mateix paradigma, malgrat que accepta que tots dos connectors estableixen instruccions opositives.



L'actriu, de 33 anys, confessa que es va «enamorar» de Margaret Schlegel, el seu personatge a «Regreso a Howards End»: “Sovint hem de mirar el passat per entendre per què som aquí. Jo he tingut la sort de tenir una educació i una feina digna gràcies a les dones que han lluitat per mi i han mort per mi, i la Margaret és part d'aquesta història.”.

**De fet**, les dones van ser la cara fresca de la cerimònia dels Oscars. Tant Emma Thompson com Marisa Tomei són dues dones joves i no consagrades en el panorama artístic de Hollywood. Per contra, els homes guardonats amb els Oscars principals són veterans com Clint Eastwood, Al Pacino i Gene Hackman. Barbara Streisand, que va presentar l'Oscar al millor director, va fer referència al tema de les dones tot dient: “Desitjo que arribi un dia en què honors com aquests no siguin necessaris, perquè les dones tinguin les mateixes oportunitats que els homes en tots els camps professionals.”. (DFT07)

En aquesta ocurrència, la polifonia apareix clarament marcada per les cometes tipogràfiques del primer enunciat. En l'enunciat reformulador, la periodista reprèn la línia temàtica iniciada en la cita de l'entrevista que havia realitzat per introduir un enfocament nou en el discurs que no s'havia presentat fins al moment, amb un clar moviment permutant. En aquest cas es fa evident la importància de DFT per a la continuació i agilitat discursives.

6. En tots els enunciats units per aquest connector el valor anafòric i jeràrquic apareixen clarament destacats.

Creiem que aquesta característica es relaciona directament amb el valor semàntic del morfema lèxic *fet* d'aquest connector, tal com assenyalen Danjou-Flaux (1980) i Rossari (1992) per al connector francès *en fait*:

“La rupture marquée par *en fait* au nom des faits, dénonce l'énoncé précédent comment superficiel, incomplet ou illusoire. Par là-même, l'énoncé introduit par *en fait* apparaît pourvu d'une forte valeur informationnelle.” (Danjou-Flaux, 1980, 133)

“Je pense en particulier aux remarques concernant l’appel aux faits, à la présentation de l’énoncé comme informativement supérieur à ce sur quoi il enchaîne, qui sont effectivement propres au fonctionnement sémantico-pragmatique de *en fait*.” (Rossari, 1992, 143)

Encara amb relació a la influència de la peça lèxica *fet* en el funcionament del connector reformulatiu, creiem que les instruccions argumentatives i correctives vehiculades per DFT també es veuen afavorides per aquesta apel·lació a una realitat més acurada que la presentada en l’enunciat reformulador:

“En disant: “En fait...” je me démarque a priori de tout ce qui précède; en marquant une opposition réelle ou fictive avec ce qui vient avant, je pose clairement mon autonomie dans la rapport d’énonciation, et je me confère l’autorité de celui qui voit ou vas plus loin.” (Danjou-Flaux, 1980, 138)

7. Pel que fa al grau de fixació d’aquest connector, hem d’assenyalar que no presenta cap variació formal. Amb relació als contextos en què pot aparèixer, observem que DFT pot coocórrer amb el nexa conjuntiu *i*, en casos en què es vehicula un moviment expansional (DFT11) i amb el connector argumentatiu orientat per excel·lència *perquè* (DFT12).<sup>92</sup> En tots dos casos la coaparició de dos connectors reforça el valor argumentatiu de DFT, tot i que cal assenyalar que el valor pragmaticotextual del connector seria el mateix sense la coocurrència a què fem referència:

---

<sup>92</sup> Volem indicar que la coocurrència de DFT amb *perquè* no és freqüent. En el corpus de l’IULA, en què hem trobat un total de 1625 ocurrències de la seqüència *de fet*, només amb 10 casos apareix juntament amb *perquè*, xifra que equival a un 0,6% del total d’ocurrències d’aquesta peça lèxica que apareix en aquest corpus.

A favor del processament del polític democratacristià hi van votar els onze senadors de les forces de l'oposició que integraven la comissió, mentre que un democratacristià hi va votar en contra i els altres 8 democratacristians, el president de la junta, dos socialistes i un liberal es van abstenir. L'abstenció de gairebé tots els senadors de la DC va representar una sorpresa, perquè **de fet** la seva posició va permetre el vot favorable de la junta. (DFT12)

En aquesta ocasió, el connector *perquè*, que coapareix amb DFT reforça el caràcter argumentatiu d'aquesta peça lèxica. Si traiem aquest connector argumentatiu del text i deixem només la peça lèxica reformuladora, el valor semanticopragmàtic vehiculat és el mateix, malgrat que potser l'operació argumentativa vehiculada té una força menor:

A favor del processament del polític democratacristià hi van votar els onze senadors de les forces de l'oposició que integraven la comissió, mentre que un democratacristià hi va votar en contra i els altres 8 democratacristians, el president de la junta, dos socialistes i un liberal es van abstenir. L'abstenció de gairebé tots els senadors de la DC va representar una sorpresa. **De fet** la seva posició va permetre el vot favorable de la junta.

El connector DFT, en aquest cas, introdueix un argument més a favor de la consideració del vot dels democratacristians com «una sorpresa», perquè el seu vot «va permetre el vot favorable de la junta».

DFT coocorre també amb el connector contraargumentatiu *però*, que o bé apareix anteposat a DFT (DFT15) o bé al darrere (DFT01), en aquells casos en què DFT vehicula també instruccions contraargumentatives.

Finalment, pel que fa a la seva posició en el discurs escrit, DFT apareix sempre després d'una pausa discursiva, quan no coocorre amb cap altre connector, ja sigui després d'un punt, a inici d'oració (en la majoria dels casos analitzats), després d'un punt i coma (DFT13) o un parèntesi (DFT14).

### 5.2.2 *de tota manera* (DTM)

1. La primera característica d'aquesta peça lèxica que volem destacar és la variació formal que presenta. El connector que en aquest treball representem sota la sigla *DTM* es materialitza discursivament en tres variants: *de tota manera* (DTM01, DTM02, DTM06, DTM07, DTM08), *de totes maneres* (DTM03, DTM04, DTM05 i DTM09) i *de totes formes* (DTM10).<sup>93</sup> És interessant assenyalar que aquest connector no s'ha lexicalitzat en el singular *de tota forma*, contràriament al que succeeix amb la variant formada a partir de *manera*, *de tota manera*.

La relació semàntica existent entre els noms *forma* i *manera* és molt estreta, fins al punt que en certes ocasions són molt difícils de distingir en certs contextos, tal com indica Littré (1971).

Malgrat la variació formal d'aquest connector, creiem que podem afirmar que es tracta d'una peça lèxica força fixada, perquè en català la seqüència {quantificador *tot* en plural seguit d'un nom [+comptable]} (*\*totes noies* o *\*tots homes*, per exemple) és agramatical i exigeix la presència d'un determinant plural abans del nom que quantifica (*totes aquestes noies* o *tots els homes*), circumstància que al contrari no es produeix ni a *de totes maneres* ni a *de totes formes*.<sup>94</sup>

2. Les reformulacions vehiculades per aquest connector abasten en la majoria de les ocasions la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat (reformulació total), encara que en algunes de les ocurrències analitzades només es reformulen una part dels elements enunciatius del primer enunciat (DTM04, DTM05, DTM10, DTM12 i DTM14).

---

<sup>93</sup> Convé destacar la poca freqüència de la variant *de totes formes* (un 1,5 % respecte al total de les ocurrències de DTM cercades en el corpus del l'IULA). Si comparem la freqüència de les variants de DTM amb les de la mateixa peça lèxica en francès, observem que, segons Grieve (1996, 219-221), les formes més freqüents són *de toute façon*, *de toutes façons* i *de toutes les façons*. Les variants formades sobre *manière* (*de toute manière*, *de toutes manières* i *de toutes les manières*) són molt menys utilitzades.

<sup>94</sup> Martínez (1989) ja ho assenyala per a la peça lèxica castellana *de todas maneras*.

3. En totes les reformulacions establertes mitjançant DTM s'observa un distanciament elevat entre els enunciats connectats.

4. La reformulació s'estableix en la majoria de les ocurrències analitzades (un 86%) mitjançant moviments en què es produeix un gir en la trajectòria argumentativa que es deriva del primer enunciat:

Els economistes clàssics van fer seva la visió tradicional, també adoptada pels mercantilistes, que prové del segle XVI, de l'escola de Salamanca i que es coneix actualment amb el nom de Teoria Quantitativa del Diner.

Un frare dominic, Martín de Azpilcueta («Navarrus») (1493-1586), professor a Toulouse i a Salamanca, havia escrit un Tractat sobre la usura i en l'apèndix es pregunta: Poden els financers beneficiar-se de les disparitats en els canvis de la moneda? I ell mateix es contesta: La moneda té més valor quan i on és escassa que on és abundant.

Arriba a ser més cara quan hi ha forta demanda i l'oferta és curta.

Això no era nou, perquè Copèrnic ja ho havia dit a la dieta polonesa l'any 1592: La moneda usualment es desprecia quan és massa abundant.

**De totes maneres**, posar-ho per escrit a mitjan segle XVI, quan tothom tendia a confondre diner i riquesa, té el seu mèrit. (DTM03)

En aquest text especialitzat d'economia s'observa un gir argumentatiu clar dels elements enunciatius de P. Mentre que del primer enunciat extraïem alguns *topoi* que indiquen la poca rellevància d'un determinat fet científic; [com menys novetat és una aportació en el camp de la ciència] [menys importància té, més irrellevant és]; del segon enunciat —introduït per DTM— es treu una conclusió contrària; [l'aportació de Azpilcueta va ser important].

Ara bé, la reformulació vehiculada per aquest connector pot establir-se també mitjançant moviments permutants (DTM02, DTM13 i DTM15), a través dels quals es produeix un desplaçament cap a elements tematicoargumentatius nous encara no introduïts en el text:<sup>95</sup>

---

<sup>95</sup> Ruiz i Pons (1995, 60) assenyalen també que aquest tipus de moviment és vehiculat pel connector espanyol *de todas maneras* i les seves variants: "En otros casos, el conector introduce un nuevo tópico de conversación."

En la sèrie de llibres de Raimon Galí publicats sota el títol *Signe de contradicció*, n'han aparegut, de moment quatre: *La Catalunya d'En Prat* (1985), *L'Exèrcit de Catalunya* (1991), *El X Cos d'Exèrcit i la caiguda d'Aragó* (1994) i el més recent *L'Ebre i la caiguda de Catalunya* (1996). Ara quan els fullejo per redactar aquestes línies m'adono de la gran quantitat de subratllats que he fet en aquestes pàgines i les anotacions que m'han suggerit. Un autor crec que això, [sic] és el que desitja, que el lector llegeixi interpel·lat, a vegades trasbalsat, reflexiu... **De tota manera** no vull dedicar aquest comentari al valor del conjunt d'aquesta obra que encara no és acabada; manquen, encara, tres volums d'aquesta àmplia panoràmica. (...) (DTM02)

El locutor del text assenyala clarament mitjançant el connector DTM que el que havia exposat fins aquells moments era una introducció i que en aquell moment vol distanciar-se del que ha apuntat i encetar una nova etapa discursiva en el text: es fa evident d'aquesta manera el paper de DTM com a continuador discursiu.

5. Mitjançant aquest connector es vehiculen instruccions de segon nivell de caràcter marcadament correctivoaclaridor i/o argumentatiu antiorientat<sup>96</sup> (DTM01, DTM03, DTM04, DTM05, DTM06, DTM07, DTM08, DTM09, DTM10, DTM11, DTM12 i DTM14) i d'introducció de nous elements tematicoargumentatius al text, aquesta última relacionada directament amb els moviments permutants (DTM02, DTM13 i DTM15).

6. La presència de la polifonia en els enunciats connectats per DTM i el valor anafòric i jeràrquic apareixen clarament reforçats pel valor semàntic dels elements que componen el connector.

---

<sup>96</sup> Rossari (1994, 69) assenyala també la possibilitat que el connector francès *de toute façon*, paral·lel al connector català DTM, vehiculi instruccions de tipus correctiu, però nega la possibilitat que vehiculi instruccions argumentatives antiorientades, possibilitat existent en català. En oposició a Rossari, trobem l'estudi de Schelling (1985, 174-176) sobre el mateix connector, on s'indica clarament l'important paper de *de toute façon* en l'argumentació discursiva. Finalment, per al francès, Grieve (1996, 219) apunta també la possibilitat que aquest connector vehiculi operacions argumentatives orientades, fet que no es produeix en la peça lèxica catalana que ens ocupa.

D'una banda, la càrrega semàntica d'aquesta peça lèxica es fa evident en la potenciació del caràcter marcadament polifònic de la reformulació. El segon enunciat es presenta com una nova *manera/forma* de veure la realitat, des del punt de vista d'un altre locutor. En algunes ocasions, aquesta polifonia s'explicita clarament en el text mitjançant la presència de les cometes tipogràfiques en l'enunciat reformulat (DTM01, DTM05, DTM10 i DTM11).<sup>97</sup>

D'altra banda, la presència del quantificador *tot* remet necessàriament a un element enunciatiu anterior que es reformula. El nou enunciat s'introdueix un cop s'han considerat tots els possibles enfocaments que pot rebre un mateix fet lingüístic.

Finalment, com que ja s'han considerat *totes* les possibilitats abans de fer la reformulació, el nou enunciat pren encara més força, i es fa evident el seu valor jeràrquic: el segon enunciat és més rellevant i pertinent que *tots* els anteriors que s'han tingut en compte.

7. Aquesta peça lèxica pot aparèixer combinada amb el connector argumentatiu anterioritat per excel·lència *però* (DTM08),<sup>98</sup> i també amb el nexa conjuntiu *i* (DTM05).<sup>99</sup>

---

<sup>97</sup> Roulet (1987a, 122) assenyala implícitament el caràcter polifònic del connector francès *de toute manière*:

“*de toute manière* subordonne rétroactivement une intervention impliquant un problème et présente l'intervention principale qu'il introduit comme indépendante de celle-ci (...).”

<sup>98</sup> Cercant aquesta combinació en el corpus de l'IULA trobem que, sobre un total de 863 ocurrences de DTM, només 25 corresponen a la seqüència *però DTM*, dada que representa el 2,8% de les ocurrences d'aquesta peça lèxica en el corpus de l'IULA.

<sup>99</sup> En relació amb la combinabilitat de DTM amb el nexa *i*, cal assenyalar la poca incidència d'aquesta coocurrència. Hem cercat DTM en un corpus d'onze milions de paraules, que inclou textos generals i especialitzats. Hem trobat 863 ocurrences d'aquest connector, de les quals només set casos corresponen a la combinació *i DTM*: aquesta combinació representa només el 0,8% de les ocurrences de DTM en el corpus de l'IULA. Pel que fa al connector castellà *de todos modos*, Ruiz i Pons (1995, 61) assenyalen també la possibilitat que té d'aparèixer combinat amb el connector additiu prototípic *i*, tot i que coincideixen a indicar la baixa freqüència d'aquesta combinació (un 10% sobre el total del seu corpus de 33 ocurrences).

Si examinem altres contextos d'aparició de DTM en el discurs escrit, observem que aquest connector pot aparèixer al final de la seqüència reformuladora, i no només entre l'enunciat reformulat i el nou, fet que fins ara no hem observat en cap altre dels CR analitzats:

Tot depèn de l'enginy del pescador artesanal, un home que pesca poc, però peix de preu: la cotització de l'orada o de la llagosta no té gran cosa a veure amb la de la sardina.

*L'esforç de pesca*

No tot són barquetes artesanals, **de tota manera**. Es pesca també a l'engròs, tal com s'ha comentat, fins al punt que en molts sectors i per a diverses espècies s'està arribant a una situació de sobrepesca, és a dir d'empobriment progressiu dels estocs en extreure més peix del que la mar arriba a produir. (DTM15)

En aquest cas el connector DTM efectua un moviment permutant clar. DTM, que apareix després de l'enunciat reformulador, marca amb més força el canvi temàtic que el locutor del text vol fer: primer parlava de les «tècniques de pesca artesanal» i ara introdueix el tema de la «pesca a l'engròs».

És important assenyalar que segons les dades examinades, l'única variant possible de DTM en aquesta posició és *de tota manera*.<sup>100</sup>

### 5.2.3 *en tot cas* (ETC)

1. Aquesta peça lèxica s'utilitza per a la reformulació total i parcial dels elements enunciatius de l'enunciat de partida.

2. En les operacions reformulatives vehiculades per ETC s'observa sempre un distanciament elevat entre els enunciats connectats.

---

<sup>100</sup> En el corpus de l'IULA el connector DTM apareix en aquesta posició en 4 ocasions, sempre representada per la variant *de tota manera*. Grieve (1996, 219) assenyala també que el connector francès *de toute façon* pot aparèixer en aquesta posició:

“(…) the connector can be placed last in the sentence, as that example shows.”



3. La reformulació s'estableix bàsicament mitjançant moviments permutants en què el locutor introdueix elements tematicoargumentatius nous no presentats fins al moment (en el 80% de les ocurrències analitzades la reformulació s'estableix amb un moviment permutant).<sup>101</sup>

Com hem assenyalat, la instrucció de segon nivell vehiculada i compartida per totes les ocurrències d'ETC de tipus permutant és la introducció d'elements tematicoargumentatius nous en el text que no s'havien presentat fins al moment, a voltes com a mers agents de l'agilitat discursiva (ETC04 i ETC13) i, en la majoria de les ocasions, com a elements nous que vénen a reforçar el fil argumentatiu del text (ETC01, ETC02, ETC06, ETC07, ETC08, ETC10, ETC11, ETC12, ETC14 i ETC15). En alguna d'aquestes ocurrències pot observar-se també un cert matís correctiu (ETC01, ETC02 i ETC07).

En l'ocurrència que tot seguit comentarem tenim un exemple clar en què el connector ETC s'utilitza com a frontissa per a la introducció d'un element argumentatiu nou al text, no presentat en absolut fins al moment:

Primerament van ser importants desviacions pressupostàries, després l'aeroport de Barajas i ara endarreriments "interessats" en l'actuació de l'administració tributària que han fet perdre 200.000 milions a la hisenda pública. El govern de José María Aznar no ha deixat de denunciar la càrrega que ha de suportar per la ineficàcia o les irregularitats en la gestió dels equips ministerials socialistes. És possible que algunes d'aquestes crítiques tinguin un fonament. Cada recanvi en la gestió —pública o privada— es troba sempre amb l'efecte de l'herència rebuda que limita i coarta la seva actuació durant un temps. El govern popular podrà atribuir encara, durant un cert

---

<sup>101</sup> Ruiz i Pons (1995, 68) assenyalen també aquesta característica, compartida pel connector castellà *en todo caso* i pel connector francès *en tout cas*:

“Una vez el locutor demuestra ser consciente de la existencia de enunciados precedentes, puede producirse el cierre de tópico y preparar el camino para introducir otro diferente, puesto que el interlocutor es capaz de derivar las instrucciones que indiquen la relevancia de la introducción del cambio de tópico con respecto a los enunciados introductorios anteriores.”

temps prudencial, la necessitat d'alguns ajustos o la desviació del programa o les promeses electorals a aquests imprevistos. **En tot cas**, però, no sembla tan lògic —ni resulta políticament ètic— que el president del govern hagi declarat que aquests dos-cents milions podien haver solucionat la congelació salarial dels funcionaris, que suposarà, casualment, un estalvi semblant. Aquesta demagògia en una qüestió que demana tanta prudència sobrava. (ETC13)

En aquesta ocasió, tots els elements que podíem inferir del primer enunciat connectat, «El govern popular podrà atribuir encara, durant un cert temps prudencial, la necessitat d'alguns ajustos o la desviació del programa o les promeses electorals a aquests imprevistos», es presenten com a irrellevants. El que és *en tot cas* important és el que ha fet el president Aznar, perquè afirmar que els funcionaris tindran el sou congelat per negligències en l'Administració de la Hisenda pública de l'anterior govern socialista «no sembla tan lògic —ni resulta políticament ètic».

En canvi, en el següent exemple, l'enunciat reformulador es presenta també com un element nou en el text que, en aquesta ocasió, reforça la línia argumental apuntada en tot el fragment:

{Frigo acusa Conelsa. S.A. de publicitat deslleial: Comtessa # Princesa Miko}

Es desestima la demanda perquè les marques són diferents i queden clarament diferenciades, no havent-hi similitud fonètica, perquè la forma i característiques de l'envàs són molt corrents, i és freqüent observar en el mercat formes similars en l'envasat de productes iguals comercialitzats per diferents marques, com ara llet, detergents, cafès, etc., i pel que fa a la representació gràfica del producte en l'envàs, entén el Jutjat de Primera Instància que no és cap novetat i que és una activitat legítima per afavorir el coneixement del consumidor d'allò que compra. I **en tot cas**, la transcendència pràctica d'aquestes qüestions no afecta tant a la publicitat com a la protecció d'altres drets amb normativa específica: models industrials i patents d'invenció.(ETC01)

Aquesta ocurrència és un cas clar en què la peça lèxica que ens ocupa estableix la reformulació entre els elements connectats mitjançant un moviment permutant. Mitjançant l'enunciat reformulador es produeix una correcció de la trajectòria

argumentativa que extrèiem del primer enunciat. *En tot cas* indica que les conclusions que podíem extreure de P no són rellevants, no perquè no sigui cert que Frigo hagi perdut la demanda, sinó perquè introdueix un element nou que segueix orientant cap a la mateixa trajectòria argumental del fragment: [Frigo tenia raó a demandar Conelsa però no ho hauria d'haver fet per motius de publicitat il·lícita sinó per un motiu de patents]. D'aquesta manera, l'enunciat reformulador pren una posició jeràrquica superior a l'anterior, afavorida també per la càrrega semàntica que aporta el quantificador universal *tot* a la peça lèxica analitzada, tal com ja havíem indicat en l'anàlisi del connector *DTM*.

Finalment, en altres ocasions la reformulació s'estableix mitjançant moviments virants (ETC03, ETC05 i ETC09), en què es vehiculen instruccions correctives i/o contraargumentatives. És el que succeeix en la següent ocurrència que tot seguit comentem:

Les tecnologies associades a la recuperació de la “biomassa residual” no presenten complicacions tecnològiques importants, si bé cal millorar alguns processos.

***En tot cas***, sembla convenient realitzar operacions de demostració per tal de conèixer els costos, els avantatges i els inconvenients.  
(ETC09)

Del primer enunciat derivem directament el següent *topos*: [com menys complicacions presenta una determinada tecnologia que respecte el medi ambient] [més resolta està] i [més convé utilitzar-la]. Malgrat les expectatives creades, el segon enunciat indica que encara cal realitzar algunes operacions abans de la seva utilització definitiva per tal d'avaluar els costos i els inconvenients d'aquesta tecnologia que ja consideràvem directament aplicable. De nou, sense posar-se en dubte la validesa de l'enunciat anterior, l'enunciat reformulador pren una posició jeràrquicament destacada.

4. La forma en què aquest connector es manifesta indica que es tracta d'una peça lèxica amb un nivell de fixació absolut. D'una banda, no presenta cap variant morfològica. De

l'altra, el fet que el determinant *tot* aparegui anteposat al nom *cas*, sense cap determinant, assenyala també aquesta fixació com a unitat pragmàtica:

“L'indefinit *tot* acostuma d'implicar un altre determinatiu, que es col·loca abans del substantiu determinat (...).” (Badia, 1994, 533)

5. La polifonia, el valor anafòric i la jerarquia entre els enunciats connectats es reforcen a causa de la càrrega semàntica dels morfemes que integren aquest connector.

La presència del quantificador universal *tot* propicia el distanciament polifònic dels enunciats connectats. Mentre que en el primer enunciat se'ns presenten alguns dels posicionaments possibles davant la realitat discursiva del text, el segon enunciat és fruit de la valoració de *totes* les posicions possibles davant de la realitat esmentada, valoració que necessàriament ha de fer un locutor diferent del del primer enunciat.<sup>102</sup> Al seu torn, es destaca el valor jeràrquic que el quantificador atorga a l'enunciat que introdueix: com que s'han valorat totes les solucions possibles a un problema, el nou enunciat esdevé més rellevant per al discurs.

El valor anafòric es fa present també directament per la presència del quantificador *tot*, que remet necessàriament a un enunciat anterior, com a especificador.

En relació amb la influència dels elements compositius d'aquesta peça lèxica en el seu funcionament, hem de destacar també l'estreta relació d'aquest connector amb *en qualsevol cas*. Hem comprovat que es tracta de dos connectors funcionalment diferenciats, com demostra la comparació de les dues descripcions realitzades. Hem de concloure definitivament que l'element definidor del seu funcionament és el quantificador, que en aquesta peça lèxica és *tot*.

---

<sup>102</sup> Parlem en aquest cas de diferents locutors dins del marc de la teoria polifònica de Ducrot i Anscombe.

Tant ETC com EQC estan formats a partir del substantiu *cas*, que indica l'eventualitat del context discursiu:

“La existencia de una multiplicidad de opciones parece ser el requisito indispensable para el funcionamiento de estas formas, exigido ya desde su construcción semántica.” (Ruiz i Pons, 1995, 66)

Segons el nostre parer, la diferència principal entre ambdues peces lèxiques rau en la manera com l'enunciat reformulador aborda l'eventualitat de circumstàncies plantejades en el primer enunciat, en funció de la peça lèxica connectiva que l'introdueix. De totes maneres la diferència entre els dos quantificadors universals *tot* i *qualsevol* no sembla clara ni des d'un punt de vista lògic ni semàntic:

“Los cuantificadores *todos* y *cualquiera* tienen, con frecuencia, el mismo significado, en tanto que representan el cuantificador universal de la lógica de predicados.” (Bosque, 1980, 49)

Segons el nostre parer, el problema per diferenciar aquestes dues unitats rau en la relació encara poc explorada entre la quantificació i la modalització. Lyons (1997, 352) ho assenyala:<sup>103</sup>

“El hecho de que la necesidad aléutica y la posibilidad sean duales significa que a este respecto son como los cuantificadores universales y existenciales  $(\forall x)$  o, alternativamente  $(\forall x)$ : «todo»; y  $(\exists x)$  o  $(\exists x)$ : «algunos») como los suelen definir los lógicos:  $(\forall x)fx \equiv \sim ((\exists x) \sim fx)$ ; es decir, «para todo  $x$ ,  $x$  tiene la propiedad  $f$ » es equivalente a «no es el caso que haya algún  $x$  tal que (es decir, no hay un  $x$  tal que)  $x$  no tenga la propiedad  $f$ ». Este paralelismo entre la cuantificación y la modalidad no es en modo alguno fortuito. En la lógica tradicional (basada en un análisis

<sup>103</sup> Calsamiglia i Tusón (1999, 177) parlen de la *modalització lògica de quantitat*.

bipartito de las proposiciones en sujeto y predicado), la modalidad se solía describir como la cuantificación del predicado).”

Els dos connectors que ens ocupen estan formats sobre un quantificador universal (*tot* i *qualsevol*, respectivament). A ETC l'especificador pot prendre o bé un *valor col·lectiu* o bé un *valor distributiu*:

a) *Valor col·lectiu*: el locutor del segon enunciat reformula el discurs a partir de totes les opcions possibles plantejades en el primer enunciat, enteses com un conjunt.

b) *Valor distributiu*: la reformulació del primer enunciat es fa també a partir de la consideració de totes les opcions possibles, però enteses com a membres individuals d'una mateixa realitat discursiva, i d'aquesta manera adquireix un valor més proper a l'*avaluació qualitativa*.

En aquest sentit, segons la teoria de la gramaticalització, l'aspecte qualitatiu de *tot* s'ha derivat del seu ús primitiu quantitatiu:

“Pour reprendre l'expression de Lakoff (1987) qui voit dans «les sens d'un mot les exemplaires d'une catégorie», on se rend compte qu'autour du sens prototypique de la *quantité*, sont nés trois sens différents qui s'éloignent, de plus en plus, du premier sens purement quantitatif, mais qui sont toutefois liés entre eux. Ce lien peut être démontré du point de vue historique (quel sens dérive de l'autre) ou sémantique (comment ces sens dérivent les uns des autres). *Tout* désignant une idée globalisante, comme dans l'exemple: «*tout* a déjà été exprimé ici», se recontre dans la langue du XI<sup>e</sup> siècle. Ce sens lie en fait l'aspect quantitatif à l'aspect qualitatif. C'est de ce sens que dérive fort probablement le sens de «ce qui est essentiel» tel qu'il est illustré par l'exemple «le *tout* est de s'aimer». De l'expression de la quantité globale ressort celle de la qualité, où le *tout* constitue en somme la partie essentielle, la plus

importante. *Tout* dans cet usage date du XVI<sup>e</sup> siècle (Cf. Rey 1994).  
(Bat-Zeev Shyldkrot, 1995, 87)

En canvi, a EQC, el determinant pren sempre un valor *distributiu i indefinit*. Quan els dos especificadors comparteixen el valor distributiu, els connectors ETC i EQC són intercanviables. Però aquest fet no es produeix en tots els casos. Per aquesta raó, aquests dos connectors funcionen com a peces lèxiques diferenciades.<sup>104</sup>

6. Aquest connector apareix en alguns dels casos permutants en coocurrència amb la conjunció copulativa *i* (ETC01 i ETC08).<sup>105</sup> En aquest cas, creiem que la instrucció de segon nivell associada a aquestes dues ocurrències de DTM (introducció de nous elements tematicoargumentatius no presentats) afavoreix aquesta combinabilitat.

D'altra banda, hem trobat també casos en què aquesta peça lèxica apareix amb el connector contraargumentatiu per excel·lència *però*, o bé en posició immediatament anterior (ETC06) o bé darrere d'ETC (ETC13).<sup>106</sup> Són casos en què la reformulació establerta per ETC es vehicula també a través de la introducció d'elements tematicoargumentatius nous al text.

A l'aldarull informatiu dels primers dies, ha seguit una discreta presència de l'evolució de l'afer en els mitjans de comunicació. En realitat, d'evolució no n'hi hagut cap de fonamental però, **en tot cas**, aquelles pistes “vertaderes o falses” que van aparèixer durant les primeres setmanes, els contactes que semblava que s'havien establert, els silencis de la família i l'activitat del detectiu han donat pas a una situació de calma que semblava propícia a la solució del cas. (ETC06)

---

<sup>104</sup> En relació amb el castellà, Portolés (1998b) considera també les peces lèxiques *en todo caso* i *en cualquier caso* com a dos marcadors reformulatius diferents.

<sup>105</sup> En el corpus de l'IULA hem trobat un total de 496 ocurrències d'aquesta peça lèxica, de les quals 30 corresponen a la seqüència *i ETC*, fet que representa el 6% del total dels casos.

<sup>106</sup> En realitat la seqüència *però ETC* es troba en 34 ocasions en el total del corpus IULA, mentre que *ETC però* apareix només en 3 casos. Si sumem ambdós casos podem dir que ETC apareix combinat amb *però* en un 7,4% de les ocurrències localitzades d'aquest connector.

Creiem que aquesta combinació és possible perquè, en tots els casos en què apareix, l'enunciat reformulador introdueix elements tematicoargumentatius nous al discurs, que poden presentar-se com a contraargumentació de l'enunciat reformulat, gràcies al connector *però*, que és el que introdueix l'argumentació. En aquest cas la instrucció de segon nivell associada a aquestes dues ocurrencies de la peça lèxica que ens ocupa (introducció de nous elements tematicoargumentatius no presentats) afavoreix aquesta combinabilitat. Una bona manera de comprovar el que acabem d'afirmar és provar d'analitzar el text presentat traient-li el connector *però*:

A l'aldarull informatiu dels primers dies, ha seguit una discreta presència de l'evolució de l'afer en els mitjans de comunicació. En realitat, d'evolució no n'hi hagut cap de fonamental, ***en tot cas***, aquelles pistes “vertaderes o falses” que van aparèixer durant les primeres setmanes, els contactes que semblava que s'havien establert, els silencis de la família i l'activitat del detectiu han donat pas a una situació de calma que semblava propícia a la solució del cas.

Veiem que en aquesta ocasió no es produeix cap moviment virant. L'enunciat reformulador simplement ens assenyala un element informatiu nou més rellevant: [hi ha hagut algunes pistes i alguns moviments al voltant del segrest de la farmacèutica d'Olot, M. Àngels Feliu, que han portat una mica de calma a al situació], encara que segueix sent veritat que no s'ha produït cap evolució fonamental en el cas.<sup>107</sup>

Finalment, convé indicar que aquest connector pot aparèixer fins i tot darrere de l'enunciat reformulador (ETC12), com succeïa a DTM, en aquest cas com a marcador que vol evidenciar la necessària continuïtat del discurs:

Efectivament, quan l'EAC 25.2 II fa referència a la submissió «a les *normes reglamentàries* que l'Estat dicti en desenvolupament de la seva legislació», s'està deixant a mans de l'Estat una potestat reglamentària que l'EAC no entén inclosa en el concepte de legislació.

---

<sup>107</sup> És interessant assenyalar que hem trobat també la seqüència *en tot cas* combinada amb la conjunció disjuntiva *o*. De totes maneres, en aquests casos *en tot cas* no funcionava com a connector sinó com a mer operador. És per aquesta raó que no hem considerat aquesta combinació per a l'anàlisi que presentem.



Tingueu en compte també que la previsió estatutària parteix d'aquesta separació normativa **en tot cas**. Fins i tot quan es tracta d'una competència exclusiva pròpia, la potestat legislativa de la Generalitat (EAC 33) no implica —d'acord amb l'EAC 25.21— necessàriament, sinó segons s'escaigui, la potestat reglamentària. (ETC12)

Al contrari del que succeïa amb *de tota manera*, aquest connector no presenta cap variant formal pel fet d'ocupar aquesta posició en el discurs escrit, ja que com hem indicat també anteriorment el procés de gramaticalització com a CR sembla acabat.

#### 5.2.4 *en realitat* (ERT)

1. La reformulació vehiculada per aquesta peça lèxica pot abastar la totalitat o només alguns dels elements enunciatius connectats.

2. El distanciament vehiculat per aquests connector és variable.<sup>108</sup> Trobem casos en què el distanciament establert és elevat (ERT01, ERT06, ERT08, ERT09, ERT10, ERT11, ERT13 i ERT14) i d'altres en què el distanciament vehiculat és molt menor (ERT02, ERT03, ERT04, ERT05, ERT07, ERT12 i ERT15).

3. En els casos en què el distanciament establert és alt, la reformulació s'estableix gràcies a moviments virants i permutants a través dels quals es vehiculen instruccions contraargumentatives (ERT01), a voltes amb certs matisos correctius (ERT11 i ERT13) i/o conclusius (ERT06 i ERT09) —en els casos en què el moviment és virant— o instruccions argumentatives orientades i de continuació textual (ERT08, ERT10 i

---

<sup>108</sup> És interessant assenyalar que Portolés (1998a) considera que la peça lèxica castellana paral·lela a ERT, *en realidad*, no és un connector sinó un mer operador discursiu:

“Con algunos marcadores como *en realidad* y *en el fondo*, lo habitual es precisamente este uso como operador argumentativo y no su utilización como un miembro anterior expreso.” (1998a, 113)

No subscriuim aquestes paraules per la peça lèxica catalana *en realitat*, tot i que en algunes de les ocurrències prèvies estudiades aquesta peça hi funcionés com a operador.

ERT14) —en els casos en què el moviment a través del quals s'estableix el distanciament és permutant.

Poc després d'accedir el PP al poder, el PNB va convèncer el ministre Mayor Oreja de la necessitat de fer un gest per propiciar el diàleg. En concret, els penibistes van advocar per la fi de la política de dispersió dels presos etarres. Interior hi va accedir parcialment. El juny es completava un primer trasllat de 32 reclusos de la banda a presons pròximes a Euskadi. L'operació es va bastir coincidint amb la curta treva de 5 dies decretada al maig per la banda. Una curta treva que, **en realitat**, va ser força llarga. Els comandos d'ETA no van fer cap víctima mortal durant els sis últims mesos del 1996. (ERT13)

En aquesta ocasió, el connector ERT estableix un distanciament elevat entre els enunciats connectats de tipus virant en què les instruccions correctives i contraargumentatives són clares.

Mentre que del primer enunciat extraïem *topoi* que apunten la possibilitat que la treva d'ETA fos molt curta, i que fos una trampa per aconseguir que s'acostessin més presos a Euskadi; en el segon enunciat s'indica que la realitat va ser una altra, perquè la treva va ser molt més llarga del que s'esperava, i l'acostament de presos sembla que va ser positiu per als processos de negociació de pau de l'any noranta-sis.

En la següent ocurrència que comentarem, el connector ERT estableix la reformulació mitjançant un moviment permutant:

Fa pocs dies, en presència del president Mitterrand, es va inaugurar, a la ciutat de Lille, un TGV que se'n dirà Nord-Europa. **En realitat**, tots centrats a París —capital històrica del centralisme polític—, ja existien a França, que jo sàpiga, altres tres TGV. Els que van a Lió, a Le Mans, a Bordeus i, ara, a Lille, que quedaria solament a 58 minuts de París. El TGV de Lió s'avança cap al sud, però ja a una altra velocitat més reduïda. (ERT14)

En aquest cas s'estableix el distanciament entre els enunciats connectats per dur a terme la continuació de discurs i encetar d'aquesta manera la línia argumental de l'article: no és

important el fet que Mitterrand hagi inaugurat un altre TGV sinó el fet que ho hagi fet a Lille, ja que *en realitat* tots els TGV francesos estan «centrats a París —capital històrica del centralisme polític». En el segon enunciat és on se'ns introdueix el nou fil argumentatiu del text, que esdevé molt més important.

Al contrari, en els casos en què el distanciament entre els enunciats connectats és menor, la reformulació es vehicula mitjançant moviments expansionals en què s'amplien els elements argumentatius iniciats en el primer enunciat (ERT02, ERT04, ERT07, ERT12 i ERT15), a manera d'aclariment puntualitzador. Aquest és el cas de la propera ocurrència d'ERT que comentem:

La venda amb regal publicitari suposa determinats perills per a tots els subjectes implicats en el joc del mercat: per als competidors, perquè es poden veure obligats a efectuar aquesta practica comercial per no perdre vendes enfront dels competidors que sí ho fan; per als empresaris del sector al qual corresponen els regals publicitaris, perquè perden vendes pel fet de ser aquests productes regalats per altres empreses; i per als consumidors, perquè se'ls indueix a comprar més del compte per l'incentiu de rebre regals gratis, el cost dels quals segurament ja cobreix el preu del producte principal —*en realitat*, la majoria de vegades, se'ls oculta el preu real del producte principal, estan pagant més per obtenir un regal. (ERT02)

En aquesta ocasió el connector ERT amplia els arguments que es deriven del primer enunciat, «La venda amb regal publicitari suposa determinats perills per a tots els subjectes implicats en el joc del mercat: (...) per als consumidors, perquè se'ls indueix a comprar més del compte per l'incentiu de rebre regals gratis, el cost dels quals segurament ja cobreix el preu del producte principal». Si del primer enunciat derivem que [com més car es paga el producte] [més es paga ja el regal], en el segon enunciat s'explica a tall d'argumentació com paga el consumidor aquest suposat regal: «se'ls oculta el preu real del producte principal, estan pagant més per obtenir un regal». D'aquesta manera, el connector ERT pot ser usat també per precisar un determinat argument o bé un terme, tal com ja assenyala per al francès Grieve (1996, 275).

4. El valor anafòric i jeràrquic establert per aquest connector és clar, així com també la polifonia que es fa present (de manera marcada o no) en totes les ocurrències.

Les tres classes de responsabilitat que acabo d'al·ludir es troben mencionades a l'article 140 LGP (primer del títol VII, destinat, fins a l'article 146 inclòs, a regular aquesta matèria), segons el qual, «las autoridades y funcionarios de cualquier orden que por dolo, culpa o negligencia graves adopten resoluciones o realicen actos con infracción de las disposiciones de esta Ley (**en realitat**, com també acabo d'assenyalar, de tot l'ordenament jurídic que s'hi relaciona) estarán obligados a indemnizar a la Hacienda pública los daños y perjuicios que sean consecuencia de aquellos, con independencia de la responsabilidad penal o disciplinaria que les pueda corresponder ». En ser independents entre si les tres modalitats de responsabilitat es poden, per tant, exigir simultàniament. (ERT15)

En aquest cas, la polifonia apareix clarament evidenciada per un canvi d'idioma produït pels diferents locutors del text. El primer enunciat apareix en castellà, mentre que l'enunciat reformulador, de caire explicatiu i argumentatiu, és en català. A més a més es destaquen necessàriament el valor anafòric i jeràrquic establerts pel connector.

De nou, atribuïm aquestes tres característiques a la composició semàntica d'aquesta peça lèxica: ERT està format sobre la base *realitat*, derivada etimològicament de *real*. D'aquesta manera totes les reformulacions es presenten com un distanciament respecte a un enunciat anterior —aparent— (valor anafòric). El segon enunciat, produït necessàriament per una altra veu real, és jeràrquicament molt més rellevant.<sup>109</sup>

“*En réalité* présente simplement, comme plus réel ce qui n'est (en réalité) que plus déterminant dans l'orientation de l'échange (...).”  
(Charolles, 1984, 88)

---

<sup>109</sup> Charolles (1984, 89) assenyala la relació d'aquest connector amb *de fait* pel que fa a l'oposició que ambdós connectors estableixen amb el món de les aparences (en relació amb el dels *fets* i al de la *realitat*) i la vehiculació d'un evident valor jeràrquic que això suposa.

“Tous les emplois de *en réalité* se laissent décrire à partir d’une opposition faisant référence de manière plus o moins explicite, à la distinction *apparence/réalité*.” (Danjou-Flaux, 1982, 118)

D’aquesta manera, el valor semàntic del mot *realitat* esdevé decisiu per al funcionament pragmàtic d’aquest connector. També algunes de les instruccions de segon nivell comentades com ara la correcció, l’ampliació argumentativa o la continuació textual se’n veuen afavorides, tal com indica clarament Danjou-Flaux:

“L’allusion à l’apparence donne lieu à un effet de sens “correctif” lorsque *en réalité* s’oppose à un énoncé jugé trop faible ou inexact (...).” (*op. cit.* 1982, 123)

“L’allusion a l’apparence peut conférer également à *en réalité* une valeur *explicative* quand la locution articule deux énoncés en relation de causalité.” (*op. cit.* 1982, 123)

“Qu’elle porte sur le contenu de l’énoncé ou sur son énonciation, la locution *en réalité* rattache l’énoncé qui la contient à un discours antérieur. Elle inscrit cet énoncé dans un contexte discursif. Elle est le signe que le discours continue. Malgré son contenu sémantique oppositif, ou plutôt à cause de lui, elle manifeste l’appartenance de l’énoncé et de la prise de parole dont il procède à un échange préalable.” (*op. cit.* 1982, 125)

6. Finalment, pel que fa a la seva situació en el discurs i la seva combinació amb altres connectors, cal assenyalar que aquesta peça lèxica pot aparèixer a l’inici del segon enunciat connectat o bé entre el subjecte de l’enunciat reformulador i el predicat

(ERT13).<sup>110</sup> En altres ocasions apareix combinat amb el connector contraargumentatiu *però*, que pot anteposar-se a ERT (ERT11) o aparèixer just darrere (ERT06). Són casos en què es reforça el valor contraargumentatiu vehiculat per ERT.<sup>111</sup> Una altra combinació existent és la del nexa conjuntiu *i* seguit d'ERT (ERT12), en què *i* facilita l'adjunció d'un altre argument coorientat en el discurs.<sup>112</sup>

### 5.2.5 *en definitiva* (EDF)

1. Mitjançant aquest connector es produeix la reformulació tant total (EDF01, EDF02, EDF03, EDF06, EDF07, EDF08, EDF13, EDF14, EDF15) com parcial (EDF04, EDF05, EDF09, EDF10, EDF11, EDF12) dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat.

2. El distanciament establert per aquest connector és discret en la majoria dels casos (un 93%), encara que en alguna ocasió pot ser elevat (EDF05).

3. La reformulació es vehicula preferentment a través de moviments expansionals (EDF01, EDF03, EDF08, EDF09, EDF10, EDF12, EDF13, EDF14 i EDF15) i reductius (EDF02, EDF04, EDF06, EDF07, EDF11). En l'únic cas dels analitzats en què el distanciament entre els enunciats connectats és elevat, la reformulació es produeix mitjançant un moviment permutant (EDF05). En aquest cas el connector introdueix un element nou en el discurs que no té una relació ni argumentativa ni discursiva directa amb el discurs anterior:

---

<sup>110</sup> Grieve (1996) indica que el connector francès *en réalité* pot aparèixer també en posició final del discurs. De tota manera, en català, això no és possible perquè en tots els casos del corpus IULA en què aquesta peça lèxica apareix en posició final actua com a mer operador discursiu.

<sup>111</sup> En el corpus de l'IULA hem trobat un total de 624 ocurrences que corresponen a la seqüència ERT, de les quals quaranta-tres són d'ERT combinat amb *però*, fet que representa un 6,8% dels casos.

<sup>112</sup> Aquesta combinació ha aparegut en el corpus de l'IULA en 19 ocasions, el 3% de les seqüències trobades.

L'optimització d'aquesta fracció de cabal admès en el bescanviador, es fa comparant globalment les despeses d'inversió i d'explotació del bescanviador.

A igualtat de potència, el preu del bescanviador té tendència a minvar quan el cabal del secundari augmenta; per altra banda, els costos dels elements auxiliars (bombes, canonades, etc...), les despeses d'electricitat, etc., augmenten.

L'òptim se situa al voltant del 110 al 125% del cabal del primari.

La funció bàsica del bescanviador consisteix en permetre l'intercanvi de calor entre el fluid geotermal (salí i corrosiu) i el que circula pel circuit secundari. Així, per aquest circuit, on es troba a més a més el sistema de recolzament (caldera, bomba de calor, etc.), hi circularà un fluid de bona qualitat química.

L'únic problema que es presentarà, **en definitiva**, serà el de la corrosió metàl·lica en el circuit primari, per on circula el fluid geotermal. Si aquest fluid és agressiu, el circuit primari haurà d'ésser construït amb ferro fos amb aliatge, resines amb fibra de vidre o aliatges de titani. (EDF05)

En el primer enunciat es presenta la complexitat del sistema de funcionament d'un by-pass (bescanviador de calor geotèrmica). D'aquest primer enunciat podem derivar entre d'altres conclusions que, [com més complex és el sistema] [més car és el manteniment], però no podem concloure que comportarà «un únic problema» que serà «la corrosió metàl·lica». D'aquesta manera el locutor introdueix un element nou al text i per vincular-lo amb l'enunciat anterior utilitza el connector EDF com si aquest nou argument pogués derivar-se del text anterior. En realitat, l'enunciat reformulador es presenta com una conclusió argumentativa del discurs.<sup>113</sup>

4. El connector EDF comparteix en tots els casos una mateixa instrucció de segon nivell que és la conclusió, que a voltes és recapitulativa (EDF11), i vehicula, en algunes ocasions,

---

<sup>113</sup> El fet que aquest exemple sigui l'únic que hem trobat d'aquestes característiques entre totes les ocurrences d'EDF analitzades, i en d'altres observades de forma superficial, porta a suposar que aquest ús del connector no és gens habitual, i que el productor del text en aquest cas no l'utilitza d'una forma correcta. De totes maneres, com que aquesta tesi no pretén ser normativa sinó només descriptiva, n'hem donat compte. Per constatar aquesta intuïció caldria analitzar moltes més ocurrences d'aquest connector, fet que queda fora dels objectius i possibilitats d'aquest treball.

a més a més de la recapitulació, instruccions argumentatives coorientades (EDF04 i EDF06):<sup>114</sup>

En la següent ocurrència, el connector EDF estableix una instrucció de recapitulació dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat connectat, que esdevé alhora una argumentació orientada respecte als elements enunciatius reformulats:

Una aproximació general ens mostrarà que la publicitat és un instrument inherent a l'economia de mercat: és un importantíssim factor econòmic, ja que mou grans xifres a tot el món occidental; és, sense cap mena de dubte, el condicionant directe més ostensible del consum, és un importantíssim vehicle de comunicació social i un dels signes rellevants de la cultura del nostre temps. És, **en definitiva**, un producte de la civilització. (EDF04)

Del primer enunciat, «la publicitat és un instrument inherent a l'economia de mercat: és un importantíssim factor econòmic (...) és, sense cap mena de dubte, el condicionant directe més ostensible del consum, és un importantíssim vehicle de comunicació social i un dels signes rellevants de la cultura del nostre temps», concloem necessàriament que la publicitat té un valor essencial en la nostra societat. Aquesta conclusió es veu reduïda a un sol enunciat i reforçada argumentativament per la recapitulació: la publicitat esdevé tan important en la nostra societat que es presenta directament com [un producte de la civilització].

Tal com assenyalàvem, la conclusió que es vehicula no és recapitulativa en tots els casos analitzats. Així trobem també la vehiculació d'instruccions de continuació textual —com l'exemple EDF05 ja comentat—, i d'instruccions clarament argumentatives, en què els dos enunciats connectats estableixen *topoi concordants* (EDF01, EDF02, EDF03, EDF07,

---

<sup>114</sup> En aquest sentit coincidim amb Grieve (1996), que assenjala, per al connector francès *en définitive*, que “introduces a conclusive statement, which can be either recapitulative or not.” (1996, 252) Per contra, Portolés (1998a, 110) assenjala per al connector castellà *en definitiva* que sempre vehicula instruccions recapitulatives.



EDF08, EDF09, EDF10, EDF12, EDF13, EDF14, EDF15).<sup>115</sup> En algunes ocasions, els arguments establerts per aquest connector que ens ocupa actuen també a manera d'aclariment designatiu (EDF03, EDF13, EDF14 i EDF15).

Si definim l'estalvi com la diferència entre la renda d'un període (en aquest cas, un dia) i el consum efectuat durant aquest mateix període, aleshores és evident que aquesta activitat d'acumulació coincideix amb una activitat d'estalvi, ja que l'obtenció de béns i productes destinats a l'acumulació suposa la creació d'una renda per damunt del consum realment efectuat per l'individu.

**En definitiva**, el producte, que, com s'ha vist, és igual a la renda, és igual al consum més l'acumulació; d'altra part, la renda és igual al consum més l'estalvi; estalvi efectuat i acumulació assolida coincideixen. (EDF01)

En aquesta ocasió, el connector EDF explicita els elements que quedaven implícits en el primer enunciat amb una expansió argumentativoconclusiva. Del primer enunciat extraiem els *topoi* [com més l'estalvi es considera no només la renda sinó també el consum de productes] [més l'estalvi té una relació directa amb l'acumulació] i [com més producte s'adquireixen] [més s'augmenta la renda]. A través de l'enunciat reformulador s'expliciten els elements enunciatius que quedaven implícits en el primer enunciat, reafirmant el valor argumentatiu del text: el que vol transmetre el locutor i el que és jeràrquicament rellevant en aquest cas és la relació [la renda és igual al consum més l'acumulació de diner].

En el text següent el connector conclou la línia argumental que es deriva del primer enunciat, a manera d'aclariment designatiu.

---

<sup>115</sup> Pel que fa al francès, Roulet (1987 a i b) indica que el connector *en définitive* pot vehicular instruccions argumentatives tant orientades com antiorientades. Pel que fa al connector que ens ocupa, no hem observat en català la possibilitat que vehiculi instruccions contraargumentatives.

Doncs bé, els nostres adolescents barons de quinze anys —els nascuts el 1978— formen un contingent que voreja les 110.000 ànimes, mentre que les noies que, per tradició cultural, els pertocarien —és a dir, les nascudes el 1981, tres anys més tard— amb prou feines depassen les 68.000. En altres paraules, parlem literalment d'una baralla a mort per aconseguir parella entre un col·lectiu que és un 23 per cent més migrat que el de xicots d'edats núbils. Els experts asseguren que el mercat nupcial es regeix per les mateixes normes que l'economia. **En definitiva**, que la totpoderosa llei de l'oferta i la demanda marca les regles del joc amb la seva peculiar i implacable fredor. Això és la guerra. (EDF13)

Si en el primer enunciat s'indica que el mercat nupcial és una guerra «que es regeix per les mateixes normes de l'economia», en el segon enunciat, a tall de definició enciclopèdica, s'expliciten les normes segons les quals es regeix el mercat econòmic: «la totpoderosa llei de l'oferta i la demanda marca les regles del joc amb la seva peculiar i implacable fredor».

Creiem que la vehiculació d'aquestes instruccions de tipus conclusiu pot atribuir-se directament a la composició semàntica del connector. EDF està format per l'adjectiu *definitiu-iva*, “que posa fi a una cosa”, adjectiu que etimològicament es relaciona de forma directa amb *fi*,<sup>116</sup> fet que influeix decisivament en el seu funcionament pragmàtic.

5. El valor anafòric i jeràrquic establert per aquesta peça lèxica és evident, fet que atribuïm també a la seva composició. El caràcter díctic es fonamenta en el valor conclusiu vehiculat pel morfema *fi*, que necessàriament fa referència a un discurs anterior. El valor jeràrquic de l'enunciat reformulador ve reforçat per la situació del locutor en una posició privilegiada en el discurs, des de la qual pot extreure conclusions rellevants.

6. Implícitament, hem apuntat ja que en aquest connector la polifonia és destacada perquè s'intueix clarament la presència de dos locutors enunciatius diferents en el text: el que produeix el primer enunciat i el que en presenta les conclusions. De totes maneres, aquesta

---

<sup>116</sup> Vegeu Coromines (1968).

polifonia es fa només explícita clarament en el text en algunes ocasions (EDF02, EDF06 i EDF14), mitjançant les cometes tipogràfiques i fins i tot amb el canvi de llengua, com succeeix a EDF06:

El precepte fou recorregut pel govern de la Generalitat, en base a argumentacions situades en la línia d'allò que queda exposat abans. Però el TC, en una sentència sorprenent, manté el text d'aquell article 22, tot diferenciant el concepte de nomenament del d'oposició i concurs, en la forma següent:

«De la lectura del precepto (EAC, 24) se desprende que la competencia —que se sitúa dentro del marco de las competencias de ejecución— que el Estatuto atribuye a la Generalidad, es la de efectuar el nombramiento de los Notarios con arreglo a las leyes del Estado y que, aún cuando alude a algunas peculiaridades que deben existir en los concursos y en las oposiciones para cubrir plazas del territorio de Catalunya no atribuye a la Generalidad la competencia respecto de estos concursos y oposiciones. De esta suerte debemos concluir que en la interpretación del art. 24 del Estatuto de Catalunya nombramiento debe entenderse como concreta designación. Hay toda una serie de argumentos que conducen a esta conclusión. No es sólo ese el alcance que la expresión tiene en el lenguaje espontáneo. Además, hay argumentos de orden histórico y sistemático en favor de la misma solución. El hecho de que el artículo 24 del Estatuto de Autonomía de 1979, encuadrado en el marco de la Constitución de 1978, contraste con el Estatuto de 1932 que fue derivación de la Constitución de 1931, parece indicio suficiente de la voluntad del legislador de limitar la intervención de la Comunidad Autónoma de Catalunya en relación con los Notarios.. Y no se nos diga que de esta manera se vacía la competencia de la Generalidad de Catalunya, pues aparte de que es la que el Estatuto asumió resulta una potestad pública de indudable trascendencia, ya que supone la específica habilitación para el ejercicio de la función en la plaza y cargo.» **En definitiva**, el precepte impugnat és declarat constitucional, amb una sola particularitat: es refusa la preferència de la publicació en el BOE i s'estableix l'equiparació entre aquesta publicació i la del DOGC. (EDF06)

7. Finalment, ens referim a la possibilitat combinatòria d'aquesta peça lèxica amb altres connectors i a la seva situació en el discurs. Si no es combina amb altres peces lèxiques connectives, EDF apareix immediatament després d'una pausa discursiva marcada per una

coma o un punt. Al contrari del que succeïa amb els connectors *de tota manera* i *en tot cas*, aquest connector no pot aparèixer després de l'enunciat reformulador.<sup>117</sup>

Quan es combina amb altres connectors, EDF apareix amb l'arxiconector *i* (EDF03 i EDF12),<sup>118</sup> en casos en què s'amplien els elements argumentatius del primer enunciat, i també amb el connector adversatiu per excel·lència *però* (EDF10), cas en què el connector actua com a matisador de la contraargumentació introduïda per *però*, continuant la mateixa línia argumentativa que assenyalava el primer enunciat i conclouent el discurs anterior.<sup>119</sup>

En aquesta situació, la declaració nord-americana de condonar la meitat del deute extern que li deuen els 18 països africans més pobres són un gest, com és un gest, també, el programa especial de rehabilitació per a Àfrica que la Comunitat Europea està ara ultimant. Però, **en definitiva**, tots aquests són gestos institucionals que no són de cap manera substitutius de l'esforç intern de bon govern que els països africans han de dur a terme per ells mateixos. (EDF10)

Del primer enunciat extraïem el *topos* positiu [com més un gest es fa per ajudar els països africans] [millor serà per a la seva economia, tot i que pugui ser poca cosa]. En el segon enunciat el connector *però* contradiu aquest argument per assenyalar que aquest és un gest ínfim. Aquest efecte contraargumentatiu no es produiria si no aparegués el connector *però*. En realitat, si presentem el text amb només *en definitiva*, veurem com aquest connector continua la línia argumentativa del primer enunciat:

---

<sup>117</sup> Creiem interessant assenyalar que en el corpus de l'IULA hem trobat dues ocurrències en què aquest connector apareixia en la posició que indiquem com poc probable. De totes maneres, és important destacar que es tracta de dues traduccions de textos castellans apareguts en altres diaris, que integren la secció d'Hemeroteca del diari *Avui*. No les considerem en aquest treball justament pel fet de ser traduccions. En la selecció de les ocurrències a analitzar hem procurat en totes les ocasions que els textos en què apareixen els connectors del nostre corpus siguin originàriament escrits en català.

<sup>118</sup> D'un total de 572 ocurrències localitzades d'EDF en el corpus de l'IULA, aquesta combinació apareix en setanta-una ocasions, és a dir, en el 12,4% de les ocurrències trobades.

<sup>119</sup> Aquesta combinació apareix en 8 ocasions, dada que representa l'1,4% de les ocurrències d'EDF en el corpus de l'IULA.

En aquesta situació, la declaració nord-americana de condonar la meitat del deute extern que li deuen els 18 països africans més pobres són un gest, com és un gest, també, el programa especial de rehabilitació per a Àfrica que la Comunitat Europea està ara ultimant. **En definitiva**, tots aquests són gestos institucionals que no són de cap manera substitutius de l'esforç intern de bon govern que els països africans han de dur a terme per ells mateixos.

Aquest connector apareix també combinat amb la conjunció *o*, encara que aquesta coocurrència és molt poc freqüent (EDF11).<sup>120</sup>

Finalment, volem assenyalar que la seqüència *en definitiva* coocorre també amb el connector argumentatiu orientat *perquè* en força ocasions. Ara bé, una anàlisi aprofundida d'aquests casos permet adonar-se que en aquestes ocurrències *en definitiva* funciona com a operador discursiu que reforça la justificació encetada per *perquè* i no com un veritable connector. La prova la tenim en el fet que si traiem *en definitiva* d'aquests enunciats no canvia res, quan a l'inici d'aquest capítol havíem assenyalat que una de les característiques dels CRNP era la vehiculació d'operacions pragmaticodiscursives que d'altra manera no es produirien.

#### 5.2.6 *en qualsevol cas* (EQC)

1. En primer lloc, hem de parlar necessàriament del nivell de gramaticalització d'EQC com a connector. En moltes ocasions, les ocurrències que trobem d'aquesta unitat no corresponen a casos de connexió, sinó a operadors, i en altres ocasions a un sintagma preposicional no fixat, en què el valor pragmàtic en cap cas és el de connexió, sinó que el significat s'ha de desprendre de cadascun dels elements integradors de la coocurrència lèxica *en qualsevol cas*:

---

<sup>120</sup> En realitat aquesta combinació apareix només en dues ocasions en el corpus de l'IULA, és a dir, en el 0,3% de les ocurrències localitzades d'aquest connector.

“Así, los empleos con significado literal funcionan, desde un punto de vista sintáctico, como complementos circunstanciales que no presentan peculiaridades pragmáticas.” (Ruiz i Pons, 1995, 54)

És important assenyalar que aquest fet és molt més freqüent a *en qualsevol cas* que no pas al connector amb el qual està directament vinculat *en tot cas*.<sup>121</sup>

Encara en relació amb la seva gramaticalització i nivell de fixació, cal assenyalar que quan aquesta peça lèxica pren un valor connectiu es diferencia d'*en tot cas*, tal com s'observa a partir de la descripció que presentem del dos connectors. Atribuïm aquestes diferències al quantificador sobre el qual s'han format cadascun dels connectors que ens ocupen. Pel que fa a la diferenciació semàntica entre aquest connector i *en tot cas*, remetem al tractament que d'aquesta qüestió hem fet en la descripció d'*en tot cas* (pàgina 167).

2. Aquest connector vehicula en la majoria de les ocasions un distanciament elevat entre els enunciats que connecta (un 80% de les ocurrences analitzades). De totes maneres en un 20% dels casos el distanciament establert és mínim (EQC03, EQC09 i EQC12).

3. A través d'aquest connector es reformulen alguns o la totalitat dels elements enunciatius connectats, mitjançant moviments virants (EQC01, EQC05, EQC06, EQC08, EQC10, EQC11 i EQC14), permutants (EQC02, EQC04 EQC07, EQC13 i EQC15) i reductius (EQC03, EQC09 i EQC12).

Comentem en aquest punt un exemple en què EQC estableix la reformulació entre els enunciats connectats mitjançant un moviment reductiu. Al llarg d'aquesta secció

---

<sup>121</sup> Un altre aspecte possiblement relacionat amb el seu grau de fixació és el fet que en francès no apareix cap connector format sobre *qualsevol + cas* sinó que només trobem *en tout cas*: que aquest connector no hagi quallat en francès pot ser indicatiu d'una fixació menor de les peces lèxiques connectives formades sobre el quantificador universal *qualsevol*.

comentarem altres exemples d'EQC de tipus permutant i virant, a mesura que exposem les característiques pragmaticofuncionals de la peça lèxica que ens ocupa.

Els fenòmens geotèrmics endògens generen gasos específics, els quals permeten reconèixer el procés que esdevé en profunditat. Aquests gasos poden sortir a la superfície sols, freds o calents, o barrejats amb vapor geotèrmic, aigües termals o aigües fredes de circulació superficial. **En qualsevol cas**, constitueixen sempre un valuós indicatiu del que succeeix en profunditat. (EQC12)

El primer enunciat es desglossa en aquesta ocasió en dos enunciats diferents dels quals podem extreure *topoi* distints però d'una mateixa orientació: «Els fenòmens geotèrmics endògens generen gasos específics, els quals permeten reconèixer el procés que esdevé en profunditat» i «aquests gasos poden sortir a la superfície sols, freds o calents, o barrejats amb vapor geotèrmic, aigües termals o aigües fredes de circulació superficial», dels quals derivem [més dificultat hi ha per estudiar-los] [més interessant és el seu estudi]. Aquests dos *topoi* es redueixen a un de sol que és pertinent, [més interès té estudiar els gasos que es generen en el procés que esdevé en profunditat, perquè és la única manera de saber què passa a l'interior de la terra].

4. La instrucció de segon nivell majoritàriament compartida per les ocurrències d'EQC analitzades és la correcció, combinada amb instruccions argumentatives —coorientades (EQC09 i EQC12) o antiorientades (EQC01, EQC05, EQC06, EQC08, EQC10, EQC11 i EQC14)— i també amb instruccions de continuació textual (EQC02, EQC07). La correcció es vehicula gràcies a les característiques pragmaticosemàntiques d'aquest connector, i directament a causa de la influència del quantificador *qualsevol* en el seu funcionament. Tot seguit ho expliquem.

EQC està format pel quantificador *qualsevol*, que prové de l'adjectiu i pronom llatí *qualis*, que indicava la qualitat i que corresponia rigorosament a l'adjectiu indefinit *talis* (Coromines, 1968). Creiem que el valor de modalitzador que es pot derivar de *qualsevol* —i que com hem assenyalat anteriorment comparteix en algunes ocasions amb el quantificador *tot* (a ETC)— afavoreix el fet que el primer enunciat objecte de la

connexió es marqui com a no pertinent i el segon enunciat es presenti com a definitiu i indiscutible (Portolés, 1998b, 258), vehiculant-se com a conseqüència directa una instrucció reparadora.<sup>122</sup>

En el següent exemple presentem un cas en què EQC estableix clarament una instrucció correctiva:

El conseller d'Ensenyament, Joan Maria Pujals, va avançar ahir que la Generalitat està enllestitint la modificació del calendari d'aplicació definitiva de la reforma. L'ajornament que allarga el procés consisteix a endarrerir un curs la posada en marxa dels nous plans d'estudi a l'educació secundària obligatòria (ESO). En un principi estava previst aplicar la reforma a la secundària obligatòria el 1994-95.

El nou calendari tindrà “terminis molt similars als establerts pel ministeri a la resta de l'Estat”, va reconèixer Pujals. ***En qualsevol cas***, Catalunya tancarà la reforma de l'ensenyament no universitari un curs abans que la resta de l'Estat. (EQC06)

En aquesta ocasió el connector vehicula també una instrucció contraargumentativa. Del primer enunciat, «El nou calendari tindrà “terminis molt similars als establerts pel ministeri a la resta de l'Estat”, va reconèixer Pujals», extraïem un *topoi* extern negatiu, a causa dels nostres coneixements del món, que indica que [com més el calendari de la reforma té uns terminis similars als de la resta de l'estat] [més endarreriment suposa per als terminis inicials previstos per la Generalitat] i [més error suposa en les previsions del departament d'Ensenyament]. Ara bé el segon enunciat, introduït per EQC, aclareix en quins termes té validesa el primer enunciat i necessàriament porta a corregir totes les expectatives que ens havíem format a partir de P: [no hi ha endarreriment real perquè la reforma encara s'aplicarà abans que a la resta de l'estat]. D'aquesta manera el segon enunciat es presenta també com una contraargumentació respecte al primer.

---

<sup>122</sup> Ruiz i Pons (1995, 69) són els únics que assenyalen que el connector *en qualsevol cas* pot vehicular instruccions de tipus correctiu.



Però en altres ocasions no es vehicula cap instrucció de reparació. Són casos en què el connector EQC estableix només instruccions argumentatives coorientades i/o de continuació textual (EQC03, EQC04, EQC13 i EQC15):

En política la coherència és un requisit essencial, que estan obligats a respectar els polítics, ja que permet la diferenciació de les posicions i la configuració dels projectes alternatius davant dels electors. A vegades la coherència pot resultar incòmoda a alguns polítics perquè posa en evidència aspectes impopulars del seu programa, però precisament en aquestes ocasions és quan la coherència es fa més obligada en termes polítics i, **en qualsevol cas**, l'exigeix l'honestedat intel·lectual.

El representant més qualificat de les posicions polítiques que avalen el màxim liberalisme econòmic i, per tant, la mínima expressió de l'Estat en l'economia no pot pretendre que l'atur és exclusivament imputable a una política de govern, tot personalitzant a més la culpa, ni amagar així que és l'eficiència del conjunt de la societat i les circumstàncies econòmiques internacionals allò que determina realment el nivell d'ocupació d'un país. (EQC13)

En aquest cas no es produeix cap instrucció correctiva. Els *topoi* que es podien derivar del primer enunciat, [com més la coherència és un requisit essencial en política] [més necessària és per presentar projectes polítics] i [més important és per als electors], es presenten com a no pertinents. No només no es corregeix cap de les conclusions que podíem extreure'n, sinó que tampoc no se'n reprèn cap element. El que interessa en realitat a l'autor del text és aportar arguments nous per demostrar la importància de la coherència en política: «i, en qualsevol cas, l'exigeix l'honestedat intel·lectual». Veiem que en aquest cas la combinació amb l'arxiconector *i* —de la qual parlarem més endavant— afavoreix la introducció d'elements nous per a la continuació i agilitat del discurs.

5. La supremacia jeràrquica del segon enunciat, present en tots els casos analitzats, és afavorida també pel valor semanticopragnmàtic del connector. El valor anafòric i la polifonia són presents per la mateixa raó en totes les ocurrences connectades per EQC. A través d'aquest connector un nou locutor es distancia dels enunciats produïts en primer lloc per valorar-los qualitativament i en conjunt: sigui quina sigui la casuística

del primer enunciat (*qualsevol* anterior, present en el text o en el context), el segon enunciat es presenta com a més rellevant i pertinent.

En algunes ocasions, la polifonia apareix clarament marcada en el text mitjançant cites textuals, referències directes a altres locutors, les cometes tipogràfiques o l'ús de la cursiva (EQC03, EQC04, EQC05, EQC06, EQC07, EQC14).

6. Pel que fa a la seva posició en el discurs escrit, EQC apareix normalment entre pauses discursives (marcades per punts o comes).

Finalment, en relació amb la seva possibilitat de combinació amb altres unitats connectives, EQC apareix juntament amb el connector adversatiu *però* anteposat a EQC (EQC09) o posposat (EQC08), i també amb l'arxiconector *i* (EQC11 i EQC13).<sup>123</sup>

### 5.2.7 *en el fons* (EEF)

1. La primera característica que volem assenyalar d'aquesta peça lèxica és l'omnipresència del valor semàntic dels seus components en el seu funcionament com a connector.<sup>124</sup> En realitat, en moltes ocasions el pes del seu valor semàntic és tan gran que la seqüència *en el fons* no actua com a connector sinó com a complement circumstancial del qual s'han de descompondre tots els elements per a la correcta interpretació de l'enunciat.<sup>125</sup>

2. El distanciament vehiculat per aquest connector (en algunes ocasions mínim i en d'altres molt elevat) s'accentua també pel valor semàntic de *fons*: el locutor presenta la

---

<sup>123</sup> D'un total de 366 ocurrences trobades d'*en qualsevol cas* en el corpus de l'IULA, dinou corresponen a la combinació amb *però* (un 5,2%) i divuit a la combinació amb *i* (un 4,9%).

<sup>124</sup> Grieve (1996, 86) assenyala aquesta mateixa característica per al connector francès *au fond*.

<sup>125</sup> Seqüències com ara *en el fons i en la forma*, *estar d'acord en el fons*, *en el fons + SN[+locatiu]*, *en el fons + adjectiu* han sigut bandejades abans d'iniciar l'anàlisi tot i que no ho havien estat en el recompte automàtic inicial (vegeu capítol 1, pàgina 18).

reformulació des d'una perspectiva enunciativa diferent, que sorgeix com a resultat d'una anàlisi aprofundida (a *fons*) de la qüestió (Roulet, 1987a, 126).

3. Per la mateixa raó, la polifonia es fa present en tots els casos analitzats i es destaquen també el valor anafòric del connector i el pes jeràrquic de l'enunciat reformulador.

4. La reformulació es produeix per moviments expansionals (en la majoria de les ocasions) —en els casos en què el distanciament és mínim— (EEF01, EEF02, EEF03, EEF04, EEF05, EEF07, EEF09, EEF10, EEF12, EEF13 i EEF15) o mitjançant moviments permutants en què el connector introdueix elements argumentatius nous al text per justificar-ne el desenvolupament discursiu realitzat —en els casos en què el distanciament és elevat— (EEF06, EEF08, EEF11 i EEF14).

5. En tots els casos la instrucció de segon nivell establerta és l'argumentació coorientada:

“(…) la visée intentionnelle introduite par *au fond* permet de satisfaire aux conditions d'intégration de ses constituants.” (Schelling, 1982, 90)<sup>126</sup>

Aquesta instrucció gairebé mai apareix sola sinó que en la majoria de les ocasions es combina amb instruccions conclusives (EEF01, EEF02, EEF04, EEF09 i EEF10), d'aclariment designatiu (EEF07, EEF13 i EEF15) o de continuació textual (EEF06, EEF08, EEF11 i EEF14).

Amb el comentari de les ocurrences EEF04, EEF11 i EEF13, exemplifiquem tot seguit el que acabem d'assenyalar.

---

<sup>126</sup> Malgrat que Schelling (1982 i 1985) assenyala el caràcter necessàriament coorientat de l'argumentació establerta pel connector francès *au fond*, coincident amb el resultat de la nostra anàlisi, Portolés (1998a) i Grieve (1996) assenyalen també un ús contraargumentatiu d'aquesta peça lèxica en castellà i en francès, respectivament, que no hem trobat en la nostra anàlisi.

Tornant a la idea que inspira aquest apunt, em sembla veure en la reiteració de missatges orientats a coagular la idea del bipartidisme una interessadíssima operació de base ideològica. **En el fons**, la idea no pot ser més simple i, per això mateix, més eficaç. Les ideologies —vénen a dir—, han mort i no té sentit parlar d'esquerres, dretes i opcions centristes. La simplificació persegueix descaradament la conclusió del blanc i negre; res per a la gamma dels grisos, els vermells o els verds. (EEF04)

En aquest cas, mitjançant el connector EEF s'argumenta en contra del bipartidisme polític que segons l'autor volen fomentar alguns partits, continuant d'aquesta manera en l'enunciat reformulador la mateixa línia argumentativa que es presentava en el primer enunciat. A més a més, l'enunciat reformulador adquireix un caràcter conclusiu segurament per la influència de la càrrega semàntica del connector en el seu funcionament: l'enunciat introduït per EEF apareix com el resultat de la reflexió aprofundida sobre un cúmul d'informacions contingudes en els enunciats anteriors.<sup>127</sup>

Si durant el 1996 la violència al carrer ja va estar present de manera important —500 sabotatges i 3.000 milions de pèrdues—, aquest any 97 el sentit que es vol donar és el d'intentar ulsteritzar algunes zones d'Euskadi com Hernani, Pamplona o el marge esquerre de Biscaia. Les consignes que han llançat dirigents de HB com Floren Aoiz així ho indiquen. **En el fons**, el que es pretén és suggerir que si ETA rep com a resposta el setge policial, la rebel·lia vindrà de la mà de les bandes juvenils de HB. (EEF13)

En aquest altre cas, el connector també confirma la trajectòria argumentativa del primer enunciat, aclarint els elements implícits que hi apareixien, a manera de designació, en una operació que recorda molt la realitzada pel connector *dit d'una altra manera* —DAM— (vegeu-ne la descripció en el capítol 4).

Del primer enunciat, «intentar ulsteritzar algunes zones d'Euskadi com Hernani, Pamplona o el marge esquerre de Biscaia. Les consignes que han llançat dirigents de

---

<sup>127</sup> Schelling és la primera a indicar el caràcter recapitulatiu del connector francès *au fond*.

HB com Floren Aoiz així ho indiquen», extraiem la conclusió directa que el que es vol es instal·lar la violència als carrers del País Basc. Només si coneixem exactament la situació sociopolítica que vivien en aquesta zona i a l'Ulster l'any 97 podem arribar a la conclusió que es deriva directament del segon enunciat: [com més es reprimeixi policialment ETA] [més actuaran violentament els joves de HB].

Finalment, en la següent ocurrència veiem com el connector EEF introdueix un element argumentatiu nou encara no presentat al text, per tal de justificar la línia argumentativa defensada:

La selecció com una acció d'escollir o separar entre diverses coses les que són o es jutgen millors sempre pot estar envoltada d'una polèmica, perquè la tria no és natural i es deu a un criteri personal i intransferible. Les antologies de textos literaris o de la sarsuela segur que no fomenten tanta polèmica tot i que també siguin seleccions. És, **en el fons**, una qüestió purament semàntica, però pot marcar la frontera entre la justícia o la injustícia sobre per què hi és aquest i no un altre. Si en el tram final de la Lliga Xabier Clemente convoca set jugadors del Barça i dos del Reial Madrid per jugar contra Lituània, és comprensible l'enuig dels tècnics i dirigents barcelonistes, com també ho és l'alegria dels jugadors cridats. (EEF11)

El productor del text, per tal d'argumentar a favor de la teòrica neutralitat de la selecció d'uns futbolistes per jugar un determinat partit de futbol —defensada a l'inici del text—, introdueix un nou argument que és el del [valor semàntic del mot selecció], produint-se un clar distanciament o permuta respecte als elements enunciatius anteriors.

6. Finalment, pel que fa a la seva posició en el discurs, quan EEF apareix tot sol, ho ha de fer necessàriament després d'una pausa discursiva, preferiblement marcada per un punt.<sup>128</sup>

---

<sup>128</sup> La majoria de les ocurrències que no apareixen en aquesta posició s'han deixat de banda per a l'anàlisi perquè no funcionen com a connectors.

Pel que fa a la seva combinabilitat amb altres peces lèxiques de caràcter connectiu, EEF apareix juntament amb *però* —tant anteposat com posposat (EEF06 i EEF12)—, amb l'arxiconector *i* (EEF14) i amb el connector argumentatiu *perquè* (EEF03 i EEF07).<sup>129</sup>

En els casos en què EEF es combina amb *però* el funcionament d'aquest connector no es veu afectat pel valor del connector contraargumentatiu, sinó que ambdós actuen com a independents:

Costa creure que hi ha un autèntic enfrontament pel que fa al text de la nova llei lingüística proposat per l'executiu català. I si no hi ha dues posicions enfrontades, com és possible que una polèmica inexistent acabi convertint-se en un conflicte públic?

De fa temps, entre Convergència i Unió falla la *i*. És a dir el diàleg, clar, serè i continuat. Els ponts de comunicació que permetrien evitar confusions i convertir unes declaracions potser inoportunes en una autèntica càrrega de profunditat, després del seu pas per la premsa. Falta això i sobren, potser, alguns excessos de protagonisme. **En el fons**, però, no hi ha cap discrepància política important. (EEF12)

En aquest cas, el connector EEF vehicula un clar moviment expansional i argumentatiu coorientat amb el fragment anterior: [com més costa de creure que hi hagi un autèntic enfrontament dins d'una coalició política com CIU] [més fàcil és de creure que no hi sigui], conclusió que se'ns confirma tot i la copresència del connector *però* en l'enunciat reformulador: «*en el fons* no hi ha cap discrepància política important».

Hem vist que EEF també es combina amb l'arxiconector *i*, fet que facilita també la introducció d'elements argumentatius nous al discurs:

I és que per a mi el 6 de juny és una data amb ressonàncies íntimes i, **en el fons**, em molesta una mica veure aquesta data convertida en «vedette» ocasional. (EEF14)

---

<sup>129</sup> D'un total de 119 ocurrences d'*en el fons* aparegudes en el corpus de l'IULA, un 9,2% corresponen a la combinació *però en el fons*, un 3,3% a *i en el fons* i, un 2,5% a *perquè/car en el fons*.

En aquesta ocasió el locutor, que acaba d'exposar la importància del dia 6 de juny per a ell, «el 6 de juny és una data amb ressonàncies íntimes», introdueix en el discurs un nou argument, encara no presentat, que afavoreix la línia argumentativa textual en què s'havia iniciat l'article (vegeu el text sencer en el CD-ROM annex).

Finalment, en la combinació amb *perquè*, aquesta peça lèxica reforça els matisos argumentatius coorientats ja iniciats per *perquè*, atorgant a l'enunciat resultant una major importància jeràrquica i per tant un pes argumentatiu major del que s'aconseguiria només amb *perquè*. És en aquests casos que EEF té un ús connectiu més proper al d'operador. De totes maneres, seguim considerant connector aquesta peça lèxica en aquestes ocasions ja que si traiem *perquè*, malgrat els canvis evidents produïts, pot derivar-se'n encara un ús connectiu:

No he sentit encara cap opinió contrària a l'experiència que s'ha viscut el mes de febrer a Manresa i a Calella, presentant la conjunció d'una cobla amb un grup de jazz. Utilitzo la paraula "encara" perquè, **en el fons**, considero que algú hi haurà, per ara silenciós, amb tendència al rebuig. (EEF07)

No he sentit encara cap opinió contrària a l'experiència que s'ha viscut el mes de febrer a Manresa i a Calella, presentant la conjunció d'una cobla amb un grup de jazz. Utilitzo la paraula "encara". **En el fons**, considero que algú hi haurà, per ara silenciós, amb tendència al rebuig.

### 5.2.8 *al cap i a la fi* (ACF)

1. La reformulació vehiculada per aquest connector pot abordar alguns o la totalitat dels elements enunciatius connectats.
2. El distanciament entre els enunciats connectats establert per aquest connector és en la majoria de les ocasions bastant baix (en un 87% de les ocurrències analitzades). Malgrat això, trobem ocurrències en què el distanciament vehiculat és elevat (ACF02 i ACF12).
3. En la majoria dels casos analitzats, la reformulació s'estableix mitjançant l'expansió dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat, que generalment restaven implícits (ACF01, ACF03, ACF04, ACF05, ACF07, ACF08, ACF09, ACF10, ACF11, ACF13, ACF14 i ACF15).

L'any 1939, les autoritats franquistes no van gosar tancar el camp —com havia fet Primo de Rivera— però van organitzar un acte de desgreuge a la fidelitat republicana i catalanista del club. ***Al cap i a la fi***, el seu president, Sunoy, havia mort al front del Guadarrama quan, en qualitat de diputat de l'Esquerra, efectuava una visita a les trinxeres republicanes. I el primer equip iniciava, poc després, encara en plena guerra, una gira per Llatinoamèrica per fer propaganda de la causa legítima; una gira que deixaria a l'exili jugadors com Vantolrà, Urquiaga, Gual, Iborra, Pedrol, Escolà i Balmanya. (ACF10)

Aquest és un exemple clar en què el connector ACF explicita els elements que restaven implícits en el primer enunciat a tall de justificació argumentativa: «Les autoritats franquistes van organitzar un acte de desgreuge a la fidelitat republicana i catalanista del club blaugrana» perquè el seu president en aquells moments havia estat diputat i activista de l'esquerra.

En d'altres ocasions, però, la reformulació pot establir-se amb moviments permutants en què el locutor introdueix un argument nou al discurs que alhora actua com a conclusió de l'anterior (ACF02 i ACF12):



Però ara les coses es posen fins i tot més peludes. Per als mascles, s'entén. Al capdavant, la figura de la tieta soltera és ben acceptada socialment. És vista, en general, com una dona polida, endreçada, tot un deversall d'ordre. No passa el mateix amb el baró solitari: individu amb connotacions fosques, pròximes a la conflictivitat i al desordre, quan no a la marginació. **Al cap i a la fi**, posats a ser honestos, hem de reconèixer que les necessitem més que no pas elles a nosaltres. L'home és, en molts punts —per configuració genètica o per formació cultural—, un ésser particularment inútil, un perfecte escarràs. (ACF12)

El connector introdueix en aquest cas un nou argument en el text, que ens parla de la proliferació que hi haurà de solters en un futur (a causa de la diferència de natalitat entre els dos sexes). Al mateix temps, aquest nou argument conclou els elements enunciatius que s'apuntaven anteriorment, segurament a causa de la influència del semantisme dels elements compositius d'*al cap i a la fi*.

Finalment, hem trobat un únic cas en què la reformulació s'estableix mitjançant la reducció recapitulativa a manera de tancament argumentatiu:

En aquest epígraf sobre l'àmbit general dels tributs autonòmics ens resta comentar si la concurrència d'un fi extrafiscal pot ser considerat com un element suficientment diferencial en la configuració del tribut per evitar l'aplicació de l'article 6. Doncs bé, en aquest cas també depèn de la interpretació que es doni al fet imposable, encara que sembla que pugui ser el punt que evitaria la duplicitat impositiva. Així, **al cap i a la fi**, s'han vist un seguit de límits d'àmbit general, els de la LOFCA 6, que afecten l'establiment de qualsevol mena de tribut de titularitat autonòmica en benefici del sistema tributari estatal. Sembla com si aquest article de la LOFCA volgués concretar davant les Comunitats Autònomes la controvertida potestat originària que la CE 133.1 atribueix en exclusiva a l'Estat, ja que en aquell es pretén assenyalar clarament unes prioritats o relacions verticals entre l'Estat i la CA. (ACF06)

Creiem que aquest no és un ús habitual d'aquest connector i segurament en aquest cas aconsegueix unes funcions pragmàtiques que no li són pròpies. Ara bé, en deixem constància perquè el nostre estudi és de caràcter descriptiu.

4. La conclusió és una instrucció de segon nivell compartida per totes les ocurrències d'ACF analitzades, creiem que a causa del valor semàntic dels seus components. ACF està format per dos noms que expressen limitació espaciotemporal: *cap i fi*.<sup>130</sup> En aquest sentit, el concepte de *dinàmica de la reformulació*, que en el capítol quart subscriuíem, a partir de l'adaptació de Fuchs (1994a), queda reforçat en aquesta peça: ACF indica clarament un procés discursiu de reformulació que implica anar de dalt a baix del text i a la inversa, valorar els enunciats precedents i concloure una etapa discursiva mitjançant la reformulació.

Paral·lelament a la conclusió, s'estableix una instrucció argumentativa coorientada en la majoria de les ocasions (el 80% dels casos analitzats). De fet, aquesta és una instrucció que adquireix molta força en aquest connector perquè s'utilitza en la legitimació argumentativa de l'enunciat que es reformula (Montolí, 1992).

En l'ocurrència que exposem a continuació, ACF argumenta a favor dels elements que es deriven del primer enunciat:

Durant dos dilluns seguits ens han volgut fer creure que això era Hollywood. Que havíem arribat a la majoria d'edat democràtica perquè ja fèiem com els nord-americans. Debats cara a cara entre els candidats a la presidència. A través de les televisions privades, naturalment. Que en les públiques uns no hi confien i els altres no creuen que els calgui defensar-les. **Al cap i a la fi** només en són administradors. (ACF13)

En aquesta ocasió el locutor presenta el primer enunciat del qual es podrien derivar *topoi* negatius si no compenguéssim perquè els polítics no creuen que calgui defensar les televisions públiques. En el segon enunciat, segurament reprent un argument utilitzat en algunes ocasions pel col·lectiu polític, s'argumenta a favor de la posició dels polítics que no es preocupen en excés de la televisió pública, perquè només en són mers «administradors».

---

<sup>130</sup> El diccionari Alcover-Moll indica que *cap* és una extremitat, en general on comença i acaba una cosa i que *fi* és el punt o moment en què una cosa acaba o cessa.

Finalment, la instrucció de la continuació textual es fa present en els casos en què el distanciament s'estableix mitjançant moviments permutants (ACF02 i ACF12).

5. El valor anafòric i jeràrquic del connector es veu reforçat en aquest cas també pel contingut semàntic dels components lèxics del connector que ens ocupa. En aquest mateix sentit, Montolí (1992, 454) parla del connector castellà *al fin y al cabo* en la retroalimentació discursiva:

“La pertinencia de una proposición introducida por *al fin y al cabo* se crea por la presentación de una proposición precedente.” (1992, 454)

Destaquem especialment aquest aspecte perquè esdevé un contraargument clar als postulats d'alguns estudiosos dels connectors reformulatius, com ara Rossari o Roulet, que en neguen el valor argumentatiu, perquè segons la seva opinió els CRNP no es relacionen necessàriament amb un enunciat precedent (vegeu capítol 3 d'aquesta tesi).<sup>131</sup>

6. La polifonia també és present en tots els casos, malgrat que no apareix formalment destacada, al contrari del que succeeix amb altres connectors analitzats en aquesta tesi.

7. Aquesta peça lèxica no presenta cap variant formal.<sup>132</sup>

8. Perquè ACF funcioni com a connector ha d'aparèixer necessàriament després d'una pausa discursiva o juntament amb un altre element connectiu; sinó funciona com a operador discursiu.

---

<sup>131</sup> Aquest també pot ser un contraargument en relació amb les idees defensades per Portolés (1998a), que tal com ja hem apuntat amb anterioritat justifica la no-inclusió dels reformuladors dins la classe dels connectors, perquè segons ell no tenen en compte el contingut informativoargumentatiu de l'enunciat que reformulen.

<sup>132</sup> Creiem interessant assenyalar que el connector paral·lel a ACF en castellà s'ha format amb els mateixos elements lèxics, encara que amb un ordre diferent: *al fin y al cabo* vs. *al cap i a la fi*.

Pel que fa a la seva combinabilitat amb altres connectors, ACF apareix juntament amb *perquè*, *però* i *i*.<sup>133</sup>

La combinació amb *perquè* es veu afavorida pel fet que tots dos connectors vehiculen una mateixa instrucció pragmàtica. Ambdues peces lèxiques estableixen una relació argumentativa coorientada entre els enunciats que uneixen, instrucció que en aquests casos es veu reforçada per la coocurrència d'ambdós elements connectius:

La màxima intervenció de la indústria privada o pública en totes les fases és fonamental, perquè **al cap i a la fi**, serà l'encarregada de comercialitzar el producte obtingut. (ACF07)

En aquest exemple es pot veure clarament com els dos connectors —*perquè* i *al cap i al fi*— introdueixen una justificació argumentativa del primer enunciat. ACF, a més a més, vehicula una reformulació de la frase «La màxima intervenció de la indústria privada o pública en totes les fases és fonamental», a tall de reavaluació distanciadora.

Al contrari, quan ACF es combina amb *però*, la peça lèxica que ens ocupa no comparteix en absolut les instruccions del connector contraargumentatiu. En l'ocurrència que hem analitzat d'aquesta combinació, i en d'altres observades de forma més superficial, es veu com l'enunciat reformulador es presenta com una justificació de l'enunciat anterior, amb el qual sembla voler contraargumentar el locutor, encara que en realitat no ho faci:

---

<sup>133</sup> D'un total de vuitanta-vuit ocurrències d'*al cap i a la fi* detectades en el corpus de l'IULA, un 10,2% corresponen a la combinació *perquè* (,) *al cap i a la fi*, un 7,9% dels casos a *però*(,) *al cap i al fi*, i un 2,2% a la combinació *i*(,) *al cap i a la fi*.

A França, que és una democràcia més antiga i més sàvia que la nostra, ningú no amaga que el fet que els alcaldes de les grans ciutats siguin, alhora, diputats és una manera com una altra de fer pressió sobre les decisions del govern central. Aquí, ens omplim la boca parlant de la unitat d'Espanya, però, **al cap i a la fi**, existeixen els mateixos “lobbies” territorials que en altres països sense, però, reconèixer-ho, que és una manera molt quixotesca d'anar pel món. València, durant tots aquests anys, no ha tingut un “lobby” propi a Madrid com l'han tingut Andalusia i la mateixa ciutat de Madrid i —d'una altra manera— també Catalunya, Euskadi i Galícia. Hi ha un cert interès a mantenir una societat valenciana desvertebrada; potser perquè és rica i aporta molts diners a l'erari estatal. (ACF01)

Si bé en primer lloc sembla que l'enunciat «però, **al cap i a la fi**, existeixen els mateixos “lobbies” territorials que en altres països» s'oposi a l'enunciat anterior, veiem que en realitat, gràcies a la reformulació introduïda per ACF, aquest enunciat el justifica ja que ambdós convoquen *topoi concordants* [com més ens omplim la boca parlant d'una cosa] [més fals és que ens ho creiem o que sigui veritat]. L'enunciat reformulador corrobora aquest *topos* explicitant informació que, com a receptors del text, podíem desconèixer: «existeixen els mateixos lobbies que en d'altres països, però no es volen reconèixer».

Finalment, la combinació amb l'arxiconector *i* és del tot possible pel fet que en aquests casos ambdós connectors coincideixen en la funció d'introduir nous elements argumentatius amb la mateixa orientació que la de l'enunciat que precedeixen:

L'aplicació de les normes exigeix un sistema d'incentius i de sancions que facin sempre més convenient l'aplicació que la infracció, i **al cap i a la fi**, un bon nivell d'aplicació dependrà d'un nivell de consciència social sobre la bondat o oportunitat d'una determinada normativa. (ACF11)

### 5.2.9 *en fi* (ENF)

1. A través d'aquest connector es reformulen alguns o la totalitat dels elements enunciatius que apareixien en el primer enunciat.

2. En totes les ocurrències es produeix el tancament tematicoargumentatiu d'alguns elements iniciats amb anterioritat en el discurs (instrucció de segon nivell compartida per tots els casos analitzats), mitjançant moviments expansionals —a través dels quals s'aclareixen elements enunciatius anteriors o s'introdueixen elements argumentals conversos nous— (ENF02, ENF03, ENF05, ENF06, ENF10, ENF13 i ENF15), moviments reductius —a través dels quals es recapitula o conclou l'enunciat anterior— (ENF01, ENF04, ENF07, ENF08 i ENF12) o moviments permutants —a través dels quals es tanca un discurs anterior i es facilita l'inici d'un nou fil argumental (ENF09, ENF11, ENF14 i ENF15).

3. La conclusió és la instrucció vehiculada per aquest connector en tots els textos analitzats. S'observa en aquest cas una influència clara del valor semàntic del substantiu *fi* en el seu funcionament. El mot *fi* indica un acabament, una conclusió que aquesta peça lèxica vehicula en totes les ocasions. En català totes les ocurrències analitzades són reformulatives i conclusives. Diversos autors parlen del paral·lel francès i castellà d'aquest connector, *enfin* (Adam i Revaz 1989, Luscher i Moeschler 1990, Grieve 1996) i *en fin* (Portolés 1998a), i assenyalen que en aquesta peça lèxica s'observen dos valors principals: el temporal, d'una banda, i el reformulatiu, de l'altra. En canvi, altres estudis (Cadiot *et al.* 1985 i Franckel 1987) coincideixen amb nosaltres a assenyalar com a únic valor actiu el reformulatiu, tot considerant que en un inici aquest connector era bàsicament temporal. Creiem que l'evolució pragmàtica d'aquest connector l'ha fet passar del valor bàsicament temporal a l'actual reformulatiu.

A través d'ENF, s'estableixen altres matisos instruccionals que no són compartits per totes les ocurrències analitzades. Així, la conclusió que s'estableix pot ser *enumerativa* —quan s'introdueix el darrer argument d'una sèrie (ENF02, ENF05 i ENF13)—, pròpiament *argumentativa* —quan s'introdueix un argument nou que aclareix elements

anteriors que en algunes ocasions restaven implícits (ENF03, ENF06, ENF10 i ENF15)—, *recapitulativa* —quan l'enunciat que conclou es presenta com un resum argumentatiu dels enunciats connectats (ENF01, ENF07 i ENF12)—, a voltes a més a més amb matisos *denominatius* (ENF04 i ENF08) i, finalment, de *continuació textual* —quan es tanca un grup argumental i se n'obre un altre de diferent (ENF09, ENF11 i ENF14).<sup>134</sup>

L'anàlisi detallada d'algunes de les ocurrències a què acabem de referir-nos servirà per exemplificar la casuística d'aquesta peça lèxica.

En l'exemple que tot seguit comentem, trobem el connector en un text de l'àrea d'economia en què el locutor fa una exposició a tall d'enumeració per explicar-nos quins tipus d'empresa poden existir:

L'empresa pot fer un sol producte o servei, o bé molts productes i serveis alhora (i en aquest cas es parla de producció conjunta); pot controlar una sola, o moltes instal·lacions productives; pot desenvolupar l'activitat en un sol país, o en diversos països (empresa multinacional: vegeu, a més a més, par. 136). **En fi**, l'empresa pot ser propietat privada (empresa privada), o bé de l'Estat o d'ens públics (empresa pública). (ENF13)

Segons el locutor poden tipificar-se empreses «de producció única o conjunta», «d'una instal·lació única o amb moltes instal·lacions productives», «nacional o multinacional» i, finalment, «privades o públiques». En aquesta ocasió, ENF introdueix el darrer element d'aquesta enumeració i es tanca així el fil tematicoargumentatiu iniciat. Creiem que el valor instruccional enumeratiu és el que està més directament relacionat amb el seu ús temporal primitiu.

---

<sup>134</sup> La majoria de treballs en francès i castellà assenyalen que *enfin/en fin* pot tenir un valor instruccional correctiu. Nosaltres no hem trobat que aquesta instrucció fos vehiculada en cap de les ocurrències analitzades.

En la següent ocurrència el connector s'utilitza per introduir l'explicitació dels elements argumentatius que quedaven implícits en el primer enunciat:

El cas subratlla, també, els límits modernitzadors del darrer decenni: com és possible que en la línia més antiga de la Península, inaugurada el 1848, que dins d'una conurbació de tres milions d'habitants i a cinc minuts del futurisme de la Vila Olímpica hi hagi encara una pila de passos a nivell amb campana i barreres? És que la tecnologia que aixecà la Torre de Collserola o el Palau Sant Jordi no permet suprimir-los? **En fi**, l'afer confirma l'habitual impunitat dels errors polítics, o amb implicacions polítiques: consumada la pífia, ningú —des de la presidenta Mercè Sala fins a l'últim tècnic de la "Quinta Zona" de Renfe—, ningú no ha donat cap explicació pública satisfactòria ni, menys encara, ha posat el càrrec a disposició de la superioritat. (ENF15)

Del primer enunciat, de forma implícita, i sempre i que compartim l'univers de creences en què se situa el productor del text podem concloure el que diu clarament l'enunciat reformulador: [com més escandalós és l'endarreriment tecnològic en un determinat camp de competència pública] [més es confirma la impunitat dels polítics en relació amb els seus errors de gestió] i [més necessària seria la seva dimissió].

En altres ocasions, la conclusió introduïda per ENF és de caràcter recapitulatiu quan es redueixen tots els arguments presentats anteriorment a un de sol que es presenta jeràrquicament com a molt més important que la resta, gràcies a la reformulació, en el sentit que el locutor vol fer entendre que l'única cosa rellevant del seu discurs és la que comunica l'enunciat reformulat:

“le locuteur se sert de la reformulation afin de préciser en quoi consiste l'aspect principal de sa demande, qui, dans la première formulation se fragmente en plusieurs questions. La reformulation est donc utilisée afin de condenser le point de vue exprimé par les énoncés qui précèdent le connecteur (...) La rétrointerprétation “globale” déclenchée par *enfin* confère à la reformulation une valeur récapitulative qui est conservée avec le connecteur *insomma*.” (Rossari, 1994, 42)



L'ocurrència ENF12 és un exemple evident del que acabem d'exposar:

Però, tot i que era molt senzill i en conseqüència no estava pas equipat amb tota la maquinària necessària, si s'espavilaven podien fer entre tots unes dotze lliures d'agulles al dia. En una lliura hi entren més de quatre mil agulles de mida mitjana. Per tant, entre totes aquestes persones podien fer més de quaranta-vuit mil agulles en un sol dia. Es pot considerar, doncs, que si cada persona feia una desena part d'aquestes quaranta-vuit mil agulles, cadascuna d'elles feia quatre mil vuit-centes agulles de cap al dia. Però si tots haguessin treballat separats, cadascun pel seu compte, sense haver estat ensinistrats per a aquest ofici particular, és evident que no n'haurien pogut fer vint, i potser ni una sola en un dia; **en fi**, és segur que no n'haurien pogut fer la dues-centes quarantena, ni potser la quatre mil vuit-centena part del que avui són capaços de produir, gràcies a una divisió adequada i a la combinació de totes les diferents operacions. (ENF12)

En aquest cas, la sèrie d'enunciats que precedeixen el connector, «tots haguessin treballat separats, cadascun pel seu compte, sense haver estat ensinistrats per a aquest ofici particular, és evident que no n'haurien pogut fer vint, i potser ni una sola en un dia», porta a concloure que la divisió del treball ha estat essencial per a l'avanç econòmic i social de la producció empresarial, amb una reducció clara del contingut informatiu i argumentatiu del primer enunciat.

En altres ocasions, la reducció establerta per ENF és clarament de caràcter denominatiu, com succeeix en el fragment que presentem a continuació, en què tot l'enunciat precedent es reformula en un sol terme:

En canvi, les sancions administratives són conseqüència de la comissió d'una infracció administrativa. Constitueixen, doncs, una repressió, pressuposen la realització d'un comportament prohibit i representen, **en fi**, un *posterius*», J. Suay Rincón, *Sanciones...*, *op. cit.*, pàg. 64. (ENF08)

En aquesta ocasió, l'autor condensa l'enunciat reformulat en la unitat de coneixement especialitzat *posterius*, de manera que podem parlar de denominació, malgrat un distanciament mínim establert pel CRNP *en fi*. Aquesta reformulació podria vehicular-

se mitjançant alguns CRP com ara *dit d'una altra manera, és a dir, en altres paraules*, i malgrat les diferències que s'evidenciarien pel canvi de connector, el matís denominatiu seguiria sent el mateix. Volem assenyalar en aquest cas la rellevància jeràrquica del segon enunciat, que es reforça a través de la referència polifònica a l'autoritat: «representen, en fi, un *posterius*, J. Suay Rincón, *Sanciones...*, *op. cit.*, pàg. 64.»

Finalment, ENF s'utilitza com a marcadore de l'estructura lineal del text (Turco i Coltier, 1988), quan es clou un enunciat i se n'inicia un altre de temàticament i argumentativa nou:

Tornant a Rodríguez i les seves circumstàncies, afegeixo que també es diu per Madrid que a la manera dels antics normands, si al final se'n va, no ho farà sol. El seu serà un funeral víking. Altres alts càrrecs podrien acompanyar-lo. Es parla de diversos ministres i es donen noms: Mariscal de Gante, Eduardo Serra i també Josep Piqué i Rafael Arias-Salgado, encara que els dos últims tenen una certa condició guadianesca, atès que apareixen i desapareixen de les llistes. Lògicament, no hi ha dates oficials per a aquests esdeveniments, però es parla de dos escenaris: al mes de maig, coincidint amb el primer aniversari de l'arribada del Partit Popular al govern, o bé després de l'estiu, en iniciar-se el curs parlamentari, que culminarà a la primavera del 98 amb el crucial examen de què dependrà l'aprovat per accedir al club de Maastricht. **En fi**, aviat sortirem de dubtes i sabrem si la síndrome de la Moncloa pot amb Rodríguez, o és tan savi per seguir de vacances deixant que els polítics es devorin entre ells per aconseguir un minut de glòria a la televisió. (ENF14)

En aquesta ocasió, el locutor assenyala que en el moment en què es produeix el text no és rellevant saber si Rodríguez acabarà sortint del govern, fet que d'altra banda no és probable que es produeixi abans de tres mesos o mig any (el text està escrit al mes de febrer i es parla del maig o de l'agost com a possibles dates de la seva sortida definitiva), sinó que és pertinent saber si els rumors afectaran Rodríguez o no. Per aquesta raó, tanca els elements tematicoargumentatius anteriors i n'inicia uns altres, els introduïts per l'enunciat reformulador.

4. El distanciament entre els enunciats connectats és molt baix en la majoria de les ocasions, excepte en els casos en què s'estableix un moviment permutant i s'introdueixen elements tematicoargumentatius nous al text (ENF09, ENF11 i ENF14).

5. A diferència del que succeeix en la majoria dels CRNP analitzats, ENF no vehicula la jerarquia entre els enunciats connectats en totes les ocasions, encara que sí que l'estableix en la majoria de les ocurrències analitzades (vegeu ocurrències ENF04, ENF08, ENF12, ENF14 i ENF15 analitzades anteriorment). Atribuïm aquesta particularitat funcional del connector a la seva composició semàntica. El fet de marcar la *fi* d'un fil temàtic no implica que aquest acabament hagi de ser necessàriament més important que l'anterior. Així, en els casos en què es vehicula una conclusió de tipus enumeratiu, l'enunciat reformulador no es presenta com a més important, sinó que s'equipara amb els anteriors (vegeu l'ocurrència ENF13 analitzada anteriorment).

6. Al contrari, la polifonia sí que es fa present en tots els casos, encara que només en algunes ocasions apareix clarament marcada tipogràficament mitjançant la interrogació, la cursiva o les cometes tipogràfiques (vegeu ocurrències ENF08 i ENF15 analitzades abans).

7. El valor anafòric del connector és també present per a totes les ocurrències d'aquesta peça lèxica, reforçat pel mot *fi* que clou, un enunciat anterior (anàfora).

8. Pel que fa al grau de gramaticalització, hem d'assenyalar que és un connector totalment fixat: no presenta cap variació formal.

9. En referència amb la possible combinabilitat d'ENF amb altres nexes discursius, trobem casos en què aquesta peça lèxica va precedida de l'arxiconector *i* (ENF02 i ENF06) —en casos típicament expansionals en els quals a través de la reformulació

s'afegeix un element nou a l'argumentació iniciada— (ENF02 i ENF06),<sup>135</sup> i també s'observa la combinació amb *però* —en casos en què el locutor l'utilitza per reforçar clarament el canvi d'elements tematicoargumentatius anteriors (ENF11).<sup>136</sup>

En referència a la seva posició en el discurs escrit, cal assenyalar que aquest connector apareix després d'una pausa marcada o bé amb un punt o amb un punt i una coma en la majoria de les ocasions, excepte en els casos en què es combina amb altres unitats connectives.

En darrer lloc, cal indicar que aquest connector, a diferència de la resta de CRNP analitzats fins ara, pot situar-se també al final d'un element discursiu deixant la reformulació oberta al lector. És el cas de l'ocurrència ENF09 del nostre corpus:

En termes econòmics, una pista d'esquí no és rendible. Cada hivern, però, són més i més les estacions hivernals que s'obren. Què passa, doncs?: la construcció d'urbanitzacions, hotels, pubs i restaurants a prop de les pistes, això sí que dona molts diners. No tenim res contra els ciutadans que es diverteixen lliscant amunt i avall per la neu. Recorren tres-cents metres i altra vegada agafen el telesquí per tornar a baixar.

***En fi...***

El que no acceptem, però, en cap moment, és que aquesta pràctica esportiva que podria ajudar a estrènyer els vincles entre l'home i la natura es realitzi a costa de la tala d'arbres per a obrir les pistes i de la destrucció de l'equilibri de la natura per a instal·lar xalets i hotels. (ENF09)

En aquesta ocasió, el locutor utilitza la peça lèxica ENF per tancar una seqüència tematicoargumentativa anterior i encetar-ne una de nova, mitjançant un moviment permutant en què es vehicula una instrucció de continuació textual clara.

---

<sup>135</sup> Aquesta combinació apareix en el corpus de l'IULA en un total de nou ocurrències, fet que suposa el 10,8% de la casuística d'ENF.

<sup>136</sup> La combinació *però en fi* apareix en el corpus de l'IULA en dues ocasions, és a dir, en el 2,4% de les ocurrències d'aquest connector.

---

Amb la descripció de les característiques semanticopragmàtiques del connector *en fi*, donem per acabat aquest capítol cinquè. En el proper capítol, *Els connectors reformulatius: punts de divergència i confluència*, presentem les conclusions d'aquesta primera part del treball i formulem una definició operativa del concepte de connector reformulatiu d'acord amb els resultats de l'anàlisi realitzada i presentada en els capítols quatre i cinc.



## **CAPÍTOL 6**

---

### **ELS CONNECTORS REFORMULATIUS: PUNTS DE DIVERGÈNCIA I CONFLUÈNCIA**





## CAPÍTOL 6

### 6. ELS CONNECTORS REFORMULATIUS: PUNTS DE DIVERGÈNCIA I CONFLUÈNCIA

“The activities of discourse production are regarded as processes in the course of which formulations are produced, treated as unsatisfactory and reformulated in such a way that the progressive accomplishment of utterances can be observed.” (Gülich i Kotschi, 1995, 33)

En els capítols anteriors, 4 i 5, hem analitzat el procés de reformulació parafràstica i el de la reformulació no parafràstica, així com els connectors que vehiculen ambdues operacions: els CRP i CRNP, respectivament.

Tal com hem apuntat en el capítol tercer d'aquest treball, la majoria d'estudis al voltant de les peces lèxiques objecte del nostre estudi estableixen dos grups diferenciats dins dels connectors reformulatius: els parafràstics i els no parafràstics, encara que trobem treballs com els de Norén (1999, 65) que posa en dubte fins i tot la pertinència d'aquesta classificació.

Tot i que compartim la distinció entre aquests dos grups de connectors reformulatius, en aquest capítol intentem demostrar que no s'ha aprofundit suficientment en l'estudi de la relació que hi ha entre aquestes dues classes reformuladores. Per aquest motiu, en la majoria de les ocasions, els CRP i els CRNP es presenten com a dos grups de funcionament pragmàtic independents l'un de l'altre, i no com a elements d'un sol mecanisme discursiu —la reformulació— que caldria explicar de forma conjunta.

Concretament, tal com hem assenyalat en el tercer capítol d'aquest treball, Roulet (1987a) es refereix a la reformulació parafràstica com un tipus d'operació reformulativa a la qual no cal dedicar atenció: “qui lie deux constituants de même niveau hiérarchique

et consiste, comme son nom l'indique, en une *simple paraphrase*" (1987a, 115). Rossari (1994) els relaciona però no aprofundeix mai en ambdós tipus, sinó que es dedica a l'estudi dels CRNP. Fuchs (1982 i 1994a) parla de reformulació, però en realitat només fa referència als mecanismes de paràfrasi.

En aquest capítol, ens disposem a presentar l'estudi dels connectors reformulatius en el seu conjunt i en volem destacar els punts divergència i de confluència. Considerem que en aquest capítol es presenta una de les aportacions teòriques més importants d'aquesta tesi perquè el concebem com la síntesi necessària dels resultats de les anàlisis dels CR exposades en els capítols precedents i, alhora, com la conclusió de la primera part d'aquest treball d'investigació.

El capítol s'estructura en tres parts: mentre que a la primera exposem els punts de divergència observats entre els dos grups de connectors, a la segona en presentem els principals aspectes de confluència i, com a conseqüència d'haver demostrat que hi ha una gran proximitat i, fins i tot, en alguns aspectes coincidència entre aquests dos grups de connectors, formulem una tipologia nova dels CR que permeti estudiar-los com un grup de funcionament únic. Finalment, a la tercera part proposem una definició de connector reformulatiu que parteix de l'anàlisi presentada en els anteriors capítols i la contraposem a la definició preliminar a l'anàlisi proposada en el capítol tercer.

## 6.1 Punts de divergència

### 6.1.1 La relació semàntica establerta

El tret diferenciador més rellevant entre les dues classes de CR tradicionalment reconegudes és la relació semàntica que cada grup estableix entre els enunciats que uneix. Mentre que els connectors reformulatius parafràstics (CRP) vehiculen sempre una relació d'equivalència entre els enunciats que connecten, els connectors reformulatius no parafràstics (CRNP) creen una relació de distanciament.

En aquest sentit, si analitzem ocurrències en què la reformulació és vehiculada per un CRP veiem que la relació semàntica que s'estableix entre els enunciats connectats és sempre l'equivalència, malgrat que aquesta pugui arribar a ser mínima; de la mateixa manera que si analitzem ocurrències en què la reformulació es vehicula mitjançant un CRNP, observarem que sempre s'estableix un cert distanciament entre els enunciats connectats, que pot ser o bé quasi absolut o bé molt reduït.

Encara en referència a la relació semàntica establerta pels CR, a partir de l'anàlisi realitzada, hem constatat que a més a més de la relació semàntica establerta pels dos grups de connectors reformulatius, que podríem anomenar instrucció de base, aquestes unitats vehiculen altres instruccions que anomenem instruccions de segon nivell<sup>137</sup> o *instruccions semàntiques annexes*.<sup>138</sup>

Malgrat que l'anàlisi demostra que la majoria de les instruccions de segon nivell detectades es vehiculen indistintament a través dels dos grups de reformulatius, hi ha tres instruccions que només són vehiculades per un grup i no per tots dos: l'*establiment d'una operació matemàtica* en el cas dels CRP i les instruccions de *continuació textual* i de *recapitulació* en el cas dels CRNP. Tot seguit presentem els trets definitoris d'aquestes tres instruccions.

---

<sup>137</sup> Extraïem el terme i el seu valor de Luscher (1989). Remetem al capítol segon, on a l'apartat dedicat als integradors ginebrins expliquem què entenen aquests investigadors per instrucció de base i instrucció de segon nivell, respectivament.

<sup>138</sup> Al final hem optat pel terme de Luscher *instruccions de segon nivell*, perquè tot i que *instruccions semàntiques annexes* és aparentment més clar, aquest terme no deixa entendre la idea que existeix una jerarquia en les instruccions connectives (de base i de segon nivell), que és fonamental per a l'establiment de la tipologia dels CR i dels connectors en general.

*a) Operació matemàtica*

Procés vehiculat gràcies a la presència d'un CRP en què el locutor del text estableix una regla aritmètica que a partir de dos elements d'un mateix conjunt permet obtenir un altre element del conjunt.<sup>139</sup>

*b) Continuació textual*

Procés mitjançant el qual el locutor provoca un desplaçament cap a elements tematicoargumentatius nous encara no introduïts en el text. Com hem assenyalat anteriorment aquesta instrucció no pot ser vehiculada mai per un CRP.<sup>140</sup>

*c) Recapitulació*

Mitjançant aquesta instrucció de segon nivell, el locutor d'un text tanca un tema iniciat amb anterioritat reprenent els elements tematicoargumentatius que hi feien referència i resumint-ne els aspectes fonamentals. Aquesta instrucció només la vehiculen tres CRNP: *al cap i a la fi*, *en definitiva* i *en fi*, gràcies a la influència del mot *fi* en la composició morfològica d'aquestes tres unitats.<sup>141</sup>

### 6.1.2 Dispersió en la gradualitat

En segon lloc, una altra diferència que existeix entre els dos grups de reformulatius és la dispersió que es produeix en la gradualitat de la relació semàntica establerta.

Mentre que les ocurrències que vehiculen la reformulació parafràstica se situen majoritàriament en la part fosca de l'escala, perquè estableixen gairebé sempre una equivalència elevada entre els enunciats que connecten, les ocurrències dels CRNP es troben disperses per tota l'escala gradual de distanciament, fet que permet afirmar que existeix una major dispersió en el distanciament establert pels CRNP.

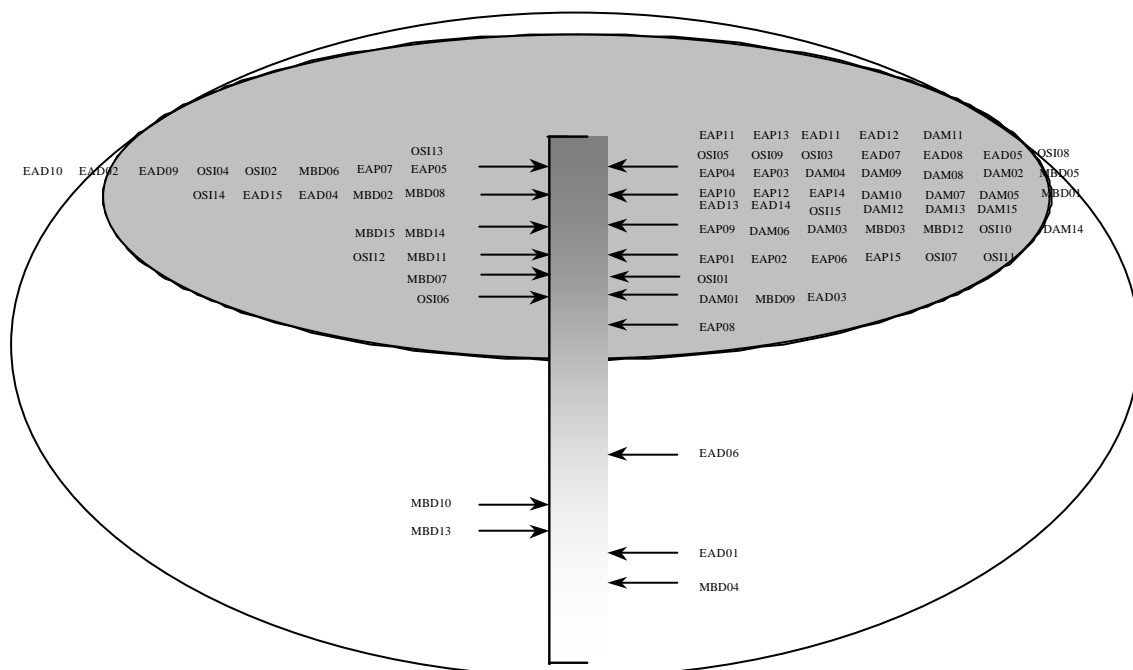
---

<sup>139</sup> Vegeu comentari i exemplificació a la pàgina 113 del capítol 4 (comentari d'EAD02), en què el CRP *és a dir* vehicula una instrucció d'aquest tipus.

<sup>140</sup> Vegeu comentari i exemplificació d'aquestes instruccions a les pàgines 155 del capítol 5 (comentari de DFT07).

<sup>141</sup> Vegeu comentari i exemplificació a la pàgina 178 (comentari d'EDF04).

En les figures següents (*figura 1b i 2b*, figures 1 i 2 modificades) hem intentat assenyalar la divergència entre els dos grups de connectors a què ens estem referint. Amb una el·lipse hem marcat la totalitat de les ocurrències analitzades per a cada grup de CR i amb una altra, pintada de gris, hem reflectit l'acumulació d'ocurrències en un determinat punt de l'escala gradual. Mentre que en el cas del distanciament (*figura 2b*) l'el·lipse pintada ocupa el mateix espai que la que marca les ocurrències de CRNP, no és així en el cas dels CRP, de manera que es destaca la concentració de les ocurrències vehiculadores d'una equivalència elevada (*figura 1b*) vs. la dispersió en la gradualitat de les ocurrències vehiculadores del distanciament (*figura 2b*).



*Figura 1b: Escala gradual d'equivalència entre els enunciats connectats mitjançant els CRP analitzats*

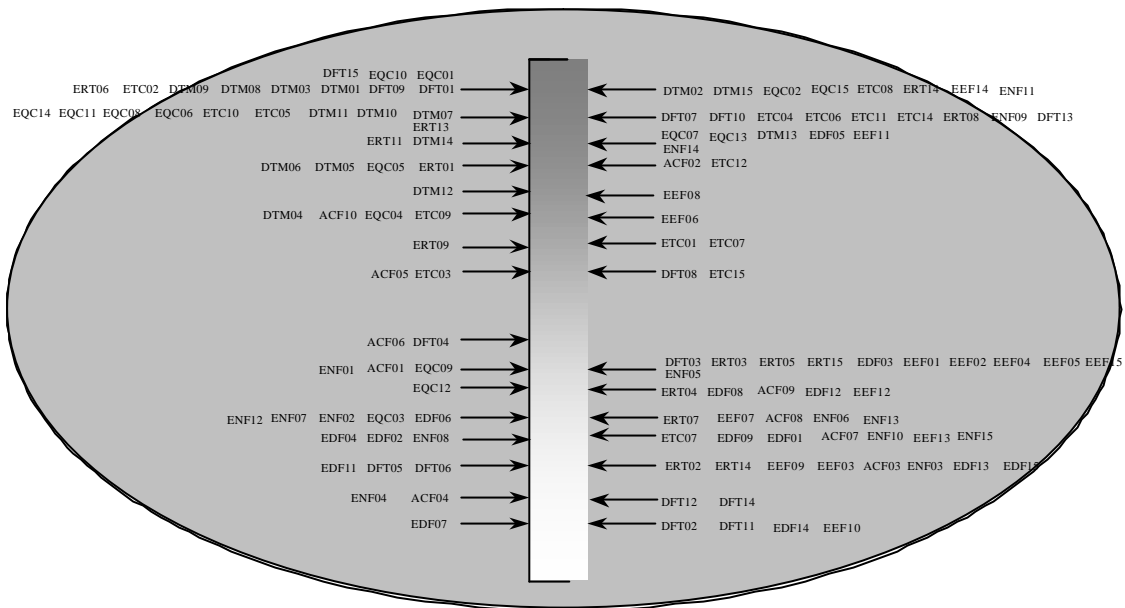


Figura 2b: Escala gradual de distanciament entre els enunciat connectats mitjançant els CRNP analitzats

### 6.1.3 Procés d'establiment de la relació semàntica

En tercer lloc, una altra de les divergències que s'observen si es comparen els dos grups de connectors es troba en el procés dinàmic d'establiment de la relació semàntica vehiculada pels dos tipus de reformulatiu:

a) l'establiment dinàmic de la relació d'equivalència es produeix a través de moviments expansionals —quan s'amplien alguns o la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat connectat—, reductius —quan es redueixen alguns o tots els elements enunciatius de l'enunciat reformulat—, i virants —quan la totalitat o alguns dels elements tòpics que extraïem de l'enunciat reformulador s'oposen als que es deriven de l'enunciat reformulat—;

b) l'establiment dinàmic de la relació de distanciament es produeix no només mitjançant moviments expansionals, reductius i virants, sinó també a través de moviments permutants —en què la trajectòria tòpica entre els enunciat no és concordant—, i en lloc de presentar una oposició amb l'enunciat reformulat (cas dels moviments virants), en el procés dinàmic de distanciament es produeix una permuta/dislocació respecte a alguns o la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat. El connector

s'utilitza en aquests casos per introduir al discurs un tòpic tematicoargumental nou que en cap cas no es pot derivar del primer enunciat connectat; el connector actua com a frontissa tematicoargumentativa.

Atribuïm aquesta divergència entre els dos grups de connectors reformulatius a la diferència entre les relacions semàntiques que vehiculen: malgrat que l'equivalència i el distanciament són dues relacions vinculades, fet que explica que comparteixin tres dels moviments per al seu establiment, la vehiculació del distanciament permet una situació enunciativa nova, la del locutor que utilitza un CRNP per canviar el tòpic temàtic del seu discurs a través del distanciament enunciatiu.

#### 6.1.4 La gramaticalització

Finalment, com a darrer tret diferenciador entre els dos grups de CR objecte del nostre interès, podem parlar del “diferent estadi” en la gramaticalització de les peces vehiculadores de la reformulació en cada cas.

A partir de l'observació prèvia a la tria aleatòria de les ocurrències a analitzar i de l'anàlisi mateixa dels connectors, es constata que els CRP estan en el seu conjunt molt més fixats com a connectors que no pas els CRNP. En moltes ocasions, durant la tria de les ocurrències per al seu estudi detallat, hem descartat l'anàlisi de casos en què, sota una forma coincident a la del CRNP que ens interessa, hem trobat sintagmes preposicionals no travats on el significat de cadascun dels seus elements pren més importància que no pas el del conjunt, fet pel qual en aquestes ocasions no funcionen com a connectors sinó com a mers sintagmes preposicionals.

Considerem que la diferència entre els dos grups de connectors podria atribuir-se directament al nombre peces lèxiques vehiculadores de cada valor semàntic. Mentre que l'establiment explícit de la reformulació parafràstica es produeix amb pocs connectors, el distanciament es vehicula amb molts més elements lèxics, raó per la qual la llengua es podria permetre el luxe que algunes d'aquestes peces lèxiques coincidissin amb formes

sintagmàtiques no especialitzades en la reformulació textual. De totes maneres, aquesta és una hipòtesi que caldria confirmar en altres estudis relacionats amb la gramaticalització dels connectors.

## 6.2 Punts de confluència

De fet, a partir de la descripció dels CR que hem presentat, podem inferir també que existeix una sèrie de similituds entre els dos grups de connectors que permet afirmar que ens trobem davant d'un mateix grup de funcionament.

### 6.2.1 Continu en la relació semàntica establerta

En primer lloc, sembla clar que existeix un continu en la relació semàntica establerta pels dos tipus de connectors, malgrat les diferències assenyalades anteriorment. Gülich i Kotschi (1995) són els primers d'apuntar que les relacions semàntiques de base vehiculades pels connectors reformulatius se situen en una escala gradual, els pols de la qual són d'un costat la vehiculació de l'equivalència màxima entre els enunciats connectats i, de l'altre, l'establiment d'una relació de distanciament quasi absoluta:

“On the one hand, we usually find a relation of equivalence, even if only in a broad sense, which is either expressed by the features of the two respective expressions or indicated by a special marker. On the other hand, there has to be a relation of difference between reference and treating expression —otherwise there would be nothing that could legitimately be designated as “treatment” procedure. Both relations can be present to varying degrees; the way in which they are combined is probably a central feature of the various types of treatment procedures.”  
(Gülich i Kotschi, 1995, 41-42)



---

Certament, a través de l'anàlisi de les ocurrencies del nostre corpus s'observa aquesta gradualitat de què parlem. En la *figura 3*, producte de la unió de les figures 1 i 2, presentem gràficament els resultats obtinguts en el nostre estudi. Mentre que en els extrems de la figura se situen les ocurrencies vehiculadores de l'equivalència i el distanciament màxims, en la part central, més clara, apareixen aquells casos més propers, en els quals, tot i mantenir-se sempre la relació semàntica bàsica establerta pels connectors, vehiculació de l'equivalència per als CRP i vehiculació del distanciament per als CRNP, s'observa una gran proximitat funcional entre els dos grups de connectors reformulatius. Tal com hem assenyalat anteriorment en els capítols 4 i 5, aquesta continuïtat funcional permetria en alguns casos una permuta en el tipus de connector utilitzat per a la reformulació sense que hi hagués un canvi substancial en la dinàmica textual.<sup>142</sup>

---

<sup>142</sup> Pel que fa a l'objectivitat d'aquesta escala, remetem a la nota 9 del primer capítol d'aquest treball, on especifiquem clarament el problema a què ens enfrontem a l'hora d'establir els graus d'equivalència i distanciament, respectivament, i de situar les ocurrencies analitzades en una escala gradual.

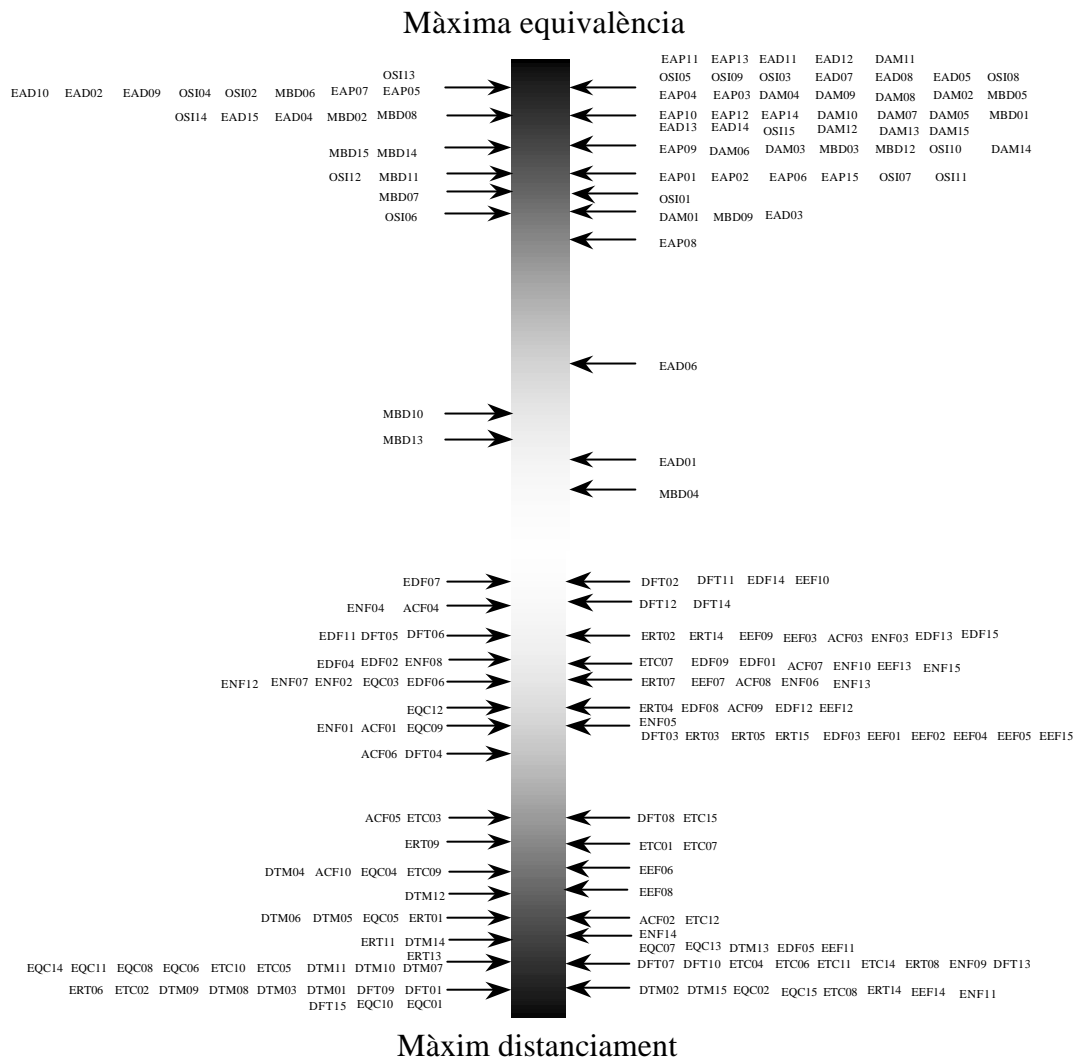


Figura 3

L'anàlisi de tres ocurrencies properes en aquesta escala gradual permetrà exemplificar el que acabem d'assenyalar.

Si prenen l'ocurrencia MBD04 i hi canviem el connector per un de no parafràstic com podria ser per exemple *de fet*, malgrat els matisos evidents produïts pel canvi de connector, el text resultant seria molt similar:

Fins que un d'aquests casos arribi al Suprem i sapiguem què en pensen els magistrats de dalt de tot, aquestes sentències són un precedent que fa jurisprudència —**millor dit**, jurisimprudència-. (MBD04)

Fins que un d'aquests casos arribi al Suprem i sapiguem què en pensen els magistrats de dalt de tot, aquestes sentències són un precedent que fa jurisprudència —**de fet** fa jurisimprudència-.

El mateix succeiria amb l'ocurrència ENF04, en què el connector *en fi* seria fàcilment reemplaçable per *és a dir* tot i que es perdrien els matisos conclusius del primer connector:

Els escriptors blancs havien creat barreres artificials, considerant que la literatura negra i la blanca eren coses separades. Ara poden imaginar personatges negres, poden experimentar i plantejar-se nous llenguatges; **en fi**, poden absorbir completament les influències de la cultura negra. I això, que era un factor visible en la música i el cinema, es comença a veure ara també en la literatura. (ENF04)

Els escriptors blancs havien creat barreres artificials, considerant que la literatura negra i la blanca eren coses separades. Ara poden imaginar personatges negres, poden experimentar i plantejar-se nous llenguatges; **és a dir**, poden absorbir completament les influències de la cultura negra. I això, que era un factor visible en la música i el cinema, es comença a veure ara també en la literatura.

El connector *és a dir* realitzaria en aquest cas algunes de les funcions d'*en fi*, excepte que en lloc d'indicar una relació de distanciament conclusiu es marcaria una relació d'equivalència.

Finalment, a l'ocurrència DFT02 es podria eliminar el connector i substituir-lo per dos punts, clarament indicadors de la paràfrasi, i malgrat la vehiculació de l'equivalència en lloc de la del distanciament, els canvis de caràcter pragmàtic serien mínims:

En el món actual, cada cop és més necessari sotmetre l'aigua a un procés que n'elimini les impureses.

Aquest procés s'anomena depuració.

**De fet**, es pot distingir el tractament que es fa de les aigües de consum —per exemple la potabilització, quan es vol fer l'aigua apta per al consum humà, o l'extracció de la calç, en el cas de les aigües massa dures— del que es fa de les aigües residuals, per netejar-les, abans d'abocar-les als rius o al mar. (DFT02)

En el món actual, cada cop és més necessari sotmetre l'aigua a un procés que n'elimini les impureses.

Aquest procés s'anomena depuració: Es pot distingir el tractament que es fa de les aigües de consum —per exemple la potabilització, quan es vol fer l'aigua apta per al consum humà, o l'extracció de la calç, en el cas de les aigües massa dures— del que es fa de les aigües residuals, per netejar-les, abans d'abocar-les als rius o al mar.

A partir de la demostració de la gradualitat en la relació semàntica establerta pels CR, hem verificat també la validesa d'un aspecte del primer supòsit de partida d'aquest treball: *les relacions semàntiques establertes pels connectors reformulatius se situen en una escala gradual en els extrems de la qual es localitzen, d'una banda, l'equivalència màxima entre els enunciats connectats i, de l'altra, una relació de distanciament quasi absoluta.*

En aquest mateix capítol reprenem també directament o indirecta la resta de supòsits d'aquesta tesi, i en el capítol novè abordem de forma conjunta els supòsits formulats per tal d'avaluar-ne la validesa, a tall de conclusions.

### 6.2.2 Les instruccions de segon nivell compartides

Aquestes instruccions aporten diferents matisos a la reformulació establerta. D'aquesta manera, cada connector reformulatiu pot vehicular una o més instruccions de segon nivell en funció de la seva *força de connexió*,<sup>143</sup> per la qual cosa parlem d'hibridesa en les instruccions de segon nivell.

La majoria de les instruccions de segon nivell vehiculades pels CR són compartides pels dos tipus de connectors. Tot seguit especificuem quines són aquestes instruccions compartides.<sup>144</sup>

#### a) *Designació*

A través del connector reformulatiu s'explica el contingut de l'enunciat reformulat (P), mitjançant una ampliació formal i/o semàntica, en una operació que recorda clarament les operacions designatives dels diccionaris en què un mot és definit.

En aquest primer text el connector *dit d'una altra manera* s'utilitza en l'explicitació del valor conceptual de la UCE "benefici tributar?".

I pel que aquí interessa destacar convé anticipar que el tractament fiscal de les institucions públiques revela una inescindible connexió entre el benefici tributar i l'actuació autoritària de l'administració.

**O, dit d'una altra manera:** el postulat reclama la immunitat fiscal per a l'ens públic que actua en exercici de la seva autoritat. (DAM10)

En el segon text que presentem, el CRNP *en definitiva* és utilitzat també en un procés designatiu de caire argumentatiu.

L'especialització en la producció i la diversificació en el consum generen la necessitat d'intercanvi i, **en definitiva**, la inevitabilitat de la interacció entre els diferents agents. (EDF03)

---

<sup>143</sup> Vegeu el terme i el seu contingut a la pàg. 60 del segon capítol.

<sup>144</sup> Les úniques instruccions que no són vehiculades per ambdós tipus de connectors són l'operació matemàtica, la continuació textual i la recapitulació. Vegeu-ne un comentari a la pàgina 212 d'aquest mateix capítol.

*Necessitat d'intercanvi* es presentada com una UCE que pot ser definida en el llenguatge especialitzat de l'economia en termes *d'interacció inevitable entre tots els agents*, mitjançant el procés reformulatiu vehiculat per *en definitiva*, i es reforça alhora el valor de la designació pel caràcter d'argument de l'enunciat reformulat. Convé destacar que *en definitiva* vehicula en aquesta ocasió un grau elevat de consens, 'definitiu' per als especialistes als quals va dirigit el text.

b) *Denominació*

És la instrucció inversa a l'anterior, a través de la qual es condensa en un sol mot o en un enunciat més breu l'enunciat que es vol reformular. Parlem de la brevetat de l'enunciat reformulador en els casos de *denominació*, referint-nos tant a la brevetat formal com a l'extensió del contingut enunciatiu que se'n pot desprendre.

En el text que segueix el connector *és a dir* s'utilitza per aclarir el que s'ha dit en l'enunciat reformulat, amb una clara reducció de caràcter formal:

- a. Si ens atenim al sentit propi de les paraules, segons el Diccionari de la Reial Acadèmia (que és punt de referència obligat, car el text inicial de l'Estatut, llei orgànica de l'Estat, és el redactat en castellà), nomenament vol dir tant com, «acción y efecto de nombrar» i nomenar és igual a «elegir o señalar a uno para cargo, empleo u otra cosa», **és a dir**, tot el procés de designació. (EAD15)

En aquesta ocasió es produeix a més un canvi de llengua: l'enunciat reformulat, en castellà, és la definició prototípica que podria aparèixer en qualsevol diccionari jurídic. L'enunciat reformulador redueix tot el contingut del primer enunciat, mitjançant la proposta d'una UCE que servirà d'aclariment al públic especialitzat al qual va adreçat el text.

En el següent cas, trobem una operació idèntica a l'anterior, en què l'única diferència és que el connector que vehicula aquesta instrucció és el CRNP *en fi*:

Les sancions administratives són conseqüència de la comissió d'una infracció administrativa. Constitueixen, doncs, una repressió, pressuposen la realització d'un comportament prohibit i representen, **en fi**, un *posterius*», J. Suay Rincón, *Sanciones...*, *op. cit.*, pàg. 64. (ENF08)

Cal assenyalar que la designació i la denominació, que són les operacions que més directament poden relacionar-se amb la divulgació pel seu important paper en l'aclariment, han estat tractades bàsicament com a operacions d'identificació metalingüística (Rey-Debove 1978), sense considerar la possibilitat que aquestes instruccions puguin vehicular-se també mitjançant els connectors reformulatius no parafràstics, com és el cas de dos dels exemples anteriorment comentats. En aquest sentit, Fuchs (1982, 102-103) parla d'aquestes dues operacions i indica que són esquemes que es generen en la predicació d'identitat per marcar les relacions entre signe i cosa: en l'esquema de designació es passa del signe a la cosa, mentre que en l'esquema de la denominació, es passa de la cosa al signe.

### c) *Exemplificació*

Els connectors reformulatius que vehiculen aquesta instrucció de segon nivell presenten el segon enunciat com una classe particular i il·lustrativa d'allò que s'ha enunciat a P, a manera de predicació d'inclusió.

En aquesta ocasió, es presenten totes les classes d'instruments previstos per evitar els incendis forestals gràcies al connector *o sigui*:

I és que, en aquesta comunitat, des de ben aviat, es va sentir la necessitat d'adoptar algunes mesures tendents a evitar els incendis i a restaurar els seus efectes, com ho demostra l'aprovació del Decret 279/1982, de 5 d'agost, que conté un conjunt de disposicions relatives a les zones afectades pels incendis forestals de Tarragona i Barcelona que no suposen sinó l'estricta aplicació dels instruments previstos en la legislació d'incendis forestals ressenyada, **o sigui**: aprofitament urgent dels productes forestals de les finques danyades pels incendis, afectació del seu import a la seva regeneració i possible formalització d'un expedient de repoblació obligatòria. (OSI15)

En la següent ocurrència el connector *de fet* introdueix dos exemples clars de depuració: la de les aigües de consum i la de les aigües residuals.

En el món actual, cada cop és més necessari sotmetre l'aigua a un procés que n'elimini les impureses.

Aquest procés s'anomena depuració.

**De fet**, es pot distingir el tractament que es fa de les aigües de consum —per exemple la potabilització, quan es vol fer l'aigua apta per al consum humà, o l'extracció de la calç, en el cas de les aigües massa dures— del que es fa de les aigües residuals, per netejar-les, abans d'abocar-les als rius o al mar. (DFT02)

#### d) *Argumentació*

A través dels connectors reformulatius que vehiculen aquesta instrucció es reforça o es continua la línia argumental indicada pel primer enunciat.

En el següent exemple, l'articulista posa en qüestió que la diada de Sant Jordi sigui útil per fomentar la lectura i en l'enunciat reformulador es reforça aquest argument, gràcies a l'explicitació dels elements enunciatius que apareixen en el primer enunciat: «sembla que els principals beneficiaris de la festa siguin els editors».



És segur que, deixant de banda els importants aspectes cívics, la festa és positiva pel que fa a l'acostament del llibre als lectors i a les vendes, però ho és tant pel que fa a la lectura? **Dit d'una altra manera**, sembla que els principals beneficiaris de la festa siguin els editors, i en segon terme —molt en segon terme, encara que siguin els que donen la cara— els escriptors i no el públic i el país en general. (DAM03)

En el text que segueix, la reformulació s'utilitza per reforçar la validesa de l'adjectiu *similar* en la frase : «un projecte molt similar». A l'enunciat reformulador s'afirma que el projecte en la substància no només és similar sinó «idèntic»:

Giovanni Conso estudia des de fa uns tres anys una solució política a tangentopoli (els escàndols de corrupció politicofinancera), i va ser sota el càrrec de ministre de Justícia en el govern de Giuliano Amato, que va presentar un projecte molt similar (**de fet**, idèntic en la substància) al paquet Flick. (DFT14)

#### e) *Contrargumentació*

Al contrari del cas anterior, a través dels connectors que transmeten aquesta instrucció de segon nivell es canvien els elements tòpics convocats per l'enunciat de partida, de manera que els de l'enunciat reformulador es presenten com a contraarguments o arguments antiorientats respecte als primers:

Finalment i com era d'esperar, les tres autonomies del llevant espanyol que parlen la mateixa llengua —la mateixa llengua?— celebraran durant el 1997 els natalicis centenaris de les seues glòries locals i no, en conjunt, els símbols literaris d'aquesta suposada llengua comuna. **Millor dit**, Catalunya farà un homenatge a Josep Pla i les illes Balears a Llorenç Villalonga, i entre el cartagener Zaplana i el cara de governador civil de Lerma em fa la impressió que se'ls passarà l'any amb més pena que glòria pel que fa al sis-cents aniversari de naixement d'Ausiàs Marc. (MBD13)

Del primer enunciat, «les tres autonomies del llevant espanyol que parlen la mateixa llengua —la mateixa llengua?— celebraran durant el 1997 els natalicis centenaris de les

seues glòries locals i no, en conjunt, els símbols literaris d'aquesta suposada llengua comuna», extraiem la conclusió que Catalunya, les Balears i València, no estan d'acord a celebrar conjuntament el centenari del naixement dels seus escriptors i que per aquesta raó cada comunitat ho farà separatament. Per contra, l'enunciat reformulador ens assenyala que la comunitat valenciana gairebé no celebrarà el naixement d'Ausias March: «entre el cartagener Zaplana i el cara de governador civil de Lerma em fa la impressió que se'ls passarà l'any amb més pena que glòria pel que fa al sis-cents aniversari del naixement d'Ausiàs Marc».

En l'ocurrència que segueix, l'enunciat reformulador també transmet *topoi* oposats als del primer enunciat:

El president té molt clar que mai arriscarà l'economia del club. **De totes formes**, en el cas de confirmar-se l'ascens a Primera Divisió, Duran ha anunciat que el pressupost de la pròxima temporada es mourà entre els 600 i els 700 milions. (DTM10)

Tot i que el president del Lleida afirma que «mai arriscarà l'economia del club», el locutor de la reformulació transmet una informació que sembla argumentar cap a una direcció contrària: «en el cas de confirmar-se l'ascens a Primera Divisió, Duran ha anunciat que el pressupost de la pròxima temporada es mourà entre els 600 i els 700 milions».

#### f) *Correcció*

En altres ocasions, la vehiculació de l'argumentació coorientada o antiorientada apareix unida inescindiblement a l'activació d'instruccions correctives, a voltes potenciades pel valor semàntic dels components de la peça lèxica reformulativa, com succeeix en l'ocurrència MBD09, on el connector *més ben dit* corregeix les conclusions que s'extreuen del primer enunciat tot mantenint la trajectòria argumentativa apuntada:

En la pràctica la fiscalització es realitza de manera conjunta en un mateix document sobre la proposta i l'autorització, **més ben dit**, s'efectua sobre la proposta, de la qual l'autorització és un corol·lari, en basar-se sobre les mateixes dades. (MBD09)

La segona ocurrència vehiculadora de la correcció que comentem presenta a més a més una situació polifònica clara:

La participació d'Alemanya en aquestes missions no viola la llei fonamental —que prohibeix les operacions de l'exèrcit alemany fora del territori de l'Aliança Atlàntica—, perquè es considera una operació de caràcter humanitari, com la de Somàlia, on ja estan participant avions i tripulacions alemanyes.

“El govern és conscient del risc que suposen les operacions humanitàries a Bòsnia, però estima que la participació alemanya està justificada”, va dir el portaveu Dieter Vogel.

**De totes maneres**, la decisió del govern Kohl alimentarà la polèmica sobre l'eventual participació d'avions de combat i vigilància alemanys en el reforçament de la zona d'exclusió aèria sobre Bòsnia, que el Consell de Seguretat de l'ONU està a punt d'aprovar. (DTM11)

Tot i que les declaracions del govern alemany estan encaminades a justificar la presència del seu país en la guerra a Bòsnia, a l'enunciat reformulador es corregeixen els elements enunciatius que derivàvem de l'enunciat reformulat alhora que es produeix un moviment d'argumentació antiorientada evident, perquè s'introdueix la idea que la decisió del govern Kohl alimentarà la polèmica.

#### g) *Conclusió textual*

Finalment, en altres ocasions, l'argumentació, la denominació i altres instruccions es combinen amb instruccions conclusives que faciliten el tancament d'un tema textual iniciat amb anterioritat. És el cas de les ocurrències EDF03 i ENF08 comentades en aquest mateix apartat en referència a les instruccions de segon nivell designatives i denominatives, respectivament.

En l'exposició de les principals similituds entre els dos grups de connectors, sobretot en el que fa referència a les instruccions de segon nivell, s'insinua implícitament la relació entre la reformulació i altres estratègies discursives com ara l'argumentació, l'exemplificació o la conclusió.

En realitat diversos estudis ja indiquen aquesta relació, i concretament pel que fa als connectors, podria plantejar-se una reestructuració de les classes de connectors tradicionalment establertes. A mode il·lustratiu, Norén (1999 i 2000) planteja la inclusió dels reformulatius dins dels argumentatius, Cuenca (1998 i en premsa) assenyala que existeix una relació estreta entre els mecanismes vehiculadors de l'exemplificació i els de la reformulació i, Turco i Coltier (1988) i Rossari (1994), entre d'altres, apunten la proximitat entre els elements introductors de la conclusió textual i els reformuladors.

En aquesta tesi defensem que es tracta simplement d'una qüestió de predomini funcional, en el sentit que defensa Briz (1993b, 42). Mentre que la reformulació i l'organització discursiva és la instrucció de base per als CR, l'argumentació, l'exemplificació o la conclusió, entre d'altres, són les instruccions de segon nivell en els connectors que ens ocupen i són les instruccions de base per als connectors argumentatius, exemplificatius i conclusius respectivament. Això implica que els diferents grups de connectors que s'estableixen poden vehicular paral·lelament unes mateixes instruccions, que per a uns connectors seran les instruccions de base, i per a uns altres, les complementàries.

La darrera afirmació esdevé cabdal per poder demostrar el tercer supòsit de partida que formulàvem en el primer capítol d'aquest treball, en què indiquem que existeix una relació important dels connectors reformulatius amb els que tradicionalment s'han anomenat connectors argumentatius. Caldria afegir-hi, però, que la relació existeix també entre els CR i altres classes de connectors, i aleshores es podria defensar la creació d'una nova classificació dels connectors que reflectís les relacions "intergrupals" que es produeixen. Aquesta és una tasca que supera els propòsits del treball que presentem. De totes maneres en el proper apartat comencem a posar el primer gra de sorra per a la nova

---

classificació dels connectors, amb la formulació d'una tipologia nova per a les peces lèxiques objecte del nostre interès en aquesta tesi: els connectors reformulatius.

### 6.2.3 Tipologia dels CR

En les tipologies de la reformulació i en concret dels connectors reformulatius que hem analitzat es barregen diferents criteris en l'establiment de la base de la tipologització i en moltes ocasions no es descriuen les subclasses establertes (vegeu capítol tres).

Considerem que l'establiment d'una tipologia homogènia, amb una única base, és un element imprescindible per al tractament dels connectors reformulatius com a grup de funcionament unitari, i alhora creiem que aquesta sistematització facilitarà la derivació d'aplicacions com la que proposem en aquest treball.<sup>145</sup>

Malgrat que s'han establert diverses classificacions dins del grup dels CRNP a partir de les funcions pragmàtiques que aquests connectors realitzen (Rossari 1990 i 1994) o a partir de la relació semàntica que mantenen (Roulet 1987a), el treball de Gülich i Kotschi (1995) és el primer en què la tipologització es fa també extensible al grup dels CRP perquè presenta tots els reformulatius com a vehiculadors d'una mateixa instrucció: la reformulació.

Ara bé, malgrat aquesta consideració teòrica, aquests autors no presenten una tipologia aplicable als CR en conjunt, sinó que en realitat la classificació que estableixen es diversifica en funció del tipus de connector que vehicula la reformulació: hi ha una classificació per als CRP i una altra per als CRNP.

En primer lloc, Gülich i Kotschi assenyalen que l'equivalència entre els enunciats connectats en les operacions de reformulació parafràstica s'estableix mitjançant un moviment o progressió textual, al qual també es refereix Fuchs (1994a): *dinàmica*

---

<sup>145</sup> Per afirmar la necessitat que tota tipologia parteixi d'una base única de classificació ens fonamentem en el treball clàssic d'Isenberg (1987), estenent les seves afirmacions respecte a la classificació textual a qualsevol tipus de classificació.

*d'identitat*. En funció d'aquest moviment observat, els autors estableixen algunes de les classes majors de la tipologia dels parafràstics. Segons el seu criteri la relació d'equivalència pot presentar-se sota la forma d'una expansió (*expansion*), d'una reducció (*réduction*) o d'una variació (*variation*).

Els connectors de reformulació parafràstica expansional estableixen l'equivalència entre els enunciats connectats mitjançant l'ampliació d'alguns o de la totalitat dels elements enunciatius del primer enunciat. Per contra, a través dels CRP reductius es condensen els elements enunciatius de l'enunciat objecte de la reformulació. Finalment, en els CRP variacionals, no sembla que l'equivalència entre els enunciats connectats s'estableixi mitjançant cap tipus de moviment, contràriament al que succeïa en els dos grups anteriors. De fet, Gülich i Kotschi situen en aquest grup de CRP tots aquells casos que no han pogut agrupar dins dels expansionals o dels reductius. D'aquesta manera es viola l'element més important de tota la classificació perquè la base tipologitzadora no s'utilitza per establir totes les classes definides:

“Nous avons dénommé *variation* une catégorie résiduelle qui est caractérisée par le fait que où les sémème(s) de l'énoncé-source ne sont ni *décomposés* dans un énoncé reformulateur plus étendu (...), ni *comprimées* dans un énoncé reformulateur plus restreint (...). De ce fait que la *variation* ne peut avoir de propriétés définitoires.” (1987, 41-42)

Posteriorment (1987a) amplien la classificació dels CRP introduint-hi uns elements, que anomenen definitoris, a partir dels quals estableixen subclasses dins la classe de l'*expansió* i de la *reducció*: *explicació definitòria* i *exemplificació* en el primer grup i *denominació* i *resum* en el segon.

Com pot deduir-se d'aquesta classificació presentada, a partir d'aquests moments Gülich i Kotschi utilitzen per a la classificació dels CRP dues bases de tipologització —la del moviment i la de les instruccions secundàries vehiculades pels CRP— i violen de nou el requisit d'un paràmetre classificador únic. En el treball de 1995, mantenen

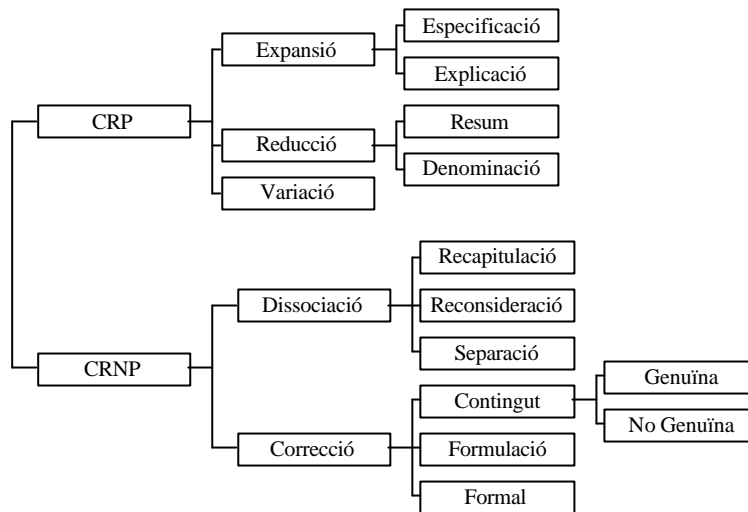
*grosso modo* aquesta tipologia, canviant el nom de la subclasse *exemplificació* per *especificació*:

“Paraphrases need to be subdivided even further: the paraphrase type of expansion is broken down into specification and explication, while the paraphrase type of reduction is subdivided into résumé and denomination. This takes account of cases where paraphrases are used to introduce new aspects, to define an abstract concept, to make a summary, or to find a conceptualising expression for some complex matter.” (Gülich i Kotschi, 1995, 47)

En segon lloc, paral·lelament a la classificació establerta per als CRP, Gülich i Kotschi presenten una altra tipologia per a les unitats lèxiques vehiculadores de la reformulació no parafràstica en què no trobem cap criteri de classificació clar i que no presenta cap tipus de relació amb la classificació anterior. Aquests autors distingeixen dues grans classes de CRNP: *els CRNP de distanciament* i *els CRNP correctius*.

Les unitats lèxiques que pertanyen a la classes dels CRNP de distanciament vehiculen la invalidació de l'enunciat reformulat en diversos graus, des d'un distanciament mínim fins a una invalidació absoluta: *recapitulació*, *reconsideració* i *separació* són les subclasses establertes. Per contra, els CRNP correctius no assenyalen cap distanciament en relació amb l'enunciat reformulat sinó que es limiten a establir una relació correctiva *formal* (CRNP de correcció formal), de *formulació* (CRNP de correcció formulativa) i de *contingut*, que pot ser *genuïna* o *no* (CRNP de correcció de contingut genuí i CRNP de correcció de contingut no genuí).

Per esquematitzar la tipologia dels reformulatius formulada per Gülich i Kotschi reprenem el quadre 4 presentat en el capítol 3:

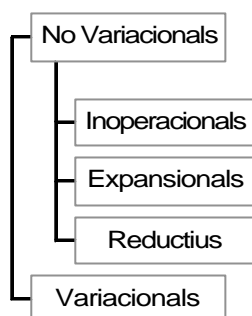


Quadre 4: Els connectors reformulatius segons Gülich i Kotschi (1995)

Considerem que els treballs de Gülich i Kotschi són un bon punt de partida per a l'establiment d'una tipologia que englobi la totalitat dels connectors reformulatius, però creiem que cal reformular la classificació que plantegen per tal que la proposta que establim se sostingui sobre una única base tipologitzadora en la qual totes les classes puguin ser definides clarament.

Amb aquest propòsit, en el treball d'investigació presentat l'any 1997, proposàvem una classificació per als CRP que intentava solucionar els problemes detectats en la de Gülich i Kotschi, en què establíem dos tipus bàsics de CRP: els connectors de reformulació parafràstica *no variacionals* i els *variacionals*, i dins del primer grup establíem tres subclasses: els CRP *inoperacionals* (que no apareixien en la tipologia de Gülich i Kotschi), els CRP *expansionals* i els CRP reductius, tal com es pot veure en el quadre 5:



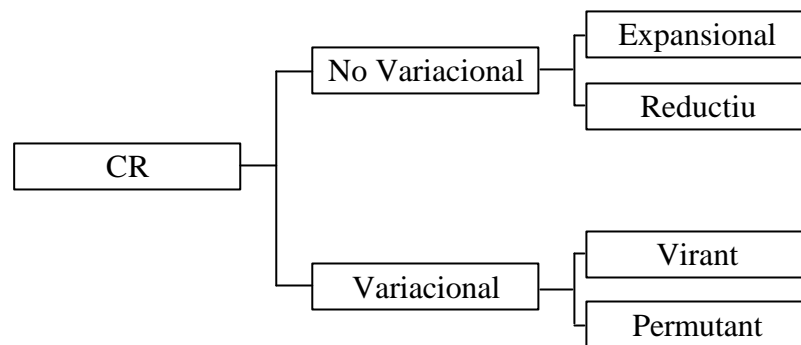


*Quadre 5: Proposta de tipologització per als CRP de Bach (1997)*

La proposta que presentem a continuació és hereva de la que vam formular el 1997, però l'estudi dels connectors reformulatius com un conjunt i l'aprofundiment respecte a la primera anàlisi realitzada ha generat una proposta tipològica nova que creiem més encertada.

Ja hem assenyalat en diverses ocasions que en qualsevol reformulació discursiva s'observa un moviment gràcies al qual es produeixen els canvis que faciliten la progressió discursiva. Aquest moviment de què parlem constitueix la base tipologitzadora de la classificació que proposem.

Partint del supòsit que qualsevol reformulació es genera gràcies a un procés dinàmic, hem establert dos grans grups dins dels CR: *CR No Variacionals* i *CR Variacionals*, que es divideixen en dos grups més, respectivament. Dins dels CR No Variacionals situem els *expansionals* i els *reductius*, mentre que en el grup dels CR Variacionals distingim els *virants* i els *permutants*. En el següent quadre presentem un gràfic amb la representació de la tipologia establerta:



Quadre 6: Esquematzació de la tipologia proposada

La primera conclusió a què es pot arribar a partir de l'observació de la classificació proposada és que hem suprimit la distinció tradicional entre CRP i CRNP. Això no significa que no estem d'acord a dir que existeixen aquests dos tipus de CR, com ja hem assenyalat en aquest mateix capítol, però aquesta distinció dificulta enormement l'estudi global dels reformuladors.<sup>146</sup>

La segona conclusió a què arribem si observem el quadre 6 és que hi ha dos canvis importants respecte a la tipologia proposada l'any 1997: d'una banda dins la classe dels CR no variacionals hem eliminat la classe dels *inoperacionals* i, d'una altra, dins la classe dels variacionals hem establert una subdivisió.

En els propers paràgrafs definim i exemplifiquem la classificació establerta i argumentem a favor dels canvis efectuats respecte a la proposta del 97.

a) *Connector reformulatiu no variacional*

Diem que un connector reformulatiu pertany al grup dels *no variacionals* si els elements enunciatius que extraiem de cadascun dels enunciats connectats indiquen en totes les ocasions una mateixa trajectòria tòpica.

<sup>146</sup> També podria establir-se una classificació basada en l'abast de la reformulació, que tindria per resultat la classificació dels CR en dues classes —CR total i CR parcial—, però no recolliria el que al nostre entendre és l'aspecte més important de la reformulació: la dinàmica textual que genera.

De les 210 ocurrences analitzades en aquest treball, 138 pertanyen al grup que ens ocupa, és a dir, un 66% del total dels casos estudiats són de tipus no variacional, o dit d'una altra manera, la majoria de les ocurrences de CR mantenen la trajectòria tòpica assenyalada per l'enunciat reformulat.

Tres dels catorze connectors analitzats en aquest estudi són sempre de tipus *no variacional*: *o sigui*, *en altres paraules* i *dit d'una altra manera*, és a dir, que en tots els casos estableixen una equivalència elevada entre els enunciats connectats. Com pot intuir-se no és gens estrany que les peces lèxiques que en totes les ocasions vehiculen moviments de tipus *no variacional* pertanyin al grup del CRP, perquè aquests connectors són els que estableixen l'equivalència entre els enunciats connectats i és d'esperar que mantinguin la trajectòria tòpica iniciada per l'enunciat reformulat *a priori*.

En el grup dels *no variacionals*, l'establiment de la relació semàntica entre els dos enunciats connectats es duu a terme mitjançant dos moviments clarament diferenciats, l'expansió i la reducció, que porten a establir dos subgrups en els CR no variacionals: els *expansionals* i els *reductius*. La consideració d'aquests dos grups és interessant per tal com concreta el tipus de relació que s'estableix entre els enunciats connectats.

#### *a.1) Connector de reformulació expansional*

Diem que un connector de reformulació és expansional si mitjançant la nova formulació s'amplien alguns o la totalitat dels elements enunciatius de l'enunciat reformulat.

Aquest moviment es concreta en el nostre corpus en instruccions designatives (que en alguns textos especialitzats es manifesten com l'explicació del valor conceptual d'un terme), argumentatives (a voltes amb evidents matisos correctius), exemplificatives, correctives, conclusives i/o recapitulatives. Cent de les ocurrences del nostre corpus pertanyen a aquest grup, en el qual a més dels CRP *és a dir*, *o sigui*, *més ben dit*, *en altres paraules* i *dit d'una altra manera*, trobem CRNP com ara *de fet*, *en realitat*, *en definitiva*, *en el fons*, *al cap i a la fi* i *en fi*.

L'anàlisi de dues ocurrencies servirà per exemplificar-ne el funcionament:

No sols l'arribada de substàncies en grans quantitats o tòxiques posen a prova, i sovint superen, les capacitats de recuperació del propi sistema natural. L'ús irracional dels recursos pot produir el mateix efecte. En el cas de l'aigua, la irracionalitat es basa en utilitzar més aigua que el sistema pot oferir sense alterar-lo. Malauradament, aquí s'aplica ben sovint la màxima de no deixar escapar una porció del recurs. ***Dit d'altra manera***, el criteri economicista predomina sobre el de la gestió del sistema. (DAM15)

En aquesta ocurrencia, gràcies al connector DAM s'amplia el contingut de l'enunciat reformulat, «s'aplica ben sovint la màxima de no deixar escapar una porció del recurs», gràcies a l'explicitació dels elements implícits del primer enunciat, a través d'una instrucció designativa: «no deixar escapar una porció del recurs» podria definir-se en l'àmbit del medi ambient com a predomini del criteri econòmic per sobre del gestor.

Després de protagonitzar una intensa campanya al cinturó de Barcelona —a la recerca d'antics votants que havien optat per Iniciativa en les últimes cites a les urnes—, i a Tarragona —on fins l'últim moment socialistes i nacionalistes s'han disputat el sisè escó posat en joc en aquests comicis—, el PSC ha aconseguit ser la formació més votada a aquestes dues circumscripcions. A Barcelona ha perdut dos escons i ha quedat amb 12 diputats, mentre que a Tarragona una mínima diferència de vots amb CiU li ha permès apropiarse d'un tercer escó.

Per contra, els socialistes han perdut a Girona, on malgrat reduir les diferències amb CiU han repetit resultats i han obtingut 2 diputats enfront dels tres de la coalició nacionalista, i a Lleida, on els populars amb un notable increment han arrabassat un dels escons als socialistes.

***En definitiva***, aquests resultats il·lustrarien les conseqüències favorables que les tendències de vot a l'Estat han proporcionat als socialistes a Catalunya: d'una banda el PSC no s'ha vist excessivament afectat per l'increment del vot popular, que, fins i tot, els ha proporcionat efectes positius; mentre que d'altra banda, la crida al vot útil li ha permès captar vots que corrien el risc de veure's desviats cap a Iniciativa. (EDF09)

En aquest cas, la peça lèxica EDF introdueix un argument nou en el discurs que amplia el contingut de l'enunciat reformulat. Aquest nou argument s'introdueix com una conclusió de tot l'enunciat anterior, gràcies als components morfosemàntics del connector.

*a.2) Connector de reformulació reductiu*

A diferència del grup anterior, per mitjà dels connectors d'aquesta classe es redueixen alguns o la totalitat dels elements enunciatius de l'enunciat objecte de la reformulació.

En el nostre corpus aquest moviment es concreta bàsicament en processos aclaridors i/o conclusius de caràcter denominatiu, matemàtic, correctiu, recapitulatiu i/o argumentatiu. Trenta-vuit de les ocurrències analitzades pertanyen a aquest tipus de connector. Així, pels CRP trobem els connectors *és a dir*, *o sigui*, *més ben dit* i *en altres paraules* i per als CRNP *de fet*, *en qualsevol cas*, *en definitiva*, *al cap i a la fi* i *en fi*.

Exemplificarem aquest tipus de reformulació mitjançant el comentari d'una ocurrència del CRP *o sigui* i d'una ocurrència del CRNP *en qualsevol cas*.

Es compta que cada any hi ha uns 700.000 morts en accidents de carretera arreu del món. Cada dotze mesos el nombre de ferits per traumatismes d'accidents de trànsit és de deu a quinze milions, segons l'estudi de l'OMS. Els països poc industrialitzats són els que tenen més accidents amb víctimes: dos terços dels casos mortals, ***o sigui*** mig milió de morts, sobre l'asfalt de carreteres i ciutats. (OSI13)

En aquest text la informació més important que vol transmetre el locutor és que el nombre de morts a causa dels accidents de trànsit és molt elevat, i que aquest nombre encara creix més en els països poc industrialitzats. Per aquesta raó els elements enunciatius que podríem derivar del primer enunciat connectat s'han de reduir a un de sol en primer lloc, el que transmet la informació numèrica, amb una clara instrucció matemàtica vehiculada pel connector *o sigui*.

El ple del Senat iniciarà avui el primer debat sobre l'Estat de les autonomies en sis anys i amb tres notoris absents: els presidents dels governs de Catalunya, Jordi Pujol, Euskadi, José Antonio Ardanza, i Galícia, Manuel Fraga. Tots ells tenen compromisos que els farà [sic] impossible acudir a l'hemicicle de la Cambra Alta. Però *en qualsevol cas*, la seva inassistència és tot un símptoma de quines expectatives reals suscita aquest debat en els governants de les tres comunitats històriques. (EQC09)

Del primer enunciat podem extreure tres *topoi* diferents: [com més compromisos tenen els tres governants que els impedeixen assistir avui al Senat] [més ocupats estan] [menys important és l'assumpte que es tractarà a la cambra alta] i [menys aspectes es decidiran si no hi són ells]. A través de la reformulació reductiva es matisa el primer *topoi* extret i s'indica que no és pertinent, al mateix temps que s'argumenta a favor de les altres dues formes tòpiques establertes.

La raó per la qual en aquesta classificació no hi figura la classe *inoperacional*, formulada l'any 1997, és que a partir de l'estudi de la totalitat de les ocurrències analitzades ens hem adonat que no hi ha realment cap ocurrència en què els CR no vehiculin cap tipus d'instrucció afegida a la de la reformulació, que era la característica d'aquesta altra classe eliminada.

A continuació, expliquem l'altre gran grup establert dins dels CR.

#### *b) Connector reformulatiu variacional*

Encara que adoptem la terminologia utilitzada per Güllich i Kotschi (1983), amb aquest terme fem referència a un grup de connectors, clar i definit, oposat a la classe dels no variacionals presentada més amunt.

Un connector reformulatiu és variacional quan en el procés de reformulació del primer enunciat es convoca un altre enunciat (el reformulador) que presenta una trajectòria tòpica diferent de la de l'enunciat reformulat.

---

Tal com hem assenyalat, distingim dues subclasses dins d'aquest tipus de connector: connectors *virants* i *permutants*. Amb l'extensió del nostre estudi al dels CRNP, hem hagut d'incloure la classe dels CR variacionals permutants perquè aquest és un moviment que, tot i no ser mai vehiculat pels CRP (que estudiàvem el 1997), és molt habitual en l'establiment de la relació semàntica de distanciament vehiculada pels CRNP.

*b.1) Connector de reformulació virant*

Diem que un connector reformulatiu variacional és virant quant els elements tòpics que extraïem de l'enunciat reformulador són oposats als que es deriven del primer enunciat connectat. En el procés dinàmic de reformulació vehiculat per aquest connector es produeix un gir argumentatiu en la trajectòria tòpica que indiquen els elements del primer enunciat. Aquest grup coincideix plenament amb el que el 1997 etiquetàvem simplement com a CR variacional.

Dins d'aquest grup, el gir tòpic es concreta en la vehiculació d'operacions conclusives, correctives i/o contraargumentatives. Només 35 de les 210 ocurrències analitzades pertanyen a aquest grup, representat en els connectors *és a dir*, *més ben dit*, *de fet*, *de totes maneres*, *en tot cas*, *en realitat* i, finalment, *en qualsevol cas*.

Per exemplificar aquest moviment analitzarem una ocurrència del CRP *és a dir* i una del CRNP *de totes maneres*.

La primera ocurrència ja ha estat comentada en diversos punts d'aquest treball per tal com la considerem paradigmàtica de la vehiculació d'una instrucció contraargumentativa per part d'un CRP:

Granados va convocar una reunió de la junta de fiscals de la sala del Tribunal Suprem, màxim òrgan consultiu de la fiscalia general, per “garantir el principi d’unitat d’actuació del ministeri públic”. *És a dir*, per tancar el conflicte obert al ministeri públic a l’entorn de la competència o no de Baltasar Garzón per investigar la falsificació dels documents que acreditaven la suposada extradició de Luis Roldán. (EAD01)

Com ja hem apuntat en diverses ocasions els *topoi* que extraïem del primer enunciat i els del segon indiquen trajectòries oposades, fins a tal punt que sembla que podria substituir-se el connector *és a dir* per un *però* encara que si ho féssim en cap cas no es podria establir l’equivalència entre els enunciats connectats.<sup>147</sup>

En el següent cas, la peça lèxica *de tota manera*, variant morfològica de *de totes maneres*, introdueix un gir correctiu i contraargumentatiu clar.

Hi ha països en què les borses són institucions públiques i els agents són funcionaris que tenen l’exclusivitat per contractar.

Aquest és el cas d’Espanya i de França.

En canvi, en d’altres països com els anglosaxons, les borses són institucions privades.

***De tota manera***, aquestes borses privades estan controlades pel poder públic. (DTM12)

Del primer enunciat i sobretot gràcies al connector *en canvi* extraïem un *topos* que assenyala únicament el caràcter privat de les borses anglosaxones. Però en el següent enunciat, gràcies a la reformulació es matisa aquest *topos* presentant com a vàlid el seu oposat: les borses «privades» britàniques en realitat són «públiques».

---

<sup>147</sup> Per veure un comentari més exhaustiu d’aquesta ocurrència consulteu el capítol 4 d’aquest treball.



*b.2) Connector de reformulació permutant*

Malgrat que la trajectòria tòpica assenyalada pels connectors permutants tampoc no és concordant, en les operacions reformulatives vehiculades per aquest tipus de connectors no s'observa una oposició dels enunciats connectats sinó una dislocació en referència a les conclusions que es deriven del primer enunciat, o dit d'altra manera, en el procés dinàmic de reformulació es produeix una *permuta* dels elements enunciatius de l'enunciat reformulat.

Aquest tipus de connector es troba representat només en els connectors reformulatius no parafràstics, tal com hem apuntat en l'apartat 6.1.3 d'aquest mateix capítol i s'utilitza bàsicament com a continuador discursiu i reorganitzador textual, encara que també es materialitza en processos argumentatius (orientats i antiorientats), correctius i/o conclusius. El connector actua en aquests casos com a frontissa tematicoargumentativa.

Trenta-set de les ocurrències analitzades pertanyen a aquest grup.

L'exploració industrial de l'energia geotèrmica requereix prèviament un ampli treball de prospecció, per tal de delimitar certs paràmetres que la justifiquin. En general interessarà conèixer entre d'altres dades: la profunditat, temperatura i qualitat química del fluid termal l'extensió i productivitat de l'aquífer geotèrmic; la demanda energètica i la rendibilitat del projecte.

Aquesta tasca prospectiva es planteja de manera diferent si es tracta d'energia d'alta i mitja entalpia o si és senzillament aigua calenta de baixa entalpia escalfada per un flux geotèrmic normal.

En el proper apartat s'explicaran aquestes diferents metodologies.

***En qualsevol cas***, existeixen una sèrie de tècniques de recerca que es combinen de manera diversa segons el plantejament de la prospecció. (EQC02)

En aquest text, després d'haver introduït un element d'organització textual en un lloc inadequat, el productor reconduïx l'organització del discurs gràcies a la reformulació introduïda per *en qualsevol cas*, que remarca la poca pertinència de l'enunciat precedent, facilita la continuació del discurs i afavoreix l'argumentació discursiva iniciada. Després de l'enunciat, «En el proper apartat s'explicaran aquestes diferents

metodologies», el que esperàriem és que s'iniciés el següent apartat, ja que l'enunciat sembla cloure el primer. Com que això no és així, el locutor del text necessita acudir a un procés reformulatiu permutant perquè el seu discurs no sembli incoherent i fora de lloc.

A manera de conclusió d'aquest apartat hem d'assenyalar que des del nostre punt de vista la tipologia que acabem de presentar facilita la consideració de les peces lèxiques objecte del nostre treball dins d'un únic grup de funcionament, a través del qual es vehicula una mateixa instrucció de base: l'establiment de la reformulació i l'organització discursiva. Alhora, aquesta classificació té en compte les similituds existents entre els dos grups tradicionalment establerts i el dinamisme inherent a tot procés discursiu. En darrer lloc, una tipologia com la que hem establert ha de facilitar la construcció de diferents eines aplicades a l'entorn dels connectors, com poden ser la construcció d'una metodologia per a una correcta divulgació dels discursos especialitzats o la representació lexicogràfica plantejada al llarg d'aquest treball.

### 6.3 Definició i classificació

Després de presentar en aquest capítol les conclusions a què hem arribat gràcies a l'anàlisi de les peces lèxiques estudiades en els capítols quart i cinquè, creiem que podem definir els connectors reformulatius en el seu conjunt i creiem que és possible presentar la situació dels CR respecte a la resta de connectors.

Com a definició podem dir que un connector reformulatiu és una peça lèxica, formada per un o més morfemes, a través de la qual es vehicula un moviment de reformulació i organització discursiva. Els connectors reformulatius estableixen dinàmicament relacions semàntiques entre els enunciats connectats a mesura que avança el discurs, encara que només podem analitzar-ne el resultat: una expansió (CR expansionals), una reducció (CR reductius), un gir argumentatiu (CR virants) o una permuta dels elements enunciatius connectats, en què el CR actua com a frontissa (CR permutants).

Segons un altre criteri més estès, els connectors reformulatius es divideixen en dos grups clarament diferenciats, tant per les relacions semàntiques que estableixen entre els

enunciats connectats com per les peces que vehiculen cadascuna de les instruccions: CRP (que estableixen l'equivalència entre els enunciats connectats) i CRNP (que marquen el distanciament entre els enunciats en connexió).

Els connectors reformulatius estableixen una relació anafòrica important amb l'enunciat connectat perquè actuen com a díctics, i la polifonia és present en tots els casos analitzats. Aquests connectors marquen la rellevància del segon enunciat respecte del primer, encara que aquest no és un tret compartit per tota la classe reformulativa, sinó que sembla que està en funció del connector que la vehicula i de cada situació d'enunciació concreta: d'una banda, els CRP *en altres paraules* i *dit d'una altra manera* no estableixen mai la jerarquia entre els enunciats que connecten; d'una altra, *és a dir*, *o sigui* i el CRNP *en fi* no ho fan en tots els casos analitzats.

Malgrat que en el capítol tercer apuntàvem que existia una relació directa entre els CR i els connectors argumentatius, en aquest capítol volem matisar-ho. És veritat que els CR són organitzadors de l'estructura del discurs i també és veritat que en la majoria de les ocasions tenen un paper important en l'argumentació textual, com hem demostrat, però el que no es pot afirmar com havíem fet en el treball d'investigació presentat el 1997 és que els CR puguin ser una classe de connectors argumentatius. Per entendre la relació que existeix entre diferents classes connectives cal apel·lar al postulat del predomini funcional que hem exposat en la pàg. 228 d'aquest mateix capítol, en referir-nos a les instruccions de segon nivell. Tornem a afirmar que els CR tenen com a funció bàsica reformular i organitzar el discurs i com a instruccions secundàries, argumentar, concloure, etc. Alhora aquestes funcions annexes i secundàries es corresponen amb les funcions bàsiques dels connectors argumentatius, conclusius, etc. Aquesta afirmació permetria explicar per què connectors de diferents classes són intercanviables en alguns contextos i en altres no.

Amb aquest capítol hem finalitzat la primera part d'aquest treball, en què a més de proposar una definició de connector de què hem partit per a l'anàlisi (cap. 2) hem revisat els treballs entorn de la reformulació (cap. 3) i hem analitzat de forma detallada

cinc connectors reformulatius parafràstics (cap. 4) i nou connectors reformulatius no parafràstics (cap. 5). A partir d'aquestes anàlisis, en aquest capítol hem presentat els principals aspectes de divergència i confluència entre els dos grups de connectors tradicionalment establerts, hem formulat una proposta tipològica nova que permet considerar tots els connectors reformulatius com a vehiculadors d'una mateixa instrucció bàsica —la vehiculació de la reformulació i organització discursives— i finalment hem definit la classe de connectors que són objecte del nostre estudi.

A continuació, en els capítols 7 i 8 ens ocupem de la representació lexicogràfica de les peces lèxiques analitzades en aquesta primera part, i a partir de les deficiències en el tractament que reben aquestes unitats en els diccionaris, proposem una aplicació destinada als lexicògrafs en què es resolen els problemes detectats i en què es tenen en compte els trets definitoris de les peces lèxiques analitzades.

## **CAPÍTOL 7**

---

### **ELS CONNECTORS REFORMULATIUS EN ELS DICCIONARIS**



## CAPÍTOL 7

### 7. ELS CONNECTORS REFORMULATIUS EN ELS DICCIONARIS

“Sans doute les données rassemblées par les lexicographes sont-elles d’inégale valeur: (...) synonymes, antonymes, occurrences d’emploi et paraphrases. Ces données peuvent constituer un point de départ pour l’investigation systématique. Le sémanticien aurait tort de les négliger. Les erreurs mêmes des dictionnaires sont souvent très éclairantes, j’aurai l’occasion de le montrer.” (Danjou-Flaux, 1982, 106)

En aquest setè capítol, iniciem la segona part d’aquesta tesi, que s’ocupa d’analitzar el tractament lexicogràfic que han de rebre els connectors reformulatius en les obres lexicogràfiques d’orientació general i sincrònica, amb independència de quins siguin els usuaris als quals s’adrecin.<sup>148</sup>

Per aconseguir aquest objectiu, aquesta part s’estructura en dos capítols diferenciats, el setè, titulat “Els connectors reformulatius en els diccionaris”, i el vuitè “Proposta d’aplicació lexicogràfica”.

De la mateixa manera que en els capítols dos i tres hem presentat un estat de la qüestió per tal de situar les peces lèxiques analitzades en un marc d’estudi adequat i posar-les en relació amb altres unitats lèxiques amb què comparteixen alguns trets, en aquest capítol presentem l’estat de la qüestió del tractament que els connectors reformulatius han rebut en les obres lexicogràfiques “generals”.<sup>149</sup>

---

<sup>148</sup> Per aquesta raó l’aplicació que presentarem pot adaptar-se tant a un diccionari de la llengua general com a un diccionari bilingüe o d’aprenentatge, entre d’altres, sempre que es parteixi d’un corpus d’anàlisi adequat per a l’aplicació que es vol realitzar.

<sup>149</sup> En aquest capítol no analitzem en cap moment els diccionaris monogràfics al voltant dels connectors fets per Ball (1986) o Grieve (1996). Aquestes obres han estat consultades per a la descripció de les peces lèxiques analitzades, i així es reflecteix en els capítols quart i cinquè:

“It is the aim of this dictionary to enable the reader to identify, understand and use these link words in their spoken and written contexts.” (Ball, 1986, V)

Hem fet dues opcions que són importants per al desenvolupament d'aquest treball i de l'aplicació que en resulta: d'una banda, hem seleccionat els paràmetres en què ens basem per a l'anàlisi del tractament dels CR en els diccionaris —apartat 7.2— i, d'una altra, hem seleccionat les obres lexicogràfiques en què centrem la nostra atenció —apartat 7.3. A partir d'aquestes dues seleccions avaluem detalladament el tractament de les peces lèxiques que ens ocupen en els diccionaris generals.

### 7.1 Premissa

El principal escull teòric i aplicat amb què es troben els lexicògrafs a l'hora de representar els connectors (sigui quina sigui la seva funció bàsica) és l'aparent dispersió polisèmica d'aquestes peces lèxiques en el discurs en relació amb la possible variació funcional dins d'una mateixa unitat. Un segon problema és la dificultat per representar les relacions entre la multitud de formes lèxiques que poden expressar una mateixa funció semanticopragmàtica:

“Como habrá podido deducirse de la mera lectura de la relación de funciones textuales y marcadores, muchas de estas formas ofrecen una gran disparidad de usos discursivos (cfr. por ejemplo, además de *o sea*, las formas *pues, bueno, bien, claro, entonces, hombre...*), lo que dificulta el establecimiento de su valor idiomático (cfr. Lamíquiz 1991 y Martín Zorraquino 1992 y 1994), pero no nos vamos a extender más aquí sobre el tema.” (Casado, 1998, 67)

Malgrat la problemàtica assenyalada, considerem que les obres lexicogràfiques generals haurien de donar entrada a la descripció dels connectors, així com a la d'altres peces lèxiques més aviat discursives de característiques similars. Creiem que la seva representació lexicogràfica és possible tant des del punt de vista teòric com econòmic. Aquesta és una de les hipòtesis de què hem partit i que provem de demostrar en aquests dos capítols destinats al tractament dels connectors en els diccionaris.



Amb referència a la representació lexicogràfica d'aquestes peces lèxiques, destaca el treball de Paillard (1991), en què per primera vegada s'explica amb claredat que és possible trobar una caracterització general vàlida per a totes les ocurrences d'un mateix connector malgrat l'aparent dispersió contextual d'aquest tipus d'unitats lèxiques, encara que després calgui precisar-ne els valors locals.<sup>150</sup>

## 7.2 Paràmetres analitzats

Malgrat que no existeixi una tradició que indiqui quins criteris cal aplicar per a l'avaluació lexicogràfica de la representació de les unitats pragmaticodiscursives en els diccionaris, hem triat una sèrie de paràmetres que seran motiu d'anàlisi en cadascun dels diccionaris seleccionats i per a cada peça lèxica estudiada: tot seguit expliquem detalladament quins són, en què consisteixen i el motiu d'haver-los seleccionat.

### 1. Selecció

El primer paràmetre en què hem de fixar la nostra atenció en un estudi d'aquestes característiques és el de la selecció: quins connectors se seleccionen i per què? Hi ha uns criteris clars a l'hora d'incloure i excloure les peces lèxiques que ens ocupen en les obres lexicogràfiques?

Diversos estudis indiquen la mancança que s'evidencia en els diccionaris respecte als criteris de selecció d'aquestes unitats lèxiques, que en la majoria de les ocasions no es descriuen. En aquest sentit, la lectura d'un article que planteja com integrar la fraseologia en els diccionaris monolingües (Ruiz, 2000) aporta algunes pistes interessants per a la incorporació de les unitats lèxiques que ens ocupen:<sup>151</sup> en moltes

---

<sup>150</sup> El valor d'aquest article és important per a aquest treball ja que a partir de la seva lectura vam animar-nos a continuar en aquesta línia. Agraïm a D. Maingueneau que ens en proporcionés la referència.

<sup>151</sup> D'una banda, cal tenir en compte que alguns CR, com ara *de fet*, coincideixen formalment amb unitats prototípicament fraseològiques, i d'una altra, cal considerar que les unitats fraseològiques comparteixen alguns trets pragmaticodiscursius amb les unitats connectives.

ocasions la selecció de les unitats fraseològiques (UFS) descrites no presenta un criteri clar, “por ello, muchas de ellas no se registran de ningún modo y otras aparecen de forma aleatoria como ilustración en los ejemplos o como explicaciones dentro de la definición”. També en relació amb les UFS, Tejera (1988) assenyala que “sólo deberían registrarse como entradas o subentradas del diccionario las expresiones que se comportan como unidades léxicas”. Creiem que els problemes manifestats per Ruiz i Tejera són perfectament extrapolables a la descripció dels CR en els diccionaris.

## 2. Lematització

Quan els connectors són descrits en els diccionaris, a partir de quin criteri es lematitzen? On ha de buscar-los l'usuari del diccionari, sota la inicial que els correspon, en el cas de ser compostos. —com per exemple, *és a dir*— o sota alguna de les unitats lèxiques que el formen —*dir* o *ser* en el cas d'*és a dir*? I en el cas que el diccionari s'inclini per aquesta última decisió, sota quina de les unitats plenes es descriu el connector?

D'una banda, la tradició lexicogràfica hispànica prefereix l'ordenació de les peces lèxiques objecte d'aquest estudi com a subentrades dependents del seu formant més important (vegeu Ruiz, 2000). Per tal de solucionar els inconvenients possibles d'aquesta lematització Zgusta (1971) suggereix incloure la unitat lèxica composta sota cadascun dels articles on aparegui una paraula semànticament plena de la unitat en qüestió, però altres autors assenyalen la inviabilitat pràctica d'aquest mètode (Garrido, 1990), sense pensar que en l'actualitat els diccionaris en suport electrònic superen aquest inconvenient.

Altrament, diversos estudis indiquen també la possibilitat d'incloure els connectors i els marcadors en general com a entrades independents en el diccionari a causa de la seva equivalència funcional amb altres unitats connectives simples i amb la resta d'unitats lèxiques de la llengua: la tradició lexicogràfica francòfona adopta en algunes ocasions aquesta opció, tal com assenyalen Dostie i Léard (1997) i Dostie (1998) en referència al DECFC:

“Les propriétés de *tiens* convergent vers une même direction. On sent bien sûr un glissement sémantique progressif du verbe *tenir* vers le MD *tiens*. Malgré tout, *tiens* possède une autonomie suffisamment grande par rapport à *tenir* pour qu’on puisse considérer qu’on a affaire à un vocable particulier, c’est-à-dire à une unité lexicale qui doit avoir sa propre entrée dans un dictionnaire.” (Dostie i Léard, 1997, 97)

També dins la tradició lexicogràfica francesa *Le Petit Robert* sembla inclinar-se per aquesta opció en algunes ocasions, tal com veurem en el comentari d’alguns dels articles d’aquest diccionari.

### 3. Jerarquia de l’accepció dins l’entrada

Aquest aspecte, relacionat indirectament amb el de la lematització, no caldria considerar-lo si les unitats lèxiques que ens ocupen tinguessin una entrada independent dins les obres lexicogràfiques. Però quan això no és així, com s’ordena l’accepció del connector dins l’entrada en què figura? Alfabèticament dins el grup de les expressions? ¿En un ordre de tipus semanticoconceptual a partir del qual queden agrupades dins d’una mateixa entrada totes aquelles peces lèxiques que presenten unes mateixes característiques funcionals? Segons la categoria gramatical a què pertanyen?

### 4. Variació interna

Al llarg d’aquest treball hem observat en diverses ocasions que a un mateix connector poden correspondre-li diverses variants morfològiques —per exemple *MBD* es representa a partir de les formes *més ben dit* i *millor dit* indistintament. ¿Tenen en

compte aquesta variació les obres lexicogràfiques, i si la contemplen, com es representa?<sup>152</sup>

### 5. Marcatge

En la primera part d'aquest treball (cap. 2), hem palesat que la noció de *connector* i la terminologia utilitzada per referir-s'hi no és unívoca per a totes les escoles que s'ocupen del seu estudi, en certa manera a causa de l'heterogeneïtat formal d'aquest tipus d'unitats i del diferent estadi de gramaticalització que presenten. Per aquest motiu considerem que cal fixar l'atenció en quina és la proposta de marcatge que proposen les obres lexicogràfiques per als connectors que ens ocupen. El marcatge que reben aquestes unitats, és el mateix per a totes?

De nou sembla que les afirmacions de Ruiz (2000) sobre la representació de les UFS en els diccionaris poden ser aplicades directament als connectors: malgrat que algunes UFS són etiquetades com a *locució*, aquest tractament no s'estén al total de les unitats sinó que en massa ocasions aquestes unitats lèxiques apareixen sense cap marcatge explícit que indiqui que el seu comportament és idèntic al de les UFS que sí que s'han marcat. Però la proposta de l'autora respecte al marcatge que haurien de rebre aquestes unitats en els diccionaris no sembla adequada per als connectors: "estas definiciones podrían despojarse de elementos innecesarios como la categoría gramatical y otros rasgos que se substituirían por abreviaturas". Metrich (1985) coincideix amb la nostra opinió afirmant que per a cada connector caldria generar una entrada en què figurés en primer lloc la informació categorial.

---

<sup>152</sup> En la bibliografia consultada, només hem trobat un article que plantegi la representació de la variació interna dels connectors en les obres lexicogràfiques: (Dostie, 1998).

### *6. Tipus de definició proposada*

Un altre dels problemes importants a què han d'enfrontar-se els diccionaris que recullen els connectors és la definició que n'han de proposar. Ja hem apuntat a l'inici d'aquest capítol que la problemàtica més important que han de resoldre els lexicògrafs és la representació de l'aparent polisèmia que afecta els connectors. És per aquesta raó que aquests tipus d'unitats no estan incloses en els diccionaris en moltes ocasions i, quan hi són, només són tractades de forma parcial. La majoria dels estudis sobre la possible implementació dels connectors en els diccionaris es refereixen a aquest aspecte com a essencial.

D'una banda, els treballs es poden dividir en dos grans grups: aquells en què es considera que els connectors tenen un ampli ventall de sentits i que es proposen descriure'ls en la seva globalitat (Danjoux-Flaux, 1982; Metrich, 1985) i aquells en què al contrari es postula que cada connector té un significat bàsic del qual se'n deriva la resta (Bach i Solé, 1998, Dostie, 1998, Fuchs i Victorri, 1992; Paillard, 1991).

D'una altra banda, els autors es pregunten quin tipus de definició és la més adequada per explicar la complexitat funcional dels connectors. Mentre que alguns autors defensen que la definició hauria de ser de tipus funcional, "se dice no qué significan sino qué son, cómo y para qué se emplean"(Albert, 1996, 15), altres assenyalen que els diccionaris es limiten a remetre'ns d'un tipus d'unitats a unes altres i cauen en el problema de la circularitat de les definicions (Roulet, 1987b; Vázquez, 1996).

### *7. Indicació del valor proposicional i selecció realitzada*

Ens referim amb aquest terme a la indicació en els diccionaris del contingut logicosemàntic de diferents elements discursius que s'hi descriuen. Roulet (1987b) assenyalava la conveniència d'aquesta indicació i Casado (1994, 130) parla de l'encert del DUE en el tractament d'aquesta qüestió, posant-lo com a diccionari model:

“El *DUE* ofrece una amplia nómina de etiquetas correspondientes a *funciones* propias de textos (o de partes de textos) y a *relaciones textuales* (i.e., relaciones que se dan en el interior de los textos), intuitiva y certeramente caracterizadas. Así por ejemplo, en la página preliminar número LIII, bajo el título de “Relación de expresiones adverbiales-prepositivo conjuntivas [sic]” figuran, entre otros, términos como los siguientes, para designar diferentes tipos de expresiones: *aclarativas*, *aditivas*, *de inminencia*, *intensivas*, *paradójicas*, *ponderativas*, *preventivas*, *relativas*, *restrictivas*, *transactivas*, a las que hay que añadir otras, que no aparecen en ese catálogo preliminar citado, como *adversativas*, *atenuativas*, *expletivas*, etc. Tales términos etiquetan, de hecho, otras tantas funciones o relaciones textuales.”

Segons la nostra opinió, la indicació del valor proposicional permetria assenyalar les similituds funcionals entre diferents connectors que comparteixen algunes característiques pragmàtiques —per exemple *més ben dit/millor dit* i *en realitat* vehiculen unes mateixes instruccions correctives, motiu pel qual en algunes ocasions poden substituir-se l'un per l'altre.

#### 8. *Sinonímia*

Són diversos els estudis que coincideixen a assenyalar que cal indicar als diccionaris aquesta relació sinonímica entre les unitats connectives d'una forma o una altra.

En certa manera, aquest aspecte està directament relacionat amb l'anterior. Si considerem que existeix una certa sinonímia entre diferents unitats connectives en algunes ocasions,<sup>153</sup> quins mecanismes s'utilitzen per assenyalar-la en les obres

---

<sup>153</sup> Danjoux-Flaux (1982) assenyala que la sinonímia entre connectors diferents és possible encara que aquesta no serà mai absoluta, afirmació amb què estem d'acord.

lexicogràfiques? Se n'informa a través de les remissions, mitjançant la definició o gràcies al valor proposicional indicat?

### *9. Comportament sintacticodiscursiu*

En els comentaris sobre el funcionament dels CR hem assenyalat en diverses ocasions la combinabilitat d'aquestes peces lèxiques amb altres unitats connectives. Però cal que els diccionaris ho indiquin? Quan s'assenyala, de quina manera es representa aquesta informació?

La majoria dels treballs que es refereixen a la possible representació dels connectors en els diccionaris afirmen que caldria que els diccionaris presentessin alguna mena de notació en què s'indiqués la combinabilitat dels connectors amb d'altres elements i alhora la agramaticalitat d'algunes combinacions (Danjoux-Flaux, 1982; Iordanskaja, 1993; Iordanskaja i Mel'cuk (1996); Vázquez (1996)). Metrich (1985) encara va més lluny i diu que seria ideal que les obres lexicogràfiques informessin sobre l'obligatorietat i l'opcionalitat de determinades col·locacions, a través d'un sistema de marques gràfiques explicitades a la introducció, que no haurien de suposar cap problema per a l'usuari sinó més aviat una ajuda:<sup>154</sup>

“... l'ambigüité introduite par les crochets de facultativité n'est pas gênante puisque l'utilisateur consulte le dictionnaire à partir d'une expression réellement observée. Les crochets de facultativité lui indiquent alors que si l'expression tombe sous le coup de l'énumération la présence ou l'absence de la virgule n'est pas pertinente pour la traduction.

Il en irait bien sûr autrement dans le second cas, où il faudrait indiquer à l'utilisateur dans quel cas de figure la virgule est de règle.” (1985, 242)

---

<sup>154</sup> Metrich fa aquesta proposta a partir de la consideració d'un usuari de diccionaris bilingües. Segons el seu parer, la informació sobre la combinabilitat dels connectors (obligatòria o facultativa) seria de molta utilitat en la traducció textual.

Finalment, en relació amb les indicacions sintacticodiscursives, destaca la proposta de Iordanskaja (1993, 172-176), en què, en el marc teòric del DECFC, defensa la conveniència d'indicar no solament la possible combinabilitat del connector amb altres peces connectives, sinó també la necessitat d'indicar la tipologia sintàctica de les proposicions connectades i finalment la posició lineal del segon enunciat connectat en referència al primer (posició en frase o en la seqüència comunicativa). Segons Iordanskaja, aquest darrer paràmetre, que només és pertinent per a les conjuncions de subordinació, és del tot necessari per a una correcta producció/recepció del discurs.

### *10. Exemplificació*

L'exemplificació de l'ús dels connectors a partir de textos reals és una de les solucions a través de la qual pot assenyalar-se de forma implícita la combinabilitat de les peces lèxiques que ens ocupen amb altres connectors. També podria ser una bona manera d'indicar les variants d'una mateixa peça sense necessitat de marcar-les en l'entrada del connector. Per aquesta raó, entre d'altres, molts estudis coincideixen a afirmar la necessitat que els exemples que figuren en els diccionaris s'extreguin de l'anàlisi de corpus textuais reals. En referència a l'exemplificació, Ruiz (*op. cit.*) assenyala la paradoxa que unitats lèxiques no descrites siguin emprades freqüentment en els fragments proposats per a l'exemplificació d'altres entrades seleccionades, fet que creiem que caldria evitar.

Aquests són els deu aspectes en què centrem la nostra atenció tant per a l'estudi de la representació lexicogràfica dels connectors reformulatius com per al disseny de l'aplicació que presentarem en el proper capítol. De totes maneres, la bibliografia consultada proposa altres aspectes que també caldria tenir en compte a l'hora d'incloure els connectors en els diccionaris, que hem descartat perquè un estudi com el que ens hem plantejat no pot abastar més aspectes que els indicats anteriorment:

— l'*etimologia* de la unitat lèxica, que podria ser considerada com a indicadora de la proximitat funcional entre elements semànticament relacionats, com a mínim en un estadi anterior al de la confecció del diccionari (Paillard, 1991),



- 
- la *representació fonètica i entonativa* dels connectors, per a la valoració de la qual caldria haver partit d'un corpus discursiu de caràcter oral (Danjou-Flaux, 1982 i Dostie i Leard, 1997; Dostie, 1998) i, finalment,
  - la indicació per als diccionaris bilingües de *les parelles possibles amb unitats discursives de la llengua d'arribada* (Metrich, 1985), que no hem seleccionat perquè no hem analitzat obres lexicogràfiques bilingües.<sup>155</sup>

### 7.3 Selecció de les obres lexicogràfiques analitzades

Per tal d'analitzar la representació lexicogràfica que reben els CR que ens ocupen, hem fixat la nostra atenció en obres lexicogràfiques de tres llengües romàniques diferents: el català, ja que el nostre estudi es basa en els CR catalans, i el castellà i el francès perquè són dues llengües romàniques molt properes però amb tradicions lexicogràfiques diferents.

Malgrat que en un principi havíem previst revisar també alguns diccionaris per a l'anglès, n'hem descartat l'anàlisi perquè en anglès no s'utilitzen connectors lèxics sinó més aviat marcadors gramaticals que no tenen cap entrada en les obres lexicogràfiques de la llengua anglesa, al contrari del que succeeix en les llengües romàniques:

“Spanish and Catalan use a wider variety of forms to indicate the same discursive functions and are also more explicit as to the precise meaning that the writer or speaker to convey. Conversely, English exhibits a shorter list of markers most of which are structurally fixed, and avoids any kind of *superfluous* information in order to preserve discourse economy.” (Cuenca, en premsa)

---

<sup>155</sup> En el següent apartat comentarem quines són les obres lexicogràfiques analitzades. L'estudi de diccionaris bilingües ha estat descartat perquè en cap moment hem tingut la intenció de fer un estudi contrastiu de l'ús dels CR en diferents llengües.

Per a cada una d'aquestes llengües hem analitzat dues obres lexicogràfiques: el DIEC i el GDLC per al català, el DRAE i el DUE per al castellà i Le Petit Robert i el DECFC per al francès.

## 7.4 Anàlisi

Com hem explicat anteriorment, en aquest apartat revisem el tractament que reben els catorze connectors reformulatius analitzats en aquest treball a partir dels paràmetres seleccionats a sis obres lexicogràfiques diferents: dues per al català (DIEC i GDLC), dues per al castellà (DRAE i DUE) i dues més per al francès (Le Petit Robert i DECFC). D'una banda, cal tenir en compte que la representació d'alguns dels CR catalans analitzats no es pot comparar amb la representació que en fan Le Petit Robert i el DECFC, perquè en francès no existeix un connector format sobre el mateix mot ple. És el cas dels connectors *al cap i a la fi*, *en qualsevol cas* i *o sigui*. D'una altra, hem de remarcar que el DECFC no és una obra lexicogràfica finalitzada sinó que és un projecte lexicogràfic en què encara s'està treballant, i per aquest motiu, tot i que utilitzem el comentari de les entrades que apareixen en aquest diccionari, no podem considerar la no-selecció d'un determinat connector en el conjunt de les entrades descrites com un problema del DECFC. Així, per exemple, quan comentem que una determinada unitat apareix en totes les obres lexicogràfiques analitzades, no vol dir que també es descriu en el DECFC o en Le Petit Robert (en el cas d'*al cap i a la fi*, *en qualsevol cas* i *o sigui*), sinó que ens referim als altres diccionaris analitzats. De fet, en el DECFC només s'han descrit tres dels CR que ens ocupen: *de toute façon* —descriu en el tercer volum de l'obra— i *en fait* i *en réalité* —descrits en l'últim volum aparegut a les darreries de 1999).

Per començar el comentari sobre l'anàlisi de la representació lexicogràfica dels CR objecte d'aquest estudi hem de dir que els sis diccionaris presenten problemes i asistematicitats similars:

1. En primer lloc, hem de considerar que només cinc dels CR descrits apareixen seleccionats en totes les obres lexicogràfiques: pel que fa als CRP només *és a dir*

apareix en tots els diccionaris i pel que fa als CRNP *de fet*, *en definitiva*, *en fi* i *en realitat* són les unitats seleccionades per tots els diccionaris.

2. En segon lloc, pel que fa a la lematització de les unitats seleccionades, observem també la falta de sistematicitat en algunes de les obres lexicogràfiques que hem analitzat.

El DECFC és l'únic diccionari en què cada connector té una entrada pròpia i per tant apareix lematitzat com a tal: així DFT apareix sota l'entrada *en fait*, DTM sota l'entrada *de toute façon* i ERT sota *en réalité*.

Le Petit Robert lematitza un únic connector amb una entrada pròpia, EAD, que apareix ordenada dins les entrades de la *c* com a *c'est-à-dire* encara que després també apareix sota *dire*, però en la subentrada que hi ha sota el verb només es fa una remissió a l'entrada principal (*c'est-à-dire*).

En la resta de diccionaris, tots els connectors descrits apareixen sota el lema de la base de referència a partir de la qual estan formats, excepte en el cas del connector OSI, que té una entrada pròpia sota la forma *sia* —tant en el DIEC com en el GDLC.<sup>156</sup>

Una altra irregularitat en la lematització proposada per als connectors s'observa en l'anàlisi d'aquelles entrades en què la peça lèxica descrita està formada per més d'un mot ple, o sigui, en les entrades d'*al cap i a la fi* i *és a dir*.

D'una banda, el DIEC i el GDLC lematitzen de diferent manera les dues entrades: si *al cap i a la fi* té entrada sota el primer dels mots plens que apareix en la peça lèxica, *cap*, *és a dir* la té sota *dir* i no sota *ser* com podríem esperar. D'una altra, en el DRAE, *al fin* y *al cabo* apareix com a subentrada a *cabo* i també a *fin* (tot i que en la subentrada que apareix a *cabo* la descripció és més completa) però *es decir* apareix només com a

subentrada del verb *dir* i no com a subentrada en el verb *ser*. Al contrari, en el DUE ambdós connectors apareixen sota els dos mots plens sobre els quals estan formats: *cabo* i *fin* i *ser* i *decir*, respectivament. A més a més, el DUE lematitza també sota més d'una entrada *en todo caso* (subentrades a *todo* i a *caso*) i *mejor dicho* (amb una subentrada a *mejor*, una a *decir* i una altra a *dicho*, que és la que conté tota la informació que es proporciona per a aquesta peça). Finalment, Le Petit Robert lematitza també sota diverses entrades tres dels CR que ens ocupen: *autrement dit* (lematitzat sota *autrement* i sota *dire*), *de toute façon* (sota *manière*, *façon* i *tout*, respectivament) i *en tout cas* (sota les formes *cas* i *tout*).

A la taula que segueix pot observar-se de forma sistematitzada la lematització que presenten els diccionaris per a cadascun dels CR seleccionats i també indirectament la selecció o no de les unitats (és evident que els únics connectors lematitzats són els que s'han seleccionat).<sup>157</sup>

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
ACF	cap	cap	cabo(1) fin (no marc.)	fin(1) cabo(rem.)	no equiv.	no equiv.
DAM	∅	∅	∅	∅	autrement   dire	∅
DFT	fet	fet	hecho	hecho	fait	en fait
DTM	manera	manera	∅	manera	manière(1) façon(2)   tout(rem.)	de toute façon
EAD	dir	dir	decir	decir(1) ser(rem.)	c'est-à-dire(1)  dire(rem.)	∅
EAP	∅	∅	∅	∅	terme	∅
EDF	definitiu-va	definitiu-va	definitivo,va	definitivo	définitif	∅
EEF		fons	fondo,a	fondo	fond	∅
ENF	fi	fi	fin	fin	enfin	∅
EQC	∅	∅	∅	caso	no equiv.	no equiv.
ERT	realitat	realitat	realidad	realidad	réalité	en réalité
ETC	∅	cas	caso	caso(1) todo(rem.)	cas(1) tout(rem.)	∅
MBD	∅	dir	∅	dicho(1) decir(rem.)  mejor(rem.)	dire	∅
OSI	sia	sia	∅	ser(rem a <i>esto es</i> dins ser)	no equiv.	no equiv.

Taula 5: Lematització dels CR

<sup>156</sup> *O sia* és la variant menys freqüent d'*o sigui*, a la qual en cap moment no es fa referència en aquestes entrades.

<sup>157</sup> A la taula s'indica el lema sota el qual es troba cada connector en el diccionari. L'abreviatura *no equiv.* indica que aquest connector no té un paral·lel francès format sobre la mateixa unitat lèxica plena. El símbol ∅ indica que el connector no està lematitzat, és a dir, no s'ha seleccionat. El número (1) que acompanya alguns dels lemes indica que es considera l'entrada principal del connector i l'abreviatura *rem.* assenyalava que l'entrada sota aquell lema remet al lema considerat principal.

3. En tercer lloc, fixem la nostra atenció en l'ordenació que reben els connectors dins les entrades sota les quals es lematitzen, tret dels CR que tenen una entrada pròpia com les del DECFC i *c'est-à-dire* a Le Petit Robert, en què no té sentit fixar-se en aquest paràmetre.

La majoria de les accepcions estan ordenades dins del grup de les expressions que pertanyen a l'entrada sota la qual es lematitzen, a vegades ordenades alfabèticament o sense cap ordre aparent. De totes maneres, alguns dels connectors que apareixen agrupats entre el conjunt de les expressions de l'entrada no s'ordenen alfabèticament sinó per grups conceptuals. Així succeeix per als connectors *autrement dit* i *pour mieux dit* que s'agrupen al voltant de les entrades relacionades amb el verb *exprimer* en Le Petit Robert i *és a dir* en el DIEC, agrupat sota les expressions al voltant de *voler dir*. Finalment, en altres ocasions, el CR descrits no apareixen dins del grup de les expressions sinó que, com a subentrades, figuren com a accepcions diferents del mot sota el qual es lematitzen. És el cas de les entrades *o sigui* del DIEC, *en el fons* i *en realitat* del GDLC i, finalment, *en realidad* del DUE. La taula següent exemplifica el que acabem d'exposar:<sup>158</sup>

---

<sup>158</sup> A partir d'aquesta taula, les zones ombrades indiquen que el criteri que s'avalua no és pertinent per a un determinat connector en aquell diccionari perquè el connector en qüestió no s'hi descriu.

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
<b>ACF</b>	alfabètica expres. d'accep.2	alfabètica expres. d'accep.8.	alfabètica expres.	alfabètica expres.		
<b>DAM</b>					alfabètica expres.(1) conceptual (2) exprimer	
<b>DFT</b>	alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	aprox. alfabètica dins expres.	entrada pròpia
<b>DTM</b>	cap ordre expres.	alfabètica expres.		alfabètica expres.	alfabètica expres.	entrada pròpia
<b>EAD</b>	conceptual (voler dir)	alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	entrada pròpia	
<b>EAP</b>					alfabètica expres.	
<b>EDF</b>	alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	única expres., després def.	alfabètica expres.	
<b>EEF</b>		accepció 2.8	alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	
<b>ENF</b>	cap ordre expres.	cap ordre expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	entrada pròpia	
<b>EQC</b>				alfabètica expres.		
<b>ERT</b>	alfabètica expres.	accepció 1.3	alfabètica expr., després de col.	accepció	alfabètica expres.	entrada pròpia
<b>ETC</b>		alfabètica expres.	alfabètica expres.	alfabètica expres.	gramatical, alfabètica dins loc i abans que expr.	
<b>MBD</b>		alfabètica expres.		alfabètica expres.	conceptual (exprimer)	
<b>OSI</b>	accepció	alfabètica expres.		alfabètica expres.		

Taula 6: Ordre d'aparició dels CR en les entrades

4. La indicació de la variació interna, observada en les peces lèxiques DTM (amb tres variants, *de tota manera, de totes maneres, de totes formes*), OSI (*o sigui i o sia*),<sup>159</sup> MBD (*més ben dit i millor dit*)<sup>160</sup> i DAM (*dit d'una altra manera i dit d'altra manera*) no és del tot satisfactòria.

Dels diccionaris catalans analitzats, només el GDLC indica la variació interna per a les peces lèxiques DTM (*de totes maneres*) i MBD (*millor dit, per dir-ho millor, per millor dir*). Al contrari, en l'entrada del connector OSI, entrat per *o sia* tant en el GDLC com en el DIEC, no s'indica en cap moment que existeix una variant *o sigui* molt més freqüent.

De les obres lexicogràfiques de l'espanyol, el DRAE no assenyala en cap moment la variació interna per a cap de les unitats lèxiques que ens ocupen i el DUE només ho indica en el cas de *de todas maneras (de todos modos i de todas formas)*.

<sup>159</sup> Cal assenyalar que el connector OSI només presenta variants en català.

<sup>160</sup> Cap dels diccionaris francesos no dona informació sobre les variants de *pour mieux dire* perquè aquesta peça lèxica no presenta variants en aquesta llengua.

---

Finalment, en les obres lexicogràfiques franceses, el DECFC, que d'aquests tres connectors només descriu *de toute façon*, no indica que *de toute façon* tingui una variant *de toute manière* sinó que aquesta variació existent s'apunta com a *sinonímia exacta*,<sup>161</sup> i Le Petit Robert, que dóna entrada a la peça lèxica tant a *façon (de toute façon)* com a *manière (de toute manière)*, no relaciona en cap moment aquestes dues variants del connector DTM.

Per al connector *autrement dit*, Le Petit Robert assenyala dues variants (*autrement appelé* i *autrement*), indicació que no fan ni les obres lexicogràfiques del català ni de l'espanyol perquè DAM no hi apareix descrit.

Encara en referència als diccionaris francesos, és interessant assenyalar que Le Petit Robert indica també la variació interna en les peces franceses *de fait, c'est-à-dire, au fond* i *enfin*, variació que no existeix en els connectors catalans formats sobre els mateixos mots plens.

En la taula que segueix presentem esquemàticament els resultats de la indicació de la variació interna en les obres lexicogràfiques analitzades:

---

<sup>161</sup> A la pàgina 271 d'aquest mateix capítol exposem el tractament que fa el DECFC de la sinonímia.

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
<b>DAM</b>					autrement appelé, autrement	
<b>DFT</b>	#	#	#	#	en fait /par le fait	#
<b>DTM</b>	#	de totes maneres	#	de todos modos, de todas formas	#	#
<b>EAD</b>	#	#	#	#	c'est-à-dire que	
<b>EEF</b>		#	#	#	dans le fond	
<b>ENF</b>	#	#	#	#	à la fin	
<b>MBD</b>		millor dit, per dir- ho millor o per millor dir		#	#	
<b>OSI</b>	(o sia) cap ref. a o sigui	(o sia) cap ref. o sigui		#		

Taula 7: Indicació de la variació interna dels CR<sup>162</sup>

5. S'observa també la falta de sistematització de les entrades dels CR en els diccionaris en el marcatge que reben aquest tipus d'unitats. La irregularitat en aquest cas sembla problemàtica perquè no és només que hi manqui informació sinó que la que hi ha pot provocar confusions en els usuaris interessats a saber a quin tipus d'unitats s'enfronten i la possible relació entre les unes i les altres.<sup>163</sup>

En primer lloc, el DECFC i el DRAE són els únics diccionaris que marquen “gramaticalment” tots els CR que han seleccionat, encara que en el DRAE no totes les unitats reben el mateix tractament. La resta de diccionaris ni tan sols proposen un marcatge per a cadascuna de les entrades seleccionades, i alguns CR no reben mai una etiqueta categorial (vegeu la taula següent).

En segon lloc, com ja hem apuntat, quan les unitats seleccionades estan marcades, el marcatge no és gairebé mai sistemàtic. Només dues de les obres lexicogràfiques estudiades proposen el mateix marcatge per a tots els CR seleccionats: mentre que el DECFC suggereix l'etiqueta “locució adverbial”, el DUE classifica totes les entrades marcades amb l'etiqueta “expresión”. Al contrari, la resta de les obres lexicogràfiques fluctuen en la utilització de diverses etiquetes: “expresión” i “locució adverbial” en el

<sup>162</sup> A partir d'aquesta taula i en les següents, el símbol # indica que tot i que el CR estigui seleccionat el diccionari estudiat no dona cap tipus d'informació en el criteri avaluat.

<sup>163</sup> Ens referim preferentment a usuaris estrangers avançats en el coneixement de la llengua.



DRAE, “locució adverbial” i “conjunció” en el DIEC, “locució adverbial” i “locució conjuntiva” en el GDLC i, finalment, “locució adverbial”, “locució conjuntiva” i “adverbi” en Le Petit Robert, com pot veure’s en la taula següent:

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
<b>ACF</b>	#	loc. adv.	(1) loc adv. (2)#	expresión		
<b>DAM</b>					#	
<b>DFT</b>	loc. adv.	loc. adv.	loc. adv.	expresión	loc. adv.	loc. adv., parenthétique
<b>DTM</b>	#	loc. adv.		#	#	loc. adv. phrastique
<b>EAD</b>	#	#	expr.	expresión	loc. conj.	
<b>EAP</b>					#	
<b>EDF</b>	loc. adv.	loc. adv.	loc. adv.	expresión	loc. adv.	
<b>EEF</b>		#	loc. adv.	#	loc. adv.	
<b>ENF</b>	#	loc. adv.	loc. adv.	expresión	adv.	
<b>EOC</b>				#		
<b>ERT</b>	loc. adv.	#	loc. adv.	#	loc. adv.	loc. adv.
<b>ETC</b>		#	loc. adv.	expresión	loc. adv.	
<b>MBD</b>		#		expresión	#	
<b>OSI</b>	conj.	loc. conj.		expresión		

*Taula 8: Marcatge dels CR*

Creiem que és convenient que aquestes unitats reformulatives apareguin totes etiquetades segons un mateix criteri en les obres lexicogràfiques. Per aquesta raó proposem una solució per al tractament categorial d’aquestes peces lèxiques en el següent capítol.

6. Un altre paràmetre que hem considerat per tal d’avaluar la representació dels CR en els diccionaris que ens ocupen és el de la definició. Tots els CR seleccionats estan descrits? A partir de quin criteri es descriuen?

Només el DRAE deixa de descriure una de les unitats lèxiques seleccionades com a entrada: *al fin y al cabo*. Tot i que aquest connector és citat a les entrades *cabo* i *fin* mai no es remet a cap altra unitat descrita en el diccionari ni se n’explica el funcionament o la càrrega expressiva. També en referència al DRAE, cal destacar que la definició que proposa per a *es decir* no la trobem a *decir*, on aquest connector figura com a subentrada, sinó que la definició es produeix a través de la remissió a *esto es*, sota l’entrada *ser*.

La resta d'unitats seleccionades pels diccionaris analitzats es descriuen en la seva totalitat encara que només s'assenyala un dels possibles valors del connector i mai tot el conjunt de valors aplicables, de manera que el problema de la polisèmia al voltant dels connectors en els casos seleccionats s'obvia totalment a través de la simplificació.

Diversos treballs especialitzats coincideixen a assenyalar que és molt difícil trobar una classificació per a la definició lexicogràfica que sigui universalment acceptable (Alsina *et al.*, 1994, Rey Debove, 1967 i Casares, 1950). De totes maneres creiem que per tal d'explicar amb claredat quin tipus de definició reben els connectors en els diccionaris hem de classificar les definicions proposades per als CR, i ho fem en dos grans grups:

a) Descripció realitzada en la *metallengua del contingut*.

Tot i que les definicions d'aquest tipus pretenen proporcionar el significat conceptual dels mots que es descriuen, moltes unitats més aviat funcionals com els connectors no poden ser descrites d'aquesta manera, encara que aquest tractament s'apliqui a la majoria dels connectors seleccionats sota dues formes:

a. 1) *sintètica* —*remissiva* o *sinonímica*— (en 20 ocasions), quan la subentrada corresponent al connector remet a una altra unitat sense explicar-ne mai ni les característiques funcionals ni el contingut semàntic:

ex. DIEC, ENTRADA *en definitiva*: definitivament

Diversos estudis indiquen que aquest tipus de definició pot conduir al problema de la circularitat, ja que en diverses ocasions una unitat remet a una altra i a la inversa sense que es defineixi el connector en cap ocasió.

a.2) *perifràstica* (en 17 ocasions), quan en la definició del connector es descriu el contingut semàntic del mot a partir d'una o més paràfrasis de més d'un mot:

ex. DIEC, ENTRADA *de tota manera*: sigui com sigui, costi el que costi

b) Descripció realitzada en la *metallengua del signe*

A través d'aquest tipus de definició s'explicita la funció del connector que es descriu en el discurs:

ex. DIEC, ENTRADA *o sigui*: Pot reforçar la conjunció "o" quan denota equivalència

Segons la nostra opinió, aquest és el tipus de definició més adequada per a la descripció dels mots gramaticals en els diccionaris perquè és l'únic que permet descriure'ls correctament.<sup>164</sup> Per aquesta raó en el proper capítol, en què presentem el prototip d'aplicació lexicogràfica per als connectors reformulatius catalans, ens inclinem clarament per aquest tipus de definició.

A la taula següent es recull el tipus de definició proposada per als connectors seleccionats en les obres lexicogràfiques analitzades. Si es vol consultar la definició assignada a cada connector es pot acudir a l'annex I d'aquest treball, en què presentem la descripció de tots els aspectes analitzats en els diccionaris.

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
<b>ACF</b>	mcp	mcp	#	ms		
<b>DAM</b>					mcs	
<b>DFT</b>	mcp	mcs	mcs	ms	mcs	ms
<b>DTM</b>	mcp	mcp		ms	(1)mcs, (2)mcs, (3)rem	mcp
<b>EAD</b>	mcp	ms	rem ms	ms	(1)ms, (2) rem	
<b>EAP</b>					ms	
<b>EDF</b>	mcs	mcp	mcs	ms	mcs	
<b>EEF</b>		mcp	mcs	mcp	ms	
<b>ENF</b>	mcs	mcs	mcs	ms	ms	
<b>EOC</b>				mcp		
<b>ERT</b>	mcp	mcp	mcs	mcs	mcs	ms
<b>ETC</b>		mcp	mcp	ms	mcs	
<b>MBD</b>		mcp		ms	ms	
<b>OSI</b>	ms	ms		ms		

*Sigles utilitzades:*

*mcs*: metallengua del contingut sintètica, *mcp*: metallengua del contingut perifràstica, *ms*: metallengua del signe, *rem ms*: en la remissió metallengua del signe

*Taula 9: Tipus de definició per als CR*

<sup>164</sup> En aquest sentit coincidim amb diversos estudis que també assenyalen aquesta solució com l'única possible per a la definició dels mots gramaticals (Rey-Devobe 1967, Seco 1987, Alsina *et al.* 1994 i Albert, 1996).

7. Estretament relacionat amb les definicions proposades per als connectors, en alguns dels diccionaris analitzats i per a algunes peces lèxiques s'observa la indicació del valor proposicional del connector. De fet, en la majoria d'ocasions en què s'indica el valor logicosemàntic vehiculat per un connector, la definició lexicogràfica proposada per a la peça lèxica està formulada en la metallengua del signe. Succeeix així en tots els casos excepte en el DRAE, on a l'única entrada amb informació funcional no li correspon la indicació del valor proposicional, i en Le Petit Robert, on a l'entrada *au fond*, descrita en la metallengua del signe, no li correspon tampoc cap indicació del valor proposicional. Per contra, en el DUE, l'entrada *en realidad*, amb una descripció sinonímica, sí que presenta informació sobre el contingut logicosemàntic vehiculat per aquesta peça lèxica.<sup>165</sup>

Creiem que l'anotació del valor proposicional de cada connector en els diccionaris és molt valuosa per tal com pot indicar de manera implícita la possible substitució d'un connector per un altre en determinats contextos, sense que s'hagin d'assenyalar els diferents sinònims aplicats a cada connector en tots els contextos en què la peça lèxica en qüestió pot aparèixer.

---

<sup>165</sup> Creiem que això fonamenta la idea que en moltes ocasions les definicions en la metallengua del contingut sintètica són properes a les de la metallengua del signe.

	DIEC	GDLC	DRAE	DUE	ROBERT	DECFC
ACF	#	#	#	causa, corrección		
DAM					#	
DFT	#	#	#	corrección	#	rectification, précision
DIM	#	#		adversativo	#	#
EAD	#	explicació, aclariment	#	aclarativo, explicativo	équivalence	
EAP					équivalence	
EDF	#	#	#	causa, consecución, conclusión	#	
EEF		#	#	#	#	
ENF	#	#	#	conclusivo	correctif	
EQC				#		
ERT	#	#	#	correctivo	#	réfutation
ETC		#	#	atenuativo, concesivo, circunstancial, correctivo	#	
MBD		#		corrección	correctif	
OSI	equivalència	equivalència		aclarativo, explicativo		

Taula 10: Indicació del valor proposicional per als CR

8. En l'anàlisi del tractament de la sinonímia en les obres lexicogràfiques hem partit de la premissa que no existeix sinonímia total entre dues peces lèxiques connectives diferents, tal com hem indicat en la primera part d'aquest treball. Per aquest motiu, considerem que la remissió de tipus sinonímic que es fa en les obres lexicogràfiques a d'altres peces connectives i/o adverbials, sense cap tipus de notació, no és adequada perquè, encara que alguns dels valors d'una determinada peça lèxica connectiva puguin ser compartits per algun altre connector, aquesta altra unitat lèxica no presentarà mai una *relació d'equivalència* amb el connector que es descriu. Això es dona en tots els diccionaris analitzats fora del DECFC, on la indicació de la sinonímia per a les peces lèxiques que ens ocupen es matisa amb tres tipus de notacions: *sinonímia exacta*, *intersectiva* i *estreta*.

El terme *sinonímia exacta* s'utilitza per a la indicació de la variació interna dins d'un mateix connector (*de toute façon i de toute manière*), malgrat que també es presenta sota aquest epígraf com a sinònim exacte una altra peça lèxica del francès (*quoi qu'il en soit*). El terme *sinonímia intersectiva* s'aplica quan el connector descrit comparteix amb

altres unitats connectives alguns dels seus usos, encara que no els comparteix tots. Tots els CR que s'hi descriuen presenten sinònims intersectius. Finalment, el terme *sinonímia estreta* s'utilitza en referència a aquelles peces lèxiques que abasten només alguns dels valors de la peça lèxica que té entrada en el diccionari i que no en vehiculen cap altra, al contrari del que succeeix amb la sinonímia intersectiva: és el cas de la unitat lèxica *quoi qu'il arrive quoi qu'on fasse*, que es presenta com a sinònim estret de *de toute façon*.

A la taula 11 pot observar-se esquemàticament el tractament de la sinonímia en els diccionaris seleccionats respecte a les peces lèxiques que ens ocupen:

	<b>DIEC</b>	<b>GDLC</b>	<b>DRAE</b>	<b>DUE</b>	<b>ROBERT</b>	<b>DECFC</b>
<b>ACF</b>	al cap darrer, al cap i a l'últim	al cap i a l'últim	al fin y a la postre, al fin y al postre	en definitiva		
<b>DAM</b>					en d'autres termes, c'est-à-dire	
<b>DFT</b>	definitivament	efectivament	efectivamente	en realidad	effectivement, effet, réellement, véritablement, en réalité	<i>intersectiva</i> : en réalité, au fond, plus précisément, à vrai dire, à dire vrai, vraiment
<b>DTM</b>	#	#		#	en tout cas, quoi qu'il arrive, quoi qu'il en soit, en tout état de cause	<i>exacta</i> : de toute manière, quoi qu'il en soit <i>estreta</i> : quoi qu'il arrive, quoi qu'on fasse <i>intersectiva</i> : quand même, peu importe, malgré cela, malgré tout, en tout cas
<b>EAD</b>	#	això és	esto es, es a saber	esto es, lo que es lo mismo, a saber, es a saber, o sea	donc   seulement, simplement	
<b>EAP</b>					#	
<b>EDF</b>	definitivament	#	en conclusión, en fin de cuentas	al fin y al cabo	après tout, tout bien considéré, décidément, définitivement, finalement   au bout du compte, en fin de compte, tout compte fait,	
<b>EEF</b>		#	en realidad	#	en réalité	
<b>ENF</b>	finalment, en conclusió	en conclusió	en suma, en resumidas cuentas, en pocas palabras	en definitiva, al fin y al cabo	bref (en un mot), en définitive, finalement	
<b>EQC</b>				#		
<b>ERT</b>	de fet	de fet	efectivamente, sin duda alguna	mejor dicho, al fin y al cabo, de hecho, realmente	réellement, en fait	<i>intersectiva</i> : en fait, au fond, à dire vraie, à vrai dire, en vérité, à la vérité
<b>ETC</b>		#	#	mejor dicho, al fin y al cabo, en realidad	quoi qu'il arrive, de toute façon	
<b>MBD</b>		#		al fin y al cabo, de hecho, en realidad	#	
<b>OSI</b>	#	#		es decir, esto es, o lo que es lo mismo, o, a saber, es a saber		

Taula 11: Indicació de la sinonímia per als CR

De fet, com hem indicat abans, hi ha altres maneres d'assenyalar la possible sinonímia o intercanviabilitat dels connectors en determinats contextos, com per exemple la indicació del valor logicosemàntic vehiculat per la unitat lèxica o l'ús de definicions construïdes en la metallengua del signe, que poden ser compartides per més d'una

unitat. De totes maneres, tal com ja hem assenyalat, els diccionaris analitzats tampoc no són sistemàtics en aquests aspectes.

9. Finalment, presentem el comentari dels dos darrers paràmetres de l'anàlisi sobre la representació lexicogràfica dels connectors: la notació del comportament sintacticodiscursiu i l'exemplificació.<sup>166</sup> Pel que fa a la notació del comportament sintacticodiscursiu, cal assenyalat que les obres lexicogràfiques catalanes no expliciten per a cap dels connectors descrits la seva possible combinabilitat amb cap altra unitat connectiva. Per al castellà, només al DUE, i només en la descripció del connector *o sea*, s'apunta algun aspecte del seu comportament discursiu. En darrer lloc, les dues obres lexicogràfiques del francès analitzades donen informació d'aquest tipus per a algun dels connectors descrits; el DECF ho fa per a *en réalité* i Le Petit Robert per a *de fait* i *c'est-à-dire*.<sup>167</sup>

10. Finalment, pel que fa referència a l'exemplificació de l'ús dels connectors objecte del nostre estudi en els diccionaris, cal assenyalat que hi ha una gran diversitat entre els diccionaris en funció de les característiques pragmàtiques de les obres analitzades i de la llengua que descriuen. En relació amb aquest paràmetre, podem afirmar que els diccionaris descriptius exemplifiquen els connectors descrits en moltes més ocasions que no pas els normatius. Pel que fa a la llengua, mentre que en les obres lexicogràfiques castellanes només queden sense exemplificació els connectors *de todas maneras* i *en otras palabras* i en les franceses les peces lèxiques *en autres termes*, *en tout cas* i *pour mieux dire*, en les obres lexicogràfiques catalanes només es donen exemples d'ús per a *en fi*, *o sigui* i *en realitat*.

---

<sup>166</sup> El comentari d'aquests aspectes serà més breu que el dels anteriors perquè només ens interessa destacar si els diccionaris analitzats els tenen en compte o no.

<sup>167</sup> Una informació d'aquestes característiques només pot obtenir-se a partir de les dades d'un corpus real de discurs (que no han utilitzat les obres estudiades).



---

En aquest capítol hem presentat l'anàlisi del tractament dels CR objecte d'aquest estudi en sis obres lexicogràfiques: dues del català, dues del castellà i dues del francès, de caràcter normatiu i descriptiu.

Tal com ja intuïem, l'estudi realitzat assenyala que la descripció lexicogràfica dels connectors reformulatius és asistemàtica i reflecteix el fet que el tractament lexicogràfic d'aquest tipus d'unitats no ha partit de l'estudi descriptiu d'un corpus d'ocurrències discursives.

Amb el suport de l'estudi descriptiu de la primera part d'aquest treball i, tenint en compte les mancances descrites, en el proper capítol presentem una proposta d'aplicació lexicogràfica per als connectors reformulatius que pretén ser una eina útil per als lexicògrafs per al tractament d'aquestes unitats en els diccionaris.



## **CAPÍTOL 8**

---

### **PROPOSTA D'APLICACIÓ LEXICOGRÀFICA**



## CAPÍTOL 8

### 8. PROPOSTA D'APLICACIÓ LEXICOGRÀFICA

“Un article de dictionnaire est en effet, comme je l'ai laissé entendre d'entrée de jeu, un outil, et un outil ne se juge qu'à l'usage. Seul l'usage peut manifester ses faiblesses et seul il peut suggérer des améliorations nouvelles.”  
(Metrich, R. 1985, 245)

#### 8.1 Introducció

Fruit de la consideració que els treballs de recerca han de desembocar necessàriament en la construcció d'eines o de recursos que estiguin directament relacionats amb aplicacions lingüístiques, i del nostre interès inicial pels fenòmens linguisticodiscursius, vam constatar que existia un gran distanciament entre els estudis sobre el discurs d'orientació teoricodescriptiva i els d'orientació aplicada, i vam plantejar-nos la possibilitat de proposar una aplicació que unís tots dos tipus d'estudi. El nostre interès per les peces lèxiques connectives va portar-nos a observar preliminarment que la majoria dels connectors utilitzats pels parlants del català no estaven descrits en les obres lexicogràfiques i que, si ho estaven, el seu tractament era asistemàtic i insuficient.

Per aquesta raó, vam creure que un dels resultats aplicats de l'estudi descriptiu dels CR podria ser un prototip lexicogràfic dels connectors, adreçat al lexicògraf, i aquest ha estat des de l'inici un dels objectius aplicats d'aquesta tesi doctoral.

En primer lloc, l'observació de les mancances i asistematicitats de les obres lexicogràfiques pel que fa al tractament dels CR (capítol 7) reforça la conveniència del desenvolupament d'un recurs aplicat que faciliti el tractament sistemàtic d'aquestes unitats lèxiques en els diccionaris. En segon lloc, la constatació que és possible trobar

uns valors estables mínims per a cada connector (cap. 4, 5 i 6), malgrat l'aparent polisèmia de les peces lèxiques que ens ocupen, permet plantejar-se el disseny d'un recurs aplicat que ajudi el lexicògraf a millorar la representació lexicogràfica dels connectors.

En aquest capítol pretenem presentar l'aplicació resultant de l'estudi teòric realitzat en la primera part del treball, explicar les decisions que hem pres a l'hora de dissenyar i implementar l'aplicació lexicogràfica per als connectors reformulatius, i explicar-ne el funcionament.

El capítol s'estructura en dues parts clarament diferenciades. En primer lloc, expliquem quina és la base teòrica sobre la qual es fonamenta la nostra proposta i, en segon lloc, expliquem d'una forma detallada cadascuna de les decisions preses a l'hora de construir l'aplicació.

## 8.2 Base teòrica de l'aplicació

Com hem apuntat en el primer capítol d'aquesta tesi, creiem que, implícitament o explícita, tota aplicació lingüística té un component teòric que la fonamenta i li dóna sentit: en el cas de l'aplicació que presentem és la teoria de la *construcció dinàmica del significat*.<sup>168</sup>

Aquesta proposta pretén donar explicació a diversos fenòmens semàntics com ara l'homonímia, l'ambigüitat i la polisèmia, omnipresents en totes les llengües, que

---

<sup>168</sup> Aquesta teoria es desenvolupa bàsicament en les obres de Fuchs i Victorri: Fuchs (1994b, 1997), Victorri (1996) i Fuchs i Victorri (1992, 1994) i Victorri i Fuchs (1996).

tradicionalment han estat tractats per les aproximacions clàssiques al lèxic i a la semàntica com a fenòmens discrets.<sup>169</sup>

En realitat, el nostre interès per aquest model es fonamenta en el tractament proposat per a la polisèmia, que dóna suport teòric al tractament lexicogràfic que postulem per als connectors reformulatius objecte d'aquest estudi.

El tractament de la polisèmia pot abordar-se des de perspectives diferents, però les dues més freqüents són: a) l'associació de l'expressió polisèmica a una llista de sentits, que cal organitzar d'alguna manera i, b) l'atribució d'un únic i mateix sentit per a totes les significacions del mot pretesament polisèmic.

El primer plantejament és el que implícitament o explícita s'utilitza com a base teòrica de les obres lexicogràfiques clàssiques. Els diccionaris tradicionals parteixen del supòsit que cada un dels valors d'una unitat lèxica és una accepció nova d'aquesta unitat.<sup>170</sup> Aquest supòsit es reflecteix en els diccionaris en la ubicació de cadascun dels valors d'una determinada peça lèxica en grups diferents que corresponen als valors que se n'han observat:

---

<sup>169</sup> De totes maneres Fuchs assenyala que algunes escoles tradicionals han indicat amb anterioritat aquest caràcter continu:

"However, on the fringe of these mainstream trends, they have always been *dissidents*, denouncing the *reductionism* of discrete processing methods (in particular in their hardest version, that of binary oppositions) advocating more flexible approaches to linguistic phenomena, and invoking more or less explicitly the notion of continuity. In Europe (these trends are probably not as well-known on the international scene as American schools), I shall quote in particular G. Guillaume's psychomechanics of language (with the notion of *kinetism*); I shall also mention, in the domain of enunciative operations, the works of A. Culioli on the systems of non-binary values (the so-called *cam* model) and on the topology of languages, to the work of H. Seiler's team at Cologne (the *UNITYP* theory). (Fuchs, 1994b, 93).

<sup>170</sup> Dels diccionaris analitzats en el capítol anterior, el DECFC és l'únic que clarament no segueix aquestes pautes.

“Si deux énoncés E1 i E2 présentent deux caractéristiques *a* et *b* et si *a* est primordiale dans E1 et secondaire dans E2 et inversement pour *b*, alors les exemples constituent deux emplois différents et donnent naissance à deux sorties distinctes. L'ensemble apparemment fermé d'énoncés de départ est en fait un ensemble ouvert: la découverte d'un énoncé ne correspondant à aucune sortie amène à une nouvelle entrée; ainsi le nombre d'entrées est directement proportionnel à la finesse de l'analyse.” (Luscher i Moeschler, 1990, 79-80)

Però si l'establiment dels diferents sentits d'un significat sembla una tasca assumible, a mesura que l'anàlisi de les ocurrencies de la peça lèxica en qüestió és més fina es comencen a descobrir sentits intermedis que no sabem si tractar com una altra unitat o com un significat derivat d'un altre. Aquest problema s'evidencia encara més en el cas dels connectors.

Per poder explicar la polisèmia d'aquest tipus d'unitats, en la teoria de la construcció dinàmica del significat es defensa la necessitat de deixar enrere una concepció estàtica i rígida del llenguatge i es postula una noció dinàmica, però regular, dels fenòmens semàntics i, per extensió, lingüístics:

“(…) la stabilité ne saurait être confondue avec la rigidité ou l'immutabilité. Les phénomènes linguistiques forment des systèmes dynamiques qui sont réguliers, mais avec une marge de variation due à des facteurs d'une grande diversité: on a affaire à des phénomènes qui sont à la fois stables et plastiques (Culioli, 1990, 129).” (Fuchs, 1994a, 114)

El model de *construcció dinàmica del significat* parteix de la base que cada peça lèxica té un nucli de sentit únic (*noyau de sens unique*) i considera que hi ha unes altres



significacions que s'afegeixen dinàmicament en interacció amb el context, no compartides necessàriament per totes les ocurrències d'aquell mot:<sup>171</sup>

“Le noyau de sens ainsi défini présente donc un double aspect. D'une part, sur un plan strictement linguistique, il permet d'étudier le fonctionnement sémantique de l'expression en séparant nettement la partie invariable de son sémantisme, ce qu'il apporte à la signification de tout énoncé qui le contient, de la partie variable qui est déterminée par l'interaction avec les expressions co-présentes dans l'énoncé. C'est cet aspect qui nous intéresse ici. Mais d'autre part, cette définition en tant qu'opérateur abstrait ouvre la voie à une représentation cognitive de cette opération.” (Fuchs i Victorri 1992, 143-144)

“Dans cette conception, la définition même du sens est donc étroitement liée à la manière donc les unités linguistiques interagissent dans un énoncé (...).

En résumé, le sens d'une expression linguistique est le résultat de l'interaction d'une qualité propre de cette expression, son noyau de sens, que l'on peut aussi appeler son *potentiel sémantique*, avec les expressions co-textuelles.” (Victorri, 1996, 736)

---

<sup>171</sup> Creiem interessant assenyalar que en el marc del grup d'investigació de què formem part (grup IULATERM) el sentit d'una unitat lèxica, especialitzada o no, es concep també com el resultat de l'activació d'una sèrie de trets semanticopragmàtics que en perfilen el significat en el discurs (vegeu Cabré, 1999).

Així, com es desprèn d'aquestes cites, el sentit final d'una peça lèxica és el resultat d'un procés dinàmic i continu de construcció del sentit.<sup>172</sup>

Aquests elements mínims estables en cada peça lèxica corresponen al que en la terminologia de la proposta semanticopragmàtica composicional hem anomenat *instruccions de base*, i els elements que s'actualitzen en funció del context d'aparició coincideixen amb el que al llarg d'aquesta tesi hem presentat com a *instruccions de segon nivell*.

D'aquesta manera dins la teoria de la construcció dinàmica del significat, de base cognitiva, s'explica l'aparent polisèmia múltiple dels connectors, que no queda ben recollida en les obres lexicogràfiques perquè la dificultat de descripció d'aquestes unitats porta els lexicògrafs a no entrar-los o a tractar-los de forma parcial i asistemàtica.

Com a conclusió d'aquest apartat, volem destacar que la consideració del model dinàmic i continu del significat que acabem de presentar permet defensar, també a nivell semàntic i no només discursiu (primera part d'aquest treball), que en la base de cada connector hi ha uns elements estables, necessaris per a una formalització computacional o lexicogràfica com la que ens plantegem, i uns altres significats, compartits o no per les ocurrències restants, que s'actualitzen en relació amb el seu context d'aparició.

Un prototip lexicogràfic com el que presentem en aquest capítol ha de saber representar aquestes informacions de forma clara i entenedora perquè els lexicògrafs, principals usuaris d'aquesta eina, puguin utilitzar-les en l'elaboració dels diccionaris.

---

<sup>172</sup> Encara que compartim la majoria de les nocions teòriques assenyalades dins la proposta de la construcció dinàmica del significat, en alguns dels articles sobre aquest model, com per exemple el de Victorri (1996), s'assenyala que el significat no compartit per totes les ocurrències d'una mateixa peça lèxica es *genera* de forma dinàmica. Segons la nostra opinió, per a cada connector, en funció del context en què apareix, es produeix una *actualització dinàmica* d'uns valors determinats o d'uns altres. Fem aquesta consideració teòrica perquè creiem que l'ús del terme *generació* implícitament pot induir a la idea que l'actualització dels significats associats a una determinada unitat lèxica és il·limitat, fet que es contradiu amb les conclusions que es deriven de l'estudi presentat en la primera part d'aquest treball.

### 8.3 ALCOR: Prototip d'aplicació lexicogràfica

L'aplicació que presentem pretén ser un prototip útil per als lexicògrafs en la construcció dels diccionaris i no una aplicació tancada i completa. Com a prototip, l'aplicació, que anomenarem d'ara en endavant *ALCOR* (Aplicació Lexicogràfica per als Connectors Reformulatius),<sup>173</sup> pretén impulsar la renovació lexicogràfica teòrica i aplicada: és un *prototip parcial* (Lorente, 1996), perquè descriu un aspecte concret del lèxic del català i ofereix pautes per a la renovació de la descripció dels connectors en les obres lexicogràfiques.

El més important d'ALCOR és la concepció de la possible integració dels connectors en els diccionaris i la proposta d'implementació que proposem: ALCOR és bàsicament un prototip d'estructuració sistemàtica de la informació al voltant dels connectors que pot servir al lexicògraf per construir-ne i redactar-ne les entrades i que a més a més podria ser utilitzada per altres aplicacions diferents de la lexicogràfica. De totes maneres, volem dir des de l'inici que perquè el prototip pugui ser explotat comercialment seria convenient un redisseny informàtic de l'aplicació.

Per al disseny d'ALCOR, hem partit de la idea que una aplicació que en realitat serveix per descriure un fenomen lingüístic tan concret hauria de poder respondre a les expectatives de construcció del màxim nombre d'obres lexicogràfiques possible, siguin quines siguin les seves característiques.

Amb aquesta intenció, ALCOR es presenta en un format hipertextual que permet presentar les dades de l'aplicació de forma plàstica, de tal manera que el lexicògraf pugui adaptar-les a les necessitats del diccionari que estigui confeccionant.

---

<sup>173</sup> En el nom de l'aplicació, obviem la llengua en què de moment hem implementat les dades perquè ALCOR pretén ser un prototip útil per a representar els CR amb independència de la llengua.

### 8.3.1 La navegació al servei del lexicògraf

ALCOR és una aplicació hipertextual i dinàmica que no es limita només a la selecció per part de l'usuari de pàgines *htm* prèviament construïdes, sinó que el lexicògraf hi interactua: les pàgines d'entrada a l'aplicació són capaces de presentar la informació de maneres diferents en funció de la interacció amb l'usuari.

La constitució d'ALCOR s'ha fet d'una banda mitjançant la programació en JavaScript i d'altra a partir de l'edició de pàgines *htm*, tasca simple per a qualsevol persona no experta en informàtica.

La programació en JavaScript, a més a més de permetre la interacció amb l'usuari, assegura que ALCOR pugui instal·lar-se i funcionar en qualsevol plataforma, és a dir, que pugui utilitzar-se tant en UNIX com en PC o en MAC i que, en cas que calgui modificar-ne algun aspecte de programació, no sigui necessari compilar l'aplicació, perquè les instruccions d'operació estan incloses en els pàgines WWW que les necessiten i els navegadors proporcionen els intèrprets necessaris per a l'execució d'aquestes instruccions.<sup>174</sup>

ALCOR es consulta per mitjà de la navegació per Internet, i per al seu manteniment i ampliació només es necessita un editor de pàgines *htm*, que es pot obtenir fàcilment en la majoria de paquets ofimàtics. Com hem assenyalat anteriorment, els motius principals pels quals hem optat per la construcció d'una aplicació consultable mitjançant la navegació són la dinamicitat i plasticitat del sistema i el fet que ja hi ha una eina que ho permet amb facilitat. En realitat podríem haver dissenyat algun programa *ad hoc* per implementar les dades, però hem considerat més adequat aprofitar els recursos ja existents.

---

<sup>174</sup> Aquesta possibilitat està inclosa en les últimes versions dels navegadors més populars: per posar un exemple, cal una versió de Netscape no inferior a la 4.

A ALCOR, les dades només s'implementen una vegada i el lexicògraf decideix quines unitats descriurà (selecció), quina informació vol donar per a cada connector i com la vol representar en funció dels objectius i dels criteris del diccionari que s'estigui confeccionant.

En els propers apartats expliquem com està dissenyat ALCOR i com pretén ajudar el lexicògraf en la construcció de les entrades per als connectors.<sup>175</sup>

#### 8.4 Punts d'accés a la informació

Amb l'objectiu de facilitar la tasca al lexicògraf, ALCOR presenta tres punts diferents d'accés a la informació: l'entrada, la base de referència i el valor proposicional, consultables des de qualsevol de les pantalles del programa perquè figuren permanentment visibles a la part superior de la pàgina *htm* que s'està consultant. D'aquesta manera l'usuari pot canviar d'opció de cerca quan ho cregui necessari.

##### a) Entrada

En la cerca per *entrada* apareix una llista de formes que el lexicògraf pot escollir per tal de conèixer la informació que s'hi associa. Els ítems seleccionables en aquesta opció d'accés poden esdevenir entrades amb un article propi en el diccionari, en funció del criteri de lematització que s'apliqui a l'obra lexicogràfica en constitució.<sup>176</sup>

En el cas dels connectors objecte d'aquest estudi són dinou les formes que poden seleccionar-se des de l'opció ENTRADA: *al cap i a la fi, de fet, de totes formes, de tota manera, de totes maneres, dit d'altra manera, dit d'una altra manera, en altres paraules, en definitiva, en el fons, en fi, en qualsevol cas, en realitat, en tot cas, és a dir, més ben dit, millor dit, o sia i o sigui*. Com pot observar-se, facilitem l'accés a la

---

<sup>175</sup> L'aplicació resultant pot executar-se des del CD-ROM que adjuntem, així com les instruccions de funcionament, que també es troben en l'annex II d'aquest treball.

<sup>176</sup> Entre els diccionaris analitzats en el capítol anterior, *Le Petit Robert*, en alguns casos, i el *DECFC*, en totes les ocasions, opten per donar una entrada pròpia als connectors en la macroestructura del diccionari.

descripció dels connectors per qualsevol de les seves variants perquè partim de la premissa que el lexicògraf no cal que sàpiga en quins casos una forma és una variant d'una peça lèxica o bé una unitat connectiva diferenciada funcionalment de les altres. En aquest sentit, si s'implementen altres connectors sobre la plataforma d'ALCOR, seria convenient que se seguís aquest mateix criteri.

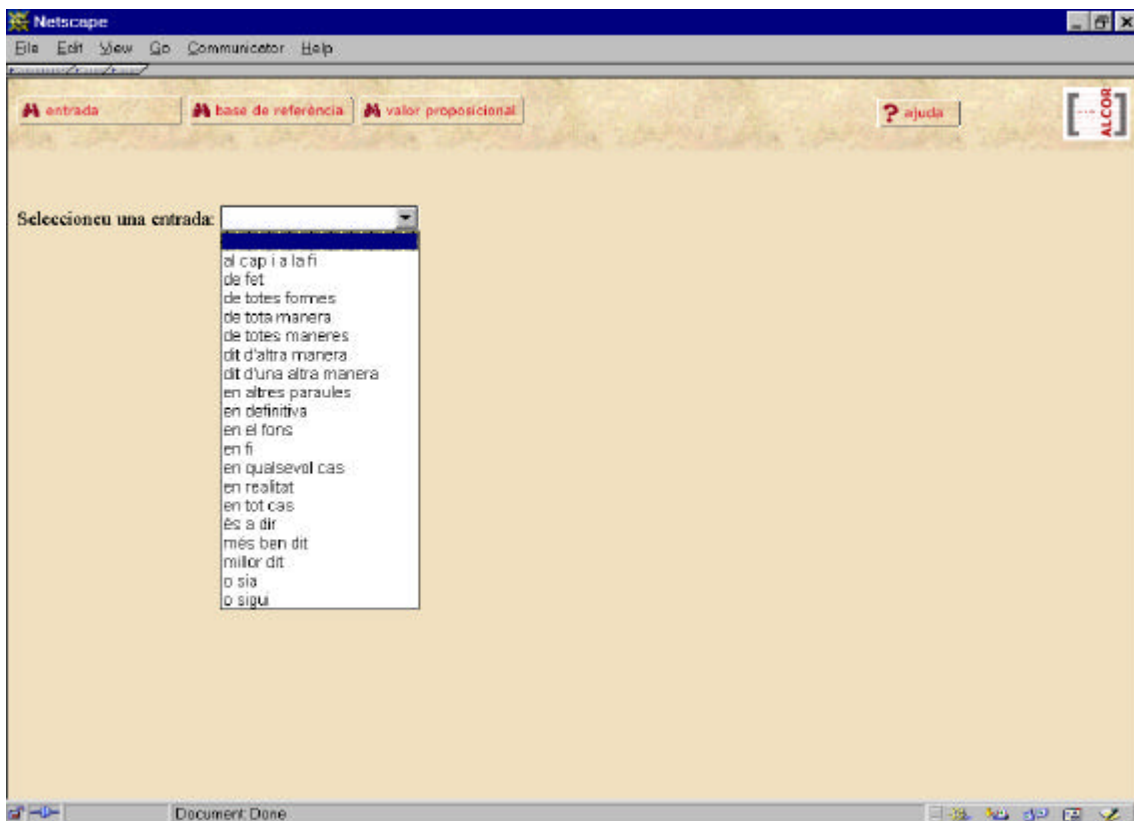


Figura 4: Menú que ofereix ALCOR per a l'accés a la informació des de l'entrada

#### b) Base de referència

Si el criteri lexicogràfic que s'aplica al diccionari amb què treballa el lexicògraf indica que els connectors han de descriure's sota el nucli del mot ple sobre el qual estan formats, ALCOR ofereix una llista de bases de referència a seleccionar, que en el cas dels CR que ens ocupen són: *cap*, *cas*, *definitiu*, *dir*, *fet*, *fi*, *fons*, *forma*, *manera*, *paraula*, *realitat* i *ser*. En cas que s'ampliés ALCOR per a la descripció d'altres

connectors que estiguessin formats amb unes altres bases lèxiques, només caldria ampliar el repertori de bases a triar:



Figura 5: Menú que ofereix ALCOR per a l'accés a la informació des de la base de referència

Un cop feta la selecció, es desplega una llista que presenta tots els connectors que caldria descriure sota la base seleccionada amb la intenció que el lexicògraf disposi d'una llista exhaustiva i pugui decidir quins connectors vol incloure en el seu diccionari sota aquell nucli. Suposem que el lexicògraf vol saber quins connectors podrien descriure's sota *manera*. Segons la proposta d'ALCOR, la cerca per la base de referència *manera* remet a dos connectors reformulatius: *dit d'una altra manera/dit d'altra manera* (DAM) i *de tota manera/de totes maneres* (DTM).

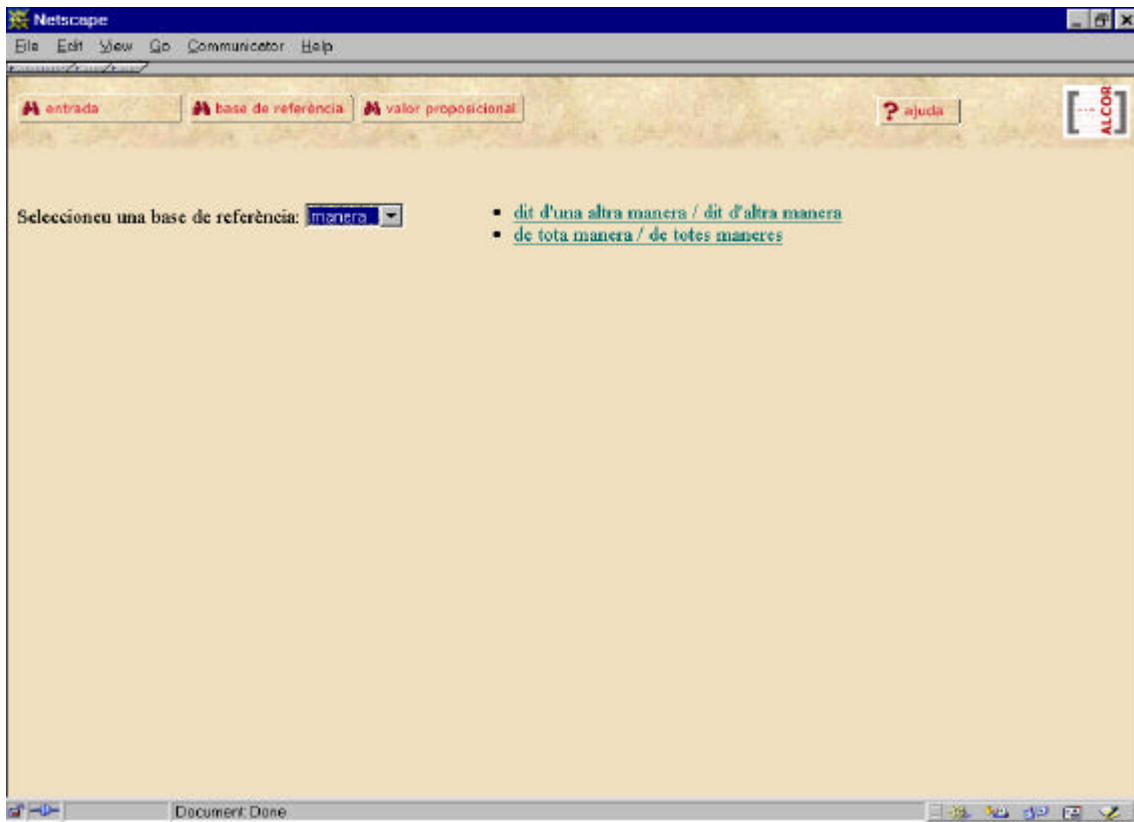


Figura 6: Opcions d'accés als connectors sota la base "manera"

Si en l'ampliació de les peces que descriu ALCOR s'haguessin d'implementar altres connectors sota un dels nuclis ja previstos, només caldria introduir-los en el fitxer corresponent a aquell lema i establir els enllaços necessaris.

Quan les peces lèxiques que ens ocupen estan compostes per més d'un mot semànticament ple, ALCOR ofereix al lexicògraf la possibilitat de seleccionar el connector a partir de tots els nuclis plens presents al connector, ja que el format electrònic ho fa possible. D'aquesta manera, sense interferir en la decisió del lexicògraf sobre quin és el formant més important del connector, ALCOR ofereix tota la informació pertinent en cada una de les bases. És el cas d'*al cap i a la fi* (ACF), al qual s'accedeix tant des de *cap* com des de *fi*, de *dit d'una altra manera* (DAM), seleccionable des de les bases *dir* i *manera* i d'*és a dir* (EAD), accessible a partir de *ser* i de *dir*.



---

c) Valor proposicional

L'accés a les dades des del valor proposicional és diferent del que es produeix des de l'entrada o la base de referència. Si en les dues opcions comentades anteriorment el lexicògraf es troba amb una llista de connectors a seleccionar de forma directa, no succeeix el mateix en l'accés a la informació pel valor proposicional.

Des de l'opció "valor proposicional" es poden seleccionar un total de setze termes que fan referència al contingut logicosemàntic de les unitats discursives que es descriuen a través d'ALCOR: *aclariment, argumentació, argumentació orientada, contraargumentació, conclusió, continuació del fil discursiu, correcció, denominació, designació, distanciament, enumeració, equivalència, exemplificació, operació matemàtica, recapitulació i reformulació*. D'aquesta manera, si s'hi s'implementés la descripció d'altres connectors que vehiclessin unes altres funcions discursives, només caldria incloure els valors proposicionals nous establerts per a les noves peces lèxiques descrites i definir-los.




*Figura 7: Menú que ofereix ALCOR per a l'accés a la informació segons el valor proposicional*

A través de la selecció de les opcions que es presenten, s'accedeix a una pantalla en què es defineix la funció discursiva escollida i s'ofereix la possibilitat de consultar alguns exemples reals dels diferents connectors que vehiculen el valor logicosemàntic en qüestió, pertanyents al corpus d'aquesta tesi (vegeu figura 8).



Figura 8: Informació per al valor proposicional “recapitulació”

Si es fa un clic sobre la nota , apareixen algunes ocurrències dels diferents connectors que vehiculen aquesta instrucció.

Considerem que la indicació del valor proposicional és una manera indirecta d'assenyalar la sinonímia parcial entre diferents connectors i la possible substitució dels uns pels altres en els contextos en què apareixen. Aquesta és una informació que podria ser útil per al lexicògraf.

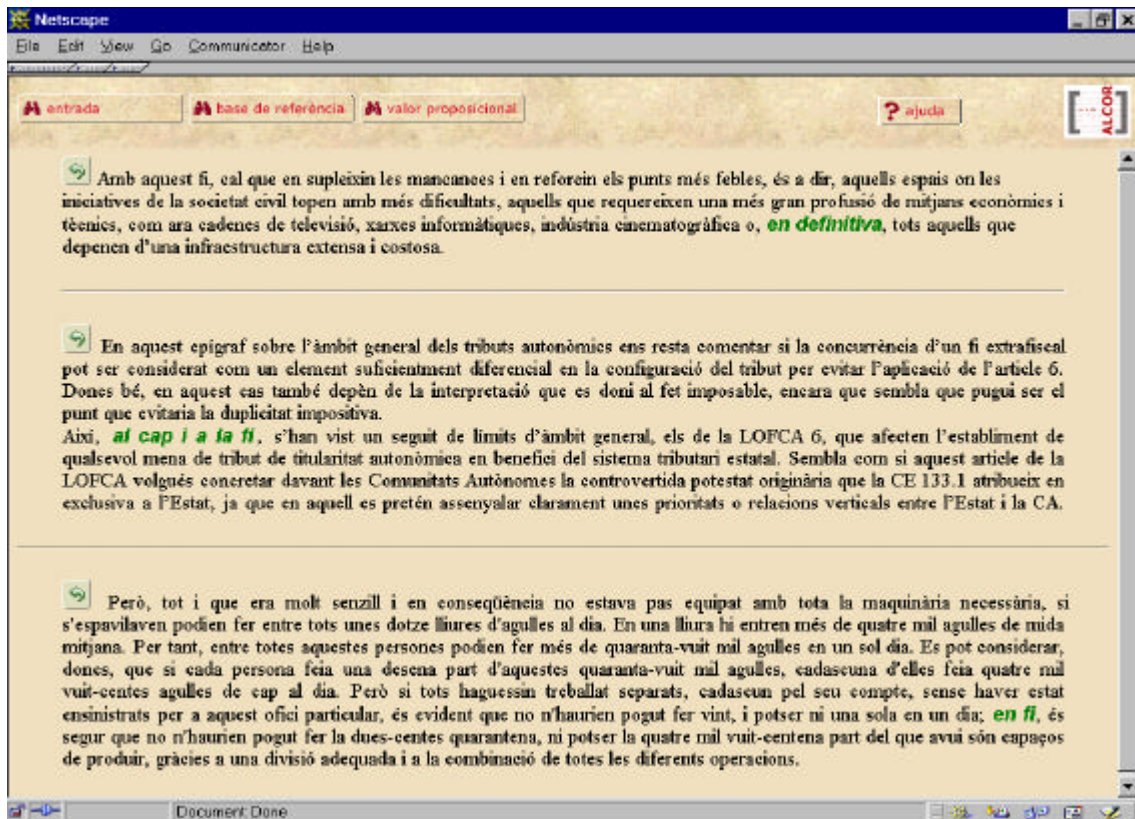


Figura 9: Exemples reals del valor proposicional “recapitulació” vehiculats per diferents connectors

Encara en relació amb l'accés a la informació pel valor proposicional, cal assenyalar que en tres dels valors proposicionals seleccionables (*reformulació*, *equivalència i distanciament*) s'ofereix també un accés indirecte a la descripció dels connectors mitjançant uns enllaços hipertextuals que figuren a la mateixa pàgina. En realitat, això és possible en aquests casos perquè les funcions discursives de la *reformulació*, l'*equivalència* i el *distanciament* són les que comparteixen sense excepció totes les ocurrències dels connectors reformulatius, reformulatius parafràstics i reformulatius no parafràstics, respectivament.<sup>177</sup>

<sup>177</sup> Aquests valors proposicionals corresponen a les instruccions de primer nivell compartides per tots els CR, que hem explicat en la primera part d'aquest treball.

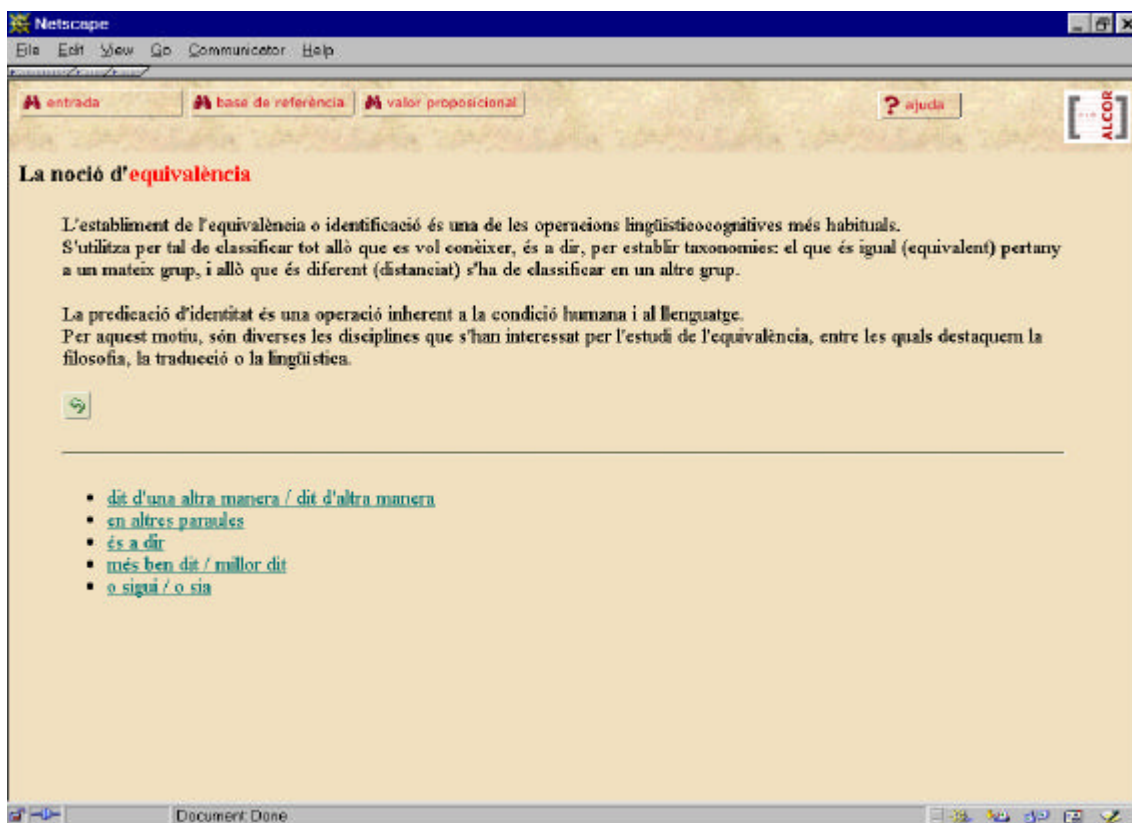


Figura 10: Informació per al valor proposicional "equivalència" amb els enllaços corresponents als connectors que la vehiculen en tots els casos

## 8.5 El criteri de selecció

Ja hem assenyalat en el capítol anterior que els criteris de selecció dels connectors en els diccionaris no són gaire clars i que moltes unitats connectives queden sense descriure tot i que apareguin de forma indirecta en les definicions d'altres peces lèxiques o en els exemples.

Segons la nostra opinió, un dels criteris que podrien ajudar el lexicògraf a decidir la selecció dels connectors és el de la seva freqüència d'aparició en un corpus de referència que hauria de consultar el lexicògraf per confeccionar el diccionari.<sup>178</sup>

D'aquesta manera, seria el lexicògraf qui establiria quina és la freqüència mínima necessària d'aparició d'una unitat lèxica en el corpus de referència perquè se seleccioni en el conjunt d'entrades o subentrades del diccionari. Dit d'una altra manera, seria el corpus de referència de què es partís el que assenyalaria quins connectors caldria incloure en el diccionari i quins es deixarien de banda.<sup>179</sup>

En aquest sentit, ALCOR registra la freqüència d'aparició d'una peça lèxica respecte al percentatge de la resta de connectors de la mateixa classe cercats en la descripció dels connectors implementats de dues maneres diferents, per tal de facilitar la tasca del lexicògraf: directament, en la fitxa d'entrada del connector, quan l'usuari se situa sobre la icona de freqüència (figura 11) o, indirectament, quan es fa un clic sobre aquesta icona (figura 12), que remet a una taula en què hi ha el percentatge d'aparició de tots els connectors cercats i un enllaç que permet accedir a les dades del corpus de referència del diccionari que es confecciona.<sup>180</sup>

---

<sup>178</sup> Això no vol dir que no tinguem en compte que per a la selecció de les unitats s'apliquin altres criteris en la confecció d'un diccionari.

<sup>179</sup> Per exemple, si es pretén fer un diccionari per a escolars es podria prendre com a referència un corpus de llibres d'ensenyament i establir la freqüència d'aparició de les unitats connectives en aquest corpus, i a partir d'aquí, prendre la decisió de quines cal seleccionar i descriure i quines no.

<sup>180</sup> Pel que fa al corpus que està implementat a ALCOR, vegeu el primer capítol d'aquest treball, apartat 1.4.



Figura 11: Indicació directa de la freqüència del connector